

II

(Retsakter, hvis offentliggørelse ikke er obligatorisk)

KOMMISSIONEN

KOMMISSIONENS BESLUTNING

af 20. december 2001

om en procedure efter EF-traktatens artikel 81 og EØS-aftalens artikel 53

Sag COMP/E-1/36.212 — Karbonfrit papir

*(meddelt under nummer K(2001) 4573)***(Kun den engelske, den franske, den spanske og den tyske udgave er autentiske)****(EØS-relevant tekst)**

(2004/337/EF)

INDHOLDSFORTEGNELSE

	<i>Side</i>
1. DEL I — SAGSFREMSTILLING	3
1.1. OVERTRÆDELSEN I KORTE TRÆK	3
1.2. SEKTOREN FOR KARBONFRIT PAPIR	4
1.2.1. Produktet	4
1.2.2. Markedet for karbonfrit papir	6
1.2.2.1. Udbud	6
1.2.2.2. Efterspørgsel	7
1.2.2.3. Udviklingen i udbud og efterspørgsel i Vesteuropa, 1990-1996	8
1.2.2.4. Samhandelen	9
1.2.3. Producenterne	9
1.2.3.1. Arjo Wiggins Appleton	9
1.2.3.2. Binda	9
1.2.3.3. Carrs	10
1.2.3.4. Copigraph	10
1.2.3.5. Divipa	10
1.2.3.6. Köhler	10
1.2.3.7. Mougeot	10
1.2.3.8. Sappi	10
1.2.3.9. Stora	11
1.2.3.10. Torraspapel	11

	<i>Side</i>
1.2.3.11. Zanders	11
1.2.3.12. Zicuñaga	12
1.2.4. Foreningen af Europæiske Producenter af Karbonfrit Papir (AEMCP)	12
1.3. PROCEDURE	12
1.3.1. Sagens udgangspunkt	12
1.3.2. Kontrolundersøgelserne	12
1.3.3. Begæringer om oplysninger	12
1.3.4. Producenternes generelle udtalelser inden de modtog klagepunktsmeddelelsen	13
1.3.5. Den administrative procedure	13
1.4. OVERTRÆDELSEN I DETALJER	14
1.4.1. Indledning	14
1.4.2. Kartellets grundprincipper	15
1.4.2.1. Formål	15
1.4.2.2. Organisation	16
1.4.2.3. Kontrolsystem og sanktioner	18
1.4.3. Kartelmøderne og andre hemmelige kontakter	19
1.4.3.1. Generelle kartelmøder	19
1.4.3.2. Nationale og regionale kartelmøder samt hemmelige kontakter	23
1.4.4. Aftaler om prisforhøjelser, salgskvoter og markedsdeling	33
1.4.4.1. Aftaler om prisforhøjelser	33
1.4.4.2. Tildeling af salgskvoter og markedsdeling	44
1.4.5. Vurdering af de faktiske beviser	45
1.4.5.1. Beviserne på kartellet som helhed	45
1.4.5.2. Beviser på de enkelte virksomheders deltagelse	46
1.4.5.3. Vurdering af parternes argumenter	50
2. DEL II — RETLIG VURDERING	53
2.1. JURISDIKTION	53
2.2. ANVENDELSE AF EF-TRAKTATENS ARTIKEL 81 OG EØS-AFTALENS ARTIKEL 53	53
2.2.1. EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1	53
2.2.2. Aftaler og samordnet praksis	53
2.2.3. En enkelt vedvarende overtrædelse	55
2.2.4. Begrænsning af konkurrencen	56
2.2.5. Påvirkning af handelen mellem Fællesskabets medlemsstater og mellem EØS-aftalens kontraherende parter	56
2.2.6. Konkurrenceregler, der gælder for Østrig, Finland, Island, Liechtenstein, Norge og Sverige	57
2.2.7. Overtrædelsens varighed	57

	<i>Side</i>
2.3. ANSVARET FOR OVERTRÆDELSEN	58
2.3.1. Arjo Wiggins Appleton	58
2.3.2. Copigraph og Bolloré	58
2.3.3. Sappi	58
2.3.4. Stora	59
2.3.5. Torraspapel	59
2.3.6. Zanders	59
2.3.7. Zicuñaga	59
2.4. RETSMIDLER	60
2.4.1. Artikel 3 i forordning nr. 17	60
2.4.2. Artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17	60
2.4.2.1. Generelle betragtninger	60
2.4.2.2. Bødernes størrelse	60

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR —

under henvisning til høringskonsulentens endelige rapport i den foreliggende sag ⁽⁴⁾, og

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab,

ud fra følgende betragtninger:

under henvisning til aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde,

1. DEL I — SAGSFREMSTILLING

under henvisning til Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af traktatens artikel 85 og 86 ⁽¹⁾, senest ændret ved forordning (EF) nr. 1216/1999 ⁽²⁾, særlig artikel 3 og 15,

1.1. OVERTRÆDELSEN I KORTE TRÆK

under henvisning til Kommissionens beslutning af 26. juli 2000 om indledning af proceduren i denne sag,

(1) Følgende virksomheder, som denne beslutning er rettet til, har overtrådt EF-traktatens artikel 81 og EØS-aftalens artikel 53:

— Arjo Wiggins Appleton Limited (AWA)

— Bolloré SA (Bolloré)

— Carrs Paper Ltd (Carrs)

efter at have givet de deltagende virksomheder lejlighed til at udtale sig om Kommissionens klagepunkter i henhold til artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 17, og Kommissionens forordning (EF) nr. 2842/98 af 22. december 1998 om høring af parter i visse procedurer efter EF-traktatens artikel 85 og 86 ⁽³⁾,

— Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L. (Divipa)

— Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH (MHTP)

efter høring af Det Rådgivende Udvalg for Kartel- og Monopolspørgsmål,

⁽¹⁾ EFT 13 af 21.2.1962, s. 204/62.

⁽²⁾ EFT L 148 af 15.6.1999, s. 5.

⁽³⁾ EFT L 354 af 30.12.1998, s. 18.

⁽⁴⁾ EFT C 96 af 21.4.2004.

— Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA (Zicuñaga)	Sappi Limited	fra januar 1992 til september 1995
	Torraspapel SA	fra januar 1992 til september 1995
— Papeteries Mougeot SA (Mougeot)		
	Zanders Feinpapiere AG	fra januar 1992 til september 1995
— Papierfabrik August Koehler AG (Koehler)		
— Sappi Limited (Sappi)		

1.2. SEKTOREN FOR KARBONFRIT PAPIR

— Torraspapel SA (Torraspapel)

— Zanders Feinpapiere AG. (Zanders).

1.2.1. PRODUKTET

- (2) Overtrædelsen består i, at medlemmerne af Foreningen af Europæiske Producenter af Karbonfrit Papir (AEMCP) og tre andre europæiske producenter og/eller forhandlere af karbonfrit papir i strid med EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1 (fra januar 1994) deltog i en vedvarende aftale og/eller samordnet praksis, der omfattede hele Fællesskabet og EØS, og hvorved de fastsatte prisforhøjelser, tildelte salgskvoter, fastsatte markedsandele og indførte en ordning for kontrol med gennemførelsen af de konkurrencebegrænsende aftaler.
- (3) Virksomhedernes overtrædelser fandt sted i følgende perioder:
Arjo Wiggins Appleton Limited	fra januar 1992 til september 1995
Bolloré SA	fra januar 1992 til september 1995
Carrs Paper Ltd	fra januar 1993 til september 1995
Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L	fra marts 1992 til januar 1995
Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH	fra januar 1992 til september 1995
Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA	fra oktober 1993 til januar 1995
Papeteries Mougeot SA	fra maj 1992 til september 1995
Papierfabrik August Koehler AG	fra januar 1992 til september 1995
- (4) Det produkt, som denne sag vedrører, er karbonfrit papir, der også betegnes selvkopierende papir. Karbonfrit papir anvendes til mangfoldiggørelse af dokumenter og fremstilles på grundlag af råpapir, der er bestrøget med kemiske belægninger ⁽⁵⁾.
- (5) Karbonfrit papir bygger på det princip, at man ved skrivetryk eller i en computerprinter fremkalder en reaktion mellem to komplementære lag og derved opnår en kopi. Det første lag, det transmitterende CB-lag (med coated bagside), består af mikrokapsler, der indeholder farvedannere. Trykket får mikrokapslerne til at bryde, hvorved de frigiver disse farvedannere, som derpå absorberes af det andet lag, nemlig det modtagende CF-lag (med coated forside). CF-laget fremstilles på grundlag af et reaktivt stof (eller »aktiveret ler«), der indgår en reaktion med farvedannerne og fremkalder et skarpt billede.
- (6) Der findes følgende typer karbonfrit papir ⁽⁶⁾:
- CB (coated bagside) er karbonfrit papir coated med et transmitterende lag, der indeholder mikrokapsler.
- ⁽⁵⁾ Ifølge Sappi fremstilles råpapiret af en særlig type papirmasse, der kun leveres af et begrænset antal leverandører (dossier s. 219).
- ⁽⁶⁾ Der findes også specialtyper, som kaldes »selvreagerende«:
- Karbonfrit papir, hvor forsiden indeholder et lag mikrokapsler og et lag aktiveret ler. Det kan anvendes som det modtagende ark (CF), uden at det er nødvendigt, at det øverste ark er coated på bagsiden med mikrokapsler (til kopiering med traditionelt offsetpapir).
  - Karbonfrit papir, hvis forside indeholder såvel et lag mikrokapsler som et lag aktiveret ler, mens undersiden indeholder et lag mikrokapsler. Det kan anvendes som mellemark, uden at det øverste ark behøver at være coated med mikrokapsler.

- Denne type karbonfrit papir anvendes som øverste ark i en stak. Det findes i forskellige kvaliteter, nemlig standardkvalitet til optisk læsning eller en kvalitet, der er let coated på bagsiden, så den giver et bedre billede.
- CFB (coated for- og bagside) er karbonfrit papir, der på forsiden er coated med et reaktivt stof, der skal fungere som en kemisk fremkalder, og på bagsiden er coated med mikrokapsler. Denne type karbonfrit papir anvendes som midterste ark eller et af flere midterark. Det er den centrale del i stakken, der modtager og transmitterer kopien. Det er det mest fintfølede ark, og det foreligger i en standardkvalitet; der findes også en række kvaliteter til særlige anvendelsesformål.
- CF (coated forside) er karbonfrit papir, der anvendes som nederste ark, og som på forsiden er belagt med et modtagende lag af et reaktivt stof, men uden mikrokapsler på bagsiden, som brister ved tryk. Dette ark adskiller sig ikke fra normalt papir, i hvert fald hvad håndtering angår, og det er mindre fintfølede end de øvrige ark i stakken. Denne type findes i en standardkvalitet, en kvalitet til optisk læsning, en kvalitet, der kan anvendes på begge sider, og en række kvaliteter til særlige anvendelsesformål.
- (7) Hver af de tre typer karbonfrit papir findes både i hvidt og i andre farver, især blå, rosa, gul og grøn. På grundlag af disse kategorier af karbonfrit papir kan man danne alle former for stakke ved at indlægge karbonfrit papir af den ene eller anden type afhængigt af formålene.
- (8) S sammensætningen af karbonfrit papir gør det nødvendigt at behandle det omhyggeligt og beskytte det mod trykpåvirkninger, og der må derfor tages forholdsregler i forbindelse med transport, oplagring og trykning. Med de nuværende tekniske metoder kan karbonfrit papir dog limes, foldes, kombineres med andre materialer (pap, papir, kulstof, plast), gøres mindre følsomt, hvis det er nødvendigt, mærkes med blyant, kuglepen, skrivemaskine, computerprinter, telex eller trykkerimaskine, ordnes i almindelige eller selvsorterende stakke, benyttes til formål, der kræver optisk læsning osv.
- (9) Formularer ⁽⁷⁾ har altid udgjort det største anvendelsesformål for karbonfrit papir og tegner sig for over 90 % af det samlede forbrug ⁽⁸⁾. Blandt andre anvendelsesformål for karbonfrit papir skal nævnes forarbejdning til ruller ⁽⁹⁾.
- (10) Karbonfrit papir sælges i ruller (80 %) og ark (20 %) ⁽¹⁰⁾. De fleste producenter af karbonfrit papir opfylder efterspørgslen efter ark ved at udskære rullerne i ark, mens en række mindre, specialiserede producenter fremstiller arkene direkte ⁽¹¹⁾.
- (11) Carrs antyder, at karbonfrit papir i ruller og ark udgør særskilte relevante produktmarkeder. Carrs fremfører, at »markedet for ark kommercielt set er helt adskilt fra markedet for ruller, både når det drejer sig om produktionsomkostninger, prissætning og distributionskanaler«. Carrs udtaler også, at der er betydelige forskelle mellem ruller og ark, hvilket for Carrs' vedkommende kan påvises ved forskellene i den tekniske specifikation på dets eget produkt, Signal Plus, der er selvkopierende ark. Ifølge Carrs beror forskellen mellem ruller og ark på opfattelsen af deres endelige anvendelsesformål og de endelige brugeres behov, og det vil i sidste instans sige opfattelsen af trykkeriernes behov og den type trykkeudstyr, de anvender ⁽¹²⁾.
- (12) Trykkerier bruger to typer pressemaskiner, nemlig med rulle- eller arkindføring. Maskiner med rulleindføring trækker papiret gennem en presse fra en kontinuerlig rulle. Maskiner med arkindføring skubber arkene gennem pressen. Ifølge Carrs kræver maskiner med arkindføring papirark, der er stivere og mere modstandsdygtige over for tryk, end maskiner med rulleindføring, for at opnå mindre spild og høje hastigheder. Carrs fremfører, at de fleste trykkerier anvender maskiner med enten rulle- eller arkindføring, men ikke begge typer. Ifølge Carrs er det ikke muligt for et trykkeri at reagere på prisændringer på ark og ruller ved at skifte fra den ene type

⁽⁷⁾ Lister (10 %), printerformularer (37 %), formularsæt (42 %). Euroforms januar 1991, dossier s. 3188-3189.

⁽⁸⁾ »European and worldwide markets for carbonless paper to 2000 and beyond. Phase I«. Rapport udarbejdet for AEMCP af Mikulski Hall Associates (MHA), december 1996, s. 35 (dossier s. 1115).

⁽⁹⁾ 4 %: ruller til telex, kontorprintere, kasseapparater eller pengeautomater.

⁽¹⁰⁾ MHA-rapporten, december 1996, s. 20 (dossier s. 1100).

⁽¹¹⁾ Carrs' svar på klagepunktsmeddelelsen, s. 20341-20342.

⁽¹²⁾ I engelsk originaltekst: »sheets is entirely separate in commercial terms from reels — both as regards production costs, pricing and distribution channels«. Carrs' svar på klagepunktsmeddelelsen, s. 20341 og 20351.

til den anden. Det betyder også, at opskæring af ruller til ark ikke er noget rentabelt alternativ for trykkerier, der bruger maskiner med arkindføring ⁽¹³⁾.

- (13) Kommissionen konkluderer, at kartellet omfatter karbonfrit papir i både ruller og ark, og at det derfor ikke er nødvendigt at afgrænse produktmarkedet yderligere i denne sag.

1.2.2. MARKEDET FOR KARBONFRIT PAPIR

1.2.2.1. Udbud

- (14) Produktionen af karbonfrit papir i Europa er i stigende grad blevet domineret af forholdsvis få større producenter, da mindre producenter har trukket sig ud af markedet ⁽¹⁴⁾. I EØS er alle de største producenter medlemmer af Foreningen af Europæiske Producenter af Karbonfrit Papir (i det følgende benævnt AEMCP). På det tidspunkt, hvor den overtrædelse, der behandles i denne sag, blev begået, var følgende selskaber medlemmer af AEMCP: Arjo Wiggins Appleton (AWA), Cartiere Sottrici Binda, Copigraph ⁽¹⁵⁾, Papierfabrik August Köhler, Papeteries Mougeot, Stora Feldmühle (senere Stora Carbonless Paper og i dag Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld) ⁽¹⁶⁾, Zanders Feinpapiere, Sappi ⁽¹⁷⁾ og Torraspapel. Disse producenter benytter i vid udstrækning integreret produktion af råpapir og kemiske produkter.
- (15) Ifølge MHA-rapporten, der blev udarbejdet for AEMCP i 1996, androg EU-markedet for karbonfrit papir ca. 850 mio. ECU i 1995. Rapporten anslog for samme år den vesteuropæiske (EØS og Schweiz) produktionskapacitet for karbonfrit papir til 1 010 000 tons, hvoraf AEMCP-medlemmerne tegnede sig for 890 000 tons (dvs. 88 %).

⁽¹³⁾ Carrs' svar på klagepunktsmeddelelsen, s. 20341-20342.

⁽¹⁴⁾ MHA-rapporten, december 1996, s. 42 (dossier s. 1122).

⁽¹⁵⁾ Bolloré, der var Copigraphs moderselskab, var direkte impliceret i kartellet sammen med sit datterselskab (jf. betragtning 353 til 356); for at lette beskrivelsen og analysen i denne sag omtales de begge som »Copigraph« i det følgende.

⁽¹⁶⁾ I det følgende benævnt »Stora«.

⁽¹⁷⁾ Flere af Sappi Limiteds datterselskaber har været impliceret i kartellet (jf. betragtning 357 til 359); for at lette beskrivelsen og analysen i denne sag omtales de alle som »Sappi« i det følgende.

Når man lægger den østeuropæiske produktionskapacitet til dette tal, når den samlede europæiske kapacitet op på 1 035 000 tons ⁽¹⁸⁾.

- (16) På overtrædelsestidspunktet tegnede AEMCP-medlemmerne sig tilsammen for 85-90 % af afsætningen af karbonfrit papir i det område, der blev til EØS i 1994. Tabel 1(a) indeholder et skøn over de enkelte medlemmers markedsandele (undtagen Binda, der ikke længere var aktiv på markedet efter 1993).

TABEL 1(a)

AEMCP-medlemmernes markedsandele i 1995 ifølge Sappi og AWA's skøn ⁽¹⁹⁾

(i %)

AWA	30-35
Stora	15-18
Koehler	12-15
Zanders	10-12
Torraspapel	Omtrent 8
Copigraph	Omtrent 5
Sappi	Omtrent 4
Mougeot	Omtrent 3

- (17) Foruden AEMCP-medlemmerne findes der en række mindre producenter, som ikke er integrerede, herunder formulartrykkerier, der fremstiller til eget forbrug eller hovedsagelig leverer til lokale markeder og indkøber råpapir og kemiske produkter hos andre leverandører ⁽²⁰⁾. De største selskaber, der ikke er medlemmer af AEMCP, er bl.a. Carrs (UK), Fabriano (Italien), Hauffe (Tyskland), Bartsch (Tyskland), Zicuñaga (Spanien) og Divipa (Spanien). Denne beslutning er også rettet til tre af disse små producenter, nemlig Carrs, Divipa og Zicuñaga. Desuden er det bekendt, at to østeuropæiske selskaber fremstiller karbonfrit papir, nemlig Aero (Slovenien) og Krkonosské (Tjekkiet) ⁽²¹⁾.
- (18) Tabel 1(b) angiver for hver enkelt af de virksomheder, som denne beslutning er rettet til, virksomhedens samlede størrelse i 2000 og dens relative betydning på EØS-markedet for karbonfrit papir i 1994 og 1995. Tallene

⁽¹⁸⁾ MHA-rapporten, december 1996, s. 44 (dossier s. 1124); oplysninger, som Kommissionen har indhentet hos producenterne, tyder på, at tallet for markedets størrelse kan være noget højere, jf. tabel 1.b).

⁽¹⁹⁾ Dossier s. 217 (Sappis dokument), s. 3262-3265 (AWA's dokument).

⁽²⁰⁾ Euroforms, januar 1991. (dossier s. 3188).

⁽²¹⁾ MHA-rapporten, december 1996, s. 42-43 (dossier s. 1122-1123).

bygger på virksomhedernes svar på Kommissionens begæringer om oplysninger og på Kommissionens skøn ⁽²²⁾.

TABEL 1(b)

Virksomhedernes størrelse og relative betydning på EØS-markedet for karbonfrit papir ⁽²³⁾

Virksomhed	De pågældende selskabers eller koncerners samlede omsætning (i EUR) i 2000	Omsætning af karbonfrit papir (mio. EUR) og skøn over markedsandelene i EØS i 1994	Omsætning af karbonfrit papir (mio. EUR) og skøn over markedsandelene i EØS i 1995
AWA	5 524 138 000	369,9 (32,8 %)	380,4 (31,7 %)
MHTP (STORA)	236 220 000	161,7 (14,3 %)	161,9 (13,5 %)
ZANDERS	579 787 000	135,3 (12,0 %)	147,3 (12,3 %)
KÖHLER	487 775 000	111,4 (9,9 %)	119,6 (10,0 %)
TORRASPAPEL	814 876 000	61,4 (5,4 %)	82,8 (6,9 %)
BOLLORE	4 240 000 000	56,4 (5,0 %) (Copigraph)	60,0 (5,0 %) (Copigraph)
SAPPI	5 106 061 000	39,2 (3,5 %)	39,5 (3,3 %)
MOUGEOT	139 589 000	30,2 (2,7 %)	30,9 (2,6 %)
DIVIPA	24 641 000	20,5 (1,8 %)	23,1 (1,9 %)
ZICUNAGA	110 932 000	16,8 (1,5 %)	19,9 (1,7 %)
CARRS	33 128 000	11,6 (1,0 %)	13,8 (1,2 %)

1.2.2.2. Efterspørgsel

- (19) De største aftagere af selvkopierende papir er trykkerier, der forarbejder karbonfrit papir til formularer og ruller.

⁽²²⁾ Omsætningen i 1994 og 1995 er anført som eksempel. Den relative betydning af de enkelte virksomheders årlige salg af karbonfrit papir kan have varieret fra det ene år til det andet i overtrædelsesperioden. Skønnene over markedsandelene stammer direkte fra virksomhedernes oplysninger (undtagen for Copigraphs vedkommende, hvor skønnet bygger på oplysninger om, at den i 1995 havde en markedsandel på 5 %) og er kun vejledende. Skønnene over markedsandelene er baseret på den antagelse, at selskaberne i tabel 1(b) tilsammen dækkede 90 % af EØS-markedet.

⁽²³⁾ Alle omsætningstal i denne beslutning er anført i ecu eller euro. De anvendte kurser for omregning til euro er de officielle årlige (eller eventuelt månedlige) gennemsnitskurser, som Kommissionen offentliggør til beregning af omsætning.

Nogle trykkerier bruger ruller, og andre bruger ark. Det anslås, at der i Europa i 1995 var 2 000 af de førstnævnte, 47 000 af de sidstnævnte ⁽²⁴⁾.

- (20) Ruller sælges enten direkte til trykkerier, der anvender ruller, eller via engrosforhandlere, mens ark hovedsagelig distribueres via engrosforhandlere.

- (21) Ifølge Sappi har engrosforhandlerne en betydelig markedsstyrke, hvilket hovedsagelig skyldes, at der er overkapacitet inden for produktionen ⁽²⁵⁾. Engrosforhandlerne forlanger ensartede og regelmæssige leverancer. De kræver også, at leveringstiden er kort, og at leverancerne tilpasses efter deres behov for de forskellige former og størrelser, for at de kan reducere deres egne lagre ⁽²⁶⁾. Carrs forklarer, at det er selskabets erfaring, at engrosforhandlerne generelt søger at opnå prisforhøjelser inden for ark, hvor det er muligt, og opfordrer producenten til at forhøje sine priser ⁽²⁷⁾.

- (22) Da karbonfrit papir er en mærkevare, er der stærke forbindelser mellem leverandørerne og engrosforhandlerne. Leverandørerne har normalt mangeårige forbindelser med deres engrosforhandlere. Dette skyldes, i hvert fald delvis, de høje omkostninger, der er forbundet med at skifte engrosforhandlere på grund af de lagre, de fører, samt de salgsfremmende investeringer ⁽²⁸⁾.

- (23) Ifølge Sappi varetager AWA, Stora og Torraspapel helt eller delvis distributionen selv eller gennem deres egne grossister. En række små producenter, der hovedsagelig forsyner lokale markeder, sælger også ofte direkte til kunderne. De øvrige producenter af karbonfrit papir sælger hovedsagelig til uafhængige engrosforhandlere ⁽²⁹⁾.

⁽²⁴⁾ I 1993 blev antallet af trykkerier, der bruger ruller og ark, anslået til henholdsvis 1 260 og 44 200 (dossier s. 3134-3135. Jf. også dossier s. 340).

⁽²⁵⁾ Dossier s. 220.

⁽²⁶⁾ Dossier s. 339.

⁽²⁷⁾ Carrs' svar på klagepunktsmeddelelsen, s. 20352.

⁽²⁸⁾ Dossier s. 4628.

⁽²⁹⁾ Sappis indlæg af 22.12.1996 (dossier s. 220). MHTP anfører i svaret på klagepunktsmeddelelsen (dossier s. 20404), at det (eller tidligere Stora Carbonless Paper) fortrinsvis sælger karbonfrit papir til papirgrossister (alle ark og over 95 % for rullers vedkommende), og at det ikke selv varetager distributionen, hverken helt eller delvis. MHTP angiver dog ikke nærmere, om det ejer nogle af grossistvirksomhederne, som Sappi hævder.

1.2.2.3. *Udviklingen i udbud og efterspørgsel i Vesteuropa, 1990-1996*

- (24) Det vesteuropæiske marked for karbonfrit papir er karakteriseret ved strukturbestemt overkapacitet. I 1995 var kapacitetsudnyttelsesgraden 65 % ⁽³⁰⁾. Kapaciteten er ikke steget i løbet af de sidste ti år. Til gengæld faldt efterspørgslen i midten af 1990'erne, og dette fald forventes at fortsætte ⁽³¹⁾.
- (25) Efterspørgslen efter selvkopierende papir voksede hastigt i 1980'erne, da det afløste engangskarbonpapir. Da det europæiske marked er blevet mættet, er transaktionerne i stigende grad blevet gennemført elektronisk, og dette har ramt efterspørgslen. I 1990 nåede forbruget af karbonfrit papir i Vesteuropa (det område, der blev til EØS i 1994, samt Schweiz) lige op over 700 000 tons; derefter aftog væksten i efterspørgslen og stagnerede, og i 1995 og 1996 begyndte efterspørgslen at falde ⁽³²⁾.
- (26) I midten af 1990'erne var forbruget størst i Tyskland, mens Frankrig og Det Forenede Kongerige indtog en fælles andenplads. Italien var Europas fjerdestørste forbruger, efterfulgt af Benelux-landene på en femteplads ⁽³³⁾.
- (27) Der var kraftige kortvarige udsving i det vesteuropæiske forbrug i 1990'erne. Det mest dramatiske fandt sted i 1994-1995 og i efteråret 1996. En undersøgelse, som Mikulski Hall Associates gennemførte for AEMCP i 1996, viste, at »det var den generelle opfattelse, at disse udsving i høj grad blev forårsaget af ændringer i lagrene, som hovedsagelig skyldtes ændringer i prisniveauerne«. Undersøgelsen påpegede dog ikke nogen bestemte ændringer i efterspørgsels- eller udbudsforholdene, der kunne forklare disse udsving. Den eneste udvikling, der klart fremgår af undersøgelsen er, at væksten i efterspørgslen efter karbonfrit papir i Vesteuropa har været begrænset i en årrække. Undersøgelsen påpeger først og fremmest tendensen til et fald i antallet af kopier i flerkopisæt. Den vigtigste faktor, der begrænsede efterspørgslen efter karbonfrit papir, var dog et mindre behov for flerkopiformularer som følge af den voksende anvendelse af elektronisk dataudveksling (EDI), elektroniske medier og strekkoder kombineret med overgangen til anslagsfri printsystemer (laser eller blækstråle) ⁽³⁴⁾.
- (28) I Vesteuropa holdt AEMCP-medlemmernes leverancer sig i perioden 1990 til 1996 ret konstant på 600 000 tons, mens leverancerne fra producenter uden for AEMCP faldt fra 112 000 tons i 1990 til lidt over 70 000 tons i 1996. Importen fra lande uden for Vesteuropa blev halveret i samme periode ⁽³⁵⁾. I 1990 udgjorde importen 1,4 %, men var i 1996 faldet til ca. 0,7 %. Tabel 2 giver en oversigt over ændringerne i leverancerne til og forbruget på det europæiske marked ⁽³⁶⁾.

⁽³⁰⁾ Tal beregnet på grundlag af oplysninger i MHA-rapporten, december 1996, s. 40 (dossier s. 1120).

⁽³¹⁾ MHA-rapporten, december 1996, s. 4 (dossier s. 1084).

⁽³²⁾ MHA-rapporten, december 1996, s. 3, 18-20 (dossier s. 1083 og s. 1098-1100).

⁽³³⁾ PPI, februar 1997, dossier s. 2787.

⁽³⁴⁾ I engelsk originaltekst: »these fluctuations were generally accepted to be due largely to changes in stocks, resulting mainly from changes in price levels«. MHA-rapporten, december 1996, s. 3, 9, 20-21 (dossier s. 1083, 1089, 1100-1101) og MHA-rapporten, maj 1997, s. 60 (dossier s. 11670).

⁽³⁵⁾ MHA-rapporten, december 1996, s. 3 (dossier s. 1083).

⁽³⁶⁾ MHA-rapporten, december 1996, s. 19 (dossier s. 1099).

TABEL 2

Leverancer og forbrug af karbonfrit papir: Vesteuropa, 1990-1996

	Leverancer til Vesteuropa (i 1 000 tons)			Forbrug (i 1 000 tons)	
	AEMCP	Uden for AEMCP	Import	Samlet forbrug	Procentvis ændring i forhold til året før
1990	590	112	10	712	+ 5,3
1991	628	97	10	735	+ 3,2
1992	632	85	8	725	- 1,4
1993	618	76	7	701	- 3,3
1994	645	89	6	740	+ 5,5
1995	570	82	5	657	- 11,2
1996	610	74	5	689	+ 4,9

Kilde: MHA-rapporten, december 1996.

1.2.2.4. Samhandelen

- (29) Inden for EØS er produktionen af karbonfrit papir koncentreret, og fabrikkerne er beliggende i fem af Fællesskabets medlemsstater: Belgien, Frankrig, Tyskland, Spanien og Det Forenede Kongerige. Generelt set sælger producenterne dog overalt i EØS, og transportomkostningerne hindrer tilsyneladende ikke samhandelen inden for dette område ⁽³⁷⁾.
- (30) For det meste af kartellets referenceperiode er Kommissionen i besiddelse af detaljerede oplysninger om følgende virksomheders salg i de enkelte lande i det område, der blev til EØS i 1994: AWA, Divipa, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora, Torraspapel, Zanders og Zicuñaga ⁽³⁸⁾. Oplysningerne viser, at over 56 % af disse virksomheders samlede afsætning i EØS på overtrædelstidspunktet foregik uden for deres respektive hjemmemarkeder (dvs. de lande, hvor deres produktionsanlæg var beliggende).
- (31) Kartellets referenceperiode var også præget af betydelige handelsstrømme mellem Fællesskabet og de forskellige EFTA-lande. I 1994 blev der solgt betydelige mængder karbonfrit papir til Østrig, Finland og Sverige, og fra 1994 og frem foregik der også handel med Island og

Norge. Der er derfor en betydelig grænseoverskridende handel inden for hele EØS-området.

1.2.3. PRODUCENTERNE**1.2.3.1. Arjo Wiggins Appleton**

- (32) Arjo Wiggins Appleton plc blev den 29. november 2001 omdannet til Arjo Wiggins Appleton Limited. Det er moderselskab (i det følgende benævnt AWA) i Arjo Wiggins-koncernen, der har over 150 datterselskaber på verdensplan og blandt andet beskæftiger sig med produktion og distribution af karbonfrit papir, termokopieringspapir, fint og coated papir samt specialpapir. Det gennemfører betydelige transaktioner overalt i Europa og Nordamerika og har også interesser i andre dele af verdenen. Koncernen er verdens største producent af karbonfrit papir med en andel på over 30 % af det europæiske marked og 50 % af det nordamerikanske. Karbonfrit papir hørte under afdelingen Arjo Wiggins Carbonless Paper Operation (CPO), indtil afdelingen Carbonless & Thermal blev oprettet i 1998. AWA har fabrikker, der fremstiller karbonfrit papir i Belgien, Frankrig og Det Forenede Kongerige.

1.2.3.2. Binda

- (33) Cartiere Sottrici Binda S.p.A, der fik betegnelsen Binda S.p.A i maj 1996, fremstillede karbonfrit papir indtil oktober 1993. På dette tidspunkt indstillede Binda pro-

⁽³⁷⁾ Ifølge Sappi udgør de gennemsnitlige transportomkostninger ved leverancer i Europa < 10 % af leveringsprisen. Dossier s. s. 215.

⁽³⁸⁾ Kommissionen er i besiddelse af detaljerede tal for 6 virksomheder for 1992, for 8 virksomheder for 1993 og 1994 og for 9 virksomheder for 1995-1997.

duktionen og indgik en række optionsaftaler med AWA om salget af sit varemærke »Biplura« og flere maskiner, der blev anvendt i produktionen af karbonfrit papir. Disse optioner er ikke blevet udnyttet fuldt ud, og i 1995 købte AWA varemærket »Biplura« og en maskine af Binda. Binda fortsatte med at producere klæbefrit og castcoated papir indtil august 1998, hvor det blev opløst ⁽³⁹⁾.

- (34) I denne beslutning nævnes Binda med henblik på beskrivelsen af den faktiske situation. Men da selskabet indstillede sin virksomhed, og der hverken juridisk eller økonomisk set er nogen efterfølger, kan Kommissionen ikke rette denne beslutning til nogen juridisk eller fysisk person, hvad angår Bindas adfærd indtil oktober 1993.

1.2.3.3. *Carrs*

- (35) Carrs Paper Limited (Carrs) har hovedsæde i West Midlands i Det Forenede Kongerige. Selskabets direkte moderselskab er Carrs (Birmingham) Limited, der er indregistreret i England og Wales. Carrs fremstiller og sælger karbonfrit papir (næsten kun ark) i Det Forenede Kongerige og eksporterer fortrinsvis til Irland og Danmark.
- (36) Carrs har været innoverende på markedet for karbonfrit papir og forestod det skifte fra blåt til sort karbonfrit papir, der fandt sted i 1983. Selskabet var det første til at lancere laser/kopieringskvaliteter i 1991, og i 1992 lancerede det sit varemærke Signal Plus som det annoncerede som det første printervenlige karbonfrie papir.

1.2.3.4. *Copigraph*

- (37) Copigraph SA var et helejet datterselskab af det franske selskab Bolloré SA (tidligere betegnet Bolloré Technologies SA) indtil november 1998, hvor det blev overtaget af AWA. Copigraph SA hørte under Bollorés afdeling for specialpapir. Bolloré fremstillede råpapir på sin fabrik i Thonon, og papiret blev coated i Thonon, i Copigraphs Malesherbes-anlæg i Frankrig og i Wülfrath-anlæggene, som tilhørte Eupaco Grafische Papiere GmbH & Co KG i Tyskland (Bolloré overtog Eupaco i 1992 og lukkede sine coatinganlæg i 1995) ⁽⁴⁰⁾. Da Copigraph solgte færdigbehandlet karbonfrit papir, var Frankrig og Tyskland dets vigtigste markeder i EØS.

1.2.3.5. *Divipa*

- (38) Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L. (Divipa) er et spansk selskab, som indkøber store ruller karbonfrit papir og forarbejder dem til ark og mindre ruller til salg i Spanien.

1.2.3.6. *Koehler*

- (39) Papierfabrik August Köhler AG med hovedsæde i Oberkirch i Tyskland er moderselskab i den privatejede Köhler-koncern og ejer hele kapitalen i Reacto Papier GmbH i Hannover og Köhler Kehl GmbH i Kehl. Köhler fremstiller karbonfrit papir, fint papir og termokopieringspapir.

1.2.3.7. *Mougeot*

- (40) Papeteries Mougeot SA (Mougeot) er et fransk selskab, der er indregistreret i Laval-sur-Vologne i Vosges i Frankrig og kontrolleres af [...] (*)-familien. Mougeot fremstiller karbonfrit papir i Frankrig, og selskabets vigtigste eksportmarkeder er Det Forenede Kongerige, Tyskland og Østrig. Ud over karbonfrit papir fremstiller Mougeot også toilet-papir, køkkenruller og bleer, der sælges under forhandlernes mærker.

1.2.3.8. *Sappi*

- (41) Sappi Limited (Sappi) er et internationalt selskab med hovedsæde i Den Sydafrikanske Republik. Det er moderselskab i Sappi-koncernen.
- (42) Sappi kom ind på det europæiske marked for karbonfrit papir i 1990 med overtagelsen af DRG's Transcript-anlæg i Det Forenede Kongerige. Efter at være kommet ind på markedet opererede Sappi i Europa gennem sit datterselskab Sappi UK Limited, der sammen med et andet datterselskab af Sappi Limited (Hannoversche Papierfabriken Alfeld-Gronau AG) i 1993 oprettede en europæisk salgsorganisation som et joint venture, Sappi Europe SA. Fra maj 1995 var Sappi Europe Limited det europæiske holdingselskab, som Sappi UK Limited og Hannoversche Papierfabriken Alfeld-Gronau AG henhørte under ⁽⁴¹⁾. I april 1998 blev Sappi-koncernen omstruktureret efter overtagelsen af KNP Leykam (Europas største producent af coated træfrit papir) og opererer nu som to driftsselskaber, Sappi Fine Paper plc og Sappi Forest Products. Sappi Fine Papers kernevirksomhed er træfrit papir (herunder coated), træholdigt papir, special-

⁽³⁹⁾ Dossier s. 7793 og s. 19752-19755.

⁽⁴⁰⁾ Dossier s. 414-415 og 13352.

(*) Oplysninger i skarp parentes markeret med en asterisk erstatter fortløbe oplysninger, der er udeladt af teksten.

⁽⁴¹⁾ Dossier s. 19-20, 26-28.

papir (herunder coated) og klæbefrit papir. Sappi Fine Papers transaktioner administreres via tre regionale datterselskaber, Sappi Fine Paper Europe, Sappi Fine Paper North America og Sappi Fine Paper South Africa. Sappis anlæg for karbonfrit papir, Transcript-anlægget, ejes af Sappi UK Limited, der er datterselskab af Sappi Fine Paper plc.

1.2.3.9. *Stora*

(43) I 1990 blev den tyske papirproducent Feldmühle Aktiengesellschaft overtaget af Stora Kopparbergs Bergslags AB, som er en international industrikoncern med hjemsted i Sverige, og som producerer og sælger skovbrugsprodukter, især papir, pap, papirmasse og savskåret tømmer. Stora Feldmühle var Stora Kopparbergs Bergslags AB's helejede datterselskab. Indtil udgangen af 1992 blev koncernens virksomhed inden for karbonfrit papir varetaget direkte af Stora Feldmühle AG, der var medlem af AEMCP. I begyndelsen af 1993 blev denne virksomhed overdraget til et nyt helejet datterselskab af Stora Feldmühle, der fik betegnelsen Stora Carbonless Paper GmbH (SCP). Stora Carbonless Paper GmbH fremstiller karbonfrit papir i Tyskland og sælger det overalt i Europa.

(44) I november 1998 godkendte Kommissionen en fusion mellem Stora Kopparbergs Bergslags AB og en finsk skovbrugskoncern, Enso Oyj. Ved transaktionen erhvervede Enso Oyj hele aktiekapitalen i Stora Kopparbergs Bergslags AB. Det nye selskab, Stora Enso Oyj (Stora Enso), indledte sin virksomhed sidst i 1998 ⁽⁴²⁾.

(45) Umiddelbart efter at fusionen var gennemført, solgte Stora Enso en majoritetsaktiepost i sit datterselskab for karbonfrit papir, Stora Carbonless Paper, til Mitsubishi Paper Mills Ltd og en minoritetsaktiepost til Mitsubishi Corporation med virkning fra 31. december 1998. Stora Enso har fortsat en minoritetsaktiepost i Stora Carbonless Paper GmbH, hvis navn blev ændret efter transaktionen til Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH.

1.2.3.10. *Torraspapel*

(46) Torraspapel-koncernen (Torraspapel) beskæftiger sig først og fremmest med produktion og salg af kvalitetspapir, såsom trykpapir, skrivepapir og papir til andre anvendel-

sesformål. Koncernens moderselskab er Torraspapel SA. Koncernens virksomhed inden for karbonfrit papir varetages af et helejet datterselskab, Sarriopapel y Celulosa SA (Sarrió), der har et produktionsanlæg i Leitza i Spanien. Koncernen fremstillede ikke karbonfrit papir før 1991, hvor Grupo Torras SA (Torraspapel-koncernens daværende moderselskab) overtog hele Sarrió SA's papirvirksomhed undtagen pap, gennem sit datterselskab Sarriopapel y Celulosa ⁽⁴³⁾.

(47) I 1999 overtog CVC-koncernen, der er et privat investeringsforetagende, som beskæftiger sig med kapitalstyring og investeringsrådgivning, enekontrollen med Torraspapel (sag COMP/M.1728). Før denne overtagelse udøvede CVC ingen virksomhed på markedet for karbonfrit papir.

(48) Koncernen er førende på papirmarkederne i Spanien og har en stærk stilling i Portugal, Frankrig, Tyskland, Italien og Det Forenede Kongerige.

1.2.3.11. *Zanders*

(49) Zanders Feinpapiere AG (Zanders) er et tysk selskab med hjemsted i Bergisch Gladbach, og med produktionsanlæg i Bergisch Gladbach og Düren, begge i Tyskland. Zanders fremstiller hovedsagelig coated papir og karton, karbonfrit papir og specialpapir.

(50) Indtil januar 2001 tilhørte Zanders skovbrugs- og papirvirksomheden International Paper i USA og indgik i dens »International Division«. International Papers tyske datterselskab, International Paper Deutschland Inc. & Co. Holdings KG, ejede ca. 72 % af Zanders' aktier. International Paper er en af verdens største producenter af tryk- og skrivepapir af høj kvalitet.

(51) Den 14. november 2000 modtog Kommissionen en anmeldelse af en planlagt fusion, hvorved den finske skovbrugsvirksomhed, Metsä-Serla Corporation, skulle overtage enekontrollen med Zanders Feinpapiere AG (sag COMP/M.2245 — Metsä-Serla/Zanders). Kommissionen godkendte fusionen i december 2000, og Metsä-Serla og International Paper gennemførte Metsä-Serlas overtagelse af kontrollen med Zanders den 3. januar 2001. Den 6. april 2001 skiftede Metsä-Serla navn til M-real.

⁽⁴²⁾ Jf. Kommissionens beslutning 1999/641/EF af 25. november 1998 i sag IV/M.1225, EFT L 254 af 29.9.1999, s. 9.

⁽⁴³⁾ Jf. Kommissionens beslutning af 24.2.1992 i sag IV/M.166 — Torras/Sarrió.

1.2.3.12. *Zicuñaga*

- (52) Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA (Zicuñaga) tilhører Iberpapel-koncernen, der har hjemsted i Madrid, og udøver forskellige aktiviteter inden for papirindustrien. Iberpapel Gestión SA, der blev oprettet i 1997, er koncernens holding- og moderselskab. Zicuñaga ejer fuldt ud Papeteries de l'Atlantique SA i Hendaye i Frankrig, der har produceret karbonfrit papir siden 1992.

1.2.4. FORENINGEN AF EUROPÆISKE PRODUCENTER AF KARBONFRIT PAPIR (AEMCP)

- (53) AEMCP blev oprettet i 1981 af ni virksomheder⁽⁴⁴⁾. Den fungerede som produktudvalg under European Paper Institute (EPI) indtil begyndelsen af 1990'erne, hvor EPI blev slået sammen med en anden brancheforening inden for papirindustrien, CEPAC, og dannede Sammenslutningen af Europæiske Papirindustrier (CEPI). Efter denne sammenlægning begyndte AEMCP's daværende formand, [en AWA-ansat]*, at tilrettelægge en »omstrukturering« af foreningen med henblik på at få den retligt og formelt etableret i Belgien. Den 13. september 1993 undertegnede følgende virksomheder derfor de nye vedtægter: Arjo Wiggins Appleton plc, Copigraph SA, Köhler AG, Papeteries Mougeot SA, Alfred Rose, Sappi Europe Ltd, Stora Feldmühle AG, Torraspapel SA og Zanders Feinpapiere AG. AEMCP blev godkendt som en international sammenslutning efter belgisk ret i 1994.

1.3. PROCEDURE

1.3.1. SAGENS UD GANGSPUNKT

- (54) Papirkoncernen Sappi forelagde i efteråret 1996 Kommissionen en række oplysninger og dokumenter, som gav Kommissionen begrundet mistanke om, at der eksisterede eller havde eksisteret et hemmeligt priskartel inden for sektoren for karbonfrit papir, hvor Sappi var producent. Sappi påberåbte sig bestemmelserne i Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (»samarbejdsmeddelelsen«)⁽⁴⁵⁾.

⁽⁴⁴⁾ Wiggins Teape, Feldmühle, Köhler, Zanders, Ahlström (indstillede produktionen i 1991), Binda (indstillede produktionen i 1993), DRG, Sarrió og Reed (indstillede produktionen i 1986) (dossier s. 165).

⁽⁴⁵⁾ EFT C 207 af 18.7.1996, s. 4.

1.3.2. KONTROLUNDERSØGELSERNE

- (55) Som følge af Sappis oplysninger vedtog Kommissionen den 23. januar 1997 en række beslutninger om, at der skulle gennemføres kontrolundersøgelser i henhold til artikel 14, stk. 3, i forordning nr. 17 hos en række producenter af karbonfrit papir. Disse undersøgelser blev gennemført den 18. og 19. februar 1997 hos følgende virksomheder: Arjo Wiggins Belgium SA, Papeteries Mougeot SA, Torraspapel SA, Sarriopapel y Celulosa SA, Grupo Torras SA.
- (56) Fra juli til december 1997 blev der gennemført kontrolundersøgelser efter artikel 14, stk. 2, i forordning nr. 17 hos følgende producenter:
- Sappi Limited, Sappi Europe Limited og Sappi (UK) Limited, den 2., 3. og 4. juli
  - Arjo Wiggins Appleton plc, Arjo Wiggins Europe Holdings Ltd., Arjo Wiggins SA og dets datterselskab Guerimand SA, den 21. og 22. oktober 1997
  - Papeteries Mougeot SA, den 23. og 24. oktober 1997
  - Torraspapel SA og Sarriopapel y Celulosa SA, den 6. og 7. november 1997
  - Unipapel, Sociedade Comercial de Celulose e Papel Lda, den 20. og 21. november 1997
  - Stora Carbonless Paper GmbH, den 4. og 5. december 1997, og
  - Papierfabrik August Köhler AG, den 9. og 10. december 1997.

- (57) Efter aftale med Sappi blev der den 25. juli 1997 aflagt besøg hos Sappis datterselskab, Sappi Europe SA, i Bruxelles.

1.3.3. BEGÆRINGER OM OPLYSNINGER

- (58) Den 8. marts 1999 sendte Kommissionen en begæring om oplysninger efter artikel 11 i forordning nr. 17 til Arjo Wiggins Appleton plc, Papeteries Mougeot S.A., Torraspapel S.A., Cartiere Sottrici Binda S.p.A., Carrs Paper Ltd, Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L., Ekman Iberica S.A. og Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga S.A. Der blev også sendt begæring om oplysninger efter artikel 11 i forordning nr. 17 til Papierfabrik August Köhler AG, Stora Carbonless Paper GmbH og Zanders Feinpapiere AG den 15. marts 1999 og til Copigraph S.A. den 20. december 1999.

(59) Der blev sendt yderligere begæring om oplysninger efter artikel 11 i forordning nr. 17 til Carrs Paper Ltd, Stora Carbonless Paper GmbH og Torraspapel S.A.

(60) I begæringerne blev virksomhederne anmodet om at fremsætte oplysninger om deres bekendtgjorte prisforhøjelser, salgsmængder, kunder, omsætning og møder med konkurrenter. De samme spørgsmål blev stillet Sappi.

(61) AWA, Stora og Copigraph indrømmede i deres svar på begæringen om oplysninger, at de havde deltaget i multilaterale kartelmøder mellem producenter af karbonfrit papir. AWA fremlagde en liste over »irregulære« møder eller møderækker mellem konkurrenter fra 1992 til 1998, hvor »man også drøftede priserne på karbonfrit papir, herunder den historiske udvikling, men også udvekslede planer om prisforhøjelser«⁽⁴⁶⁾. De fleste (og de bedst dokumenterede) af disse møder blev afholdt i perioden 1992-1995. Stora indrømmede at have deltaget i møder med konkurrenter, »hvor man ikke blot drøftede den generelle økonomiske situation inden for branchen, men også priser«, men selskabet hævdede, at »konkurrenterne ikke nåede til enighed om prisforhøjelser«⁽⁴⁷⁾. Disse møder fandt sted i perioden fra sidst i 1992 til midt i 1995. Copigraph indrømmede at have deltaget i møder med konkurrenter, hvor »man havde drøftet priserne på ruller af karbonfrit papir«⁽⁴⁸⁾, og en ledende medarbejder hos Copigraph husker især, at han deltog i to eller tre møder i 1993 og 1994.

1.3.4. PRODUCENTERNES GENERELLE UDTALELSER INDEN DE MODTOG KLAGEPUNKTSMEDDELELSEN

(62) Mougeot og Sappi har indrømmet, at de deltog i multilaterale kartelmøder mellem producenter af karbonfrit papir. Som allerede nævnt forelagde Sappi Kommissionen beviser på kartellets eksistens. Efter at have modtaget begæringen om oplysninger efter artikel 11 i forordning nr. 17 meddelte Mougeot Kommissionen, at det

var villigt til at samarbejde om kartelundersøgelsen i henhold til samarbejdsmeddelelsen. Mougeot indrømmede, at der eksisterede et priskartel for karbonfrit papir, og at det selv havde deltaget deri fra oktober 1993 til juli 1995, og gav Kommissionen oplysninger om kartellets struktur og især om de enkelte møder om prisfastsættelse, som dets repræsentanter havde deltaget i⁽⁴⁹⁾.

1.3.5. DEN ADMINISTRATIVE PROCEDURE

(63) Den 26. juli 2000 indledte Kommissionen proceduren i denne sag og vedtog en klagepunktsmeddelelse rettet til følgende virksomheder: Arjo Wiggins Appleton p.l.c, Binda S.p.A, Bolloré SA, Carrs Paper Ltd, Copigraph SA, Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L., Iberpapel Gestión S.A., International Paper, Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH (MHTP (Stora)), Mitsubishi Paper Mills Ltd, Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA, Papeteries Mougeot SA, Papierfabrik August Köhler AG, Sappi Limited, Stora Enso Oyj, Torraspapel SA og Zanders Feinpapiere AG.

(64) Alle de virksomheder, som klagepunktsmeddelelsen var rettet til, bortset fra Binda S.p.A, International Paper og Mitsubishi Paper Mills Ltd, fremsatte skriftlige bemærkninger som svar på Kommissionens klagepunkter.

(65) Virksomhederne fik adgang til Kommissionens dossier via en cd-rom med en kopi af dossieret, som de fik tilsendt den 1. august 2000.

(66) Köhler fremførte i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, at Kommissionen ikke fulgte sine egne principper som fastlagt i meddelelsen om aktindsigt⁽⁵⁰⁾ på grundlag af retspraksis, da den gav aktindsigt ved at fremsende en cd-rom. Köhler hævdede, at det var umuligt at kontrollere, om denne cd-rom rent faktisk indeholdt alle de dokumenter, som Kommissionen var i besiddelse af, og som den skulle give adgang til, og om dokumenterne var fuldstændige som sådanne, eller om de ved skanningen var blevet registreret ufuldstændigt. Köhler fremsatte derfor en begæring om aktindsigt i form af konsultation af

⁽⁴⁶⁾ I engelsk originaltekst: »carbonless paper prices were also discussed, including discussion of historical trends, but also extending to an exchange of intentions regarding announcements of price increases«, dossier s. 7828-7829.

⁽⁴⁷⁾ I tysk originaltekst: »nicht nur die allgemeine wirtschaftliche Situation der Branche erörtert, sondern auch über Preise gesprochen wurde« ... »[Z]wischen den Wettbewerbern [wurde] kein Einvernehmen über Preiserhöhungen erzielt« (dossier s. 9044).

⁽⁴⁸⁾ I engelsk originaltekst: »carbonless paper reels prices were raised«, dossier s. 13353.

⁽⁴⁹⁾ Dossier s. 7647-7658.

⁽⁵⁰⁾ Kommissionens meddelelse om interne procedureregler for behandling af anmodninger om aktindsigt i sager angående EF-traktatens artikel 85 og 86 (nu artikel 81 og 82), EKSF-traktatens artikel 65 og 66 samt Rådets forordning (EØF) nr. 4064/89. EFT C 23 af 23.1.1997, s. 3.

dossieret i Kommissionens lokaler ud over aktindsigten via en cd-rom ⁽⁵¹⁾.

(67) Med cd-rommen fik virksomhederne en udtømmende liste over alle dokumenter i dossieret (med fortløbende sidenummerering), med angivelse af i hvor høj grad der er aktindsigt i de enkelte dokumenter. Desuden blev Köhler underrettet om, at cd-rommen giver parterne fuld adgang til alle de dokumenter, som Kommissionen kom i besiddelse af under kontrolundersøgelsen, bortset fra forretningshemmeligheder eller andre fortrolige oplysninger. Köhler fik tilbudt at få disse oplysninger bekræftet af høringskonsulenten, men benyttede ikke denne mulighed ⁽⁵²⁾.

(68) Den 8. og 9. marts 2001 blev der holdt en mundtlig høring i denne sag. Følgende virksomheder deltog: Arjo Wiggins Appleton p.l.c., Carrs Paper Ltd, Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L., Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH, Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA, Papeteries Mougeot SA, Papierfabrik August Köhler AG, Sappi Limited, Torraspapel SA og Zanders Feinpapiere AG.

(69) Torraspapel ⁽⁵³⁾, Divipa ⁽⁵⁴⁾ og Zicuñaga ⁽⁵⁵⁾ har i deres skriftlige svar på klagepunktsmeddelelsen nægtet at have deltaget i nogen hemmelig aftale. De fleste af de virksomheder, som klagepunktsmeddelelsen var rettet til, bekræftede dog kartellets eksistens og deres deltagelse i det.

(70) De virksomheder, der tidligere havde indrømmet, at de havde deltaget i kartellet, bestred ikke de forhold, som Kommissionen beskrev i klagepunktsmeddelelsen, undtagen for perioden efter sommeren 1995. Sappi har oplyst, at det var »holdt op med at deltage, inden det henvendte sig til Kommissionen den 19. september 1996« ⁽⁵⁶⁾. Mougeot har bekræftet, at det deltog i kartellet fra september 1993 til sommeren 1995 ⁽⁵⁷⁾, og det samme gælder Copigraph ⁽⁵⁸⁾. AWA har ikke bestredet de forhold, der er beskrevet i klagepunktsmeddelelsen, men oplyser for perioden efter sommeren 1995, at »der lejlighedsvis blev afholdt møder mellem salgsdirektørerne på nationalt plan, at nogle af dets nationale salgsschefer ikke helt havde afbrudt forbindelserne med deres kolleger i andre selskaber, men at der i så fald var tale

om de nationale chefers initiativer på lokalt plan, og at dette ikke kunne betragtes som en fortsættelse af det kartel, der eksisterede indtil sommeren 1995« ⁽⁵⁹⁾. Mitsubishi HiTech/Stora har ikke benægtet overtrædelsen i perioden 1992 til sommeren/efteråret 1995 ⁽⁶⁰⁾.

(71) En række virksomheder, der i deres svar på Kommissionens begæring om oplysninger havde nægtet enhver form for hemmeligt samarbejde, indrømmede i deres svar på klagepunktsmeddelelsen, at de havde deltaget i kartellet. Carrs har indrømmet, at det deltog i møderne i Det Forenede Kongerige i perioden fra januar 1993 til marts 1997, idet selskabet dog deltog i forskelligt omfang i denne periode ⁽⁶¹⁾. Köhler har ikke bestredet en række forhold i perioden fra efteråret 1993 til maj 1995 inklusive ⁽⁶²⁾. Zanders har ikke bestredet Kommissionens beskrivelse af kartellet for perioden 1992 til efteråret 1995 ⁽⁶³⁾.

1.4. OVERTRÆDELSEN I DETALJER

1.4.1. INDLEDNING

(72) De fleste af de virksomheder, som denne beslutning er rettet til, har indrømmet, at de har deltaget i kartellet. De har dog undertiden givet forskellige redegørelser og opgivet forskellige tidspunkter for kartellets begyndelse og ophør. De virksomheder, der erkender forholdene, har aldrig bestredet, at kartellet eksisterede i perioden fra september 1993 til foråret eller sommeren 1995.

(73) Med hensyn til hvornår perioden begyndte, nægter Copigraph, Köhler og Mougeot at have deltaget i kartel-

⁽⁵¹⁾ Köhlers svar på klagepunktsmeddelelsen, s. 20733-20735.

⁽⁵²⁾ Dossier s. 20739-20740.

⁽⁵³⁾ Dossier s. 20439.

⁽⁵⁴⁾ Dossier s. 19592.

⁽⁵⁵⁾ Dossier s. 18468

⁽⁵⁶⁾ I engelsk originaltekst: »ended prior to its approach of the Commission on 19 September 1996«, dossier s. 20603.

⁽⁵⁷⁾ Dossier s. 19717.

⁽⁵⁸⁾ Dossier s. 19563.

⁽⁵⁹⁾ I engelsk originaltekst: »there were occasional meetings between sales managers at national level. [...] [S]ome of its individual national sales managers had not entirely broken contacts with their counterparts in other producers. [...] However, where it occurred it resulted from local initiatives by national managers and should not be viewed as a continuation of the cartel that existed until summer 1995«, dossier s. 19733.

⁽⁶⁰⁾ Dossier s. 20403.

⁽⁶¹⁾ Dossier s. 20358: Carrs oplyser, at det deltog aktivt i UK-møderne i 1993-1994. Fra udgangen af 1994 deltog det generelt ikke længere i møderne, men blev holdt underrettet om resultaterne af disse møder pr. telefon, normalt af AWA.

⁽⁶²⁾ Dossier s. 20703 og 20721

⁽⁶³⁾ Dossier s. 20506.

let før september 1993, og Stora (MHTP) nægter at have deltaget før udgangen af 1992. Sappis udtalelser tyder dog på, at der var hemmelige kontakter mellem de europæiske producenter af karbonfrit papir så langt tilbage som i 1981, hvor deres brancheforening, AEMCP, blev oprettet, og især fra midten af 1980'erne⁽⁶⁴⁾. Sappis oplysninger viser, at kartelmøderne startede i 1989 og fortsatte indtil et møde den 2. februar 1995 i Frankfurt.

(74) Kommissionen vil i den foreliggende sag begrænse sin vurdering til perioden fra januar 1992 og frem, da den fra dette tidspunkt er i besiddelse af samstemmende udtalelser fra karteldeltagerne og klare beviser på regelmæssige hemmelige kontakter mellem producenterne af karbonfrit papir.

(75) Med hensyn til periodens ophør har den som beskrevet i klagepunktsmeddelelsen, mistanke om, at i hvert fald nogle elementer i det hemmelige samarbejde, som blev vedtaget senest i januar 1992, fortsatte efter september 1995. Alle parter, bortset fra AWA, Carrs og Sappi, nægter dog at have deltaget i det hemmelige samarbejde efter september 1995 — herunder virksomheder, der indrømmer, at de deltog før dette tidspunkt (Copigraph, Mougeot, Stora, Zanders). Desuden er AWA's, Carrs' og Sappis udtalelser vidt forskellige med hensyn til de pågældende hemmelige kontacters art og tidspunkterne derfor. Udtalelserne er heller ikke tilstrækkeligt dokumenterede eller underbygget med tilstrækkeligt bevis-

⁽⁶⁴⁾ Sappi har forelagt Kommissionen en udtalelse fra en af sine ansatte, der har beskæftiget sig med salg af karbonfrit papir siden 1970'erne, og som har udtalt, at »han først fik mistanke om et hemmeligt samarbejde inden for karbonfrit papir omkring midten af 1980'erne på grund af bemærkninger fra ledende medarbejdere. Han ville have troet, at samarbejdet omfattede bl.a. Arjo Wiggins, Köhler og Stora Feldmühle. Han havde haft kendskab til bilateral informationsudveksling fra omkring midten/slutningen af 1980'erne (He had first suspected that there was collusion in carbonless paper in about the mid 1980[s] because of comments made by senior management ... He would have believed that the collusion involved Arjo Wiggins, Köhler og Stora Feldmühle among others. He had been aware of bilateral exchanges of information from about the mid/late 1980s)« (dossier s. 4656). En udtalelse fra en anden af Sappis ansatte tyder på, at der var hemmelige kontakter og møder mellem konkurrenter i perioden fra 1991 til 1993 på EU-plan. Denne medarbejder mente, at der foregik et hemmeligt samarbejde gennem disse kontakter, og at leverandørerne drøftede priser på fællesskabsplan (believed that there was collusion through these contacts and that there were discussions between suppliers about prices at an EC-wide level)« (dossier s. 4652-4653. Denne medarbejder blev ansat hos DRG i 1988 og arbejdede fra maj 1991 til marts 1993 for [en Sappi-ansat]* i Transcript-anlægget).

materiale til, at det kan konkluderes, at den adfærd, som denne procedure vedrører, fortsatte efter september 1995.

(76) Derfor vil Kommissionen i den foreliggende sag begrænse sin vurdering til perioden indtil september 1995, da den har klare beviser på kartellets eksistens indtil dette tidspunkt.

1.4.2. KARTELLET'S GRUNDPRINCIPPER

1.4.2.1. *Formål*

(77) Det fremgik af Kommissionens undersøgelse, at karteldeltagerne vedtog en overordnet konkurrencebegrænsende plan, der hovedsagelig tog sigte på at forbedre deltagernes rentabilitet gennem kollektive prisforhøjelser. Inden for rammerne af denne overordnede plan var det hovedformålet med kartellet at aftale prisforhøjelser og at fastsætte en tidsplan for dem (de tidspunkter, hvor forhøjelserne skulle finde sted i praksis). Dette foregik ved kartelmøder på forskellige niveauer (generelle, nationale eller regionale møder.

(78) Dokumenter vedrørende de generelle kartelmøder viser, at denne plan blev gennemført ved møder, hvor deltagerne vedtog en række løbende prisforhøjelser udtrykt i procent for hvert EØS-land. På de nationale og regionale kartelmøder vedtog karteldeltagerne procentvise prisforhøjelser og kontrollerede også i de fleste tilfælde, at de tidligere fastsatte prisforhøjelser var blevet gennemført. For det spanske og det portugisiske marked aftalte parterne ofte en målpris for hver enkelt produkttype (CB, CFB og CF) i stedet for en procentvis forhøjelse. Denne målpris var en mindstepris.

(79) Et dokument, der blev fundet hos Sappi, forklarer på følgende måde, hvorledes de aftalte prisforhøjelser fandt sted, i hvert fald for det spanske marked: »I forbindelse med aftalen drøftes købsprisen for ruller, men salgsprisen for ark, og det overlades til de enkelte leverandører at fastsætte deres grossisters avancer«⁽⁶⁵⁾. Udtrykkene »købspriser« og »salgspriser« optræder også i et andet dokument, der blev fundet hos Sappi, og som giver en oversigt over prisforhøjelserne på det britiske marked

⁽⁶⁵⁾ I engelsk originaltekst: »On the agreement taken, reels are discussed in terms of buying price, but sheets are discussed as selling price and is left to each supplier the margin he wants their merchants to obtain«, dossier s. 2011.

fra den 7. februar 1994 til november 1995 ⁽⁶⁶⁾. Da ark hovedsagelig distribueres via grossister, betyder dette, at priserne på ark blev aftalt som grossistpriser. Ruller derimod sælges enten direkte til de endelige forbrugere eller via grossister, og det ser ud til at priserne på ruller blev aftalt som endelige forbrugerpriser. Da dette handelsmønster er fælles for alle EØS-lande, er det sandsynligt, at prisforhøjelserne blev vedtaget på samme måde for hele området.

(80) Hvad angår priserne på ruller, vedtog producenterne også en prisdifferentiering afhængig af kundens købekraft, i hvert fald på det spanske og det portugisiske marked. Tre dokumenter vedrørende møderne om det spanske marked og et dokument om et møde på det portugisiske marked viser, at aftagere af ruller blev opdelt i tre kategorier — A, B og C — og at de aftalte målpriser for hver af disse kategorier var forskellige ⁽⁶⁷⁾. Desuden indeholder dokumentet vedrørende mødet om det portugisiske marked den 9. februar 1994 »en definition af en mindstepris på grundlag af købspotential« og »en kundeklassifikation på grundlag af købspotential« ⁽⁶⁸⁾. Under kontrolundersøgelsen hos Unipapel (Sappi agent på det portugisiske marked) bekræftede [en Unipapel-ansat]*, at kunderne blev opdelt i kategorierne A, B og C alt efter deres købekraft ⁽⁶⁹⁾.

(81) For at sikre, at de aftalte prisforhøjelser blev gennemført, blev der på nogle nationale kartelmøder fordelt salgskvoter og fastsat markedsandele for de enkelte deltage-re ⁽⁷⁰⁾. Aftalerne om mængder og markedsandele viser, at det var hensigten at undgå afvigelser fra den fælles plan og at undlade at konkurrere om andre kommer-cielle aspekter. Dette illustreres af følgende udtalelse fra Mougeot: »[En AWA-ansat]* præciserede, at dette kun var et prismæssigt og ikke et mængdemæssigt problem, men at han ville sørge for, at disse problemer blev løst, så snart vi deltog i genoprettelsen af rentabiliteten« ⁽⁷¹⁾.

⁽⁶⁶⁾ Dossier s. 2245.

⁽⁶⁷⁾ Dossier s. 8, 4476, 1839, 47-51.

⁽⁶⁸⁾ I engelsk originaltekst: »definition of a minimum price according to potential of purchases«, »customer classification according to potential of purchases«, dossier s. 50.

⁽⁶⁹⁾ Dossier s. 4520.

⁽⁷⁰⁾ Jf. afsnit 1.4.4.2. Tildeling af salgskvoter og markedsdeling

⁽⁷¹⁾ I fransk originaltekst: »[Un employé d'AWA]* a précisé qu'il ne s'agissait que d'un problème de prix et non de volume mais que sur ce point il se chargerait de régler ces problèmes dès l'instant où l'on participerait à la restauration de la rentabilité« (dossier s. 7648).

1.4.2.2. **Organisation**

(82) Kartelmøderne kan klart opdeles i to niveauer — de generelle kartelmøder med deltagelse af virksomhedernes øverste chefer, handelsdirektører eller tilsvarende inden for sektoren for karbonfrit papir og de nationale eller regionale kartelmøder med deltagelse af de nationale eller regionale salgsschefer, ofte sammen med ovennævnte. Udtalelser fra Mougeot og Sappi underbygger Kommissionens konklusioner om kartellets struktur ⁽⁷²⁾.

a) **Generelle kartelmøder**

(83) Den EØS-dækkende planlægning og samordning af kartellet fandt sted på de generelle kartelmøder, der blev holdt under dække af de officielle møder i brancheforeningen AEMCP.

(84) På de generelle kartelmøder vedtog deltagerne principielt tidsplanen for prisforhøjelserne og disses størrelse (procentbeløb) for de enkelte EØS-lande. De vedtog flere løbende prisforhøjelser for nogle måneder frem.

(85) AEMCP-møderne fungerede som kartelmøder i hvert fald fra januar 1992 til september 1993. Fra dette tidspunkt blev der afholdt særskilte generelle kartelmøder i forbindelse med de officielle AEMCP-møder (enten før eller efter) (jf. betragtning 107 til 109).

(86) Kommissionen har modtaget kopier af referaterne af de officielle AEMCP-møder fra det møde, der fandt sted den 23. januar 1992 ⁽⁷³⁾. Der blev afholdt officielle AEMCP-møder fem gange om året fra 1992 til 1995. I bilag I, tabel A angives de officielle AEMCP-møder fra 1992 og frem og de generelle kartelmøder, som der foreligger beviser på, fra mødet i september 1993, hvor det blev besluttet at adskille brancheforeningen og kartellet.

⁽⁷²⁾ Dossier s. 9936, 11596-11598.

⁽⁷³⁾ Jf. f.eks. dossier s. 72 og 3973-3976. (Mødereferaterne kan findes i dossieret på s. 73-197, 3978-4173 og 4732-4750.) Møderne blev først betegnet som møder i EPI AEMCP Product Group og fra udgangen af 1993 som AEMCP's generalforsamling. Som bilag til referatet af AEMCP's møde den 1.12.1995 er der vedlagt en liste over sammenslutningens formænd og sekretærer fra april 1981 (dossier s. 186). Denne liste viser, at der hvert år blev udpeget en formand og en sekretær for sammenslutningen fra en af de deltagende virksomheder, men altid fra den samme virksomhed samtidig.

- (87) Der var normalt stor mødedeltagelse i AEMCP-møderne, og på overtrædelsestidspunktet deltog alle daværende AEMCP-medlemmer i møderne: AWA, Binda, Copigraph, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora, Torraspapel/Sarrió⁽⁷⁴⁾ og Zanders. Deltagelsen blev kontrolleret, og medlemmerne blev bedt om at forklare, hvorfor de eventuelt ikke havde deltaget. I referatet af AEMCP's møde den 29. februar 1996 er det f.eks. anført, at Sarrió var fraværende for anden gang i træk, og at formanden skulle kontakte selskabet og spørge om årsagerne dertil⁽⁷⁵⁾.
- (88) De enkelte producenters deltagelse i de officielle AEMCP-møder fra januar 1992 til sommeren 1995 fremgår af bilag I, tabel B.

b) Nationale og regionale kartelmøder

- (89) De generelle kartelmøder blev efterfulgt af en række nationale eller regionale kartelmøder. Formålet med disse møder var at sikre, at de prisforhøjelser, der tidligere var blevet vedtaget på de generelle kartelmøder, blev gennemført på de enkelte markeder. Det ser ud til, at de prisforhøjelser, som virksomhedernes øverste chefer havde vedtaget på de generelle kartelmøder, ikke havde kunnet gennemføres på tilfredsstillende måde uden de regionale og nationale chefers medvirken.
- (90) Med hensyn til årsagerne til, at der blev afholdt kartelmøder for de enkelte markeder (dvs. særskilte nationale/regionale møder) har Mougeot anført, at »AWA mente, at der ikke var store chancer for at nå de forventede resultater, medmindre de ledende medarbejdere, der var ansvarlige for de lokale markeder, blev involveret, hvilket var årsag til, at der blev holdt møder for de enkelte markeder«. Mougeot udtalte endvidere, at »de lokale chefer fik besked af deres overordnede på at foretage en prisforhøjelse, og at de indbyrdes skulle afgøre, hvordan forhøjelsen skulle sikres i praksis«⁽⁷⁶⁾.
- (91) På de nationale og regionale kartelmøder blev de prisforhøjelser, der var vedtaget på europæisk niveau, bekræftet eller eventuelt revideret, og det blev kontrolleret, om de tidligere aftalte prisforhøjelser blev overholdt. Mougeots

udtalelse bekræfter også, at deltagerne på disse møder vedtog, hvilke skridt der skulle tages for at gennemføre prisforhøjelserne i praksis.

- (92) De nationale og regionale kartelmøder blev normalt afholdt fra en til tre måneder før gennemførelsen af de enkelte prisforhøjelser, der var blevet vedtaget på et generelt kartelmøde. Sommetider blev der dog også fastsat en række prisforhøjelser på et nationalt kartelmøde.
- (93) Kommissionen har beviser på, at der blev holdt nationale eller regionale kartelmøder for følgende markeder: Frankrig, Portugal og Spanien, Det Forenede Kongerige og Irland⁽⁷⁷⁾, Østrig, Tyskland, Italien, Benelux og de skandinaviske lande (jf. betragtning 129 til 188).

- (94) Alle de daværende AEMCP-medlemmer deltog i nogle eller samtlige nationale eller regionale kartelmøder, og nogle virksomheder, der ikke var medlemmer, deltog også i en række nationale kartelmøder. Blandt de virksomheder, der ikke var medlemmer deltog især Divipa og Zicuñaga i møderne om det spanske marked, og Carrs deltog i møderne om det britiske marked.

c) Andre kontakter mellem producenterne

- (95) De karteldeltagere, der ikke var til stede ved et kartelmøde, blev underrettet af de øvrige om, hvad der var blevet besluttet, normalt pr. telefon. Mougeot har forklaret, hvordan det blev underrettet om de samordnede prisforhøjelser, hvis ikke det deltog i kartelmøderne: »Papeteries Mougeot fik telefonopringninger fra et eller andet selskab, oftest AWA, der oplyste prisforhøjelserne i detaljer for de enkelte markeder. Denne praksis fortsatte i alt væsentligt indtil midten af 1995«⁽⁷⁸⁾.
- (96) Undertiden måtte den fastsatte tidsplan for gennemførelsen af forhøjelserne revideres, men der var hverken tid til eller behov for et nyt møde. I disse tilfælde holdt kon-

⁽⁷⁴⁾ Repræsentanter for både Torraspapel SA og Sarriópapel y Celulosa SA deltog i AEMCP-møderne.

⁽⁷⁵⁾ Dossier s. 187-190.

⁽⁷⁶⁾ I fransk originaltekst: »il était considéré par AWA que sans implication des responsables locaux des marchés, il y avait peu de chances d'atteindre les résultats escomptés, expliquant par-là même la tenue des réunions marché par marché« ... »les responsables locaux informés par leurs dirigeants d'une volonté de hausse de prix étaient chargés de définir entre eux les modalités pratiques pour obtenir cette hausse« (dossier s. 11597).

⁽⁷⁷⁾ Bevismaterialet, og især oplysningerne om prisforhøjelser, viser, at det britiske og det irske marked blev betragtet som én region.

⁽⁷⁸⁾ I fransk originaltekst: »Les Papeteries Mougeot recevait des uns ou des autres, le plus souvent d'AWA, des coups de téléphone annonçant les modalités de hausses de prix par marché. Ceci a été essentiellement pratiqué jusqu'à mi 1995« (dossier s. 11598).

kurrenterne hinanden direkte orienteret om deres planlagte adfærd. Normalt skete dette tilsyneladende pr. telefon, og der var således ingen spor, men der findes to dokumenter, som viser, hvordan AWA underrettede Sappi om sin beslutning om at ændre datoerne for nogle forhøjelser. Det første dokument er en fax, hvorved AWA meddelte Sappi, at prisforhøjelsen af juni 1993 skulle annulleres, fordi konkurrenterne ikke havde sat deres priser op ⁽⁷⁹⁾. Det andet dokument, der også stammer fra Sappi, har følgende ordlyd: »Efter vores telefonsamtale blev jeg [en Sappi-ansat]* underrettet af ARJ/W [Arjo Wiggins] om, at de havde besluttet at udsætte det en måned i Skandinavien. F.eks. 1.5.1994« ⁽⁸⁰⁾.

1.4.2.3. Kontrolsystem og sanktioner

- (97) Producenterne af karbonfrit papir udvekslede individuelle, fortrolige oplysninger for at gøre det lettere at aftale prisforhøjelser og salgskvoter og at kontrollere, at aftalerne blev overholdt. På de nationale eller regionale kartelmøder udvekslede deltagerne detaljerede, individuelle oplysninger om deres priser og salgsmængder ⁽⁸¹⁾. Mougeot har bekræftet, at der blev udvekslet oplysninger om både priser og mængder, og har understreget AWA's rolle i denne forbindelse ⁽⁸²⁾.
- (98) AEMCP-medlemmernes officielle samarbejde inden for foreningen omfatter indsamling og formidling af statistiske oplysninger om leverancer af karbonfrit papir. Siden udgangen af 1994 er det statistiske arbejde, som tidligere blev varetaget af COPACEL, blevet varetaget af Deloitte & Touche. AEMCP-medlemmerne sender hver måned deres individuelle oplysninger til Deloitte & Touche, som samler oplysningerne og opstiller samlede statistikker for de vesteuropæiske lande og kombinerede statistikker for både de øvrige europæiske lande og de oversøiske markeder. Disse samlede statistikker for AEMCP-medlemmerne giver ingen oplysninger om de enkelte producenters salgsmængder.
- (99) Hos AWA fandt Kommissionen dog tabeller med detaljerede salgsoplysninger for de enkelte producenter af karbonfrit papir. Den første type tabel viser de enkelte producenters årlige afsætning i 1992, 1993 og 1994, »prognoser« for afsætningen i 1995 og den »budgetterede« afsætning for 1996 i Benelux-området ⁽⁸³⁾. Tabeller af samme type blev også fundet hos AWA med oplysninger om de enkelte producenters afsætning på det britiske, det spanske og det portugisiske marked i 1995 (og endda 1996 og »prognoser« for 1997) ⁽⁸⁴⁾. Den anden type tabel viser de enkelte producenters andele af det nederlandske og det belgisk/luxembourgiske marked og af Benelux-markederne tilsammen i 1993 og 1994, »skøn« over andelen for 1995 (og »prognoser« for andelen i 1996) ⁽⁸⁵⁾. En tredje type tabel viser den procentvise stigning eller nedgang i de enkelte producenters afsætning i Benelux-området i perioderne 1993/1994, 1994/1995, 1995/1996 og 1992/1995 ⁽⁸⁶⁾. Tallene for markedsandele og vækst er angivet med en decimal nøjagtighed. Samtlige tabeller er dateret december 1995 ⁽⁸⁷⁾.
- (100) De håndskrevne notater, som Mougeots repræsentant tog på mødet i Genève den 6. december 1994, indeholder også nøjagtige tal for markedsandelene (med en decimal nøjagtighed) ⁽⁸⁸⁾. Disse notater opregner markedsandelene i Frankrig i 1994 og 1995 (andelene for 1995 blev vedtaget på mødet) for AWA, Copigraph, Zanders, Sarrió (Torraspapel), Köhler, Feldmühle (Stora) og Mougeot. Mødereferater og udtalelser fra virksomhederne viser, at karteldeltagerne også udvekslede oplysninger om deres salgsmængder ⁽⁸⁹⁾.
- (101) Tabeller, der blev fundet hos AWA, samt kartelmødereferater og -notater bekræfter, at i hvert fald AEMCP-medlemmerne udvekslede oplysninger om deres individuelle afsætning og markedsandele uden for de officielle AEMCP-arrangementer for indsamling og formidling af

⁽⁷⁹⁾ Dossier s. 10005-10006.

⁽⁸⁰⁾ I engelsk originaltekst: »After our call I [a Sappi employee] was advised by ARJ/W [Arjo Wiggins] that they have decided to go one month later in Scandinavia. E.g. 1/5/94«, dossier s. 2482.

⁽⁸¹⁾ Jf. afsnit 1.4.4.2 Tildeling af salgskvoter og markedsdeling.

⁽⁸²⁾ Dossier s. 11493 og 11598.

⁽⁸³⁾ Dossier s. 940, 942-943, 945, 948, 3378-3380. I 1992 kun for Belgien og Luxembourg.

⁽⁸⁴⁾ Dossier s. 3414, 3641, 3643. For Portugals vedkommende kun for 1996.

⁽⁸⁵⁾ Dossier s. 3381-3383 og 946. Man fandt også tabeller af denne type for det britiske og det spanske marked for årene fra 1995 til 1997 (»skøn«) og for det portugisiske marked for 1996 (dossier s. 3415, 3642, 3644. Jf. også dossier s. 3265, der også giver detaljerede oplysninger om de største konkurrenters markedsandele i Europa).

⁽⁸⁶⁾ Dossier s. 3384-3386 og 947.

⁽⁸⁷⁾ Virksomhederne er opført i tabellerne i to grupper: AEMCP-medlemmer (AWA, Feldmühle (Stora), Köhler, Zanders, Sappi, Sarrió (Torraspapel), Copigraph og Mougeot) og udenforstående (Molineus, Hauffe, Carrs, Jujo, Nashua osv.). For AEMCP-medlemmernes vedkommende giver tabellerne fuldstændige oplysninger for de enkelte år, mens der kun gives delvise oplysninger for de udenforstående virksomheders vedkommende.

⁽⁸⁸⁾ Dossier s. 7657-7658.

⁽⁸⁹⁾ Der blev udvekslet oplysninger om salgsmængder på i hvert fald følgende møder: 30.9.1993 i Barcelona, 1.10.1993 i Paris, 9.2.1994 i Lissabon, foråret 1994 i Nogentel og 6.12.1994 i Genève. Afsnit nedenfor indeholder nærmere oplysninger herom.

statistiske oplysninger, med det formål at kontrollere, hvordan pris- og kvoteordningen fungerede.

(102) Standardbreve, hvorved man underrettede kunderne om prisforhøjelser, blev også anvendt til at sikre, at prisaftalerne blev overholdt. Ifølge Mougeot krævede [en AWA-ansat]*, at kunderne blev underrettet om prisforhøjelser ved standardbreve⁽⁹⁰⁾. Mougeot har bekræftet, at AWA og »nogle af de største aktører på dette marked« udsendte sådanne breve om prisforhøjelser⁽⁹¹⁾. Kommissionen har fået forelagt mange standardbreve fra en række producenter eller har fundet sådanne breve hos dem.

(103) Mougeot hævder, at konkurrenternes breve om prisforhøjelser, der blev fundet hos det, stammer fra dets kunder. Selv om kunderne undertiden fungerede som transmissionskanal, er det klart, at i hvert fald AWA holdt sine konkurrenter direkte orienteret om sine meddelelser om prisforhøjelser. Dette bekræftes af, at der i Sappis London-kontorer blev fundet en række breve om prisforhøjelser, som AWA havde sendt sine kunder sammen med et underskrevet AWA-kort med »med venlig hilsen« fra Arjo Wiggins Belgium s.a.⁽⁹²⁾.

(104) Mougeots referat af mødet den 1. oktober 1993 angiver, at der blev iværksat sanktioner over for virksomheder, der ikke efterkom aftalerne: »[En AWA-ansat]* sagde udtrykkeligt, at han ikke ville tolerere, at denne prisstigning ikke blev fulgt, og at han personligt ville tage sig af enhver, der ikke deltog i spillet«⁽⁹³⁾. Da Mougeot blev bedt om at beskrive kontrolsystemet og årsagerne til, at [denne AWA-ansatte]* og AWA havde så stor autoritet, svarede man: »Så vidt vi ved, var der ikke nogen kontrakter, dokumenter eller retlige forhold, der gav AWA nogen autoritet. Men AWA indtog moralsk og økonomisk set en førerstilling på markedet. For de gamle producenter var [han]* den mand, der med stor succes havde lanceret det selvkopierende papir i Europa for AWA og derpå sikret opmuntrende resultater i USA. Takket være AWA's finansielle og industrielle vægt kunne han erklære, at AWA, hvis ikke disse forhøjelser blev gennemført, ville sørge for at presse markedspriserne helt i bund ved at føre en prispolitik, der ville

tvinge de fleste i knæ. Han viste i øvrigt klart, hvad han var i stand til, ved at knuse Binda i Italien«⁽⁹⁴⁾.

(105) AWA var (og er stadig) klart den største producent af karbonfrit papir i Europa med en markedsandel i EØS på omkring 30-35 %. Selskabet havde også langt den største produktionskapacitet, der var dobbelt så stor som den anden- eller tredjestørste konkurrents kapacitet i EØS. Det ser dog ikke ud til, at AWA ville have kunnet »knuse« sine største konkurrenter, Stora og Zanders.

(106) AWA's trusler virkede tilsyneladende bedre på mindre konkurrenter. Mougeot hævder, at de sanktioner og trusler, det blev udsat for, på grund af dets beskedne produktion kun bestod i reprimander (»reproches«), som det reagerede på med et løfte om at gennemføre eventuelle fremtidige prisforhøjelser. Der er dog noget, der tyder på, at AWA tog stærkere forholdsregler over for Torras-papel (en anden mindre producent) for at sikre, at selskabet overholdt aftalerne. På mødet om det franske marked den 6. december 1995 var der nemlig en vis uenighed mellem karteldeltagerne om, hvorvidt de oplysninger om prisforhøjelser og salgsmængder, der var blevet udvekslet på mødet, var nøjagtige⁽⁹⁵⁾. For at kontrollere de fremlagte tal havde [en AWA-ansat]*, som betvivlede Sarriós (Torraspapels) tal, anmodet om og fået tilladelse til at revidere oplysningerne om Sarriós salgsmængder i Sarriós lokaler⁽⁹⁶⁾.

1.4.3. KARTELMØDERNE OG ANDRE HEMMELIGE KONTAKTER

1.4.3.1. *Generelle kartelmøder*

a) *Generelle kartelmøder indtil AEMCP's omstrukturering i 1993*

(107) Sappi indrømmede, at der på regelmæssige møder, som fandt sted i hvert fald fra begyndelsen af 1992 og frem,

⁽⁹⁰⁾ Dossier s. 7649.

⁽⁹¹⁾ I fransk originaltekst: »certaines des principaux intervenants sur ce marché«, dossier s. 7655.

⁽⁹²⁾ Dossier s. 2485-2491.

⁽⁹³⁾ Fremhævede typer tilføjet: I fransk originaltekst: »[Un employé d'AWA]* a très explicitement indiqué qu'il ne tolérerait pas que cette hausse de prix ne soit pas suivie et qu'il s'occuperait personnellement de tous ceux qui ne »joueraient pas le jeu« (dossier s. 7648).

⁽⁹⁴⁾ I fransk originaltekst: »Il n'y avait pas à notre connaissance de contrats, documents ou situations juridiques permettant à AWA de revendiquer une quelconque autorité. En revanche, ces derniers avaient une position de leader moral et économique sur le marché. [Un employé d'AWA]* était pour les anciens fabricants celui qui avait lancé avec succès l'autocopiant en Europe pour AWA, puis obtenu des résultats flatteurs aux Etats-Unis. La présence financière et industrielle de AWA lui permettait de déclarer que pour le cas où ces hausses ne seraient pas répercutées, AWA faisait son affaire de complètement écraser le marché en appliquant une politique de prix qui laisserait le plus grand nombre »sur le carreau«. Il fit d'ailleurs une parfaite démonstration de sa capacité en écrasant BINDA en Italie« (dossier s. 11494).

⁽⁹⁵⁾ Mougeots udtalelse af 14.4.1999 (dossier s. 7653).

⁽⁹⁶⁾ Mougeots udtalelse af 29.6.1999 (dossier s. 11493-11494).

blev foretaget en hemmelig samordning mellem de konkurrerende producenter. En af Sappis ansatte udtalte, at der blev afholdt sådanne møder »på EU-plan« fra 1991 og frem. AWA indrømmede også, at der blev holdt sådanne møder fra begyndelsen af 1992. Desuden begynder den periode, for hvilken Kommissionen har omfattende beviser på regelmæssig mødevirksomhed og kontakter af national eller regional karakter, i januar 1992. Bevismaterialet vedrører især møder om det spanske og det portugisiske marked. Andre møder og kontakter, der begynder på samme tidspunkt, vedrører markederne i Frankrig, Italien, Skandinavien og Det Forenede Kongerige.

- (108) Mougeot, der tilsluttede sig AEMCP sidst i 1992 ⁽⁹⁷⁾, har givet en redegørelse for et officielt AEMCP-møde, der blev holdt i 1993, og Kommissionen udleder heraf, at foreningens »omstrukturering« også indebar en omstrukturering af kartellet. Mougeot udtaler følgende: »Det var formodentlig i forbindelse med et officielt AEMCP-møde i Frankfurt den 14. september 1993, eller på det foregående møde, men i hvert fald på det tidspunkt, hvor [en AWA-ansat]* blev chef for AWA's afdeling for selvkopierende papir, at [han]* klart besluttede at indbyde de største producenter af selvkopierende papir på de enkelte markeder til »uofficielle« møder, og at ændre organisationen af de »officielle« AEMCP-møder. [Han]* besluttede, at der fra nu af skulle være en advokat til stede ved alle AEMCP-møderne for at give dem en officiel karakter og sikre, at de ikke kunne udsættes for kritik. Til gengæld skulle alt, hvad der havde med priser at gøre, ikke længere drøftes på disse møder, men kun på »uofficielle« møder« ⁽⁹⁸⁾.
- (109) Ovennævnte udtalelse viser, at valget af [en AWA-ansat]* til formand for AEMCP den 9. februar 1993 ⁽⁹⁹⁾ udløste den efterfølgende omstrukturering af kartellet. Ifølge

⁽⁹⁷⁾ Mougeot anfører, at det som ansøger blev præsenteret for AEMCP den 25.11.1992 og deltog i det første møde som medlem den 9.2.1993. Ikke desto mindre deltog [en Mougeot-ansat]* i AEMCP's møder så langt tilbage som den 26.5.1992 og 10.9.1992, dossier s. 3996 og 4001.

⁽⁹⁸⁾ I fransk originaltekst: »Sans doute à l'occasion de la réunion officielle de l'AEMCP du 14 septembre 1993 à Francfort ou à celle d'avant, en tout cas lors de l'entrée en fonction d' [un employé d'AWA]* à la tête de la Direction Générale de la branche autocopiant d'AWA. [Il]* a clairement décidé de convoquer à des réunions »non-officielles« les principaux producteurs de l'autocopiant marché par marché, et de modifier l'organisation des réunions officielles de l'AEMCS. Désormais, [Il]* a décidé qu'un avocat assisterait à chaque réunion de l'AEMCP pour donner à celles-ci un caractère officiel et insusceptible de critique. En revanche il décida que tout ce qui concernerait les prix n'y serait plus abordé mais uniquement traité lors de réunions »non-officielles« (dossier s. 7647).

⁽⁹⁹⁾ Dossier s. 74-82. [En AWA-ansat]* var tilsyneladende blevet chef for AWA's afdeling for karbonfrit papir, lige inden dette møde fandt sted. I mødereferatet nævnes udtrykkeligt, at han er vendt tilbage til Europa, og der står følgende »[en AWA-ansat]* ... bliver formand i stedet for [...]«, der har forladt ARJO WIGGINS ([An AWA-employee]* ... takes the Chair in place of [...] who has left ARJO WIGGINS)«.

ovennævnte udtalelse var det også på AEMCP-mødet den 14. september 1993 (eller på det foregående møde) ⁽¹⁰⁰⁾, at [en AWA-ansat]* meddelte de øvrige AEMCP-medlemmer, at han havde besluttet at begynde at tilrettelægge kartelmøderne for producenterne af karbonfrit papir uden for AEMCP's rammer. Det ser ud til, at der på grundlag af AWA's forslag var enighed blandt AEMCP-medlemmerne om at adskille brancheforeningens og kartellets aktiviteter.

- (110) Da det første officielle AEMCP-møde med deltagelse af en advokat blev holdt den 18. november 1993 ⁽¹⁰¹⁾, ser det ud til, at kartelaktiviteterne i hvert fald fra dette møde og frem i praksis blev flyttet fra »officielle« AEMCP-møder til »uofficielle« møder, dvs. de generelle kartelmøder og de nationale/regionale kartelmøder.
- (111) Mougeots udtalelse bekræfter således, at der blev indgået prisaftaler for karbonfrit papir på de officielle AEMCP-møder før omstruktureringen af AEMCP og uden for AEMCP's rammer efter omstruktureringen.
- (112) Følgende redegørelse fra en af Sappis ansatte, der arbejdede i Sappi Europe SA fra februar 1993, om hans daværende overordnede og kollegers deltagelse i kartelmøderne bekræfter, at priserne blev aftalt på de officielle AEMCP-møder eller på møder, der blev afholdt i forbindelse hermed: »Han indrømmer dog, at han havde en meget stærk mistanke om, ja nærmest var klar over, at [to Sappi-ansatte]* havde været til møde med konkurrenter. Han husker, at de kom tilbage fra møde, herunder AEMCP-møder, med en meget klar opfattelse af de prisforhøjelser, der skulle gennemføres, og at de var temmelig ligeglade med konkurrenternes reaktioner. Han vidste, at de holdt møde med konkurrenter nu og da, men kendte ikke de nærmere enkeltheder eller rammer. Han antog, at det hemmelige samarbejde vedrørte priser og omfattede hele Fællesskabet« ⁽¹⁰²⁾.

⁽¹⁰⁰⁾ Det foregående AEMCP-møde fandt sted i Zürich den 7.7.1993.

⁽¹⁰¹⁾ Dossier s. 106-111.

⁽¹⁰²⁾ I engelsk originaltekst: »However, he admits that he had very strong suspicions, close to a degree of knowledge, that [two Sappi employees]* had been to meetings with competitors. He recalls that one or other of them would come back from meetings, including AEMCP meetings, with a very definite view on the price increases that were to be implemented and that they were relatively unconcerned by competitor reactions. He knew that they did meet competitors from time to time but was not aware of the details or structure. He assumed that the collusion related to prices and was EC-wide«, dossier s. 5407.

- (113) Kommissionen konkluderer derfor, at der allerede før omstruktureringen af AEMCP og kartellet i september 1993 blev afholdt generelle kartelmøder. Kommissionen udleder af Mougeots udtalelse, der er citeret i nr. (108), at disse møder fandt sted inden for rammerne af de regelmæssige AEMCP-møder. Kommissionen er i besiddelse af oplysninger om tidspunkterne for de officielle AEMCP-møder siden mødet den 23. januar 1992 og af referaterne af disse møder. Referaterne viser, at der fra januar 1992 til omstruktureringen i september 1993 blev holdt otte AEMCP-møder, og at de alle blev holdt i Zürich (jf. bilag I, tabel A).
- (114) AEMCP-mødet den 14. september 1993 blev holdt i Frankfurt. Repræsentanter for følgende virksomheder (alle de daværende AEMCP-medlemmer) deltog i dette møde og deltog derfor også i omstruktureringen af kartellet: AWA, Copigraph, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders ⁽¹⁰³⁾.

b) Generelle kartelmøder efter omstruktureringen

- (115) Med hensyn til de generelle kartelmøder, der blev holdt efter omstruktureringen, er Kommissionen i besiddelse af bevismateriale og udtalelser, der giver mulighed for at fastlægge de nærmere forhold omkring fire af disse møder, nemlig procedurer, resultater og deltagere:

— mødet den 19. januar 1994 i Paris

— mødet den 21. juni i Frankfurt

— mødet den 22. september i Frankfurt

— mødet den 2. februar 1995 i Frankfurt.

- (116) Alle disse generelle kartelmøder blev holdt i forbindelse med et officielt AEMCP-møde.
- (117) Det første generelle kartelmøde i 1994, der tog sigte på at fastsætte og kontrollere prisforhøjelser i første halvår

⁽¹⁰³⁾ Dossier s. 91 og 97. Virksomhederne var også repræsenteret på det foregående AEMCP-møde, der blev holdt den 7.7.1993 i Zürich.

inden for EØS, blev holdt den 19. januar i Paris ⁽¹⁰⁴⁾. Ifølge referatet af det officielle AEMCP-møde den 19. januar 1994 blev det indledt kl. 13.55 og afsluttet kl. 15.30 ⁽¹⁰⁵⁾. AWA har bekræftet, at kartelmødet fandt sted inden det officielle AEMCP-møde, og at AWA var repræsenteret på mødet af [...] (den daværende direktør for AWA Printing and Writing) ⁽¹⁰⁶⁾ og [...] (den daværende salgsdirektør, AWA Carbonless Paper). Med hensyn til de øvrige deltagere udtaler AWA, at »der formentlig deltog ledende medarbejdere fra både Köhler, Stora Feldmühle og Zanders eller fra nogle af disse virksomheder i dette møde« ⁽¹⁰⁷⁾. Kommissionen er også i besiddelse af et rejsebilag, der viser, at Köhlers repræsentant på det officielle AEMCP-møde kan have deltaget i det generelle kartelmøde forinden ⁽¹⁰⁸⁾. En kopi af [en Mougeot-ansats]* kalenderbog viser, at han også var i Paris den 19. januar 1994 ⁽¹⁰⁹⁾.

- (118) Kommissionen har hos Sappi fundet en tabel af 21. januar 1994 (to dage efter mødet), der angiver prisforhøjelser for de fleste EØS-lande fra januar 1994 til maj 1995 ⁽¹¹⁰⁾. Nogle af disse forhøjelser svarer til dem, der fremgår af referaterne af de nationale kartelmøder, der blev afholdt inden det generelle kartelmøde den 19. januar. Kommissionen har også beviser på, at de prisforhøjelser, der var fastsat i tabellen, blev gennemført af disse selskaber og en række andre producenter af karbonfrit papir. Alt dette tjener som yderligere bevis på det generelle kartelmøde og de aftaler, der blev indgået i denne forbindelse (jf. betragtning 189 til 206).

- (119) Den 21. juni 1994 blev der holdt et officielt AEMCP-møde i Frankfurt. Ifølge referatet blev mødet indledt kl.

⁽¹⁰⁴⁾ Dossier s. 121. Følgende virksomheder var repræsenteret på det officielle møde: AWA, Copigraph, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders.

⁽¹⁰⁵⁾ Dossier s. 121-127.

⁽¹⁰⁶⁾ Kommissionen har også en kopi af den relevante side i [en AWA-ansats]* kalenderbog for 1994. Den viser, at han den 19.1 skulle være i Paris på Hotel Sofitel kl. 8.00, spise frokost kl. 12.00 og deltage i et møde (det officielle AEMCP-møde) kl. 13.00. Han havde også sat en cirkel omkring tidspunkterne 11 og 16 i sin kalenderbog (dossier s. 927).

⁽¹⁰⁷⁾ I engelsk originaltekst: »This meeting is believed to have been attended by executives from some or all of Köhler, Stora Feldmühle, and Zanders«, AWA's svar på Kommissionens begæring om oplysninger (dossier s. 7828) og på klagepunktsmeddelelsen, s. 19749.

⁽¹⁰⁸⁾ Et rejsebilag for [en Köhler-ansat]* (dossier s. 5044), der viser, at han rejste til Paris den 18. januar kl. 16.00 og vendte tilbage til Tyskland den 19. januar kl. 21.00.

⁽¹⁰⁹⁾ Dossier s. 1147.

⁽¹¹⁰⁾ Dossier s. 2484, 10035-10036.

11.00 og afsluttet kl. 13.00 ⁽¹¹¹⁾. Der var normalt stor deltagelse i de officielle AEMCP-møder, og på mødet den 21. juni 1994 var alle AEMCP-medlemmer repræsenteret (AWA, Copigraph, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders). Det ser ud til, at der i overensstemmelse med det normale mønster blev holdt et generelt kartelmøde kort før eller efter det officielle AEMCP-møde den 21. juni. Dette bekræftes af en tabel af 23. juni 1994 (to dage efter AEMCP-mødet), der fastsætter prisforhøjelser for flere EØS-lande fra 1. juni 1994 til 1. oktober 1994 ⁽¹¹²⁾, og det materiale, der viser, at ovennævnte virksomheder gennemførte disse prisforhøjelser (jf. nr. (207) til (216)).

- (120) I forbindelse med det officielle AEMCP-møde den 22. september 1994 i Frankfurt blev der holdt endnu et generelt kartelmøde med det formål at fastsætte prisforhøjelser inden for EØS. Det officielle AEMCP-møde blev indledt kl. 11.00 og afsluttet kl. 13.30 ⁽¹¹³⁾. Det generelle kartelmøde blev holdt lige før AEMCP-mødet på Hotel Steinberger (Frankfurt) i Jagdzimmer-lokalet og begyndte kl. 8.30. Det var [en AWA-ansat]*, der havde indkaldt til dette møde. At mødet blev afholdt, bekræftes af AWA og Mougeot og af notater i en kalenderbog tilhørende Mougeots repræsentant ⁽¹¹⁴⁾. Ifølge Mougeot underrettede [den AWA-ansatte]* mødedeltagerne om de procentvise prisforhøjelser og de gennemførelsestidspunkter, der var blevet fastsat for de enkelte lande, og opfordrede dem til at gennemføre de samme forhøjelser samtidig ⁽¹¹⁵⁾.

- (121) På grundlag af udtalelser fra AWA og Mougeot og rejsebilag for Köhlers og Storas repræsentanter ⁽¹¹⁶⁾ mener Kommissionen, at repræsentanter for i hvert fald AWA, Köhler, Mougeot, Stora og Zanders deltog i dette gene-

⁽¹¹¹⁾ Dossier s. 144-149.

⁽¹¹²⁾ Dokumenter, der blev fundet hos Sappi og dets agent i Portugal, Unipapel. Dossier s. 2358, 4539-4540, 10053-10054.

⁽¹¹³⁾ Dossier s. 150-155. Følgende virksomheder var repræsenteret på det officielle møde: AWA, Copigraph, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders.

⁽¹¹⁴⁾ AWA's svar på Kommissionens begæring om oplysninger (dossier s. 7828) og på klagepunktsmeddelelsen, s. 19742. Jf. dossier s. 1748 og 11597.

⁽¹¹⁵⁾ Dossier s. 11597 og 11599.

⁽¹¹⁶⁾ [En Köhler-ansat]* rejsebilag viser, at han rejste til Frankfurt den 21. september kl. 14.00 og vendte hjem den 22. september kl. 17.00. [En Stora-ansat]* rejsebilag viser, at han rejste til Frankfurt kl. 7.30 og vendte hjem kl. 18.15 den 22. september 1994. En side i [en AWA-ansat]* kalenderbog viser, at han havde afsat hele dagen den 22. september til »AEMCP/Frankfurt«, og at han havde planlagt at tage fra Frankfurt til Paris med fly nr. LH 4306 kl. 17.20 (dossier s. 930, 1748, 4787 og 5057). Ovennævnte dokumenter viser, at [en Köhler-ansat]*, [en Stora-ansat]* og [en AWA-ansat]* kan have deltaget i det generelle kartelmøde inden det officielle AEMCP-møde.

relle kartelmøde. Tabeller, der blev fundet hos Sappi, Torraspapel og AWA ⁽¹¹⁷⁾, og som indeholder de samme prisforhøjelser, viser, at Sappi og Torraspapel også var repræsenteret på mødet (jf. betragting 217 til 221).

- (122) Kommissionen er i besiddelse af et referat af et generelt kartelmøde mellem de europæiske producenter af karbonfrit papir den 2. februar 1995 i Frankfurt Lufthavn ⁽¹¹⁸⁾. Ifølge Sappi var det formålet med dette hemmelige møde at »drøfte prisforhøjelser i forskellige lande« ⁽¹¹⁹⁾. Samme dag blev der også holdt et officielt AEMCP-møde i konferencelokalet på Sheraton Hotel i Frankfurt Lufthavn, Terminal 1, og dette møde blev ledet af [en Köhler-ansat]*. Det officielle møde varede fra kl. 11.00 til kl. 13.00, og deltagerne fortsatte med en frokost ⁽¹²⁰⁾.

- (123) Kartelmødet fandt formodentlig sted efter det officielle AEMCP-møde. Sheraton Hotel har bekræftet Köhlers reservation af et konferencelokale til 25 personer fra kl. 11.00 til kl. 18.00. Håndskrevne notater af 26. januar, der blev fundet hos Köhler, viser, at der var planlagt to forskellige møder, hvoraf det første var det officielle AEMCP-møde. Det andet var tilsyneladende kartelmødet, der var planlagt for en mindre gruppe efter det officielle møde. Notaterne indeholder følgende bemærkninger med hensyn til tid og sted for det andet møde: »Reservation af lokale til 8-10 personer, Airport Center, lokale nr. 19 [lokale nr. 19« er skrevet i margenen], den 2. februar 1995 fra kl. 14.00 til kl. 17.00 eller 18.00 i Köhlers navn« ⁽¹²¹⁾.

- (124) Referatet af kartelmødet indeholder følgende deltagerliste ⁽¹²²⁾:

— [tre AWA-ansatte]*

— [en Mougeot-ansat]*

— [to Zanders-ansatte]*

— [to Stora-ansatte]*

⁽¹¹⁷⁾ Dossier s. 2494, 691 og 918.

⁽¹¹⁸⁾ Dossier s. 7.

⁽¹¹⁹⁾ I engelsk originaltekst: »discuss price increases in various countries«, dossier s. 9938, 9940 og 9973.

⁽¹²⁰⁾ Dossier s. 161-167, 549, 890-892, 905, 4116-4118, 4781; 4783, 4785, 4786, 5216, 5218, 5222-5226; 5230-5232, 5234.

⁽¹²¹⁾ Dossier s. 5219-5220. I tysk originaltekst: »Raumreservierung für 8-10 Pers. Airport Center/Raum Nr 19 2.2.95 ab 1400 (~ 17/1800) auf den Namen Köhler«.

⁽¹²²⁾ Deltagerlisten for det officielle møde indeholder alle disse navne og flere andre (dossier s. 164).

- [to Köhler-ansatte]*
- [en Sappi-ansat]*
- [to Torraspapel-ansatte]*.
- (125) Kommissionen har på grundlag af kalenderbøger, rejsebilag, billetter og mundtlige forklaringer under kontrolundersøgelserne bevis for, at de repræsentanter for AWA, Stora, Köhler og Torraspapel, der er nævnt i referatet af kartelmødet, var i Frankfurt den dag, hvor mødet blev holdt ⁽¹²³⁾.
- (126) Mougeot nægter at have deltaget i noget kartelmøde den 2. februar 1995 og udtaler, at det ikke har kendskab til nogen generel pris aftale af samme dato ⁽¹²⁴⁾. Mougeot har fremlagt udtalelser og dokumenter om, hvad dets repræsentanter brugte tiden til efter det officielle møde, og ifølge disse oplysninger forlod [to Mougeot-ansatte]* Frankfurt henholdsvis kl. 14.33 og kl. 15.30 ⁽¹²⁵⁾. Under alle omstændigheder fremgår det klart af beviserne for Mougeots deltagelse i de prisforhøjelser, der blev aftalt på mødet, og drøftelserne af Mougeots mængdemæssige behov, der blev anført i mødereferatet, at Mougeot tilsluttede sig de aftaler, der blev indgået på mødet (jf. betragtning 237 og 250 til 251). Dets påstand om, at det ikke deltog i mødet, er derfor ikke relevant for vurderingen af denne sag. Bevismaterialet vedrørende gennemførelsen af de prisforhøjelser, der blev aftalt på mødet, er også et yderligere bevis på andre virksomheders deltagelse (jf. betragtning 228 til 240).
- (127) Et dokument, der blev fundet hos Köhler viser, at parterne efter det generelle kartelmøde den 2. februar 1995 havde aftalt at holde mindst tre møder til af denne art i 1995 ⁽¹²⁶⁾. I overensstemmelse med det normale mønster skulle hvert af disse møder afholdes i forbindelse med et officielt AEMCP-møde. Dokumentet, der er dateret 14. februar 1995, viser, at [to Köhler-ansatte]* (Köhler, AEMCP's formand i 1995) og (Köhler, AEMCP's

sekretær i 1995) havde reserveret mødelokaler til tre AEMCP-møder ⁽¹²⁷⁾ og derefter til møder i en mindre gruppe ⁽¹²⁸⁾ den 21. april, 28. juni og 29. september 1995.

- (128) Ifølge referatet af det officielle AEMCP-møde den 29. september 1995 var der sket et kraftigt fald i ordrer og leverancer i juli, august og september. Referatet fortsætter med følgende erklæring: »det største problem i juni var de stigende råmaterialeomkostninger og den omstændighed, at papirprisen ikke kunne forhøjes så hurtigt, som det var nødvendigt, på de enkelte markeder« ⁽¹²⁹⁾. Drøftelserne af tilbagegangen på det europæiske marked for karbonfrit papir og prisudviklingen fortsatte på AEMCP-mødet den 1. december 1995, og AEMCP's formand, [en Köhler-ansat]*, understregede, at »de enkelte medlemmer skulle gøre alt hvad de kunne for på ny at skabe rentabilitet inden for sektoren for karbonfrit papir«. [Han]* omtalte også problemet med overkapacitet og faldende priser på karbonfrit papir i de fleste lande, hvilket han mente ville medføre en fortjeneste lig nul eller endog tab. ⁽¹³⁰⁾.

1.4.3.2. Nationale og regionale kartelmøder samt hemmelige kontakter

a) Generelt

- (129) Ud over de generelle kartelmøder har Kommissionen kunnet fastslå tidspunkt og også ofte sted for 20 nationale eller regionale kartelmøder mellem producenter af karbonfrit papir om markedet i Frankrig, Portugal, Spanien og Det Forenede Kongerige (herunder Irland). Tabel 3 giver en oversigt over disse møder. Kommissionen påviste også andre møder, for hvilke den ikke kan fastslå tidspunktet så nøjagtigt.

⁽¹²³⁾ Dossier s. 264-267, 862, 931, 3675-3676, 3876, 3879, 4246-4247, 4250-4251, 4254, 5001-5002, 5011-5012, 5364-5365, 5382. Uddraget af [en AWA-ansats]* kalenderbog for 1995 viser, at han havde planer om at tage fra Frankfurt til Paris med fly nr. LH 4306 kl. 17.20, dvs. at han stadig var i Frankfurt nogle timer efter det officielle møde.

⁽¹²⁴⁾ Dossier s. 11496-11497.

⁽¹²⁵⁾ Dossier s. 11500-11501, 11601, 11674 ([en Mougeot-ansats]* pareringsbillet) og s. 11675 ([en Mougeot-ansats]* boardingpas).

⁽¹²⁶⁾ Dossier s. 5095.

⁽¹²⁷⁾ Fra kl. 11:00 til 13:00, 25 personer, med frokost. Dokumentet angiver tid og sted for mødet og enten »med opslag AEMCP (Ausschilderung AEMCP)« eller »uden opslag (keine Ausschilderung)«.

⁽¹²⁸⁾ Fra kl. 14:00 til 18:00, 10 personer. Dokumentet angiver tid og sted for mødet og enten »med opslag AEMCP (Ausschilderung AEMCP)« eller »uden opslag (keine Ausschilderung)«.

⁽¹²⁹⁾ I engelsk originaltekst: »the main problem in June were the increasing costs of raw materials and the fact that the paper price could not be increased as fast as necessary in the individual markets«, dossier s. 178.

⁽¹³⁰⁾ I engelsk originaltekst: »every member has to make every effort to return to profitability in the carbonless sector«, dossier s. 183.

TABEL 3

Nationale og regionale kartelmøder fra februar 1992 til foråret 1995

TID	STED	MARKED
17. februar 1992		Det spanske marked
5. marts 1992	Barcelona	Det spanske marked
Foråret 1992 (formodentlig april)	Paris, Charles de Gaulle Lufthavn	Det franske marked
16. juli 1992	Barcelona	Det spanske og det portugisiske marked
14. januar 1993	London Heathrow Business Centre	Det britiske og det irske marked
Foråret 1993 (formodentlig i april)	Paris, nær Place de l'Étoile	Det franske marked
30. september 1993	Barcelona	Det spanske marked
1. oktober 1993	Paris, Charles de Gaulle Lufthavn	Det franske marked
19. oktober 1993	Barcelona	Det spanske marked
9. november 1993	London, Sheraton Sky hotel	Det britiske og det irske marked
20. januar 1994	Châtillon, Frankrig	Det franske marked
9. februar 1994	Lissabon	Det portugisiske marked
3. maj 1994	Barcelona	Det spanske marked
Maj 1994	Nogentel, Nogent-sur-Marne, Frankrig	Det franske marked
29. juli 1994	Barcelona	Det spanske marked
23. september 1994		Det spanske marked
19. oktober 1994	Barcelona	Det spanske marked
6. december 1994	Genève, Mövenpick Hotel	Det franske marked
20. januar 1995	Zürich	Det franske marked
Foråret 1995		Det franske marked

(130) For de møder, der er angivet i tabel 3, foreligger der dokumenter (herunder uofficielle referater) og erklæringer med detaljerede oplysninger om formål, procedurer, resultater og ofte også deltagerne.

(131) Det er angivet i bilag II, hvilke producenter af karbonfrit papir, og deres repræsentanter, hvis det er bekendt, der

deltog i de enkelte møder. Disse deltageroplysninger kan ikke betragtes som udtømmende, da det har været umuligt at påvise alle deltagerne i de enkelte møder med sikkerhed. F.eks. har de virksomheder, der har givet oplysninger om deltagerne, ofte anført, at der også kan have været andre deltagere ud over de personer, der er udtrykkeligt nævnt.

(132) Foruden de møder, der er angivet i tabel 3, konkluderer Kommissionen på grundlag af AWA's og Copigraphs svar på begæringen om oplysninger og på grundlag af Sappis udtalelser, at der i perioden 1992 til 1995 fandt ulovlige konkurrencebegrænsende kontakter og møder sted i hvert fald i følgende perioder og for følgende markeder (¹³¹):

— mellem 1992 og 1995 vedrørende markedet i Frankrig, Italien, Portugal og Spanien

— mellem 1992 og 1995 vedrørende markedet i Det Forenede Kongerige, Irland, Benelux og de skandinaviske lande (¹³²)

— mellem 1993 og 1994 vedrørende markedet i Østrig og Tyskland.

(133) De oplysninger, som AWA, Copigraph og Sappi har givet, samt dokumenterne og udtalelserne om møderne om det franske, portugisiske, spanske og britiske marked viser, at ordningen med regelmæssige nationale eller regionale møder omfattede hele EØS.

(134) Ud over disse nationale og regionale kartelmøder foreligger der en betydelig dokumentation for andre konkurrencebegrænsende kontakter og møder mellem producenter af karbonfrit papir i samme periode. Denne dokumentation påviser et hemmeligt samarbejde om de samme markeder, nemlig Frankrig, Portugal, Spanien og Det Forenede Kongerige samt Tyskland, de skandinaviske lande og Italien.

(¹³¹) Dossier s. 7828-7829; dossier s. 13353; dossier s. 33-34, 223-224, 4647-4669.

(¹³²) Dossier s. 7828-7829. Inden for AWA's salgsorganisation falder Benelux-landene ind under den regionalchef, der også er ansvarlig for Det Forenede Kongerige, Irland og oversøiske markeder (dossier s. 1931). Et dokument, der blev fundet hos AWA angiver, at der blev holdt møder om Benelux-området (dossier s. 953).

b) Frankrig

(135) AWA fremførte i sit svar på Kommissionens begæring om oplysninger, at der i perioden 1992-1995 blev holdt møder mellem konkurrenter i Paris, Zürich og Genève med deltagelse af [...] (salgschef, Tenor brand France, AWA Carbonless papers) og undertiden [...] (den daværende salgschef, Idem brand France, AWA Carbonless Papers), [...] (den daværende salgschef, AWA Carbonless Papers) og [...] (den daværende administrerende direktør, AWA Printing og Writing Papers) (133). Ifølge AWA var disse møder nogle af de »irregulære møder, hvor man også drøftede priserne på karbonfrit papir, herunder også den historiske udvikling, men også udvekslede planer om prisforhøjelser« (134).

(136) Sappi og Mougeot har i deres udtalelser bekræftet, at der blev holdt en række kartelmøder om det franske marked. På grundlag af erklæringer og dokumenter fra disse to virksomheder har Kommissionen kunnet påvise tidspunkt og sted for otte af de kartelmøder vedrørende det franske marked, der blev holdt i perioden fra foråret 1992 til foråret 1995 (jf. bilag II (deltagerne) og tabel 3).

(137) De første to møder blev holdt i Paris, det ene i foråret 1992 og det andet i foråret 1993 (135), begge formodentlig i april (136). Sappi udtaler, at det var formålet med disse møder »at udveksle oplysninger og at drøfte kunder og de priser, der skulle anvendes over for kunderne« (137).

(138) Et af kartelmøderne om det franske marked blev holdt den 1. oktober 1993 i Paris (138). Et »mødenotat (attendance note)« udarbejdet af Sappis repræsentant på mødet beskriver resultaterne af mødet (139). Både Sappi og Mougeot har indrømmet, at det var formålet med dette møde at aftale en prisforhøjelse på det franske marked. Det notat, som Sappis repræsentant har udarbejdet, viser, at deltagerne ud over prisforhøjelser også

aftalte »kvoter for fjerde kvartal 1993 for at muliggøre prisforhøjelser«, at »grossisterne skulle kontrolleres«, og at »AWA og Sarrió skulle udsende pressemeddelelser om omkostningsstigninger osv.« (140).

(139) Mougeots udtalelse viser, at der blev holdt yderligere fem kartelmøder vedrørende det franske marked henholdsvis den 20. januar 1994 i Châtillon, i foråret 1994 i Nogent-sur-Marne, den 6. december 1994 i Genève, den 20. januar 1995 i Zürich og i foråret 1995.

(140) Mødet den 20. januar 1994 om det franske marked blev holdt umiddelbart efter det generelle kartelmøde den 19. januar 1994 i Paris, og det var [en AWA-ansat]* der indkaldte til mødet. Formålet med mødet var at følge de prisforhøjelser op, der var gennemført i december 1993 (aftalt på mødet den 1. oktober 1993), og at forberede en forhøjelse på det franske marked med virkning fra 1. april 1994 (141).

(141) Et andet møde vedrørende det franske marked blev holdt i foråret 1994. Mougeot har fremført, at det formodentlig blev afholdt den 31. maj på Hotel Nogentel i Nogent-sur-Marne, og at [en AWA-ansat]* også indkaldte til dette møde (142). Mougeot udtaler, at formålet med mødet var »kontrol med det franske marked, prisforhøjelse formodentlig 1. juli 1994«, og at [en AWA-ansat]* »opfordrede andre til at følge prisforhøjelsen på 6 %, som AWA agtede at gennemføre den 1. juli 1994« (143).

(142) Hvad angår mødet den 6. december 1994 i Mövenpick Hotel i Genève, har Mougeot fremlagt håndskrevne notater, som selskabets repræsentant tog på mødet (144). Kommissionen er også i besiddelse af en side fra [en

(133) Dossier s. 7828.

(134) I engelsk originaltekst: »improper meetings ... at some of these ... carbonless paper prices were also discussed, including discussion of historical trends, but also extending to an exchange of intentions regarding announcements of price increases«, dossier s. 7829.

(135) Kommissionen er i besiddelse af rejsebilag, der viser, at [en Köhler-ansat]* og [en Stora-ansat]* begge var i Paris den 14.4.1993. Dossier s. 5034 og s. 4798-4799.

(136) Dossier s. 34, 223-224 og 9940.

(137) I engelsk originaltekst: »to exchange information, discuss customers and the prices that were being applied to those customers«, dossier s. 9940.

(138) Dossier s. 7648-7649 og 9973.

(139) Dossier s. 6.

(140) »Q4 1993 quotas to allow price increases«, »merchants must be controlled«, »AWA and Sarrió will make press releases re cost increases etc.«, ibid.

(141) Dossier s. 7650.

(142) Dossier s. 7651. Med hensyn til tidspunktet for mødet tyder AWA's og Mougeots dokumenter om prisforhøjelse på, at mødet blev holdt tidligere end den dato, Mougeot har anført. Ifølge Mougeots notat af 16.5.1994 skulle der samme uge gives meddelelse om, at priserne ville stige med 6 % den 4.7.1994. AWA havde for sit eget vedkommende bekendtgjort prisforhøjelsen den 20.5.

(143) I fransk originaltekst: »suivi du marché français, augmentation des prix vraisemblablement au 1er juillet 1994«; [un employé d'AWA]* »a incité à suivre l'augmentation de prix de 6 % qu'AWA entendait mettre en oeuvre le 1er juillet 1994«.

(144) Dossier s. 7652-7653 og s. 7657-7658.

Mougeot-ansats]* kalenderbog fra 1994, som ud for datoen 6. december omtaler Mövenpick, Genève, samt en række enkeltheder om mødet ⁽¹⁴⁵⁾. På mødet behandlede man gennemførelsen af de tidligere aftalte prisforhøjelser, fra forhøjelsen i december 1993 til forhøjelsen i oktober 1994. På grundlag af mødenotaterne bekræfter Mougeot, at der blev vedtaget følgende prisforhøjelser for ruller på nedenstående møder:

— 10 % pr. 1. december 1993, vedtaget på mødet den 1. oktober 1993

— 6 % pr. 1. april 1994, vedtaget på mødet den 20. januar 1994

— 6 % pr. 1. juli 1994 ⁽¹⁴⁶⁾, vedtaget på mødet den 31. maj 1994, og

— 10 % pr. 1. oktober 1994 [formodentlig vedtaget på et møde i juli 1994].

(143) Da disse forhøjelser var kumulative, udgjorde den samlede forhøjelse 36 %, men Mougeot forhøjede kun sine priser på ruller med i alt 29 %. Mougeot udtaler, at [en AWA-ansat]* derfor bebrejdede det på mødet, at det ikke efterkom AWA's instrukser ⁽¹⁴⁷⁾.

(144) Notatet fra Mougeots repræsentant på mødet angiver også følgende plan for ændringerne i prisen på karbonfrit papir fra november 1994 til januar 1996: »November 118 FRF, december 132 FRF, midten af 1995 165 FRF, slutningen af 1995 170 FRF« ⁽¹⁴⁸⁾. Dette viser, at deltagerne på mødet aftalte prisforhøjelser, og hvornår de skulle finde sted, for perioden mellem udgangen af 1994 og hele 1995. Ifølge denne ordning skulle prisen på karbonfrit papir forhøjes med 70 FRF inden udgangen af 1995.

⁽¹⁴⁵⁾ Dossier s. 1751.

⁽¹⁴⁶⁾ Ikke i juni, som anført i Mougeots repræsentants håndskrevne notat.

⁽¹⁴⁷⁾ Dossier s. 7652-7653; 11493-11495.

⁽¹⁴⁸⁾ I engelsk originaltekst: »Nov 118 F, Decem. 132 F, Mi 95 [»mid-1995«] 165 F, Fin 95 [»end 1995«] 170 F«. Tallene repræsenterer formodentlig prisindekser, hvor prisen i oktober 1994 er angivet som 100, og forhøjelserne derefter er fastsat i forhold dertil. Dette ville stemme overens med, at kartellet normalt fastsatte prisforhøjelserne i % (undtagen på det spanske marked).

(145) Mougeot har anført, at der på mødet om det franske marked den 6. december 1994 blev aftalt en 6 % forhøjelse på ruller med virkning fra 1. januar 1995 ⁽¹⁴⁹⁾. På det generelle kartelmøde den 22. september 1994, der er omtalt i betragtning 120, havde man dog aftalt en forhøjelse på 10 % på ruller og 5 % på ark, og disse forhøjelser skulle ligeledes træde i kraft den 1. januar 1995 (jf. tabel 6). Den konklusion, at disse forhøjelser blev bekræftet på mødet den 6. december underbygges af, at i hvert fald AWA, Copigraph, Sappi, Stora, Torrapapel og Zanders gav meddelelse om, at disse forhøjelser ville træde i kraft i januar 1995 (Zanders meddelelse vedrørte kun ruller).

(146) Det næste møde om det franske marked blev holdt den 20. januar 1995 i Zürich. Deltagerne i dette møde fastsatte en prisforhøjelse med virkning fra 1. april 1995 og behandlede gennemførelsen af de tidligere aftalte forhøjelser. De udvekslede også oplysninger om deres individuelle salgsmængder på det franske marked ⁽¹⁵⁰⁾. Det næste møde om det franske marked blev holdt i foråret 1995; på dette møde aftalte deltagerne prisforhøjelser med virkning fra juli 1995 (jf. betragtning 231 og 232) ⁽¹⁵¹⁾.

(147) Der er også noget, der tyder på, at der ud over de kartelmøder, der er omtalt i betragtning 137, 138 og 139, blev holdt to andre møder om det franske marked i 1994, et i juli og et andet i oktober. Mougeot har udtalt følgende: »Vi kan ikke huske det præcist, og vi har ikke nogen optegnelser, men det er sandsynligt, at der blev holdt et møde i juli 1994 for at forberede en prisforhøjelse i oktober samme år. Der kan være afholdt et andet møde i oktober 1994« ⁽¹⁵²⁾.

(148) AWA bekræfter i sit svar på klagepunktsmeddelelsen ⁽¹⁵³⁾, at møderne i foråret 1992, i foråret og i oktober 1993, den 6. december 1994 og den 20. januar 1995 var blandt de »irregulære« ⁽¹⁵⁴⁾ møder mellem konkurrenter, som det omtalte i sit svar på begæringen om oplysninger.

⁽¹⁴⁹⁾ Dossier s. 7652-7653.

⁽¹⁵⁰⁾ Dossier s. 7653-7654.

⁽¹⁵¹⁾ Dossier s. 7654.

⁽¹⁵²⁾ I fransk originaltekst: »Quoique n'ayant pas retrouvé de trace et n'ayant pas garde de souvenirs précis, il est vraisemblable qu'il y ait eu une réunion au mois de juillet 1994 afin de préparer une hausse de prix pour le mois d'octobre de la même année. Il se peut également qu'une autre réunion se soit tenue au mois d'octobre 1994« (dossier s. 7652).

⁽¹⁵³⁾ AWA's svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19748.

⁽¹⁵⁴⁾ Dossier s. 7829.

(149) Disse dokumenter og udtalelser fra Sappi, Mougeot og AWA samt en række rejsebilag og bemærkninger i kalenderbøger ⁽¹⁵⁵⁾ viser, at følgende virksomheder var repræsenteret på kartelmøderne om det franske marked: AWA, Copigraph, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders (jf. bilag II).

c) Tyskland

(150) AWA indrømmer i sit svar på Kommissionen begæring om oplysninger, at der blev holdt fire »irregulære« møder i Basel i Schweiz og i Ettlingen og Wiesbaden i Tyskland i 1993 og 1994 med deltagelse af [...]*, der var AWA Carbonless Papers' regionalchef for Tyskland, Østrig, Schweiz og Italien. Ifølge AWA deltog Köhler, Stora, Sarrío (Torraspapel), Hauße og Eupaco ⁽¹⁵⁶⁾ eller nogle af disse virksomheder i møderne ⁽¹⁵⁷⁾.

(151) Copigraph bekræfter, at der i perioden 1993-1994 blev holdt møder mellem konkurrenter med deltagelse af Eupaco KG's og Copigraph GmbH's »joint Geschäftsführer« og ledende medarbejdere i alle de virksomheder, der er omtalt i betragtning 150, herunder AWA. Copigraph erindrer, at der på disse møder, hvoraf det ene blev holdt i Basel, »blev fastsat prisforhøjelser for ruller af karbonfrit papir« ⁽¹⁵⁸⁾.

(152) Det notat, som Sappis repræsentant tog på mødet om det franske marked i Paris den 1. oktober 1993, beviser, at der var planer om at holde et møde om det tyske

⁽¹⁵⁵⁾ Møde i foråret 1993: rejsebilag viser, at [en Köhler-ansat]* og [en Stora-ansat]* begge var i Paris den 14.4.1993 (dossier s. 5034 og s. 4798-4799). Møde den 1.10.1993: At [en Köhler-ansat]* var i Paris den 1.10.1993 bekræftes af et rejsebilag, en flybillet og en hotelregning (dossier s. 5025-5028 og 5043). Bemærkninger ud for datoen 1.10 i [to Mougeot-ansattes]* kalenderbog fra 1993 viser, at de begge var i Paris den 1.10.1993. [En Mougeot-ansat]* har i sin kalenderbog angivet følgende: »Salle Saturne [Saturn-lokalet] (Paris Roissy) kl. 14.30. Marché France [det franske marked]. Tlf.: 39.63.4000«. Ud for samme dato har [en Mougeot-ansat]* angivet i sin kalenderbog: »France AEMCP« (dossier s. 1151 og 1755).

⁽¹⁵⁶⁾ Eupaco Grafische Papiere GmbH & Co KG (Eupaco KG) var Copigraph SA's søsterselskab og fremstillede også karbonfrit papir. Deres moderselskab, Bolloré Technologies SA, overtog Eupaco i 1992, og i 1997 blev Eupaco fusioneret med Copigraphs tyske datterselskab, Copigraph GmbH.

⁽¹⁵⁷⁾ AWA's svar på Kommissionens begæring om oplysninger (dossier s. 7828) og på klagepunktmeddelelsen, dossier s. 19748.

⁽¹⁵⁸⁾ I engelsk originaltekst: »carbonless paper reels prices were raised«, dossier s. 13353.

marked sidst i 1993: »Other markets (andre markeder); ... German meeting (tysk møde) — 26.11.93« ⁽¹⁵⁹⁾. Sappi har bekræftet, at dette møde fandt sted, og at dets repræsentant formodentlig deltog ⁽¹⁶⁰⁾. Kommissionen har ikke kendskab til det nøjagtige deltagerantal eller deltagerens identitet.

d) Spanien og Portugal

(153) Der foreligger en lang række dokumenter og erklæringer, der beviser det hemmelige samarbejde på det spanske og det portugisiske marked. Disse markeder var karakteriseret ved, at producenterne var integreret i distributionsledet. Copigraph og Sappi havde salgskontorer i Spanien, og AWA og Torraspapel havde deres egne grossistvirksomheder på markedet. Divipa og Zicuñaga solgte deres produkter direkte til trykkerier. Det var kun Köhler, Stora og Zanders (og indtil begyndelsen af 1994 også Sappi ⁽¹⁶¹⁾), der ikke var integreret i distributionsledet i Spanien (Zanders solgte sine produkter gennem Torraspapel). Som beskrevet i betragtning 17, var to producenter, Divipa og Zicuñaga, desuden små producenter af selvkopierende ark eller små ruller, der ikke var integrerede, men købte råpapir og kemikalier og endog store ruller »jumbo-ruller« hos andre producenter. De hemmelige kontakter fandt sted mellem samtlige producenter (ofte betegnet i dokumenterne som »distributører«), herunder disse små producerende/forarbejdende virksomheder.

(154) Med hensyn til det spanske og det portugisiske marked indrømmer AWA, at der fra 1992 til 1994 blev holdt fire »irregulære« møder i Lissabon og Barcelona med deltagelse af [...]* (AWA Carbonless Papers' daværende salgsschef for Portugal) og [...]* (områdechef for den iberiske halvø) og tre eller fire andre møder med deltagelse af [...]* (AWA Carbonless Papers' daværende salgsschef for Spanien) og [...]* ⁽¹⁶²⁾.

(155) Sappi indrømmer, at det deltog i kartelmøderne for det spanske marked fra februar 1992 og har fremlagt dokumenter, der viser, at der blev foretaget en samordnet prisforhøjelse på 10 ESP pr. kg i begyndelsen af februar 1992, hvis gennemførelse blev drøftet på kartelmøder den 17. februar og 5. marts 1992.

(156) Det første dokument, et memorandum af 9. marts 1992 fra Sappis agent i Spanien til Sappi Europe, omtaler en

⁽¹⁵⁹⁾ Dossier s. 6.

⁽¹⁶⁰⁾ Dossier s. 9939.

⁽¹⁶¹⁾ Fra omkring 1991 til begyndelsen af 1994 afsatte Sappi sine produkter i Spanien gennem en agent, Norandum Fibras. I 1994 etablerede Sappi salgskontorer i Madrid og Barcelona, som blev drevet af Sappi Europe (España) SL, og opsagde agenturaftalen. Dossier s. 4635 og 4637-4638.

⁽¹⁶²⁾ Dossier s. 7828.

prisforhøjelse på »10 ESP« pr. kg i begyndelsen af februar, som distributørerne (dvs. sælgerne af karbonfrit papir i Spanien) havde fastsat som mål. Dokumentet beskriver, hvor vanskeligt det var at få denne prisforhøjelse gennemført på markedet, og indeholder følgende: »2) Grossister, der sælger TRANSCRIPT, er tilsyneladende de eneste, der har hævet priserne med 10 ESP pr. kg over for alle forbrugere«, »3) »S« [Sarrió] hævder, at de har sat prisen op over for alle«, »4) De distributører, der sælger til »K« [Köhler], har kun forhøjet priserne i få tilfælde ... Divipa har absolut ikke forhøjet priserne«, og »5) WT [Wiggins Teape, i dag Arjo Wiggins Appleton] taler højt om denne prisforhøjelse og om, hvor nøje de overholder den«. Sappis agent fremfører i dokumentet, at »... det er indlysende, at Sappi Europe ikke kan sætte prisen op, medmindre andre leverandører gør det samme« og foreslår, at Papelera Zicuñaga integreres i de samordnede prisforhøjelser på det spanske marked ⁽¹⁶³⁾.

- (157) Det nævnte memorandum angiver, at den samordnede forhøjelse i februar 1992 formodentlig ikke blev fulgt af Köhler og Sarrió, der forsøgte at overtage Sappis kunder. Dette førte til mødet den 17. februar 1992. At situationen var alvorlig, og at emnet for mødet, som [en Sappi-ansat]* underrettede [en anden Sappi-ansat]* om ved fax samme dag, var særdeles vigtigt, kan udledes af den hast, [førstnævnte]* lagde for dagen, da han forsøgte at kontakte [sidstnævnte]* i weekenden: »Jeg forsøgte at ringe til Dem i weekenden angående yderligere oplysninger fra vor fælles ven hos Sarrió, men der blev ikke svaret, så jeg antager at De var væk. Jeg har talt med [en Norandum-ansat]* i dag og situationen er fortsat mildest talt temmelig usikker på grund af Köhlers og Sarriós adfærd. Der er møde mellem interesserede parter i dag, og jeg vil blive underrettet herom i morgen tidlig. Jeg ringer til Dem i morgen for at drøfte sagen« ⁽¹⁶⁴⁾.

⁽¹⁶³⁾ I engelsk originaltekst: »2) The merchants selling TRANSCRIPT seem to be the only ones, who have raised prices by PTAs 10.-per kg to all customers«, »3) »S« [Sarrió] claims that they have raised their prices to everybody«, »4) The distributors selling »K« [Köhler] have only in very few cases raised the prices...Divipa has absolutely not raised prices«, »5) WT [Wiggins Teape, today Arjo Wiggins Appleton] speaks loudly about the price increase and how firmly they stick to it«, »... It is obvious that Sappi Europe cannot make the price go up, unless other suppliers follow«, dossier s. 15198, s. 4703-4704 (memorandum sendt til [en Sappi-ansat]* af Sappis agent i Spanien, [en Norandum-ansat]*, den 9. marts 1992).

⁽¹⁶⁴⁾ I engelsk originaltekst: »I tried to ring you at the weekend regarding further information from our mutual friend at Sarrió but there was no reply and I assume you were out. I have spoken to [a Norandum employee]* today and the situation remains, to say at least, rather uncertain due to the conduct of Kohler and Sarrió. There is a meeting of interested parties today and I will be informed about this first thing tomorrow morning. I will phone you tomorrow to discuss«, dossier s. 4588 (fax af 17. februar 1992 fra [en Sappi-ansat]* til hans overordnede [en Sappi-ansat]*). Jf. også dossier s. 9944.

- (158) Drøftelserne fortsatte på et møde den 5. marts 1992. I et memorandum af 27. februar 1992 fra [en Sappi-ansat]* til hans overordnede [en Sappi-ansat]* omtales »Carbonless market-Spain« (markedet for karbonfrit papir i Spanien), og det fortsætter: »Jeg skal deltage i et møde i næste uge med andre interesserede parter i Barcelona for at drøfte den seneste udvikling på det spanske marked. Mødet finder sted torsdag den 5. marts, og jeg følges med [en Norandum-ansat]* ⁽¹⁶⁵⁾«. Sappi har bekræftet, at dette møde mellem europæiske producenter af selvkopierende papir rent faktisk fandt sted. Det fastholder, at formålet var »at drøfte den seneste udvikling på det spanske marked« ⁽¹⁶⁶⁾. Forhøjelsen på 10 ESP pr. kg i februar var tilsyneladende kun blevet gennemført af Sappi, der som følge heraf havde mistet flere kunder, og den situation, der var opstået, gjorde det nødvendigt at sikre, at aftalte forhøjelser i fremtiden ville blive gennemført af samtlige producenter på markedet; dette blev utvivlsomt drøftet på mødet i marts i Spanien.

- (159) Unipapel, der er Sappis agent i Portugal, har bekræftet, at der blev holdt et kartelmøde i Barcelona den 16. juli 1992 vedrørende det spanske og det portugisiske marked. På mødet blev det besluttet at forhøje priserne på ruller af selvkopierende papir i Spanien og Portugal ⁽¹⁶⁷⁾. Ifølge Unipapels repræsentant anvendte Sarrió (Torraspapel) og Stora så lave priser i Portugal, at de lå under prisen på råpapir. Han udtaler, at der i mødet ud over Unipapel deltog repræsentanter for Sarrió (Torraspapel), AWA og Köhler, og at formålet med mødet var »at drøfte prisforhøjelser og markedsandele. Aftalerne vedrører hovedsagelig ruller; der kan være indgået tilsvarende aftaler om ark, men det kan han ikke bekræfte«. Dette viser, at der i hvert fald for ruller blev aftalt prisforhøjelser og markedsandele på mødet. Unipapels repræsentant anmodede om, at der blev holdt flere »møder af denne art«, og at der på disse møder blev »udvekslet oplysninger om de enkelte virksomheders afsatte mængder og anvendte priser« ⁽¹⁶⁸⁾.

⁽¹⁶⁵⁾ I engelsk originaltekst: »I have arranged to attend a meeting next week with other interested parties in Barcelona to discuss the recent moves that there have been in the Spanish market. The meeting is on Thursday 5th March and I will accompany by [a Norandum employee]*«, dossier s. 4589 (rapport af 27. februar 1992 fra [en Sappi-ansat]* til [en Sappi-ansat]*).

⁽¹⁶⁶⁾ I engelsk originaltekst: »to discuss recent moves in the Spanish market«, dossier s. 9938.

⁽¹⁶⁷⁾ Dossier s. 4501-4503.

⁽¹⁶⁸⁾ I portugisisk originaltekst: »discutir aumentos de preços e quotas de mercado. Os acordos incidem essencialmente sobre »bobinas« mas admite, sem confirmar, a existência do mesmo tipo de acordos para »folhas«.«; »trocamos informações sobre as quantidades vendidas e os preços praticados por cada empresa«, dossier s. 4520 og 4484.

- (160) For årene 1993-1995 har Sappi forelagt Kommissionen materiale fra en af sine medarbejdere om, hvorledes kartellet fungerede, og især om prismøderne mellem producenterne af karbonfrit papir i Spanien. Sappi udtaler, at »han [medarbejderen] havde deltaget i seks eller syv møder i Barcelona med andre leverandører. Disse møder havde fundet sted fire til fem gange om året. Han mente, at han første gang havde deltaget i et sådant møde den 19. oktober 1993. Sidste gang han deltog var i 1995«⁽¹⁶⁹⁾.
- (161) Med hensyn til formålet med og emnet for kartelmøderne om det spanske marked i 1993-1995 udtaler Sappi, at »møderne tog sigte på at fastsætte priser på det spanske marked« og at »møderne normalt resulterede i vedtagelse af en procentvis prisforhøjelse«. Selv om Sappi hævder, at »der aldrig var tale om fuld gennemførelse af eller fuld tilslutning til de prisaftaler, man nåede frem til«, er det klart, at der blev udfoldet samordnede bestræbelser på at forhøje priserne på det spanske marked⁽¹⁷⁰⁾.
- (162) Kommissionen er i besiddelse af flere notater, som Sappis repræsentant tog på kartelmøderne om det spanske marked i den nævnte periode, og et mødenotat fra Mougeots repræsentant. Disse notater viser resultatet af møderne den 30. september og 19. oktober 1993, 3. maj, 29. juni og 19. oktober 1994, alle i Barcelona.
- (163) Sappi har forelagt Kommissionen et notat, som dets repræsentant tog på mødet den 30. september 1993 i Barcelona. Notatet viser, at der på mødet blev opnået enighed om kvoter for fjerde kvartal 1993 (»Q4 Quota«) for de enkelte deltagere og en prisforhøjelse på både ruller og ark. Der var også enighed om at »mødes igen for at fastslå, at kvoterne blev overholdt«⁽¹⁷¹⁾. Sappi har bekræftet, at dette møde »tog sigte på at vedtage en procentvis prisforhøjelse«⁽¹⁷²⁾.
- (164) Tre andre notater fra Sappis repræsentanter viser resultatet af møderne om det spanske marked den 19. oktober 1993, 3. maj 1994 og 29. juni 1994⁽¹⁷³⁾. De sidste to møder blev begge arrangeret af [en Torraspapel-ansat]* og afholdt i Barcelona, mens det er ukendt, hvor det første møde fandt sted. Også disse møder vedrørte priser. Notatet af mødet den 3. maj viser desuden, at Torraspapel indledte diskussionen om prisforhøjelser på mødet.
- (165) Ifølge mødenotat af 19. oktober 1993 deltog »alle distributører undtagen Copigraph i mødet«⁽¹⁷⁴⁾. Mødenotatet af 3. maj 1994 viser en pristabel for »i dag« (»hoy«, dvs. 3. maj 1994)⁽¹⁷⁵⁾ og 16. maj 1994 og angiver, at disse priser var et resultat af »aftaler mellem distributørerne« (»acuerdos entre los distribuidores«). Anvendelsen af udtrykket »distributører« i mødenotaterne skal ses på baggrund af, at de fleste producenter af karbonfrit papir, der afsatte deres produkter i Spanien, på det tidspunkt, hvor disse møder blev holdt, var direkte involveret i distribution på dette marked, som beskrevet i betragtning 153. Kommissionen mener derfor, at de producenter af karbonfrit papir, der blev nævnt i mødenotaterne, både deltog i møderne og i de aftaler om prisforhøjelser, der blev indgået på møderne (jf. bilag II, hvor deltagerne er nævnt).
- (166) Ifølge notaterne om mødet om det spanske marked den 29. juni 1994 var det planlagt, at der skulle holdes et andet kartelmøde om dette marked den 23. september (dagen efter det generelle kartelmøde). Det ser ud til, at der omkring dette tidspunkt blev afholdt et møde om det spanske marked eller ført andre hemmelige kontakter, hvorved der blev opnået enighed om en prisforhøjelse, der skulle gennemføres på dette marked i november 1994. Dette fremgår af Sappis interne fax, der viser, at producenterne af karbonfrit papir havde aftalt en prisforhøjelse for november 1994. Faxen afslører, at den førende virksomhed i kartellet på det spanske marked, Torraspapel, havde sænket priserne, hvilket forfatteren mente ville gøre den aftalte prisforhøjelse for november virkningsløs: »Vores førende virksomhed (TP) [Torraspapel] har bebudet en prisenedsættelse på 10 ESP, og alt tyder på, at november-forhøjelserne vil blive virkningsløse; hidtil har ingen distributør givet meddelelse om sådanne forhøjelser«⁽¹⁷⁶⁾.

⁽¹⁶⁹⁾ I engelsk originaltekst: »he had attended six or seven meetings in Barcelona with other suppliers. These meetings had taken place about four or five times a year. He believed that he had first attended such a meeting on 19 October 1993. He last attended a meeting in 1995«, dossier s. 4657-4662. Denne medarbejder var begyndt at arbejde for Sappi i Spanien i september 1993.

⁽¹⁷⁰⁾ I engelsk originaltekst: »the purpose of the meetings was to fix prices in the Spanish market«, »the meetings normally resulted in an agreed price percentage increase«, »the price agreements that were reached were never fully implemented or adhered to«. Dossier s. 4659.

⁽¹⁷¹⁾ I engelsk originaltekst: »re-convene for confirmation that quotas adhered to«, dossier s. 5 og 9972.

⁽¹⁷²⁾ I engelsk originaltekst: »to agree on a price percentage increase«, dossier s. 9938.

⁽¹⁷³⁾ Dossier s. 8, 4474, 4476, 9938-9940 og 9977-9980.

⁽¹⁷⁴⁾ I spansk originaltekst: »... todos los distribuidores excepto Copygraf«, dossier s. 4474 og 9987.

⁽¹⁷⁵⁾ AWA's brev af 3. marts 1994 til en spansk kunde om prisforhøjelsen bekræfter »i dag«-priserne i mødenotatet og viser også, at priserne skulle gælde indtil den 31. maj. Dossier s. 8144.

⁽¹⁷⁶⁾ I spansk originaltekst: »Nuestro líder (TP [Torraspapel]) ha anunciado una disminución en precio de 10 Ptas y todo hace prever que los aumentos de Noviembre no toman efecto, ya que hasta la fecha ningún distribuidor los ha anunciado« (dossier s. 4565).

- (167) Producenterne af karbonfrit papir mødtes igen i Barcelona den 19. oktober 1994 for at indgå en anden aftale om prisforhøjelser for det spanske marked. I et håndskrevet notat rapporterer Mougeots repræsentant om dette møde. Ifølge Mougeot var mødet arrangeret af Torrappapel med det formål at »at organisere det spanske marked (Organisation du Marché Espagnol)«. På mødet blev der fastsat priser for det spanske marked afhængigt af kundens størrelse ⁽¹⁷⁷⁾.
- (168) Med hensyn til det portugisiske marked blev der holdt et kartelmøde i Lissabon den 9. februar 1994, der var tilrettelagt af Sarrió (Torrappapel), formodentlig sammen med AWA ⁽¹⁷⁸⁾. Sappis agent Unipapel sendte to faxer til Sappi henholdsvis den 31. januar 1994 og den 1. februar 1994 om et kommende møde mellem konkurrenter og bad Sappi om at bekræfte, at det ville være repræsenteret på mødet ⁽¹⁷⁹⁾. Da ingen fra Sappi kunne deltage i mødet, meddelte [en Sappi-ansat]* ved en fax Unipapel, at det skulle repræsentere Sappi, og gav det desuden instrukser om at forsøge at forhøje priserne. Håndskrevne notater på faxmeddelelsen viser, at agentens deltagelse i de »hemmelige møder« på Sappis vegne var blevet drøftet hos Sappi ⁽¹⁸⁰⁾.
- (169) Unipapel sendte ved fax af 14. februar 1994 Sappi Europe et referat af »mødet den 9.2.1994 om det portugisiske marked« ⁽¹⁸¹⁾. Under kontrolundersøgelsen hos Unipapel hævdede selskabets repræsentant i sine mundtlige forklaringer, at han ikke deltog i mødet, og at det var AWA Carbonless Papers' salgschef for Portugal, [...]*, der havde givet oplysningerne i referatet ⁽¹⁸²⁾. Selv om man antager, at Unipapels repræsentant ikke deltog i mødet, var han velorienteret om resultatet og havde orienteret Sappi derom, som om det var noget, han havde aftalt på Sappis vegne.
- (170) AWA bekræfter i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, at alle ovennævnte møder om det spanske og det portugisiske marked i perioden 1992-1994 var nogle af de »irregulære« møder mellem konkurrenter, det havde omtalt i sit svar på begæringen om oplysninger ⁽¹⁸³⁾.
- (171) De fleste af disse dokumenter vedrørende møderne om det spanske og det portugisiske marked omfatter også en deltagerliste, mens nogle af dem angiver deltagerne indirekte. Disse deltagere er ofte de samme som dem, der ifølge AWA deltog i møderne i perioden 1992-1994 ⁽¹⁸⁴⁾. Sappi og Mougeot har bekræftet og suppleret oplysningerne om de deltagere, der er nævnt i, eller som kan udledes af deres mødedokumenter ⁽¹⁸⁵⁾. Disse dokumenter og udtalelser samt en række rejsebilag og bemærkninger i kalenderbøger ⁽¹⁸⁶⁾ viser, at følgende virksomheder var repræsenteret på en række eller samtlige kartelmøder om det spanske og det portugisiske marked: AWA, Binda, Copigraph, Divipa, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora, Torrappapel, Zanders og Zicuñaga (jf. også bilag II).
- (172) Ud over disse møder om det spanske og det portugisiske marked har Sappi angivet, at der på flere andre tidspunkter blev holdt møde mellem konkurrenter om specielt det spanske marked. Sappi udtaler, at dets medarbejder, der altid havde deltaget i møderne om det spanske marked sammen med [en Sappi-ansat]*, »mente ... at alle de sider i hans kalenderbog, hvor [en Sappi-ansats]* navn eller initialer var angivet, betød, at der var holdt møder med konkurrenter. De relevante sider i hans kalenderbog er vedlagt ... og de viser, at der tilsyneladende er holdt møde den 24. januar 1994, 18. 19. eller 20. april 1994, 29. juni 1994 ... og 19. december 1994« ⁽¹⁸⁷⁾.
- (173) At priskartellet fortsat eksisterede på det spanske marked i 1995, bekræftes af et af Sappis dokumenter, der indeholder nærmere oplysninger om forsøg på prisfor-

⁽¹⁸⁴⁾ AWA's svar på Kommissionens begæring om oplysninger (dossier s. 7828).

⁽¹⁸⁵⁾ Sappis udtalelse af 4.12.1997 og 18.5.1999 (dossier s. 4657-4659, 15198-15200) og Mougeots udtalelse af 14.4.1999 og 29.6.1999 (dossier s. 7652 og 11495).

⁽¹⁸⁶⁾ Mødet i Barcelona den 30.9.1993: Et rejsebilag, en flybillet og en hotelregning bekræfter, at [en Köhler-ansat]* var i Barcelona den 30.9.1993 (dossier s. 5025-5028 og 5043). Mødet den 3.5.1994: Rejsebilag samt mundtlige og skriftlige redegørelser, som Kommissionen har modtaget, viser, at [en Köhler-ansat]* og [to Stora-ansatte]* var i Barcelona på mødetidspunktet (dossier s. 4788-4790; 5009; 5637-5638; 5690-5693; 5052; 5014-5015; 5373). Mødet den 29. juni 1994: Et rejsebilag og de mundtlige forklaringer, som Kommissionen fik under kontrolundersøgelsen, bekræfter, at både [en Köhler-ansat]* og [...] fra Köhlers agent [...] var i Barcelona den 29.6.1994 (dossier s. 5053 og 5373-5374).

⁽¹⁸⁷⁾ I engelsk originaltekst: »believed ... that all the pages in his diary marked with [a Sappi employee]* name or initials indicated that meetings with competitors had been held. Relevant pages of his diary are attached ... and these show that meetings appear to have occurred on 24 January 1994, 18, 19 or 20 April 1994, 29 June 1994 ... and 19 December 1994«, dossier s. 4760-4764. [En Sappi-ansats]* navn eller initialer er foruden at være angivet ved ovennævnte datoer også anført ud for følgende datoer: 25.1.1994, 28.1.1994 og 28.6.1994.

⁽¹⁷⁷⁾ Dossier s. 1839, 7652 og 11495.

⁽¹⁷⁸⁾ Dossier s. 9939 og 4483-4484.

⁽¹⁷⁹⁾ Dossier s. 35-36.

⁽¹⁸⁰⁾ Dossier s. 41.

⁽¹⁸¹⁾ I engelsk originaltekst: »Portuguese market suppliers meeting 09.02.94«, dossier s. 47-51.

⁽¹⁸²⁾ Dossier s. 4483-4484.

⁽¹⁸³⁾ AWA's svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19748-19749. AWA nævner i sit svar alle disse møder, undtagen det eventuelle møde omkring 23. september 1994.

højelser på dette marked fra februar til september/oktober 1995⁽¹⁸⁸⁾. Ifølge Sappi indgår dette dokument af 26. september 1995 som led i en intern undersøgelse af prisbevægelserne på selskabets vigtigste markeder⁽¹⁸⁹⁾. Hvad ruller angår har dokumentet følgende ordlyd: »Men i sidste instans var de aftalte forhøjelser de forhøjelser, der blev gennemført (og som sikrede, at alle var på samme niveau, undtagen Zicuñaga, 10 % lavere). Disse forhøjelser beror på hemmelige aftaler, så alle anvender samme dato og beløb. Store kunder opnår altid særpriser, men vi har ikke gennemført nogen speciel transaktion«⁽¹⁹⁰⁾.

(174) Hvad det portugisiske marked angår, beretter Sappi agent Unipapel fra et møde den 9. februar 1994, at deltagerne aftalte, at der skulle holdes en række kartelmøder om det portugisiske marked i de efterfølgende måneder i 1994: april, maj, juni, september og november⁽¹⁹¹⁾. I alle disse måneder, undtagen maj, blev der også holdt officielle AEMCP-møder. Den foreløbige tidsplan for møderne om det portugisiske marked er i overensstemmelse med det normale mønster, nemlig at der holdes generelle kartelmøder i forbindelse med officielle AEMCP-møder, og at der holdes nationale kartelmøder efter hvert af de generelle kartelmøder.

(175) Der foreligger også beviser på, at det hemmelige samarbejde fortsatte på det portugisiske marked i 1995. En fax fra Unipapel til Sappi med en beskrivelse af prisbevægelserne på ruller, oplyser, at konkurrenterne i hemmelighed havde aftalt, at de ville forsøge at forhøje priserne i Portugal fra januar til september 1995. Faxen omtaler »en plan om en 15 % forhøjelse (ingen overholdt den)« den 1. januar 1995 og oplyser, at der den 1. april 1995 »igen var planer om at forhøje priserne (men ingen overholdt dem)«. Den 1. september 1995 var der »igen planer om at ændre priserne«⁽¹⁹²⁾. I de første otte måneder af 1995 faldt det samlede forbrug på det portugisiske marked med 4,4 %. Det ser derfor ud til, at pro-

⁽¹⁸⁸⁾ Dossier s. 2010-2011 og 4602-4603. Et udkast til denne fax fra den foregående dag findes i dossier på s. 4580-4581.

⁽¹⁸⁹⁾ Dossier s. 4579, 4668-4669. Jf. også Sappis udtalelse i dossier s. 9969.

⁽¹⁹⁰⁾ I engelsk originaltekst: »But, at the end, the increases agreed were the increases applied (keeping everybody at the same level except for Zicuñaga, 10 % lower). These increases are the result of secret agreements, so everybody coincides in date and amount. Big accounts always enjoy special prices, but we have not done any special operation«. Et andet dokument, som Kommissionen har modtaget fra Sappi, bekræfter, at de aftalte priser på ruller generelt blev overholdt af kartelmedlemmerne, undtagen Zicuñaga. Dossier s. 4574-4575.

⁽¹⁹¹⁾ Dossier s. 51.

⁽¹⁹²⁾ I engelsk originaltekst: »an intention to apply 15 % increase (no one respected)«, »again an intention to increase prices (no one respected)«, »other intention to rectify prices«, dossier s. 4600-4601. Jf. også Sappis bemærkninger til dette dokument i dossier s. 9969.

ducenterne af karbonfrit papir forsøgte at opveje nedgangen i salgsmængderne med hemmeligt samordnede prisforhøjelser.

(176) En repræsentant for Unipapel beskrev i sit svar på mundtlige spørgsmål under kontrolundersøgelsen det portugisiske marked og årsagerne til den hemmelige samordning således: »Kunderne sagde, at alle producenterne havde forhøjet priserne samtidig ... Der var en fornemmelse af, at der var en markeds-mæssig samordning på EU-plan mellem producenterne, og at denne samordning var årsag til begivenhederne på det portugisiske marked«⁽¹⁹³⁾.

e) Det Forenede Kongerige

(177) Sappi har erkendt, at det var involveret i de kartelaktiviteter, som producenterne af karbonfrit papir udøvede på det britiske marked fra 1989/1990⁽¹⁹⁴⁾. I et memorandum af 24. september 1990 fra [en Sappi-ansat]* til [en Sappi-ansat]* henvises der til to »klubaftaler«, der blev indgået i 1989 på grundlag af fortrolige drøftelser mellem »deltagerne på det britiske marked« i Zürich med det formål at forhøje prisen på ruller af karbonfrit papir. I dokumentet omtales et møde i en anden »priskomite« den 15. januar 1990 i Zürich og »prisforhøjelsen i marts«, der »blev gennemført med ret tilfredsstillende resultater«⁽¹⁹⁵⁾.

(178) Desuden har Sappi indrømmet, at det deltog i kartelmøderne om det britiske marked på »forskellige datoer i 1992, 1993 og 1994«⁽¹⁹⁶⁾. AWA har også indrømmet at der fandt »irregulære møder« sted i perioden fra 1992 til 1994 med deltagelse af [...]*, der var AWA Carbonless Papers' regionalchef for Det Forenede Kongerige og Irland⁽¹⁹⁷⁾.

(179) Sappi har forelagt Kommissionen oplysninger fra en af sine salgsmedarbejdere, der deltog i møder i Det Forenede Kongerige⁽¹⁹⁸⁾. Denne medarbejder bekræfter at »han deltog i et sådant møde i både 1992, 1993 og

⁽¹⁹³⁾ I portugisisk originaltekst: »Os clientes dizem que todos os fabricantes aumentaram os preços ao mesmo tempo ... Havia o »feeling« de que existia uma lógica de mercado, a nível europeu, entre os produtores. Essa lógica poderia justificar o que estava a acontecer no mercado português«. Dossier s. 4525.

⁽¹⁹⁴⁾ Dossier s. 9944.

⁽¹⁹⁵⁾ I engelsk originaltekst: »club agreements«, »the UK market participants«, »pricing committee«, »the March price increase«, »went through in the main quite successfully«, dossier s. 10003-10004.

⁽¹⁹⁶⁾ I engelsk originaltekst: »various dates in 1992, 1993, 1994«, dossier s. 9940.

⁽¹⁹⁷⁾ I engelsk originaltekst: »improper meetings«, dossier s. 7828.

⁽¹⁹⁸⁾ Dossier s. 33-34 og s. 223. Denne medarbejder var på de relevante tidspunkter (1990-1995) [højtstående kommerciel chef i Sappis afdeling for karbonfrit papir].

1994. Han kan også have deltaget i et eller to (men ikke flere) andre møder«. Han tilføjer, at, »praksis med sådanne møder allerede var fastlagt af branchen, da han begyndte sit arbejde inden for karbonfrit papir«. Ifølge denne udtalelse »fandt to møder sted i Heathrow Lufthavn⁽¹⁹⁹⁾ og et møde blev holdt på Intercontinental Hotel i London«.

(180) På grundlag af Sappis og Mougeots udtalelser og dokumenter har Kommissionen kunnet fastlægge tid og sted for to af kartelmøderne om det britiske marked, der blev holdt i perioden 1992-1994, nemlig den 14. januar 1993 og den 9. november 1993.

(181) Mødet den 14. januar 1993 blev holdt i Heathrow Business Centre i Terminal 2 kl. 10.00, og Arjo Wiggins »ledede« mødet. Med hensyn til emnet for mødet fremgår det af Sappis udtalelser, at »det hovedsagelig drejede sig om udveksling af oplysninger om, hvilken leverandør der skulle sælge til hvilke kunder, markedsudviklingen og forventningerne«. Ifølge Sappi »nåede man ikke til enighed«⁽²⁰⁰⁾.

(182) Med hensyn til mødet den 9. november 1993 var det AWA Carbonless Papers' daværende salgsschef, [...]*, der havde indkaldt til det og arrangeret det, og det blev holdt i Orlon Hall på London Sheraton Sky Hotel i Heathrow Lufthavn. Formålet med mødet var en prisforhøjelse på det britiske marked pr. 1. februar 1994⁽²⁰¹⁾.

(183) AWA bekræfter i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, at begge disse møder var nogle af de »irregulære« møder

⁽¹⁹⁹⁾ I engelsk originaltekst: »he attended three such meetings one in each 1992, 1993 and 1994. He also may have attended one or two (but not more) further meetings«, »The practice of holding such meetings was already established by this industry when he entered carbonless sales«, »two meetings had taken place at the Heathrow airport and one at the Intercontinental Hotel in London«. Dette bekræftes af Mougeot med hensyn til mødet i november 1993, jf. nr. (182) nedenfor.

⁽²⁰⁰⁾ I engelsk originaltekst: »[t]he meeting was primarily concerned with the exchange of information as to which supplier was selling to which customers, markets trends and expectations«, »No agreement was reached«, dossier s. 34, 223, 4654-4657. Sappi har udleveret en kopi af nogle sider i en kalenderbog fra 1993 [tilhørende en af selskabets højtstående kommercielle chefer inden for afdelingen for karbonfrit papir]. Torsdag den 14. januar står der følgende: »T2 Heathrow 10 am Bus.Centre«. Dossier s. 4752.

⁽²⁰¹⁾ I dokumentet vedrørende mødet om det franske marked den 1.10.1993 i Paris står der følgende: »Other markets; ... U.K. meeting — 6.11.93« (dossier s. 6). Det er mere sandsynligt, at mødet blev holdt den 9.11.1993 end den 6.11.1993, fordi sidstnævnte dato var en lørdag. Både Sappi og Mougeot bekræfter denne udlægning. Dossier s. 9939 og dossier s. 7649-7650.

mellem konkurrenter, der var omtalt i selskabets svar på begæringen om oplysninger⁽²⁰²⁾.

(184) Sappis, Mougeots og AWA's udtalelser samt en række rejsebilag og bemærkninger fra kalenderbøger⁽²⁰³⁾ viser, at følgende virksomheder var repræsenteret på kartelmøderne om det britiske marked: AWA, Binda, Carrs, Copigraph, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora og Torrapapel⁽²⁰⁴⁾ (jf. bilag II, der indeholder nærmere oplysninger).

(185) Der foreligger også beviser på hemmelige kontakter på det britiske marked i sommeren 1993. Som et »vigtigt bevis på kartellets aktiviteter« har Sappi givet Kommissionen et brev af 2. august 1993 fra [en AWA-ansat]* til Sappi om det britiske marked, der bl.a. indeholder følgende: »Idem [AWA brand] prisforhøjelse juni 1993. Det ser ud til, at vi, hvis vi fortsat skal være konkurrencedygtige, må trække vores prisforhøjelse tilbage og rette os efter vore konkurrenter, som til syvende og sidst foretrak ikke at sætte deres priser op«⁽²⁰⁵⁾.

(186) Desuden tyder et dokument, der blev fundet hos Sappi, på, at alle prisforhøjelser på det britiske marked fra december 1993/januar 1994 indtil september 1995 skyldtes en hemmelig samordning mellem AEMCP's medlemmer⁽²⁰⁶⁾. Dette dokument sammenligner Sappis prisforhøjelser med »AEMCP/AEMP«-prisforhøjelser⁽²⁰⁷⁾ på dette marked. Både Sappis og AEMCP's prisforhøjelser for 1994 og 1995 svarer til de prisforhøjelser, der blev aftalt enten på de generelle kartelmøder den 19. januar 1994, den 21. juni 1994 og den 2. februar 1995 eller på det nationale kartelmøde, der fandt sted den 9. november 1993. Dokumentet viser, at disse møder ikke var begrænset til lovlig praksis, men at de resulterede i samordnede prisforhøjelser.

⁽²⁰²⁾ AWA's svar på klagepunktsmeddelelsen, s. 19748.

⁽²⁰³⁾ Møde den 14.1.1993: Et rejsebilag viser, at [en Köhler-ansat]* var i London den 14.1.1993 (dossier s. 5033). Mødet den 9.11.1993: Kopier af [to Mougeot-ansattes]* kalenderbøger viser, at de var i London den 9.11.1993 (dossier s. 1150 og 1756).

⁽²⁰⁴⁾ Dossier s. 33-34, 223 og 9940. Dossier s. 7828.

⁽²⁰⁵⁾ I engelsk originaltekst: »significant piece of documentary evidence in relation to the cartel's activities«, »Idem [AWA brand] price increase June '93. It appears that to remain competitive we must withdraw our price increase and fall back into line with our competitors who eventually preferred not to put their prices up«, dossier s. 9973 og 10005.

⁽²⁰⁶⁾ Dossier s. 2504-2509.

⁽²⁰⁷⁾ Sidstnævnte forkortelse henviser også klart til sammenslutningen af europæiske producenter af karbonfrit papir.

(187) Carrs indrømmede i sit svar på klagepunktsmeddelelsen ⁽²⁰⁸⁾, at det deltog i møderne om det britiske marked i hele perioden (Carrs anfører, at det fra udgangen af 1994 generelt ikke længere deltog i møderne, men blev holdt orienteret pr. telefon om konklusionerne på disse møder af AWA).

1995 mellem AWA (Carbonless Papers' regionalchef for Skandinavien, [...]*) og AWA Carbonless Papers' salgschef, [...]*) og Zanders, Köhler og Stora Feldmühle.

f) Andre EØS-lande

(188) AWA omtaler i sit svar på Kommissionens begæring om oplysninger en række andre »irregulære møder« mellem konkurrenter, hvor man i nogle tilfælde »også drøftede priserne på karbonfrit papir og udvekslede planer om prisforhøjelser« i perioden fra begyndelsen af 1992 til sommeren 1995 ⁽²⁰⁹⁾.

1.4.4. AFTALER OM PRISFORHØJELSER, SALGSKVOTER OG MARKEDSDELING

1.4.4.1. Aftaler om prisforhøjelser

a) December 1993 til maj 1994

— Mindst fire af disse møder vedrører det italienske marked: møde i Milano i januar eller februar 1992 mellem AWS, Köhler, Binda, Zanders og Stora og tre eller fire møder i Lugano i 1994 og 1995 mellem AWA, Köhler, Stora og Zanders.

a) 1) Aftalerne

— Mindst tre af disse møder vedrører markederne i de skandinaviske lande (Danmark, Finland, Norge og Sverige): to møder i foråret 1992 og 1993 mellem AWA (regionalchef for Skandinavien, [...]*) og AWA Carbonless Papers' daværende salgschef, [...]*), Köhler, Stora og Zanders; et møde i Paris i august

(189) Kommissionen fandt en tabel hos Sappi med prisforhøjelser for de forskellige nationale markeder fra 1. januar 1994 til 1. maj 1994 ⁽²¹⁰⁾. Senere sendte Sappi Kommissionen en kopi af sine prisinstrukser til salgsnettet af 21. januar 1994 (to dage efter det generelle kartelmøde), der var vedlagt samme tabel over prisforhøjelserne ⁽²¹¹⁾. Den tabel, der blev fundet hos Sappi, er gengivet som tabel 4.

⁽²⁰⁸⁾ Dossier s. 20348.

⁽²⁰⁹⁾ I engelsk originaltekst: »carbonless paper prices were also discussed ... extending to an exchange of intentions regarding announcements of price increases«, AWA's svar på Kommissionens begæring om oplysninger (dossier s. 7828-7829) og på klagepunktsmeddelelsen, s. 19748-19750.

⁽²¹⁰⁾ Dossier s. 2484.

⁽²¹¹⁾ Uden det håndskrevne ord TRANSCRIPT, der forekommer i den version af tabellen, man fandt tidligere. Dossier s. 10035-10036.

TABEL 4

Aftalte prisforhøjelser fra januar til maj 1994

(dokumentet fundet hos Sappi)

(i %)

	1.1.1994		1.2.1994 ⁽²¹²⁾		1.3.1994		1.4.1994		1.5.1994	
	Ark	Ruller	Ark	Ruller	Ark	Ruller	Ark	Ruller	Ark	Ruller
FRANKRIG	6	—	—	—	—	—	6	6	—	—
TYSKLAND	—	—	5	8	—	—	—	—	5	5
ITALIEN	—	10	10	—	—	—	—	10	10	—
UK ⁽²¹³⁾	—	—	—	—	—	—	6	6	—	—
ØSTRIG	—	—	—	10	—	—	—	—	—	8
BELGIEN	—	—	5	5	—	—	—	—	4	4
HOLLAND	—	—	—	5	—	—	—	—	4	4
FINLAND	—	—	—	6	—	—	5	10	—	—
SVERIGE	—	—	—	5	—	—	4	6	—	—
NORGE	—	—	—	3	—	—	4	6	—	—
DANMARK	—	—	—	-3	—	—	4	6	—	—
SPANIEN	10	—	—	—	—	—	8	8	—	—
PORTUGAL	—	—	—	—	—	—	8	8	—	—
GRÆKENLAND	—	—	—	—	6	6	—	—	—	—

(190) Kommissionen mener, at tabel 4 indeholder de fremtidige prisforhøjelser, der blev aftalt på det generelle kartelmøde den 19. januar 1994, samt en række prisforhøjelser, der blev aftalt tidligere, og allerede var bekendtgjort. Denne konklusion underbygges af, at Sappi havde medtaget Italien, Finland og Danmark i dokumentet om prisforhøjelser, men ikke solgte karbonfrit papir i disse lande i 1994 ⁽²¹⁴⁾. Sappi har også medtaget en prisforhøjelse på ruller i Portugal pr. 1. april 1994 til trods for, at det i december 1993 havde besluttet at koncentrere sig om ark i Portugal ⁽²¹⁵⁾. Et andet dokument, der var vedlagt som bilag til den version af tabellen, der blev fundet først, viser, at Sappi ikke drev virksomhed inden for ruller i Portugal på det tidspunkt, hvor ovennævnte prisforhøjelser blev vedtaget ⁽²¹⁶⁾. Tabel 4 kan derfor ikke være en rent intern tabel eller en tabel, der udelukkende vedrører Sappis egen virksomhed.

(191) Desuden viser en sammenligning mellem tabel 4 og dokumenter over nationale møder, der blev holdt sidst i 1993, at prisforhøjelserne pr. 1. januar 1994 for Frankrig og Spanien blev aftalt på møder mellem konkurrenter henholdsvis den 30. september 1993 i Barcelona og den 1. oktober 1993 i Paris.

⁽²¹²⁾ Jf. dossier s. 2737.

⁽²¹³⁾ Omfatter formodentlig det irske marked.

⁽²¹⁴⁾ Det bekræftes af de oplysninger, som Sappi har givet Kommissionen om sine salgsmængder for de enkelte EØS-lande. I tabellerne for 1993 og 1994 foretager Sappi ingen fordeling af salgsmængderne på ark og ruller (dossier s. 9957).

⁽²¹⁵⁾ Dossier s. 10029.

⁽²¹⁶⁾ Dossier s. 2483.

- (192) Referatet af mødet den 30. september 1993 i Barcelona ⁽²¹⁷⁾ viser, at deltagerne på dette møde aftalte en 10 % prisforhøjelse på ruller og ark, der skulle gennemføres på det spanske marked den 1. januar 1994. Drøftelserne om denne aftalte prisforhøjelse fortsatte på et møde den 19. oktober 1993 ⁽²¹⁸⁾. Det andet møde blev tilsyneladende holdt, fordi det så ud til, at den aftalte 10 % forhøjelse ikke var mulig på markedet for ruller. Ruller sælges både direkte til de endelige forbrugere og via grossister, og prisforhøjelserne blev normalt fastsat i form af prisforhøjelser over for de endelige forbrugere (jf. betragtning 79). På mødet den 19. oktober 1993 aftalte deltagerne, at prisforhøjelsen på ruller over for de endelige forbrugere skulle være på 8 %. De aftalte desuden, at de skulle meddele »producenten« (enten deres eget moderselskab eller en anden leverandør), at de kun ville acceptere en 7,5 % forhøjelse af producentpriserne. Dette ville betyde en meravance for distributøren på 0,5 %.
- (193) Referatet af mødet den 1. oktober 1993 i Paris ⁽²¹⁹⁾ viser, at deltagerne på dette møde aftalte to prisforhøjelser for det franske marked: 10 % for ruller med virkning fra 1. december 1993 og 6 % for ark med virkning fra 1. januar 1994. Mougeot har bekræftet ⁽²²⁰⁾, at [en AWA-ansat]* på mødet redegjorde for de forskellige producenters finansielle situation, der viste, at de alle mistede penge på markedet for karbonfrit papir. Han udtalte, at AWA ville forhøje sine priser med 10 % på det franske marked fra den 1. december 1993 og opfordrede alle de andre til at gøre det samme; han sagde, at han ikke ville tolerere, at denne prisforhøjelse ikke blev fulgt. [Han]* opfordrede desuden producenterne til at bekendtgøre disse prisforhøjelser over for kunderne ved standardbreve. Den forhøjelse på 6 % (både for ruller og ark), der blev vedtaget på det generelle kartelmøde om det franske marked den 19. januar 1994, og som skulle gælde fra 1. april 1994, blev bekræftet på kartelmødet om det franske marked den 20. januar 1994 ⁽²²¹⁾.
- (194) Mougeots udtalelse om mødet den 9. november 1993 vedrørende markedet i Det Forenede Kongerige viser, at AWA også på dette møde (som på kartelmødet om det franske marked den 1. oktober 1993) tog initiativet og foreslog en 10 % prisforhøjelse med virkning fra 1. februar 1994, som de øvrige blev opfordret til at følge ⁽²²²⁾. Det fremgår af Mougeots udtalelse, at deltagerne på dette møde aftalte at forhøje priserne for ruller på det britiske marked med 10 % den 1. februar 1994, som AWA havde foreslået ⁽²²³⁾.
- (195) Kommissionen mener, at den hemmelige samordning af prisforhøjelserne pr. 1. februar 1994 i Det Forenede Kongerige omfattede både ruller og ark. Dette fremgår af et dokument, hvor Sappis prisforhøjelser sammenlignes med »AEMCP/AEMP«-prisforhøjelserne på det britiske marked ⁽²²⁴⁾. Dokumentet viser, at AEMCP-medlemmerne havde vedtaget forhøjelser for både ruller og ark, men at forhøjelsen for ruller (10 %) og for ark (6 %) oprindeligt skulle gennemføres i henholdsvis december 1993 og januar 1994. Den oprindelige beslutning blev tilsyneladende ændret, så forhøjelsen for ark blev på 7,5 %, og forhøjelsen for begge produkter skulle gælde fra februar. Dette kan også forklare, hvorfor disse forhøjelser på det britiske marked ikke optræder i tabel 4, der blev udarbejdet på det generelle kartelmøde den 19. januar.
- (196) Det er sandsynligt, at de øvrige prisforhøjelser for januar og februar (foråret 1994), der er angivet i tabel 4, også blev vedtaget på møder, der blev holdt i sidste kvartal 1993, eller var baseret på andre hemmelige kontakter mellem konkurrenterne i denne periode. Denne konklusion underbygges af referatet af Köhlers bestyrelsesmøde den 8. december 1993, hvori det er anført, at »der er planer om at forhøje priserne på de vigtigste typer karbonfrit papir i de forskellige lande med gennemsnitlig 5 %. I Italien, hvor der er opstået en særlig situation på grund af Wiggins Teapes overtagelse af Binda, skal der bebudes en prisforhøjelse på 10 % pr. 1. januar og igen pr. 1. april« ⁽²²⁵⁾. Ifølge dette dokument ville gennemførelsen af prisforhøjelserne afhænge af, hvordan en 8 % forhøjelse på det franske marked pr. 1. december 1993 faldt ud ⁽²²⁶⁾. Prisforhøjelserne i Köhler-dokumentet er de samme eller næsten de samme som de forhøjelser, der er anført i tabel 4 for januar og februar ⁽²²⁷⁾.
- (192) Mougeot kun solgte ruller, er det muligt, at den forhøjelse, som Mougeot omtaler, kun vedrørte ruller.
- (224) Dossier s. 2504-2509. Sidstnævnte forkortelse henviser klart til sammenslutningen af europæiske producenter af karbonfrit papir.
- (225) I tysk originaltekst: »Es ist vorgesehen, für die Hauptsorten im SD-Bereich eine Preiserhöhung von durchschnittlich 5 % in den verschiedenen Ländern vorzunehmen. In Italien, wo durch die Übernahme von Binda durch Wiggins Teape eine Sondersituation entstanden ist, soll eine Preiserhöhung zum 1.1. und 1.4. von jeweils 10 % angekündigt werden« (dossier s. 5308-5311).
- (226) Tidspunktet for forhøjelsen er det samme som aftalt på mødet om det franske marked den 1.10.1993, men procentsatsen er mindre. Den forhøjelse, der blev aftalt på dette møde, skulle have været 10 %.
- (227) Den 1. december 1993 gav Sappi sit distributionsnet instrukser om at underrette kunderne om prisforhøjelser for Belgien, Holland og Skandinavien for produkter, der blev afsendt fra 1. februar 1994, og disse forhøjelser var de samme som prisforhøjelserne for februar i tabel 4 (dossier s. 2737).

⁽²¹⁷⁾ Dossier s. 5.⁽²¹⁸⁾ Dossier s. 4474 og 9939.⁽²¹⁹⁾ Jf. dossier s. 6.⁽²²⁰⁾ Dossier s. 7648-7649.⁽²²¹⁾ Dossier s. 7650: de to diagrammer, der blev fundet hos Stora, viser umiddelbart efter de prisforhøjelser på 6 % og 10 %, der var blevet vedtaget på mødet den 1. oktober 1993, yderligere forhøjelser på 6 % for både ruller og ark (dossier s. 4944-4945).⁽²²²⁾ Mougeots udtalelse af 14.4.1999 (dossier s. 7649-7650).

- (197) Tabel 4 indeholder også prisforhøjelser for april og maj 1994. Den viser, at der på det generelle kartelmøde blev aftalt en 8 % prisstigning fra 1. april 1994 for både ruller og ark på det portugisiske marked. Referatet af mødet om det portugisiske marked den 9. februar 1994, der blev skrevet af Sappis agent Unipapel, omfatter en tabel for ark af karbonfrit papir med »faktiske priser og forslag til prisforhøjelse over for distributørerne ~~der foreslås faktureret distributørerne~~» (228). Denne tabel fra Unipapel bekræfter, at der på mødet blev aftalt målpriser for hver af følgende producenters salg af ark til distributørerne: AWA, Köhler, Sarrió, Stora og Zanders. Priserne skulle gælde fra 1. april. Målpriserne var de samme for de tre førstnævnte virksomheder, men højere for Stora og Zanders. I betragtning af at producenteres faktiske gennemsnitspriser før aftalen var forskellige, varierede de procentvise prisforhøjelser for AWA, Köhler og Sarrió fra ca. 8 % til over 13 %. Selv om mindsteforhøjelsen for ark blev holdt på 8 %, som aftalt på det generelle kartelmøde, blev det således aftalt på det nationale møde, at forhøjelsen skulle være større for nogle producenter (229).
- (198) På det nationale kartelmøde den 9. februar 1994 blev tidspunktet for prisforhøjelsen på ruller også ændret. Efter forslag fra Sarrió aftalte deltagerne at forhøje målpriserne for ruller med virkning fra 1. marts. Priserne blev fastsat som mindstepriser for hver produkttype og på forskelligt niveau for kundekategorierne A, B og C. Kunderne blev opdelt i disse tre kategorier alt efter købekraft. Et bilag til mødereferatet indeholder en liste over en række kunder inden for kategori A og B. Unipapels repræsentant, der havde skrevet mødereferatet, bekræftede i sine mundtlige forklaringer under kontrolundersøgelsen, at kunderne blev opdelt i disse kategorier, og at de aftalte priser var mindstepriser (230). Foruden den prisforhøjelse, der skulle gælde fra marts, blev der aftalt nye højere mindstepriser for ruller, der skulle gælde fra juni 1994.
- (199) Referatet af mødet den 3. maj 1994 om det spanske marked viser, at alle deltagerne var enige om at forhøje prisen på ark med 5 % fra 1. juni (Köhler med 7 %). Med hensyn til ruller fremgår det af referatet, at man nåede til enighed om en prisforhøjelse på ca. 10 % i maj. Referatet viser også, at aftagere af ruller blev klassificeret i kategorierne A, B og C, og at der blev aftalt forskellige målpriser for ruller for de enkelte kategorier (231).
- a) 2) *Gennemførelse af de aftalte prisforhøjelser* (232)
- (200) Sappis instrukser til sit salgssnet viser, at selskabet var fast besluttet på at gennemføre de prisforhøjelser, der var blevet aftalt på det generelle kartelmøde den 19. januar 1994: »Vi skal nu meddele, at vi vil foretage yderligere forhøjelser, som vil blive gennemført strengt på de enkelte markeder» (233). Et brev til en Sappi-distributør i Nederlandene bekræfter Sappis beslutsomhed og oplyser også, at januar-aftalen medførte en generel prisforhøjelse: »Overalt i Europa, også i Holland, stiger priserne på karbonfrit papir, og jeg kan ikke se, hvorfor Deres kunder ikke skulle mærke det» (234). Et andet dokument viser, at Sappi var fast besluttet på at gennemføre de aftalte prisforhøjelser for Spanien i januar, selv om forhøjelsen på ark kun lykkedes delvis (235).
- (201) AWA's fax til sine salgsselskaber i EØS viser, at AWA på tilsvarende måde var besluttet på at gennemføre de forhøjelser, der var aftalt for april/maj: »Da vi fortsat har en meget stram kapacitet, insisterer jeg på, at priserne forhøjes rigorøst. Forhøjelsen i april/maj skal håndhæves med fast beslutsomhed» (236).

(232) Kommissionen bad producenterne af karbonfrit papir om at give oplysninger om alle generelle prisforhøjelser (i procent), som de hver især havde bekendtgjort siden 1.1.1992. Kun et selskab, AWA, gav oplysninger om sine procentvise prisforhøjelser for hele den pågældende periode. Sappi, Stora, Zanders og Copigraph gav oplysninger om hele perioden undtagen de første år. Sappi gav oplysninger om Det Forenede Kongerige for 1994-1999 og for det øvrige Europa for 1993-1995. Stora og Zanders gav hovedsagelig oplysninger for perioden fra 1995 og frem. I betragtning af at Copigraph indstillede sin industrielle virksomhed og blev overtaget af AWA, har selskabet kun kunnet oplyse nogle enkelte prisforhøjelser siden 1994. Alle andre hævdede, at forhandlingerne om prisforhøjelser normalt blev ført på meget individuelt grundlag, eller at det pågældende selskab ikke længere var i besiddelse af de relevante dokumenter for det meste af den pågældende periode. Mougeot og Carrs gav dog vejledende oplysninger om prisbevægelser (i procent) på nogle markeder på grundlag af forhøjelser, der var bekendtgjort over for de traditionelle kunder. Andre (Köhler, Torraspapel, Zicuñaga) gav kun oplysninger om de gennemsnitlige månedlige eller årlige priser.

(233) I engelsk originaltekst: »we must now announce our intention to apply further increases, which will be applied rigidly in each market», dossier s. 10035-10036.

(234) I engelsk originaltekst: »Everywhere in Europe, and in Holland too, carbonless prices are going up and I do not see why your customers should not get it», dossier s. 10037.

(235) Dossier s. 10040.

(236) I engelsk originaltekst: »As we continue to be very tight in capacity, I insist that prices are rigorously increased. The April/May increase must be enforced with all determination», dossier s. 7866.

(228) I engelsk originaltekst: »Actual prices and proposal for price increase to distributors ~~suggested to be invoiced to the distributors~~». Ordene »forslag til« og »til distributørerne« samt overstregningen er tilføjet på dokumentet i hånden.

(229) Dossier s. 47-51.

(230) Dossier s. 4520.

(231) Dossier s. 8 og 9977-9978.

(202) Et dokument, der blev fundet hos Sappi, viser, at tidsplanen for gennemførelsen af en række prisforhøjelser, der var fastsat i tabellen fra januar-mødet, blev ændret, mens andre prisforhøjelser blev gennemført effektivt⁽²³⁷⁾. Dokumentet omhandler tilsyneladende en ændring i tidsplanen for de aftalte forhøjelser på markedet generelt og ikke blot for Sappi. Februar-forhøjelserne blev udsat med en måned for Østrigs vedkommende og med 15 dage for Belgiens og Nederlandenes. Ifølge dokumentet blev forhøjelsen på 10 % for ruller på det spanske marked ændret til 1. april 1994, men i hvert fald Sappi havde gennemført forhøjelsen på 10 % for ark. Dokumentet viser, at prisforhøjelsen for ark på det portugisiske marked blev udsat til 1. april 1994, som dog er det tidspunkt, der er anført i tabel 4. Hvad det franske marked angår, viser dokumentet, at den aftalte forhøjelse for ark for december 1993 og for ruller for januar 1994 blev gennemført i praksis⁽²³⁸⁾. På det svenske marked blev prisen på ruller forhøjet pr. 1. februar 1994 som aftalt.

(203) Med hensyn til de forhøjelser, der blev aftalt for 1. december 1993 (10 % for ruller) og 1. januar 1994 (6 % for ark) på mødet om det franske marked den 1. oktober 1993, viser to diagrammer, der blev fundet hos Stora, nøjagtigt de samme forhøjelser⁽²³⁹⁾. Den 12. oktober 1993 bekendtgjorde AWA de samme forhøjelser over for sine kunder⁽²⁴⁰⁾. Der foreligger også beviser på, at Mougeot traf foranstaltninger til gennemførelse af den aftalte 10 % forhøjelse for ruller pr. 1. december 1993 og at selskabet bekendtgjorde denne forhøjelse over for sine kunder⁽²⁴¹⁾. Et dokument, der blev fundet hos Köhler, viser, at Köhler også havde besluttet at forhøje prisen pr. 1. december 1993, men at forhøjelsen var på 8 % i stedet for 10 %. Andre producenter har ikke givet oplysninger om prisforhøjelser for denne periode.

(204) Fra prisforhøjelserne i januar 1994 har Kommissionen mere omfattende beviser på producenternes prisinstrukser til deres salgsnet, deres meddelelser til kunderne og interne dokumenter om prisforhøjelser, der svarer til de forhøjelser, der blev vedtaget på det generelle kartelmøde den 19. januar 1994. For perioden fra januar til marts 1994 viser oplysningerne, at AWA, Köhler, Sappi, Stora og Torraspapel bekendtgjorde de samme prisforhøjelser, der var blevet aftalt eller bekræftet på det generelle kartelmøde den 19. januar 1994, på nogle af eller alle følgende markeder (bilag V, tabel A indeholder nærmere oplysninger om prisforhøjelserne): Belgien og

Luxembourg, Danmark, Tyskland, Italien, Nederlandene, Norge og Sverige⁽²⁴²⁾.

(205) Det foreliggende materiale viser også, at den prisforhøjelse, der blev vedtaget i november 1993, blev gennemført, da både AWA og Sappi bekendtgjorde en 10 % forhøjelse på ruller på det britiske marked (jf. bilag V, tabel A). AWA's og Sappi's prisforhøjelse skulle gælde fra henholdsvis 1. februar og 7. februar 1994. Dokumenterne viser desuden, at AWA, Sappi og Carrs alle gav meddelelse om en 7,5 % prisforhøjelse på ark, ligeledes med virkning fra februar 1994 (Carrs sælger ikke ruller).

(206) AWA, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora og Torraspapel gav også meddelelse om prisforhøjelser for april og maj, som svarede til de forhøjelser, der var blevet aftalt på det generelle kartelmøde den 19. januar, på nogle af eller alle følgende markeder (bilag V, tabel B): Danmark, Frankrig, Tyskland, Italien, Norge⁽²⁴³⁾, Sverige⁽²⁴⁴⁾, Det Forenede Kongerige og Irland⁽²⁴⁵⁾.

b) Juni til oktober 1994

b) 1) Aftalerne

(207) Hos både Sappi og selskabets portugisiske salgsgent Unipapel fandt Kommissionen en tabel af 23. juni 1994 (igen to dage efter et generelt kartelmøde) med prisforhøjelser for forskellige nationale markeder fra 1. juni 1994 til 1. oktober 1994⁽²⁴⁶⁾. Senere forelagde Sappi Kommissionen en kopi af den samme tabel vedlagt en fax til sit salgsnet med instrukser om prisforhøjelser⁽²⁴⁷⁾. Den tabel, som Sappi fremlagde er gengivet som tabel 5.

⁽²⁴²⁾ Bevismaterialet vedrørende de forskellige producenters prisforhøjelser er ikke ensartet. Det omfatter instrukser til salgsselskaber eller salgsgenter, standardbreve til kunder, pressemeddelelser og forskellige typer interne virksomhedsdokumenter. Alle foranstaltninger, som virksomhederne har truffet for at forhøje priserne, hvad enten der er tale om meddelelser eller interne instrukser, drøftelser eller beslutninger, betegnes for nemheds skyld »prismeddelelser« i denne beslutning.

⁽²⁴³⁾ Oprindeligt 1.4, men udsat til 1.5. Dossier s. 2482.

⁽²⁴⁴⁾ Oprindeligt 1.4, men udsat til 1.5. Dossier s. 2482.

⁽²⁴⁵⁾ Copigraph gav også kunderne meddelelse om de forhøjelser, der var aftalt for det tyske marked for februar (ruller og ark) og maj (kun ruller), og Carrs gav kunderne meddelelse om de prisforhøjelser på ark i februar og april, der var blevet aftalt for det britiske og irske marked. I hvert fald nogle af disse prismeddelelser skal forklares med virksomhedernes deltagelse i kartellet (jf. især nr. (194) til (195)).

⁽²⁴⁶⁾ Dossier s. 2358. Dossier s. 4539-4540.

⁽²⁴⁷⁾ Dossier s. 10053-10054.

⁽²³⁷⁾ Dossier s. 2483.

⁽²³⁸⁾ Begge forhøjelser blev aftalt på mødet den 1.10.1993 i Paris, jf. også nr. (203).

⁽²³⁹⁾ Dossier s. 4944-4945. Disse diagrammer viser udviklingen i priser og salgsmængder og de procentvise prisforhøjelser for både ruller og ark i årene 1993-1995 på det franske marked.

⁽²⁴⁰⁾ Dossier s. 7838.

⁽²⁴¹⁾ Dossier s. 7681, 7728, 1813-1814.

TABEL 5

Aftalte prisforhøjelser fra juni til oktober 1994

(tabel fremlagt af Sappi)

(i %)

	RULLER i %	ARK i %	IKRAFTTRÆ- DELSESTIDS- PUNKT
UK	12	6	1.9.1994
IRLAND	12	6	1.9.1994
TYSKLAND	8	6	1.9.1994
ØSTRIG	12	6	1.9.1994
FINLAND	12	6	1.9.1994
SVERIGE	8	—	1.9.1994
NORGE	8	—	1.9.1994
DANMARK	8	—	1.9.1994
HOLLAND	8	6	1.9.1994
BELGIEN	10	6	1.9.1994
FRANKRIG 1	6		1.7.1994
FRANKRIG 2	10		1.10.1994
ITALIEN 1	10	10	1.6.1994
ITALIEN 2	15	15	1.10.1994
SPANIEN	(^a)	(^a)	1.9.1994
PORTUGAL 1	15	5	15.7.1994
PORTUGAL 2	15	(^a)	1.9.1994
GRÆKENLAND	10	10	1.9.1994

(^a) Overvejes.

(208) Som i tabel 4 fra mødet den 19. januar har Sappi igen medtaget Italien, Finland, Danmark og Portugal i listen over prisforhøjelser, selv om selskabet ikke afsatte sine produkter på disse markeder (i Portugal solgte det ark, men ikke ruller). Tabel 5 kan derfor heller ikke have været en rent intern tabel og udelukkende have vedrørt Sappis egen virksomhed. Den viser i stedet de prisforhøjelser, der blev vedtaget gennem hemmelige kontakter mellem konkurrenterne.

(209) Kommissionen mener, at tabel 5 indeholder fremtidige prisforhøjelser, som konkurrenterne aftalte på det generelle kartelmøde den 21. juni 1994, og en række prisforhøjelser, der blev aftalt tidligere og allerede var blevet meddelt kunderne.

(210) Med hensyn til den prisforhøjelse på ruller, der skulle træde i kraft den 1. juli 1994 på det franske marked (jf. betragtning 141, var der allerede i maj 1994 tale om et samarbejde mellem producenterne af karbonfrit papir. Mougeot har udtalt, at der formodentlig i maj 1994 blev holdt et kartelmøde om det franske marked, hvor [en AWA-ansat]* »opfordrede de øvrige til at følge den prisforhøjelse på 6 %, som AWA havde til hensigt at gennemføre den 1. juli 1994« (248). Mougeots udtalelse viser, at AWA klart forsøgte at påvirke konkurrenternes adfærd på det franske marked ved at give dem nøjagtige oplysninger om den prisforhøjelse, det selv havde besluttet at gennemføre. Som følge heraf ser der ud til at være indgået en aftale. Dette fremgår af tabel 5, der blev udarbejdet på det generelle kartelmøde den 21. juni 1994.

(211) På det generelle kartelmøde den 21. juni 1994 blev der også planlagt en prisforhøjelse for Spanien, der skulle gælde fra den 1. september 1994. I stedet for at oplyse det nøjagtige beløb angiver tabel 5 som indeholder de aftalte prisforhøjelser, at den spanske forhøjelse »overvejes« (249). Referatet af mødet den 29. juni 1994 om det spanske marked viser, at der på dette møde blev indgået en aftale om prisforhøjelser i september. Dokumentet viser, at der for ruller blev indgået en aftale om en 10 % forhøjelse pr. 1. september og om målpriserne (ESP/kg) for direkte salg til trykkerierne, der blev opdelt i tre kategorier (A, B og C) med forskellige målpriser for de enkelte grupper (for hver produkttype). Ifølge referatet er de tidligere aftalte priser på ark ikke blevet efterkommet, og prisen er faldet til det tidligere niveau. På dette møde blev det aftalt, at prisen skulle forhøjes i to etaper den 1. juli og den 1. september 1994, begge gange med 5 % (250).

b) 2) Gennemførelse af de aftalte prisforhøjelser

(212) Kommissionen er i besiddelse af et dokument om gennemførelse af nogle af de prisforhøjelser, der blev aftalt på det generelle kartelmøde den 21. juni 1994. Dokumentet viser, at de aftalte prisforhøjelser for Tyskland, Frankrig, Det Forenede Kongerige og Italien blev gennemført for størstedelens vedkommende, og at priserne i nogle tilfælde blev forhøjet mere end aftalt. Det dokument, der blev fundet hos Torraspapel, viser, at prisforhøjelserne i Tyskland i september (på ark og ruller) og i Italien i oktober (ligeledes på ark og ruller) blev gennemført i praksis, selv om der var vanskeligheder forbundet med gennemførelsen af prisforhøjelsen på ark i Tyskland. I Det Forenede Kongerige blev prisen på ruller og ark forhøjet med henholdsvis 8 % og 6 % i september

(248) I frask originaltekst: »a incité à suivre l'augmentation de prix de 6 % qu'AWA entendait mettre en oeuvre le 1er juillet 1994«.

(249) Dossier s. 2358. Dossier s. 4539-4540.

(250) Dossier s. 4476.

1994. Prisforhøjelsen på ark er den samme som aftalt på mødet, men forhøjelsen på ruller er større. På det franske marked blev prisen ifølge Torraspapel-dokumentet forhøjet i oktober med 10 % på ruller og 6 % på ark. Den første af disse forhøjelser svarer nøjagtigt til, hvad der blev aftalt på mødet den 21. juni 1994 ⁽²⁵¹⁾.

(213) Den 23. juni 1994 sendte Sappi Europe SA sine salgsselskaber og -agenter i forskellige europæiske lande en tabel, som sammenfattede de planlagte prisforhøjelser, der var aftalt på det generelle kartelmøde, og den 28. juni og 1. juli 1994 gav det dem instrukser om at gennemføre prisforhøjelserne ⁽²⁵²⁾. Kommissionen er også i besiddelse af andet bevismateriale vedrørende de prismeddelelser, som de forskellige konkurrenter sendte deres kunder eller salgsnet, og interne dokumenter om prisforhøjelserne, der svarer til, hvad der blev aftalt på det generelle kartelmøde den 21. juni 1994.

(214) Den 6 % forhøjelse af prisen på ruller, der var blevet aftalt for det franske marked pr. 1. juli 1994, blev bekendtgjort af AWA, Mougeot og Sappi ⁽²⁵³⁾ med ikrafttrædelsestidspunkt den 1. eller 4. juli (jf. bilag V, tabel C). Det diagram over prisbevægelserne på ruller, der blev fundet hos Stora, viser den samme forhøjelse for denne periode ⁽²⁵⁴⁾.

(215) For september og oktober 1994 gav AWA, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders ⁽²⁵⁵⁾ meddelelse om prisforhøjelser, der svarede til, hvad der var aftalt på mødet den 21. juni 1994, på nogle af eller alle følgende markeder (jf. bilag V, tabel D): Danmark, Finland, Frankrig, Tyskland, Nederlandene, Norge, Sverige, Det Forenede Kongerige og Irland ⁽²⁵⁶⁾.

⁽²⁵¹⁾ Dossier s. 691. Ifølge Torraspapel giver dokumentet specifikke markedsoplysninger og blev udarbejdet af [en Torraspapel-ansat]* i november 1994.

⁽²⁵²⁾ Dossier s. 2359-2371 og 10068-10076.

⁽²⁵³⁾ Sappi bekræfter forhøjelsen på 6 % i sin udtalelse (dossier s. 9949), men nogle instrukser til Sappi Paris viser en 7 % stigning pr. 1.7.1994.

⁽²⁵⁴⁾ Dossier s. 4944.

⁽²⁵⁵⁾ Copigraph gav også meddelelse om de prisforhøjelser, der blev aftalt på dette møde for det franske og det tyske marked, men kun for ruller, og Carrs gav sine kunder meddelelse om den aftalte forhøjelse på ark for det britiske (og irske) marked.

⁽²⁵⁶⁾ For Det Forenede Kongerige og Irland gav AWA, Sappi og Torraspapel meddelelse om den samme prisforhøjelse på 8 % for ruller. Listen over de prisforhøjelser, der blev aftalt på det generelle kartelmøde den 21. juni, angiver en forhøjelse for ruller på 12 % i stedet for 8 %. Det ser ud til at karteldeltagerne efter det generelle kartelmøde vedtog at sænke procentsatsen.

(216) Med hensyn til gennemførelsen af de prisforhøjelser, der blev aftalt for det spanske marked på mødet den 29. juni 1994, viser et dokument, som Kommissionen har modtaget fra Sappi, at prisforhøjelsen på ruller blev »gennemført fuldt ud«, men at den første forhøjelse på ark blev »opgivet af Sarrió på grund af pres fra grossisterne« ⁽²⁵⁷⁾. Dokumentet bekræfter, at Sappi var besluttet på også at gennemføre prisforhøjelsen på ark i september på trods af, at Sarrió havde opgivet det. Også AWA's interne prisinstrukser bekræfter, at priserne blev forhøjet både den 1. juli og den 1. september ⁽²⁵⁸⁾. Et andet dokument fra Sappi viser, at den førende virksomhed på det spanske marked, Sarrió, i forvejen havde udsat gennemførelsen af den første prisforhøjelse på ark, der blev vedtaget i juni, hvilket fik Sappi til at konkludere, at det havde misforstået aftalen: »Bemærk venligst, at prisforhøjelsen på karbonfrie papirark i Spanien den 1. september i virkeligheden er juni-forhøjelsen, som Sarrió ⁽²⁵⁹⁾ har udsat. Vi fik oprindeligt den opfattelse, at der skulle gennemføres to forhøjelser på 5 %, men det er ikke tilfældet« ⁽²⁶⁰⁾.

c) December 1994 til februar 1995

c) 1) Aftalerne

(217) På det generelle kartelmøde den 22. september 1994 underrettede [en AWA-ansat]* deltagerne om de procentvise prisforhøjelser og deres ikrafttrædelsestidspunkter for de enkelte lande og opfordrede dem til at gennemføre de samme forhøjelser samtidig ⁽²⁶¹⁾. Kommissionen mener, at deltagerne på dette møde aftalte prisforhøjelser for perioden fra december 1994 til februar 1995. Disse forhøjelser er fastsat i et dokument, der blev fundet hos Sappi, og som er gengivet som tabel 6 ⁽²⁶²⁾:

⁽²⁵⁷⁾ I engelsk originaltekst: »applied in full«, »abandoned by Sarrió due to merchant pressure«, dossier s. 10062. Sappi og AWA meddelte henholdsvis den 30.6.1994 og den 8.7.1994 kunderne de aftalte forhøjelser på ruller (10 %) og ark (5 %), der skulle gælde fra 1.9.1994. Dossier s. 8150 og 10077.

⁽²⁵⁸⁾ Dossier s. 7868.

⁽²⁵⁹⁾ I engelsk originaltekst: »Would you please note that the price increase of 1 September in Spain on carbonless sheets is in fact the June increase, which Sarrió have delayed«. Navnet Sarrió henviser til Torraspapel, der tilrettelagde møderne i Barcelona, og som også er den førende virksomhed på det spanske marked.

⁽²⁶⁰⁾ I engelsk originaltekst: »We originally understood that the market was moving by two increases of 5 %, but this is not the case«, dossier s. 4598.

⁽²⁶¹⁾ Dossier s. 11597 og 11599.

⁽²⁶²⁾ Dossier s. 2494.

TABEL 6

Aftalte prisforhøjelser fra december 1994 til februar 1995

(dokument fundet hos Sappi)

(i %)

Land	Forhøjelse		Ikrafttrædelsestidspunkt
	Ruller	Ark	
Tyskland	6	0	1.12.1994
Østrig	10	5	1.12.1994
Belgien	6	0	1.12.1994
Holland	6	0	1.12.1994
Frankrig	10	5	1.1.1995
Italien	15	15	1.1.1995
Spanien	Overvejes		
Finland	5?	5	1.1.1995
Norge	6	5	1.12.1994
Danmark	6	5	1.1.1995
Sverige	8	5	1.12.1994

(218) Som det var tilfældet i de andre to tabeller, der blev fundet hos Sappi (tabel 4 og 5), har Sappi igen medtaget Italien, Finland, Danmark og Portugal i listen over prisforhøjelser på både ruller og ark, selv om det ikke solgte ruller i nogen af disse lande og ikke solgte ark i Italien, Finland og Danmark. Dette bekræfter, at tabellen ikke kan være rent intern eller udelukkende vedrøre Sappis egen virksomhed.

(219) Kommissionen er i besiddelse af dokumenter, der blev fundet hos Torraspapel⁽²⁶³⁾ og AWA⁽²⁶⁴⁾, og som

⁽²⁶³⁾ Dossier s. 691. Ved den kontrolundersøgelse i henhold til artikel 14, stk. 2, i forordning nr. 17, der blev gennemført hos Torraspapel i november 1997, bad Kommissionens udsendte tjenestemænd virksomheden om dens fortolkning af ovennævnte dokument, især henvisningen »prochaine augmentation« (»næste forhøjelse«) i overskriften (dossier s. 4247). Torraspapel forklarede, at dokumentet gav specifikke markedsoplysninger og var blevet udfærdiget af [en Torraspapel-ansat]* i november 1994. Torraspapel forklarede desuden, at udtrykket »en Europe« (»i Europa«) i overskriften var et udtryk, som Torraspapel anvendte for sine europæiske datterselskaber, der solgte direkte fra fabrikken, dvs. datterselskaberne i Tyskland, Frankrig, Det Forenede Kongerige og Italien. Dossier s. 4251.

⁽²⁶⁴⁾ Dossier s. 918.

underbygger den konklusion, at tabel 6 indeholder prisforhøjelser, der er aftalt mellem konkurrenter. Begge disse dokumenter indeholder prisforhøjelser, der svarer til forhøjelserne i tabel 6. Det dokument, der blev fundet hos Torraspapel, omfatter »prognoser« for prisforhøjelserne i Tyskland og Det Forenede Kongerige for december 1994 og for prisforhøjelserne i Frankrig og Italien for januar 1995, og disse prognoser svarer til forhøjelserne i tabel 6. Den eneste forskel er, at tabel 6 ikke omfatter prisforhøjelser for Det Forenede Kongerige. Ifølge prognoserne i Torraspapels dokument skulle priserne forhøjes med 10 % for ruller og 5 % for ark på markedet i Det Forenede Kongerige i december. Det fremgår, at der blev aftalt tilsvarende forhøjelser på det generelle kartelmøde den 22. september 1994.

(220) Det dokument, der blev fundet hos AWA, opregner de forventede prisforhøjelser for februar 1995 i Tyskland, Frankrig og Italien, og de svarer til de prisforhøjelser for december og januar, der er fastsat for disse lande i de dokumenter, der blev fundet hos Sappi og Torraspapel. Desuden er AWA's »forventede prisforhøjelse« for Benelux-landene nøjagtig den samme som de prisforhøjelser for december 1994, der er anført i tabel 6 for både Belgien og Nederlandene. AWA's »forventede prisforhøjelser« for Skandinavien svarer også til de prisforhøjelser for december 1994 og januar 1995, der er anført for Norge og Danmark i Sappis dokument.

(221) Disse dokumenter bekræfter også, at Sappi og Torraspapel deltog i det generelle kartelmøde den 22. september 1994.

(222) På det generelle kartelmøde den 22. september 1994 blev der ikke aftalt nogen prisforhøjelse for Spanien, men tabel 6 over de aftalte prisforhøjelser indeholder i stedet udtrykket »Overvejes (To be advised)«. Dette betyder, at den spanske prisforhøjelse skulle aftales på et møde om det spanske marked efter det generelle kartelmøde. Det håndskrevne notat, som Mougeots repræsentant tog på mødet om det spanske marked den 19. oktober 1994, viser, at deltagerne på mødet aftalte prisforhøjelser (uden at angive størrelsen) og målpriser (ESP/kg), der skulle gælde i Spanien fra 3. januar 1995⁽²⁶⁵⁾. Deltagerne aftalte forskellige priser for tre kundekategorier — A, B og C — og for hver produkttype. De priser, der er anført i notatet, er priserne på ruller. Da Mougeot

⁽²⁶⁵⁾ Dossier s. 1839.

kun solgte ruller, var det naturligt, at selskabet kun var interesseret i disse priser ⁽²⁶⁶⁾. Det kan dog ikke udelukkes, at der også blev aftalt prisforhøjelser på ark på dette møde.

- (223) På mødet om det spanske marked den 19. oktober 1994 fik Zicuñaga og Mougeot tilladelse til at anvende priser, der var noget lavere end de aftalte. Mougeots ovennævnte mødenotat indeholder følgende: »Det tillades Zicuñaga og Mougeot at sælge 5 ESP/kg under (sikken en gave)« ⁽²⁶⁷⁾. Mougeot bekræftede i sit svar på de mundtlige spørgsmål under kontrolundersøgelsen, at de store producenter faktisk tillod dette. Mougeot udtalte også følgende: »For Mougeots vedkommende blev vi af Sarrió, der var en af vore kunder og den største virksomhed på det spanske marked, bedt om ikke at sælge til en pris, der lå mere end 5 ESP under den normale markedspris« ⁽²⁶⁸⁾. Senere udtalte Mougeot: »Vi blev mindet om, at vi ikke måtte sælge under 5 ESP under de bekendtgjorte mindstepriser« ⁽²⁶⁹⁾ og antydede hermed, at de aftalte målpriser var mindstepriser.
- (224) Hvad det franske marked angår, blev de prisforhøjelser, der blev besluttet på det generelle kartelmøde, bekræftet på mødet om det franske marked den 6. december 1994 (jf. betragtning 145).

c) 2) Gennemførelse af de aftalte prisforhøjelser

- (225) For perioden fra december 1994 til februar 1995 har Kommissionen konstateret, at alle deltagerne i det generelle kartelmøde den 22. september 1994 — AWA, Köhler, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders — gav meddelelse om prisforhøjelser, der var de samme som aftalt på mødet på nogle af eller alle følgende markeder: Frankrig, Tyskland, Italien, Det Forenede Kongerige og Irland (jf. bilag V, tabel E, der indeholder nærmere oplysninger om prisforhøjelserne) ⁽²⁷⁰⁾.
- (226) For det franske marked gav i hvert fald AWA, Copigraph, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders meddelelse

⁽²⁶⁶⁾ I forbindelse med andre møder refererer Mougeot kun til prisforhøjelser på ruller, selv om der foreligger beviser på, at der også blev aftalt prisforhøjelser på ark.

⁽²⁶⁷⁾ I fransk originaltekst: »ZICUÑAGA et Mougeot Autorisés à vendre — 5 Pts/kg (Quel cadeau)«, dossier s. 1839.

⁽²⁶⁸⁾ I fransk originaltekst: »En ce qui concerne Mougeot, Sarrió qui était notre client et aussi le principal opérateur du marché espagnol nous a demandé de ne pas vendre à plus de 5 pts en dessous des prix réguliers du marché«. Dossier s. 3916.

⁽²⁶⁹⁾ I fransk originaltekst: »nous nous sommes fait rappeler que nous ne devions pas vendre moins de PTA 5 en dessous des prix minima affichés« (dossier s. 11495).

⁽²⁷⁰⁾ Copigraph bekendtgjorde også de prisforhøjelser, der var vedtaget for det franske marked. Desuden bekendtgjorde Carrs for januar 1995 den forhøjelse på 5 % i prisen på ark, der var aftalt for det britiske (og irske) marked.

om de forhøjelser, der blev bekræftet på mødet den 6. december 1994, og som skulle gælde i januar 1995, men Zanders' meddelelse vedrørte kun ruller (jf. betragtning 145). De diagrammer over prisbevægelser, der blev fundet hos Stora, viser en 10 % prisforhøjelse på ruller i begyndelsen af 1995 ⁽²⁷¹⁾.

- (227) For Det Forenede Kongerige og Irland meddelte eller planlagde AWA, Köhler, Sappi og Torraspapel næsten identiske forhøjelser (10-11 % for ruller og 5-6 % for ark) på forskellige tidspunkter fra udgangen af november 1994 til januar 1995. Et dokument, der blev fundet hos Sappi, bekræfter, at denne forhøjelse var baseret på et hemmeligt samarbejde på trods af de forskellige ikrafttrædelsestidspunkter. AWA og Stora nævnes udtrykkeligt som deltagere i dette hemmelige samarbejde. Dokumentet har følgende ordlyd: »Som De forhåbentlig ved, besluttede [en AWA-ansat]* ikke at gennemføre prisforhøjelsen for november/december på ikrafttrædelsestidspunktet på grund af »logistiske problemer«. Forhøjelserne blev derfor udsat til 3. januar og derpå behørigt gennemført. Vi valgte sammen med Feldmühle [Stora] at stå fast på prisforhøjelsen i den tro, at markedet i modsat fald ville bryde sammen, og at vi hurtigt ville komme tilbage til en priskrig«. Dokumentet bekræfter også, at AWA, Sappi og Stora gennemførte forhøjelserne på det britiske og det irske marked ⁽²⁷²⁾.

d) Februar til september 1995

d) 1) Aftalerne

- (228) Referatet af det generelle kartelmøde den 2. februar 1995 indeholder en liste over de prisforhøjelser, der blev aftalt for de forskellige lande, og indeholder de tidspunkter, hvor de skulle træde i kraft ⁽²⁷³⁾. Et dokument, som Kommissionen har modtaget fra AWA, indeholder nøjagtig de samme forhøjelser som referatet ⁽²⁷⁴⁾. Dette dokument viser, at AWA's ledelse traf beslutning om disse forhøjelser lige inden kartelmødet. På det generelle kartelmøde den 2. februar forelagde AWA, ligesom på mødet den 22. september 1994, de øvrige karteldel-

⁽²⁷¹⁾ Dossier s. 4944-4945. For ark viser disse diagrammer kun en forhøjelse på 2 %, hvilket kan betyde, at den aftalte forhøjelse på ark ikke blev gennemført fuldt ud, i hvert fald for Storas vedkommende.

⁽²⁷²⁾ I engelsk originaltekst: »As I hope you are aware, [an AWA-employee]* decided to withdraw their November/December price increase on the day of implementation due to »logistical problems«. They therefore postponed until 3 January and duly implemented their increase accordingly. We alongside Feldmühle [Stora] elected to hold out for our increase, in the belief that if we withdrew, the market place would collapse and we would rapidly get back to a price war«, dossier s. 2742.

⁽²⁷³⁾ Dossier s. 7.

⁽²⁷⁴⁾ Dossier s. 7879-7880.

tagere prisforhøjelser, som det havde planlagt på forhånd. De forhøjelser, der ifølge referatet blev vedtaget for EØS-landene fra februar til oktober 1995, er anført i tabel 7.

TABEL 7

Aftalte prisforhøjelser fra februar til september 1995

(fra referatet af det generelle kartelmøde den 2. februar 1995)

Land	Dato	Ruller	Ark
Frankrig	1.4.1995	10 %	0 %
Frankrig	1.5.1995 ⁽²⁷⁵⁾	0 %	10 %
Frankrig	1.7.1995 ⁽²⁷⁶⁾	TBA ⁽²⁷⁷⁾	TBA
Tyskland	1.4.1995	10 %	5
Østrig	1.7.1995	8	0
Spanien	1.2.1995	10 %	5 %
Spanien	1.3.1995	6 %	0 %
Spanien	1.4.1995	0 %	10 %
Portugal	1.4.1995	10 %	5 %
U.K. ⁽²⁷⁸⁾	1.3.1995	8 %	5 %
U.K.	1.5.1995	8 %	5 %
U.K.	1.9.1995	8 %	5 %
Italien	1.4.1995	15 %	15 %
Italien	1.9.1995	10 %	10 %
Finland	1.4.1995	8 %	5 %
Danmark	1.4.1995	8 %	0 %
Norge	1.6.1995	0 %	5 %
Sverige	1.6.1995	0 %	5 %
Grækenland	1.4.1995	10 %	10 %
Belgien	1.3.1995	6 %	6 %
Holland	1.6.1995	8 %	0 %
Island	1.4.1995	8 %	5 %

⁽²⁷⁵⁾ I det originale dokument står der 96, men det må være en skrivefejl; det rigtige år må være 95.

⁽²⁷⁶⁾ I det originale dokument står der 96, men det må være en skrivefejl; det rigtige år må være 95.

⁽²⁷⁷⁾ Forkortelsen TBA betyder, at forhøjelsen skal aftales senere («to be agreed»).

⁽²⁷⁸⁾ Omfatter formodentlig Irland.

(229) I lighed med de tabeller over prisforhøjelser, der blev udarbejdet på de generelle kartelmøder i 1994, indeholder tabel 7 både fremtidige prisforhøjelser, der blev aftalt på mødet, og andre forhøjelser, der blev aftalt tidligere. Især var prisforhøjelsen for Frankrig i april blevet vedtaget på det nationale kartelmøde den 20. januar 1995.

(230) Mougeot erindrer, at deltagerne i mødet om det franske marked den 20. januar 1995 aftalte en 6 % forhøjelse med virkning fra 1. april 1995 ⁽²⁷⁹⁾. Af andre dokumenter fremgår det dog, at den aftalte prisforhøjelse må have været 10 %. En forhøjelse på 10 % for ruller med virkning fra 1. april figurerer ikke blot i referatet af det generelle kartelmøde den 2. februar 1995, men også i det diagram over prisudviklingen, der blev fundet hos Stora ⁽²⁸⁰⁾. Desuden bekræfter Mougeots interne dokument («Note de Service») af 15. marts 1995, at konkurrenterne havde givet meddelelse om en forhøjelse på 10 % for ruller i Frankrig for andet kvartal 1995, men at de førende virksomheder på markedet ikke ville gennemføre den. Mougeot besluttede også at tilpasse sin egen forhøjelse til 5-6 % ⁽²⁸¹⁾.

(231) Referatet af det generelle kartelmøde viser, at der var planlagt to yderligere prisforhøjelser på det franske marked, nemlig en 10 % forhøjelse på ark den 1. maj 1995 og en anden forhøjelse, der skulle aftales senere («TBA») og træde i kraft den 1. juli 1995. Mougeot erindrer, at der i foråret 1995 blev holdt et møde om det franske marked med det formål at vedtage en forhøjelse i juli ⁽²⁸²⁾. Der ser ud til, at producenterne på dette møde aftalte at forhøje prisen på både ruller og ark med 10 % i juli. Disse tal er anført for midten af 1995 i de diagrammer over prisbevægelserne på det franske marked, der blev fundet hos Stora, og som hidtil havde gengivet aftalerne om prisforhøjelser nøjagtigt ⁽²⁸³⁾.

⁽²⁷⁹⁾ Dossier s. 7653-7654.

⁽²⁸⁰⁾ Dossier s. 7 og s. 4944.

⁽²⁸¹⁾ Dossier s. 1859. Dossier s. 11496.

⁽²⁸²⁾ Dossier s. 7654.

⁽²⁸³⁾ Dossier s. 4944-4945. De prisforhøjelser, der er anført i diagrammerne, begynder sidst i 1993 og fortsætter indtil sidst i 1995. Indtil efteråret 1995 har Kommissionen kunnet bekræfte, at alle disse prisforhøjelser (undtagen den første prisforhøjelse på ark på 2 %) blev aftalt mellem producenterne af karbonfrit papir (enten på generelle eller nationale kartelmøder). Disse dokumenter viser også, at priserne på både ruller og ark steg konstant fra udgangen af 1993, mens salgsmængderne varierede kraftigt. De samlede forhøjelser »af gennemsnitspriserne (of the average prices)« var: fra 1993 til 1994: ruller + 6 %, ark + 14 %, fra 1994 til 1995: ruller + 15 %, ark + 6 %, fra 1993 til 1995: ruller + 21 %, ark + 21 %.

- (232) Det følger heraf, at i hvert fald Mougeot og Stora deltog i kartelmødet om det franske marked i foråret 1995. Det foreliggende materiale giver ikke mulighed for at fastslå med sikkerhed, om de andre virksomheder, der normalt deltog i kartelmøderne om det franske marked (AWA, Copigraph, Köhler, Torrasspapel og Zanders) også deltog i dette møde. De fortsatte dog alle med at overholde kartelaftalerne, og de kan derfor også holdes ansvarlige for de forhøjelser, der blev vedtaget på dette møde.
- (233) På det generelle kartelmøde den 2. februar 1995 vedtog deltagerne også et system til lancering af prisforhøjelser, der gik ud på, at AWA skulle lede prisforhøjelserne og andre skulle følge efter. Som fastsat i referatet: »ville AWA give meddelelse om de kommende forhøjelser på de enkelte markeder, som Köhler AG, Zanders, Stora, Sappi, Torrass skulle følge«⁽²⁸⁴⁾.
- (234) Da [en AWA-ansat]* på det officielle møde fremlagde prisforhøjelserne for papirmasse (hvilket formanden [en Köhler-ansat]* normalt ville have gjort) udtalte han (ifølge Mougeot), at »alle der ikke tilpassede deres priser på baggrund af denne forhøjelse, ville komme til at finde sig i en vanskelig finansiel situation«⁽²⁸⁵⁾. Dette er en yderligere bekræftelse på AWA's aktive rolle i kartellet.

d) 2) *Gennemførelse af de aftalte prisforhøjelser*

- (235) Kommissionen er i besiddelse af dokumenter, der stammer fra AWA⁽²⁸⁶⁾ og Sappi⁽²⁸⁷⁾, og som viser, at prisforhøjelserne for de fleste EØS-lande svarer til, hvad der blev aftalt på mødet. Sappi har selv sammenholdt de aftalte prisforhøjelser med de forhøjelser, det senere

⁽²⁸⁴⁾ I engelsk originaltekst: »AWA will lead announcement of following increases per market. To follow, Köhler AG, Zanders, Stora, Sappi, Torrass«, dossier s. 7.

⁽²⁸⁵⁾ I fransk originaltekst: »ceux qui ne feraient pas évoluer leurs prix en tenant compte cette hausse, se trouveraient en situation financière difficile«. Dossier s. 11496.

⁽²⁸⁶⁾ Dossier s. 937, 7879-7880. Det sidste dokument viser fuldstændig overensstemmelse med de prisforhøjelser, der blev vedtaget på det generelle kartelmøde.

⁽²⁸⁷⁾ Dossier s. 2250-2251 og 2492-2493. Dette dokument, der blev fundet hos Sappi, beviser, at det instruerede sine datterselskaber og grossister (eller agenter) om at bebude prisforhøjelser, der var næsten identiske med de forhøjelser, der blev aftalt på mødet. Med hensyn til det spanske marked henvises til dossier s. 4567-4568 og 4571-4573.

bekendtgjorde, og er kommet til den konklusion, at »de prisforhøjelser, der blev aftalt mellem konkurrenterne på mødet i Frankfurt, i vid udstrækning svarer til de prisforhøjelser, som Sappi senere meddelte kunderne«⁽²⁸⁸⁾.

- (236) Kommissionen har også beviser på andre producenters prisinstrukser til deres salgsnet, meddelelser til kunderne og andre dokumenter om prisforhøjelser, der svarer til de forhøjelser, der blev aftalt på det generelle kartelmøde den 2. februar. Sammen med oplysningerne fra AWA og Sappi viser dette materiale for perioden fra marts til april 1995, at nogle af de producenter, der deltog i mødet, nemlig AWA, Sappi, Stora, Torrasspapel og Zanders, bebudede prisforhøjelser svarende til, hvad der blev aftalt på det generelle kartelmøde, på nogle af eller alle følgende markeder (jf. bilag V, tabel F): Danmark, Frankrig⁽²⁸⁹⁾, Nederlandene, Spanien, Det Forenede Kongerige og Irland⁽²⁹⁰⁾.
- (237) Med hensyn til forhøjelsen på det britiske marked har en fax af 2. februar 1995, som Mougeot sendte en britisk forhandler, J & H Paper, den 3. februar 1995 følgende ordlyd: »Der vil ske en forhøjelse på 8 % på det britiske marked den 6. marts, så vi sender Dem vort bedste tilbud«⁽²⁹¹⁾. Denne fax bekræfter, at Mougeot deltog i den aftale, der blev indgået på det generelle kartelmøde den 2. februar 1995.
- (238) AWA, Sappi, Stora og Torrasspapel bekendtgjorde de forhøjelser, der blev aftalt for det spanske marked for marts og april, som det fremgår af bilag V, tabel F. Dette bekræftes af et dokument af 16. februar, som Kommissionen har modtaget fra Sappi. Dokumentet har følgende ordlyd: »forhøjelsen på 6 % [ruller] den 1.3.1995 meddeles af de førende virksomheder på markedet, Sarrío/Stora/AWA. Så hvis vi forsøger at opnå mere, er vi ude af markedet«⁽²⁹²⁾. Et andet dokument fra Sappi viser, at der i Spanien i begyndelsen af 1995 var proble-

⁽²⁸⁸⁾ I engelsk originaltekst: »the price increases that appear to have been agreed between the competitors at the meeting in Frankfurt correspond to a large degree to the price increases which Sappi later announced to its customers«, dossier s. 9953-9954.

⁽²⁸⁹⁾ Den bebudede forhøjelse på 10 % for ruller på det franske marked blev aftalt både på det generelle kartelmøde den 2. februar og på mødet om det franske marked den 20. januar. AWA, Copigraph, Sappi, Stora og Zanders gav alle meddelelse om en 10 % forhøjelse af prisen på ruller med virkning fra den 1. eller 3. april 1995.

⁽²⁹⁰⁾ Det er kun forhøjelserne for Nederlandene, der adskiller sig fra de forhøjelser, der er anført i referatet af det generelle kartelmøde den 2. februar 1995.

⁽²⁹¹⁾ I engelsk originaltekst: »The U.K. market will increase by 8 % the 6th of March so we propose you our best offer«, dossier s. 1378.

⁽²⁹²⁾ I engelsk originaltekst: »the increase of 6 % [reels] on 1.3.1995 is announced by the markets leaders Sarrío/Stora/AWA. Therefore if we go for more we are out of the market«, dossier s. 3043. Den omstændighed, at AWA havde meddelt kunderne prisforhøjelsen den 22. februar, dvs. efter Sappis fax, underbygger den konklusion, at disse forhøjelser var baseret på hemmeligt samarbejde.

mer med at gennemføre de aftalte prisforhøjelser på ruller. Dokumentet bekræfter, at priserne på ark blev forhøjet i februar og april, og at disse forhøjelser svarede til, hvad der blev aftalt på det generelle kartelmøde den 2. februar 1995: »Prisen steg faktisk med 5 % i februar og 10 % i april«⁽²⁹³⁾.

- (239) Blandt deltagerne i det generelle kartelmøde bekendtgjorde AWA, Köhler, Sappi, Stora og Zanders identiske prisforhøjelser for perioden fra maj til juli på nogle af eller alle følgende markeder (jf. bilag V, tabel G): Belgien og Luxembourg, Frankrig, Tyskland, Nederlandene, Det Forenede Kongerige og Irland. Forhøjelserne for Belgien og Luxembourg, Frankrig og Tyskland figurerer ikke i den tabel over prisforhøjelser, der blev vedtaget på det generelle kartelmøde den 2. februar 1995. Der foreligger beviser på, at den bebudede 10 % forhøjelse på det franske marked blev aftalt på et særskilt nationalt kartelmøde, der blev holdt senere i foråret 1995 (jf. betragtning 231). AWA, Köhler, Sappi og Stora meddelte forhøjelsen for Nederlandene på den samme dato, som aftalt på mødet, men de havde alle sat den op fra 8 % til 10 %. Den procentsats, der blev aftalt på mødet, må være blevet ændret i overensstemmelse hermed.
- (240) AWA og Sappi bebudede også forhøjelser i Det Forenede Kongerige og Irland for september 1995, der er de samme som de forhøjelser, der blev aftalt på det generelle kartelmøde den 2. februar 1995 (jf. bilag V, tabel H)⁽²⁹⁴⁾.

1.4.4.2. Tildeling af salgskvoter og markedsdeling

- (241) Kommissionen har fundet beviser på, at de enkelte deltagere på nogle nationale kartelmøder fik tildelt salgskvoter og markedsandele af hensyn til gennemførelsen af de aftalte prisforhøjelser.

⁽²⁹³⁾ I engelsk originaltekst: »The market increased effectively by 5 % on February and 10 % on April«, dossier s. 2010-2011.

⁽²⁹⁴⁾ Copigraph meddelte kunderne på det franske marked, at prisen på ruller og ark ville blive forhøjet med 10 % henholdsvis 3., 4. og 18.4.1995, hvilket svarer til, hvad der blev aftalt på mødet. Carrs gav også kunderne meddelelse om prisforhøjelser på ark svarende til, hvad der blev aftalt for marts, maj og september for det britiske (og det irske) marked. I hvert fald nogle af disse prismeddelelser skal forklares med, at virksomhederne deltog i kartellet (jf. især nr. (230) om den aftale om prisforhøjelser, der blev aftalt på mødet om det franske marked den 20. januar 1995, hvor Copigraph deltog).

- (242) Deltagerne fik tildelt salgskvoter i hvert fald på kartelmødet om det spanske marked den 30. september 1993 i Barcelona⁽²⁹⁵⁾ og på kartelmødet om det franske marked den 1. oktober 1993 i Paris⁽²⁹⁶⁾.

- (243) På disse møder aftalte deltagerne salgskvoter for det spanske og det franske marked for sidste kvartal 1993 på grundlag af fortrolige oplysninger. På mødet om det spanske marked blev der udvekslet oplysninger om de enkelte virksomheders gennemsnitssalg pr. måned i årene 1992 og 1993. På mødet om det franske marked fastsatte deltagerne kvoterne på grundlag af individuelle salgsoplysninger for en otte måneders periode fra januar til august for årene 1992 og 1993.

- (244) Kommissionen bad producenterne af karbonfrit papir om oplysninger om deres årlige og månedlige salgsmængder, men kun nogle enkelte af dem gav månedlige oplysninger for 1992 og 1993. Selv disse begrænsede oplysninger om de faktiske afsætningstal viser en nøje sammenhæng med de aftalte kvoter og de oplysninger om salgsmængder, der blev udvekslet på mødet den 30. september og den 1. oktober 1993 (jf. bilag III). Dette viser, at producenterne af karbonfrit papir tog informationsudvekslingen og kvoteaftalen alvorligt.

- (245) Det fremgår også af referatet af mødet om det spanske marked den 29. juni 1994, at der blev aftalt salgskvoter for ruller, og at producenterne afsatte hele den tildelte mængde⁽²⁹⁷⁾.

- (246) Der blev indgået aftaler om markedsandele i hvert fald på møderne om det franske marked i foråret 1994 i Nogentel og den 6. december 1994 i Genève. Med hensyn til mødet i foråret 1994 udtaler Mougeot, at AWA beskrev sine salgsmængder på mødet, og at »[en AWA-ansat]* oplyste, hvilken andel af det franske marked for karbonfrit papir de enkelte deltagere skulle have«⁽²⁹⁸⁾, efter at de øvrige deltagere havde beskrevet deres »aktiviteter« (dvs. salgsmængder). Det fremgår derfor, at der på grundlag af AWA's forslag blev opnået enighed blandt deltagerne om, at disse markedsandele skulle overholdes.

⁽²⁹⁵⁾ Dossier s. 5 og 9972.

⁽²⁹⁶⁾ Dossier s. 6.

⁽²⁹⁷⁾ Dossier s. 4476.

⁽²⁹⁸⁾ Dossier s. 7651. I fransk originaltekst: »[un employé d'AWA]* a indiqué ce que devait être les parts de marché de chacun sur le marché français de l'autocopiant«.

(247) De håndskrevne notater, som Mougeots repræsentant tog på kartelmødet om det franske marked den 6. december 1994 ⁽²⁹⁹⁾, angiver deltagerens markedsandele for 1994 og 1995. En sammenligning af disse markedsandele viser, at der blev aftalt en række tilpasninger af markedsandelene for 1995 i forhold til 1994: AWA's andel blev sat ned, og Zanders', Sarriós, Köhlers og Storas andele blev forhøjet.

(248) Ifølge Mougeots udtalelse »blev der på dette møde givet udtryk for uoverensstemmelse mellem de førende virksomheder på det franske marked for karbonfrit papir, da prisforhøjelserne ikke var knyttet til mængdeangivelser« ⁽³⁰⁰⁾. Referatet af mødet viser også, at deltagerne udvekslede detaljerede oplysninger om deres salgsmængder på det franske marked i 1993 og 1994. En sammenligning mellem disse tal og de reelle salgstal bekræfter, at der på mødet blev udvekslet nøjagtige oplysninger om salgsmængder (jf. bilag IV). Dette viser, at producenterne af karbonfrit papir tog informationsudvekslingen alvorligt. Ifølge Mougeots udtalelse blev det på grundlag af de udvekslede oplysninger om salgsmængder kontrolleret, om markedsandelene havde ændret sig betydeligt, hvilket kunne skyldes, at aftalerne om prisforhøjelser ikke var blevet efterkommet.

(249) Der blev også udvekslet fortrolige oplysninger om salgsmængder på mødet om det portugisiske marked den 9. februar 1994. Formålet med dette marked var at forhøje priserne på karbonfrit papir i Portugal. Mødereferatet ⁽³⁰¹⁾ viser, at man som forberedelse til prisforhøjelserne indsamlede og sammenlignede de deltagende virksomheders (AWA, Köhler, Sappi, Stora og Torraspapel) salgsmængder for 1992 og 1993 og priserne for 1993. En sammenligning af Bindas, Zanders' og Copigraphs salgsmængder blev også taget i betragtning. Med hensyn til, hvor de enkelte oplysninger i mødereferatet stammede fra, bekræftede [en Unipapel-ansat]* i sin mundtlige forklaring, at »de pågældende oplysninger var blevet udarbejdet som grundlag for informationsudvekslingen mellem de deltagende virksomheder og blev drøftet på disse møder« ⁽³⁰²⁾. Med hensyn til de oplysninger om salgsmængder, der blev udvekslet på mødet, indeholder referatet følgende: »Alle de tilstedeværende ~~var enige om~~

⁽²⁹⁹⁾ Dossier s. 7652-7653 og s. 7657-7658.

⁽³⁰⁰⁾ I fransk originaltekst: »Cette réunion donna également lieu à l'expression de dissensions entre les leaders du marché français de l'autocopiant car les hausses de prix n'étaient pas liées à des indications de volume«.

⁽³⁰¹⁾ Dossier s. 47-51.

⁽³⁰²⁾ Dossier s. 4521. I portugisisk originaltekst: »os dados aí indicados são estabelecidos com base numa troca de informações entre as empresas participantes e são objecto de discussão nestas reuniões«.

at der ~~var~~ er ⁽³⁰³⁾ et fald i forbruget af ruller på 2,8 % og i forbruget af ark på 9,2 % fra 1992 til 1993« ⁽³⁰⁴⁾. På trods af det klare fald i forbruget pressede producenterne på med prisforhøjelser.

(250) Der er tegn på, at salgsmængderne og markedsandelene også var på dagsordenen for de generelle kartelmøder. Følgende sætninger i referatet af det generelle kartelmøde den 2. februar 1995 viser, at deltagerne drøftede mængder og markedsandele: »Mougeot har behov for markedsandel. AWA vil foreslå at give en vis tonnage. Særskilt møde, Paris TBA [aftales nærmere]« ⁽³⁰⁵⁾. Mougeots interne notat (»Note de Service«) af 15. marts 1995 viser, at Mougeot havde problemer med utilstrækkelig afsætning på i hvert fald det franske marked, hvilket synes at give ovennævnte sætninger mening ⁽³⁰⁶⁾.

(251) Mougeot har bekræftet, at det morgenen før det officielle AEMCP-møde den 2. februar havde et bilateralt møde med AWA, hvor man drøftede salgsmængder, men udtaler, at mødet kun drejede sig om AWA's brud på en aftale om at aftage bestemte årlige mængder fra Mougeot ⁽³⁰⁷⁾. Selv om Mougeot hævder, at det ikke deltog i det generelle kartelmøde, fremgår det klart af referatet, at Mougeots behov for markedsandele blev drøftet på mødet, og at det blev besluttet, at AWA skulle formindske sit salg til fordel for Mougeot. Denne type beslutning kan ikke forklares, hvis Mougeot ikke deltog i den prisaf tale, der blev indgået på mødet den 2. februar 1995.

1.4.5. VURDERING AF DE FAKTISKE BEVISER

1.4.5.1. *Beviserne på kartellet som helhed*

(252) Kommissionen har kunnet fastslå, at de pågældende virksomheder i årevis har deltaget i en overordnet konkurrencebegrænsende plan, der blev vedtaget i hvert fald i 1992, ved at indgå hemmelige prisaf taler, som de i hvert fald på visse tidspunkter har suppleret med salgskvote- og markedsdelingsaftaler samt informationsudveksling. Kommissionen støtter sig især til følgende bevismateriale (listen er ikke udtømmende):

⁽³⁰³⁾ I engelsk originaltekst: »All the presents ~~agreed that~~ there ~~was~~ is«. Ordet »er« og overstregningen af ord er tilføjet med håndskrift i dokumentet.

⁽³⁰⁴⁾ I engelsk originaltekst: »a decrease on the consumption of 2,8 % in reels and 9.2 % in sheets from 1992 to 1993«, dossier s. 47.

⁽³⁰⁵⁾ I engelsk originaltekst: »Mougeot needs market share. AWA will propose giving certain tonnage. Separate meeting, Paris TBA [to be agreed]«, dossier s. 7.

⁽³⁰⁶⁾ Dossier s. 1859.

⁽³⁰⁷⁾ Dossier s. 11496.

- indførelse af et system med regelmæssige generelle og nationale/regionale kartelmøder, der dannede ramme om et vedvarende hemmeligt samarbejde
  - Mougeots og Sappis udtalelser og AWA's beviser på »irregulære« møder i sit svar på Kommissionens begæring om oplysninger
  - det detaljerede referat af det generelle kartelmøde den 2. februar 1995
  - de detaljerede referater og udtalelser vedrørende de nationale/regionale kartelmøder, der stammer fra Mougeot og Sappi
  - de prislister og notater om prisforhøjelser, der blev fundet hos eller indsendt af AWA, Sappi, Torrapapel og Unipapel (Sappis agent i Portugal)
  - notater, breve/faxer og udtalelser fra flere forskellige kilder, der tyder på hemmelige kontakter mellem konkurrenterne
  - det forhold, at de prisforhøjelser, som de enkelte producenter gennemførte på de forskellige nationale markeder, fandt sted på stort set samme tidspunkt, var lige store og blev bekendtgjort på de samme tidspunkter, samt de dokumenter, der viser, at der har fundet hemmelige kontakter sted.
- (253) Hemmelig prissamordning samt fastsættelse af salgskvoter og markedsandele var uløseligt forbundne aspekter ved den samme overordnede plan. De aftaler, der blev indgået på forskellige tidspunkter, især på de møder, der er påvist i beslutningen, kan derfor ikke betragtes som særskilte overtrædelser. Den ensartede bekendtgørelse af prisforhøjelser, som der foreligger beviser på fra januar 1994 til september 1995 (de faktiske tidspunkter, hvor forhøjelserne fandt sted), viser gennemførelsen af den overordnede plan.
- (254) På et AEMCP-møde i september 1993 blev det besluttet, at kartellet skulle omstruktureres, således at de generelle møder, hvor der kunne fastsættes priser for de største europæiske markeder, blev adskilt fra de officielle AEMCP-møder (jf. betragtning 145 til 109). Dette viser, at de officielle møder hidtil havde haft samme formål med hensyn til hemmelig samordning som de senere særskilte møder.
- (255) Den periode, for hvilken Kommissionen har omfattende beviser på regelmæssige møder og kontakter af national eller regional karakter, begynder i januar 1992. Bevis-
- materialet vedrører især møder om det spanske og det portugisiske marked. Andre møder og kontakter, der blev indledt på samme tidspunkt, vedrører markederne i Frankrig, Italien, de skandinaviske lande og Det Forenede Kongerige. Desuden har flere parter indrømmet i deres udtalelser og svar på Kommissionens begæring om oplysninger (og i svarene på klagepunktsmeddelelsen), at de deltog direkte i regelmæssige hemmelige møder, der fandt sted i hvert fald fra begyndelsen af 1992 og frem.
- (256) Disse sammenfaldende beviser på de faktiske forhold gør det muligt at fastslå, at kartellet ikke begyndte senere end januar 1992.
- (257) For perioden fra januar 1992 til september 1995 viser det foreliggende bevismateriale ikke blot, at der blev ført hemmelige kontakter, og at der inden for rammerne af disse kontakter blev indgået prisaftaler, men også at aftalerne blev gennemført i praksis, især fra januar 1994 til september 1995.
- 1.4.5.2. Beviser på de enkelte virksomheders deltagelse**
- a) Indledning**
- (258) I betragtning af de forhold, der er beskrevet i afsnit 1.4.5.1, mener Kommissionen, at de aftaler og den samordnede praksis, der blev fundet beviser på, indgik i et system af regelmæssige møder og andre kontakter med det formål at fastsætte priser — understøttet af salgskvoter, fordeling af markedsandele og udveksling af følsomme kommercielle oplysninger — og at hele denne adfærd indgik i en overordnet plan med det fælles formål at fordreje prisbevægelserne.
- (259) I en sag som denne må det først påvises, at kartellet som helhed eksisterer og fungerer, og derpå må man undersøge de enkelte deltageres tilknytning til kartellet ved at påvise deres deltagelse i den fælles plan og for den pågældende periode ⁽³⁰⁸⁾.

⁽³⁰⁸⁾ Jf. Førsteinstansrettens dom i sag T-1/89, Rhône-Poulenc mod Kommissionen, Sml. 1991, s. II-867, præmis 126.

(260) For at fastslå, at en bestemt producent deltog i kartellet, er det ikke nødvendigt at bevise, at producenten deltog i hver eneste af kartellets aktiviteter. Når det er konstateret, at en virksomhed har bidraget med sin adfærd til kartellets fælles mål, kan den også i hele den periode, hvor den har medvirket ved overtrædelsen, holdes ansvarlig for andre virksomheders adfærd i forbindelse med den samme overtrædelse. Kommissionen skal i sådanne tilfælde bevise, at den pågældende virksomhed havde kendskab til de andre virksomheders planlagte eller faktiske adfærd, som havde samme formål, eller at den med rimelighed kunne have forudset den, og at den var indstillet på at løbe risikoen ⁽³⁰⁹⁾.

(261) Når Kommissionen har kunnet fastslå, at en virksomhed har deltaget i møder, hvor der blev vedtaget, planlagt og ført tilsyn med prisinitiativer, er det ifølge Domstolens retspraksis op til den pågældende virksomhed at fremlægge beviser på, at den ikke tilsluttede sig disse initiativer. Det må dog antages, at virksomheder, der deltager i samordnede arrangementer og fortsat er aktive på markedet, tager hensyn til de oplysninger, de har udvekslet med deres konkurrenter, når de fastlægger deres adfærd på det pågældende marked. Som følge af en samordnet foranstaltning, der vedtages på producenternes møder, er en virksomhed nødt til direkte eller indirekte at tage hensyn til de oplysninger, den har fået under disse møder, når den fastlægger sin politik på markedet. På tilsvarende måde er konkurrenterne nødt til direkte eller indirekte at tage hensyn til de oplysninger, den pågældende virksomhed har givet dem om den adfærd, som den selv har besluttet eller overvejer at følge på markedet ⁽³¹⁰⁾. Det følger heraf, at en virksomheds deltagelse i det hemmelige samarbejde kan betragtes som påvist, i hvert fald indtil gennemførelsen af den sidste beslutning, der er truffet på et møde, som virksomheden har deltaget i, medmindre den har fremlagt bevis på, at den tog afstand fra de beslutninger, der blev truffet. At den ikke har gennemført de samordnede beslutninger, er et andet spørgsmål og er ikke tilstrækkeligt til at modbevise en sådan deltagelse.

(262) Det foreliggende materiale beviser de enkelte producenters deltagelse. Det giver også mulighed for at afgrænse de enkelte deltageres rolle. I det følgende vil de vigtigste (direkte eller indirekte) beviser på deltagelse i kartellet blive gennemgået kort for hver deltager.

⁽³⁰⁹⁾ Jf. Domstolens dom af 8.7.1999 i sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni SpA, Sml. 1999, s. I-4125, præmis 82-87.

⁽³¹⁰⁾ Jf. sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic, præmis 96, 110, 121.

b) AWA, Köhler, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders

(263) AWA, Köhler, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders var de største leverandører i Fællesskabet og EØS i hele den periode, for hvilken der foreligger bevis på en vedvarende kartelaktivitet. Alle seks virksomheder solgte karbonfrit papir i samtlige eller de fleste medlemsstater samt i Norge og Island. For alle disse virksomheder, undtagen Sappi, foreligger der beviser på, at de klart spillede den førende rolle i kartellet.

(264) Disse seks virksomheders deltagelse i kartellet kan i hvert fald fra januar 1992 ⁽³¹¹⁾ og indtil september 1993 først og fremmest påvises ved Sappis, Mougeots og AWA's udtalelser samt disse virksomheders medlemskab af AEMCP og deres regelmæssige deltagelse i dens møder. Virksomhederne havde alle været medlem af AEMCP før 1992. Indtil kartelaktiviteterne og brancheforeningens aktiviteter blev adskilt på eller efter mødet den 14. september 1993, benyttede AEMCP-medlemmerne foreningens møder til at aftale priser (jf. betragtning 107 til 113).

(265) For samme periode foreligger der beviser på, at alle seks virksomheder også deltog i nationale and/eller regionale kartelmøder.

(266) Disse seks virksomheder deltog alle i det AEMCP-møde den 14. september 1993, hvor det blev vedtaget at »omstrukturere« kartellet, dvs. at adskille kartellets og brancheforeningens aktiviteter (jf. betragtning 113). Efter dette møde fortsatte de alle med at deltage regelmæssigt i nationale and/eller regionale kartelmøder. Ifølge bevismateriale deltog AWA, Köhler, Stora og Torraspapel i alle de omtalte nationale og regionale kartelmøder, mens Sappi og Zanders deltog i de fleste af dem (jf. bilag II).

(267) Fra »omstruktureringen« af kartellet deltog de alle i kartellet på europæisk plan og var derfor også fortsat fuldgyltige karteldeltagere. De deltog også i en række eller samtlige generelle kartelmøder, som Kommissionen har fundet beviser på. Især deltog de alle i det generelle kartelmøde den 22. september 1994 (jf. betragtning 117, 121, 124, 125, 189 og 207).

⁽³¹¹⁾ Kommissionen har beviser på, at virksomhedernes deltagelse i AEMCP-møderne begyndte med mødet den 23.1.1992.

- (268) Bevismaterialet vedrørende de prisforhøjelser, der blev aftalt på møderne, viser en nøje sammenhæng mellem de forhøjelser, der blev vedtaget på de generelle kartelmøder, og de forhøjelser, der blev vedtaget på de nationale/regionale kartelmøder. Sammen med beviserne på de seks producenters deltagelse i de nationale/regionale kartelmøder bekræfter dette, at de tilsluttede sig den generelle kartelplan og samordningen af kartellet på europæisk plan.
- (269) Af de årsager, der er anført i betragtning 75, vil Kommissionen i forbindelse med denne procedure betragte det hemmelige samarbejde som ophørt i september 1995, selv om noget tyder på, at kartellet fortsatte efter dette tidspunkt. På det generelle kartelmøde den 2. februar 1995 blev der således vedtaget prisforhøjelser for en periode indtil september 1995 (prisforhøjelserne i Italien og Det Forenede Kongerige) ⁽³¹²⁾. AWA, Köhler, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders tilsluttede sig de aftaler, der blev indgået på dette generelle kartelmøde, blandt andet beslutningen om at forhøje priserne i september 1995. Der er intet, der tyder på, at de tog afstand fra de beslutninger, der blev truffet på mødet den 2. februar 1995.
- (270) AWA indrømmer at have deltaget i kartellet fra januar 1992 til sommeren 1995, Stora (MHTP) fra udgangen af 1992 til midten af 1995 og Zanders fra 1992 til efteråret 1995. Köhler bestrider ikke en række omstændigheder for perioden fra efteråret 1993 til maj 1995 (inkl.). Sappi indrømmer, at det deltog i kartellet »fra januar 1992 indtil et tidspunkt, der ligger før dets henvendelse til Kommissionen den 19. september 1996« ⁽³¹³⁾.
- (271) På denne baggrund konkluderer Kommissionen, at AWA, Köhler, Sappi, Stora, Torraspapel og Zanders deltog fuldt ud i kartellet i hvert fald fra januar 1992 til i hvert fald september 1995, dvs. så længe som et element i den overordnede aftale fandt anvendelse.
- (272) Mougeot har indrømmet, at det deltog i kartellet fra september 1993 til juli 1995. Mougeots repræsentanter deltog for første gang i et AEMCP-møde den 26. maj 1992, selv om Mougeot hævder, at det først tilsluttede sig foreningen sidst i 1992. Mougeot deltog også i et kartelmøde om det franske marked i foråret 1992. Dette møde blev formodentlig holdt i april, men da der ikke er angivet noget tidspunkt for mødet, mener Kommissionen, at Mougeot deltog i kartellet i hvert fald fra maj 1992.
- (273) Mougeot var medlem af AEMCP og deltog regelmæssigt i foreningens møder, der direkte vedrørte fastsættelse af priser indtil september 1993. Desuden deltog Mougeot i det AEMCP-møde den 14. september 1993, hvor man vedtog at omstrukturere kartellet. Mougeot har indrømmet, at det efter dette tidspunkt deltog i endnu et generelt kartelmøde den 22. september 1994. Desuden er det blevet påvist, at Mougeot tilsluttede sig de aftaler, der blev indgået på det generelle kartelmøde den 2. februar 1995. Det har endvidere indrømmet, at det regelmæssigt deltog i kartelmøder om det franske marked og i to andre nationale kartelmøder fra oktober 1993 til sommeren 1995. Mougeot har også bekræftet, at det, selv om det ikke deltog i et møde, blev orienteret af andre deltagere om de prisforhøjelser, der var blevet aftalt på mødet. Da Mougeot tilsluttede sig de aftaler, der blev indgået på det generelle kartelmøde den 2. februar 1995, herunder beslutningen om at forhøje priserne i Det Forenede Kongerige og Italien i september 1995, konkluderer Kommissionen, at Mougeot deltog i kartellet fra maj 1992 til i hvert fald september 1995.
- (274) Copigraph (Bolloré) var også medlem af AEMCP og deltog regelmæssigt i foreningens møder i hele den periode, hvor de direkte vedrørte fastsættelse af priser, dvs. i hvert fald fra januar 1992 til september 1995. I samme periode deltog det i nationale kartelmøder om i hvert fald om det franske og det spanske marked.

c) Andre AEMCP-medlemmer: Mougeot og Copigraph (Bolloré)

- (272) Mougeot har indrømmet, at det deltog i kartellet fra september 1993 til juli 1995. Mougeots repræsentanter deltog for første gang i et AEMCP-møde den 26. maj 1992, selv om Mougeot hævder, at det først tilsluttede sig foreningen sidst i 1992. Mougeot deltog også i et kartelmøde om det franske marked i foråret 1992. Dette møde blev formodentlig holdt i april, men da der ikke er angivet noget tidspunkt for mødet, mener Kommissionen, at Mougeot deltog i kartellet i hvert fald fra maj 1992.
- (273) Mougeot var medlem af AEMCP og deltog regelmæssigt i foreningens møder, der direkte vedrørte fastsættelse af priser indtil september 1993. Desuden deltog Mougeot i det AEMCP-møde den 14. september 1993, hvor man vedtog at omstrukturere kartellet. Mougeot har indrømmet, at det efter dette tidspunkt deltog i endnu et generelt kartelmøde den 22. september 1994. Desuden er det blevet påvist, at Mougeot tilsluttede sig de aftaler, der blev indgået på det generelle kartelmøde den 2. februar 1995. Det har endvidere indrømmet, at det regelmæssigt deltog i kartelmøder om det franske marked og i to andre nationale kartelmøder fra oktober 1993 til sommeren 1995. Mougeot har også bekræftet, at det, selv om det ikke deltog i et møde, blev orienteret af andre deltagere om de prisforhøjelser, der var blevet aftalt på mødet. Da Mougeot tilsluttede sig de aftaler, der blev indgået på det generelle kartelmøde den 2. februar 1995, herunder beslutningen om at forhøje priserne i Det Forenede Kongerige og Italien i september 1995, konkluderer Kommissionen, at Mougeot deltog i kartellet fra maj 1992 til i hvert fald september 1995.
- (274) Copigraph (Bolloré) var også medlem af AEMCP og deltog regelmæssigt i foreningens møder i hele den periode, hvor de direkte vedrørte fastsættelse af priser, dvs. i hvert fald fra januar 1992 til september 1995. I samme periode deltog det i nationale kartelmøder om i hvert fald om det franske og det spanske marked.
- (275) Copigraph (Bolloré) deltog i AEMCP-mødet den 14. september 1993, hvor det blev vedtaget at omstrukturere kartellet. Der foreligger beviser på, at Copigraph deltog i et betydeligt antal nationale kartelmøder efter september 1993 og indtil foråret 1995. Copigraph indrømmer i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, at det deltog i kartellet indtil sommeren 1995 ⁽³¹⁴⁾. Der foreligger heller ingen særlige forhold, der viser, at Copigraph tog afstand fra kartelordningen fra foråret 1995 til september 1995.

⁽³¹²⁾ Jf. tabel 7, nr. (228).

⁽³¹³⁾ I engelsk originaltekst: »from January 1992 until a date prior to its approach to the Commission on 19 September 1996«. Sappis svar på klagepunktsmeddelelsen, s. 20602-20603. (Jf. også Sappis udtalelser, dossier s. 9936 og 9944-9945.)

⁽³¹⁴⁾ Copigraphs svar på klagepunktsmeddelelsen, s. 19566.

(276) På denne baggrund må det konkluderes, at Copigraph (Bolloré) sluttede op om de øvrige karteldeltagere i hele overtrædelsesperioden, og Kommissionen mener derfor, at Copigraphs deltagelse i den fælles kartelplan fortsatte indtil september 1995.

d) Virksomheder uden for AEMCP: Carrs, Divipa og Zicuñaga

(277) Det foreliggende materiale giver ikke mulighed for at fastslå med sikkerhed, hvornår virksomhederne Carrs, Divipa og Zicuñaga, der ikke var medlemmer af AEMCP, begyndte at deltage i kartellet.

(278) Sappi har i sine udtalelser bekræftet, at Carrs deltog i møderne om det britiske marked i 1992, men har ikke angivet nogen tidspunkter for disse møder. Det første mødetidspunkt, der er blevet påvist for Carrs' vedkommende, er den 14. januar 1993, og virksomheden anses således for at være begyndt at deltage i kartellet senest på dette tidspunkt. Efter dette tidspunkt deltog det i mindst et yderligere møde, der blev holdt den 9. november 1993. De priser, der blev fastsat på dette møde, skulle gælde fra februar 1994. Carrs indrømmer i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, at det deltog aktivt i det hemmelige samarbejde om det britiske marked (herunder det irske marked) fra januar 1993. Det påpeger, at det deltog aktivt i 1993 og 1994, og at det fra udgangen af 1994 »generelt ikke længere deltog i møderne, men blev holdt underrettet om konklusionerne af disse møder pr. telefon — normalt af IDEM [AWA]«. Carrs kan ikke oplyse direkte, på hvilke tidspunkter det deltog i kartelmøderne om det britiske marked, men bekræfter, at der i den periode, hvor det deltog, blev holdt flere møder, end Kommissionen har påvist i sin klagepunktsmeddelelse ⁽³¹⁵⁾.

(279) Efter februar 1994 gav Carrs regelmæssigt kunderne meddelelse om de prisforhøjelser på ark, der var blevet vedtaget på de generelle kartelmøder for det britiske og det irske marked ⁽³¹⁶⁾.

(280) Som beskrevet i nr. blev det på det generelle kartelmøde den 2. februar 1995 besluttet at forhøje priserne på det

britiske marked med virkning fra 1. september 1995. Det kan konkluderes, at Carrs blev underrettet om denne beslutning og tilpassede sin konkurrencemæssige adfærd efter den. Carrs har ikke benægtet, at det deltog i kartellet indtil udgangen af den periode, som denne procedure vedrører.

(281) Selv om Carrs var en mindre aktør på europæisk plan, havde virksomheden langt større betydning på det britiske marked. Ifølge Sappis skøn var Carrs i 1995 den femtestørste leverandør på det britiske marked (efter AWA, Sappi, Stora og Köhler) med en markedsandel, der kun var lidt mindre end Köhlers (begge $\pm 10\%$) ⁽³¹⁷⁾. Carrs har også været innoverende på markedet for karbonfrit papir, og udviklede konstant mere raffinerede og avancerede produkter. Det var således i virksomhedens interesse at holde priserne på karbonfrit papir oppe på det britiske marked. I betragtning af Carrs' stilling på det britiske marked, er det usandsynligt, at kartellet kunne have fungeret i dette område uden Carrs' medvirken.

(282) På denne baggrund mener Kommissionen, at Carrs deltog i kartellet fra januar 1993 til september 1995.

(283) De første kartelmøder, som Divipa og Zicuñaga deltog i, blev holdt henholdsvis den 5. marts 1992 ⁽³¹⁸⁾ og den 19. oktober 1993 ⁽³¹⁹⁾, og deres deltagelse i kartellet kan siges at være begyndt på disse tidspunkter. Det sidste møde, hvor der foreligger bevis på Divipas og Zicuñagas deltagelse, blev holdt den 19. oktober 1994 ⁽³²⁰⁾. På dette møde aftalte deltagerne, herunder Divipa og Zicuñaga, prisforhøjelser og målpriser, der skulle gælde fra januar 1995 ⁽³²¹⁾. Kommissionen konkluderer, at Divipa og Zicuñaga deltog i kartellet i hvert fald indtil januar 1995.

(284) Carrs fastholder, at det kun deltog i kartelmøderne om det britiske og det irske marked, og at det ikke havde noget kendskab til, at disse møder indgik som led i et kartel, der omfattede hele EØS. Det hævder, at »Carrs som producent af ark hvis vigtigste marked var Det For-

⁽³¹⁵⁾ I engelsk originaltekst: »although it generally no longer attended meetings, it was kept informed of the conclusions of these meetings by telephone — generally by IDEM [AWA]«. Carrs' svar på klagepunktsmeddelelsen, s. 20348.

⁽³¹⁶⁾ Carrs sælger normalt kun ark.

⁽³¹⁷⁾ Dossier s. 218.

⁽³¹⁸⁾ Jf. nr. (155) til (158) ovenfor.

⁽³¹⁹⁾ Jf. nr. (165) ovenfor og Sappis svar på Kommissionens begæring om oplysninger, s. 9939.

⁽³²⁰⁾ Mougeots svar på begæringen om oplysninger, dossier s. 7652.

⁽³²¹⁾ Jf. dossier s. 1839.

enede Kongerige, et land med en ensartet distributions- og prisstruktur, ikke havde nogen interesse i større arrangementer»⁽³²²⁾.

(285) Divipa og Zicuñaga bestrider i deres svar på klagepunktsmeddelelsen, at de skulle have deltaget i noget hemmeligt samarbejde i Spanien eller på andre europæiske markeder eller på europæisk plan; eventuelle kontakter blev kun ført med spanske konkurrenter. Derfor nægter disse to selskaber, at de har deltaget i eller haft kendskab til et hemmeligt samarbejde på europæisk plan.

(286) Selv om Kommissionen har konstateret, at Carrs, Divipa og Zicuñaga kun deltog i nationale kartelmøder og kun i de møder, der vedrørte det britiske marked (Carrs) og det spanske marked (Divipa og Zicuñaga), mener den, at de må have vidst, at kartellet omfattede hele det område, der blev til EØS i 1994.

(287) De to mødefora var nemlig kædet tæt sammen, og ingen af deltagerne i de nationale møder kunne være uvidende om, at møderne tjente som supplement til de generelle kartelmøder (jf. betragtning 89 til 94 og f.eks. 197, 211, 279, 280). Alle de største producenter af karbonfrit papir, som man vidste solgte deres produkter overalt i EØS, deltog desuden på lige fod med dem i kartelaktiviteterne på det britiske og det spanske marked. Nogle af disse virksomheder spillede også en førende rolle i kartellet med hensyn til disse to markeder.

(288) Kommissionen er i besiddelse af udførlige oplysninger om følgende virksomheders afsætning i de enkelte lande i det område, der blev til EØS i 1994, i det meste af kartellets referenceperiode: AWA, Divipa, Köhler, Mougeot, Sappi, Stora, Torraspapel, Zanders og Zicuñaga⁽³²³⁾. Det skal erindres, at over 56 % af virksomhedernes samlede afsætning af karbonfrit papir i EØS i overtrædelsesperioden foregik uden for deres respektive hjemmemarkeder (jf. betragtning 30). Kartellets referenceperiode var også præget af en betydelig handel mellem Fællesskabet og de forskellige EFTA-lande. I 1994 blev der afsat bety-

delige mængder karbonfrit papir i Østrig, Finland og Sverige. Fra 1994 og frem var der også handel med Island og Norge.

(289) Under disse omstændigheder kunne Carrs, Divipa og Zicuñaga ikke have troet, at de nationale kartelaktiviteter, de var involveret i, manglede en videre dimension. De må derfor holdes ansvarlige for overtrædelsen som helhed og ikke blot de forhold, der vedrører ovennævnte markeder⁽³²⁴⁾.

1.4.5.3. Vurdering af parternes argumenter

a) Med hensyn til kartellets mål

(290) AWA, MHTP (Stora) og Köhler hævder, at kartellet hovedsagelig vedrørte prissamordning, og at der kun lejlighedsvis blev aftalt salgskvoter eller markedsandele. Köhler fremfører, at der ikke blev aftalt salgskvoter eller markedsandele generelt på europæisk plan⁽³²⁵⁾.

(291) MHTP (Stora) og Köhler fremfører også, at der ikke foregik nogen generel udveksling af individuelle salgstal, og at den udveksling af oplysninger, som Kommissionen omtaler, klart må betragtes som isolerede tilfælde. Ifølge Köhler blev der ikke udvekslet detaljerede oplysninger om de enkelte virksomheders priser og salgsmængder i Europa. Virksomheden hævder, at »udveksling af tidligere salgsmængder var begrænset til nogle få bestemte regionale tilfælde«⁽³²⁶⁾.

(292) Selv om hovedformålet med den overordnede konkurrencebegrænsende plan var at aftale prisforhøjelser fastholder Kommissionen, at der på en række nationale kartelmøder blev fastsat salgskvoter og markedsandele⁽³²⁷⁾. Formålet med disse foranstaltninger var at sikre, at prisforhøjelserne blev gennemført. Desuden fremgår det af referatet af det generelle kartelmøde den 2. februar 1995, at salgsmængder og markedsandele også var på dagsordenen for de generelle kartelmøder. Kommissionen understreger desuden, at flere mødereferater giver bevis på, at der blev udvekslet fortrolige oplysninger i

⁽³²⁴⁾ Jf. nr. (325).

⁽³²⁵⁾ Svar på klagepunktsmeddelelsen: AWA, dossier s. 19730-19731, Köhler, dossier s. 20725-20726 og MHTP (Stora), dossier s. 20406-20407.

⁽³²⁶⁾ Svar på klagepunktsmeddelelsen: MHTP, dossier s. 20405, Köhler, dossier s. 20727 (i tysk original: »Darüber hinaus war das Austausch von Verkaufsmengen vergangener Zeiträume auf regionale Einzelfälle beschränkt«).

⁽³²⁷⁾ Jf. afsnit 1.4.4.2 Tildeling af salgskvoter og markedsdeling.

⁽³²²⁾ I engelsk originaltekst: »as a producer of sheets, whose primary market was the UK, a country with a unique distribution and pricing structure, Carrs had no interest in any wider arrangements«. Carrs' svar på klagepunktsmeddelelsen, s. 20370.

⁽³²³⁾ Kommissionen har udførlige oplysninger om seks virksomheder for 1992, om otte virksomheder for 1993 og 1994 og om ni virksomheder for 1995-1997.

forbindelse med tildeling af salgskvoter og fastsættelse af markedsandele. Endelig skal det bemærkes, at dokumenterne i de fleste af de tilfælde, hvor der findes referater eller andre rapporter om kartelmødet, indeholder direkte beviser på eller henvisninger til fordeling af salgskvoter, fastsættelse af markedsandele and/eller udveksling af følsomme oplysninger.

b) Med hensyn til beviserne på kartelmøderne

b) 1) AEMCP-møder og generelle kartelmøder

(293) Köhler, Mougeot og Copigraph bestrider Kommissionens konklusion med hensyn til AEMCP-mødernes konkurrencebegrænsende karakter før september 1993. Köhler hævder, at beskrivelsen af kartellet ikke giver noget bevis på eller detaljerede oplysninger om, at de officielle AEMCP-møder indtil september/oktober 1993 skulle have vedrørt konkurrencebegrænsende forhold ⁽³²⁸⁾. Mougeot bestrider sin tidligere udtalelse og hævder, at »klagepunktsmeddelelsen ikke beviser, at AEMCP-møderne skulle have dannet ramme om hemmelige ordninger, inden foreningen blev omstruktureret i september 1993« ⁽³²⁹⁾. Mougeot hævder desuden, at det første gang deltog i et AEMCP-møde som medlem af foreningen den 9. februar 1993, og at det inden dette tidspunkt kun var observatør.

(294) Copigraph fremfører, at hele kartellet blev lanceret, da [en AWA-ansat]* på et AEMCP-møde i Frankfurt den 14. september 1993 stillede forslag til en kartelordning for de europæiske producenter af karbonfrit papir. Copigraph hævder, at selskaberne ikke tidligere udvekslede konkurrencebegrænsende oplysninger inden for AEMCP ⁽³³⁰⁾.

(295) Kommissionen mener, at Sappis, Mougeots og AWA's udtalelser, når de sammenholdes, beviser, at der blev holdt generelle kartelmøder i hvert fald fra 1992 og

frem. Desuden bekræfter materialet fra Sappi, at der før september 1993 også fandt et hemmeligt samarbejde sted på AEMCP-møderne eller på møder, der blev holdt i forbindelse hermed (jf. betragtning 112 og 113). At Mougeot endnu ikke var medlem af AEMCP på det tidspunkt, hvor det deltog i de første AEMCP-møder, frifinder det ikke for det hemmelige samarbejde, der fandt sted på møderne, da der foreligger beviser på, at Mougeot deltog i hemmelige kontakter under de generelle kartelmøder fra maj 1992. Med hensyn til Copigraphs argument skal det erindres, at det materiale, som Kommissionen har indhentet, klart viser, at kartellet fungerede før september 1993 på såvel nationalt/regionalt som generelt plan (dvs. på europæisk plan som led i AEMCP-møderne).

b) 2) Nationale eller regionale kartelmøder

(296) Med hensyn til de nationale eller regionale kartelmøder bestrider Copigraph, Köhler og Mougeot det materiale, som Sappi og AWA har udleveret om deres deltagelse i kartelmøderne før september 1993. Copigraph, Köhler og Zanders bestrider også de oplysninger, som AWA har givet om deres deltagelse i kartelmøderne efter foråret 1995.

(297) Copigraph hævder, at AWA's oplysninger for perioden før september 1993 må tilbagevises på grundlag af Sappis materiale, fordi Sappi ikke udtrykkeligt nævner Copigraph blandt deltagerne i de møder om det franske marked, det har omtalt for samme periode ⁽³³¹⁾.

(298) Köhler hævder, at Sappis og AWA's udtalelser og dokumenter er vage, især fordi det kun anføres, at Köhler menes at have deltaget i møderne, eller at den medarbejder, der har udtalt sig, ikke er sikker på, om Köhler deltog. Med hensyn til emnet for møderne hævder Köhler ⁽³³²⁾, at AWA's udtalelse kun har ringe betydning, og at det intet beviser, når AWA udtaler, at »der på nogle af ovennævnte møder også blev drøftet priser på karbonfrit papir, herunder den historiske udvikling, men

⁽³²⁸⁾ Köhlers svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20704-20705.

⁽³²⁹⁾ I fransk originaltekst: »la Communication des griefs ne démontre pas que les réunions de l'AEMCP ont servi de cadre à des mécanismes collusoires avant la restructuration de l'association en septembre 1993«. Mougeots svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19717-19718.

⁽³³⁰⁾ Copigraphs svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19560-19561.

⁽³³¹⁾ Copigraphs svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19562-19565.

⁽³³²⁾ Köhlers svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 32-40 og 49, dossier s. 20708.

at der også blev udvekslet planer om prisforhøjelser»⁽³³³⁾. Det mener heller ikke, at bevismaterialet vedrørende de nationale kartelmøder før september/oktober 1993 på nogen måde underbygger Kommissionens konklusion, nemlig at disse møder involverede et hemmeligt samarbejde⁽³³⁴⁾.

(299) Köhler fremfører desuden, at der ikke kan have eksisteret noget kartel fra januar 1992 til omkring september 1993, hvori Köhler var involveret, fordi dets priser faldt — med nogle udsving — i denne periode. Köhler hævder at »alene dette viser, at der ikke var noget kartel i denne periode«⁽³³⁵⁾.

(300) De spanske virksomheder Torraspapel, Zicuñaga og Divipa bestrider alle Kommissionens konklusioner i klagepunktsmeddelelsen. Disse virksomheder hævder, at Kommissionen ikke har fremlagt direkte beviser på noget hemmeligt samarbejde og/eller deres deltagelse i disse arrangementer og har misfortolket de foreliggende dokumenter. Desuden hævder de, at Sappis, Mougeots og AWA's udtalelser ikke kan betragtes som gyldige beviser på en overtrædelse, og at udtalelserne ligefrem er mistænkelige, da deres ægthed er usikker. Ifølge de spanske virksomheder har Kommissionen blot accepteret Sappis, AWA's og Mougeots udtalelser uden at kontrollere dem og uden at gennemføre de nødvendige undersøgelser. Ifølge Zicuñaga er Sappis dokumenter heller ikke noget bevis på kartellet, fordi Sappi ikke garanterede deres ægthed. Endvidere hævder de spanske virksomheder, at Sappi, AWA og Mougeot har en interesse i at få Kommissionen til at koncentrere sine opmærksomhed omkring det spanske og det portugisiske marked, der er af mindre betydning end de markeder, hvor Sappi, AWA og Mougeot har mere betydelige aktiviteter (såsom Det Forenede Kongerige og Frankrig)⁽³³⁶⁾.

(301) Kommissionen har ingen grund til at tro, at Sappi, AWA og Mougeot har fordrejet deres udtalelser, dokumenter og svar. Dette materiale gør det særdeles klart, at de selv medvirkede som fuldgyldige karteldeltagere. Deres udtalelser og svar er ikke i deres egen interesse og er fuldstændig troværdige på baggrund af det foreliggende bevismateriale.

lser og svar er ikke i deres egen interesse og er fuldstændig troværdige på baggrund af det foreliggende bevismateriale.

(302) Kommissionen må også tilbagevise det argument, at Mougeots og Sappis udtalelser samt AWA's svar er »vage« eller »upræcise«, og at de derfor intet beviser. I de fleste tilfælde var der gået meget lang tid mellem kartelmøderne og de fremsatte udtalelser eller svar, og derfor er det forståeligt, at personer, der har udtalt sig om kartellet, har udvist forsigtighed. Kommissionen mener, at oplysningerne derfor kan være ufuldstændige på visse områder, men at der ikke er nogen grund til at tro, at udtalelserne på nogen måde er ukorrekte. Kommissionen mener ikke, at personer og virksomheder, der afgiver udtalelser, ville have nævnt andre virksomheder, selv som potentielle deltagere i kartelmøderne, hvis de ikke havde været involveret i kartellet i den pågældende periode. Usikkerheden gælder kun spørgsmålet om, hvorvidt bestemte virksomheder i kartellet deltog i et bestemt møde, ikke deres deltagelse i den overordnede konkurrencebegrænsende plan. Denne problematik kan sammenlignes med, at virksomhederne har fundet det lettere at fastlægge den periode, hvor der blev holdt møder med henblik på gennemførelse af den overordnede kartelstrategi, end at fastslå hvor de enkelte kartelmøder fandt sted. Desuden foreligger der omfattende, direkte beviser på mødedeltagere og aftaler, som stemmer overens med Mougeots og Sappis udtalelser.

(303) Kommissionen må også tilbagevise Zicuñagas påstand om, at Sappis dokumenter ikke kan betragtes som pålidelige beviser, fordi Sappi selv har udtalt, at det ikke kan bekræfte dokumenternes ægthed. Det er kun i Sappis første brev til Kommissionen af 29. september 1996, at selskabet udtrykker forbehold med hensyn til de karteldokumenters ægthed og gyldighed, som dets tidligere medarbejder havde udleveret. Sappi har forklaret, at det ikke vidste, hvordan dokumenterne skulle fortolkes, da Sappi havde modtaget dem som led i en forhandling om kompensation på grund af den pågældende medarbejders afskedigelse. Efter dette indledende brev iværksatte Sappi en intern undersøgelse af sagen, og det har ikke taget tilsvarende forbehold med hensyn til nogen af de dokumenter og udtalelser, det senere har forelagt Kommissionen. Dette gælder også Sappis udtalelse af 11. november 1996 og den henvendelse af 18. maj 1999, hvor det samler og vurderer hovedelementerne i det materiale, der er udleveret til Kommissionen, idet det begynder med de første dokumenter, der blev udleveret den 29. september 1996.

(304) Det skal endvidere bemærkes, at Köhlers, Mougeots og Copigraphs deltagelse i kartellet før september 1993 og

⁽³³³⁾ I engelsk originaltekst: »at some of these meetings described above, carbonless paper prices were also discussed, including discussions of historical trends, but also extending to an exchange of intentions regarding announcements of price increases«. AWA's udtalelse, dossier s. 7829.

⁽³³⁴⁾ Köhlers svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20705-20712.

⁽³³⁵⁾ Köhlers svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20712 (i tysk originaltekst: »Allein dies belegt, dass es ein Kartell in diesem Zeitraum nicht gegeben hat«).

⁽³³⁶⁾ Svar på klagepunktsmeddelelsen: Torraspapel, dossier s. 20439, Zicuñaga, dossier s. 18477 og Divipa, dossier s. 19597.

de spanske virksomheders deltagelse generelt i hvert enkelt tilfælde bevises af mere end en enkelt udtalelse eller et enkelt dokument.

6. DEL II — RETLIG VURDERING

2.1. JURISDIKTION

- (305) Aftalerne mellem de pågældende virksomheder blev anvendt i hele EØS-området.
- (306) EØS-aftalen, der indeholder konkurrenceregler svarende til EF-traktatens, trådte i kraft den 1. januar 1994. Denne beslutning omfatter derfor anvendelsen af EØS-aftalens konkurrenceregler (især artikel 53, stk. 1) på de aftaler, som Kommissionen har rejst indvendinger mod fra dette tidspunkt ⁽³³⁷⁾.
- (307) For så vidt som aftalerne påvirkede konkurrencen inden for fællesmarkedet og handelen mellem Fællesskabets medlemsstater, anvendes EF-traktatens artikel 81, mens EØS-aftalens artikel 53 anvendes i det omfang, hvor kartellet påvirkede handelen mellem Fællesskabets og EFTA's medlemsstater eller handelen mellem de EFTA-lande, der deltog i EØS-samarbejdet.
- (308) Hvis en aftale eller praksis kun påvirker handelen mellem Fællesskabets medlemsstater, er det Kommissionen, der har kompetence til at behandle sagen, og den anvender i så fald EF-traktatens artikel 81. Hvis en aftale derimod kun påvirker handelen mellem EFTA-landene, har EFTA-Tilsynsmyndigheden enekompetence og anvender EØS-aftalens artikel 53 ⁽³³⁸⁾.
- (309) I den foreliggende sag har Kommissionen kompetence til at anvende både EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, på grundlag af EØS-aftalens artikel 56, da kartellet under alle omstændigheder havde mærkbar indvirkning på handelen mellem Fællesskabets medlemsstater og konkurrencen inden for fællesmarkedet.

2.2. ANVENDELSE AF EF-TRAKTATENS ARTIKEL 81 OG EØS-AFTALENS ARTIKEL 53

2.2.1. EF-TRAKTATENS ARTIKEL 81, STK. 1, OG EØS-AFTALENS ARTIKEL 53, STK. 1

- (310) I EF-traktatens artikel 81, stk. 1, er det fastsat, at alle aftaler mellem virksomheder, alle vedtagelser inden for

⁽³³⁷⁾ Jf. slutakten i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, EFT L 1 af 3.1.1994, s. 3.

⁽³³⁸⁾ Uden at det påvirker Kommissionens kompetence, har EFTA-Tilsynsmyndigheden, når handelen mellem Fællesskabets medlemsstater påvirkes, også kompetence til at behandle sagen, hvis de berørte virksomheders omsætning på EFTA-staternes område udgør mindst 33 % af deres omsætning i EØS-området, jf. EØS-aftalens artikel 56, stk. 1, litra b).

sammenslutninger af virksomheder og alle former for samordnet praksis, der kan påvirke handelen mellem medlemsstater, og som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet, er uforenelige med fællesmarkedet og er forbudt, navnlig når de består i direkte eller indirekte fastsættelse af købs- eller salgspriser eller af andre forretningsbetingelser, begrænsning af eller kontrol med produktion og afsætning, eller opdeling af markeder eller forsyningskilder.

- (311) EØS-aftalens artikel 53, stk. 1 (der er udarbejdet med EF-traktatens artikel 81, stk. 1, som model) indeholder et tilsvarende forbud. Henvisningen i artikel 81, stk. 1, til handelen »mellem medlemsstater« er dog erstattet af en henvisning til handelen »mellem de kontraherende parter«, og henvisningen til konkurrencen »inden for fællesmarkedet« er erstattet af en henvisning til konkurrencen »inden for det af ... (EØS) aftalen omfattede område«.

2.2.2. AFTALER OG SAMORDNET PRAKSIS

- (312) EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, forbyder aftaler, vedtagelser inden for virksomhedssammenslutninger og samordnet praksis.
- (313) Der kan siges at foreligge en aftale, når parterne tilslutter sig en fælles plan, der begrænser eller vil kunne begrænse deres individuelle kommercielle adfærd ved at fastlægge retningslinjerne for de foranstaltninger, de skal gennemføre i fællesskab eller undlade at gennemføre på markedet. Den behøver ikke at være udfærdiget skriftligt, der er ingen formaliteter, der skal være opfyldt, og der er ingen krav om kontraktlige sanktioner eller håndhævelsesforanstaltninger. Aftalen kan være udtrykkeligt udformet eller fremgå indirekte af parternes adfærd.
- (314) Førsteinstansretten fastslog følgende i sin dom i de forenede sager T-305/94 osv., Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen (»PVC II«) ⁽³³⁹⁾: »efter fast retspraksis er det, for at der kan være tale om en aftale i henhold til traktatens artikel [81, stk. 1], tilstrækkeligt,

⁽³³⁹⁾ De forenede sager T-305/94 osv., Limburgse Vinyl Maatschappij N.V. m.fl. mod Kommissionen (PVC II), Sml. 1999, s. II-931, præmis 715.

at de pågældende virksomheder har udtrykt fælles vilje til at indrette deres adfærd på markedet på en bestemt måde»⁽³⁴⁰⁾.

(315) I EF-traktatens artikel 81⁽³⁴¹⁾ skelnes der mellem begreberne »samordnet praksis«, »aftaler mellem virksomheder« og »vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder«; formålet hermed er med forbuddene i denne artikel at ramme en form for koordinering mellem virksomheder, som, uden at være udmøntet i en egentlig aftale, bevidst erstatter konkurrencerisikoen med et praktisk samarbejde⁽³⁴²⁾.

(316) Kriterierne, koordination og samarbejde, som er fastlagt ved Domstolens retspraksis, og som langtfra stiller krav om udarbejdelse af en egentlig plan, skal forstås ud fra den grundtanke, der ligger bag traktatens konkurrence-regler, nemlig at enhver virksomhed uafhængigt skal fastlægge, hvilken kommerciel politik den vil føre inden for fællesmarkedet. Dette krav om uafhængighed udelukker ganske vist ikke, at virksomhederne kan foretage de nødvendige tilpasninger til deres konkurrenters eksisterende eller forventede adfærd, men forhindrer kategorisk enhver direkte eller indirekte kontakt mellem sådanne virksomheder, som har til formål eller til følge enten at påvirke en faktisk eller potentiel konkurrents markedsadfærd eller at underrette en sådan konkurrent om den markedsadfærd, som de har besluttet, eller overvejer, selv at følge⁽³⁴³⁾.

(317) Parternes adfærd kan således falde ind under EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, som »samordnet praksis«, selv om parterne ikke har udarbejdet en fælles plan for deres handlinger på markedet, men bevidst vedtager eller tilslutter sig hemmeligt aftalte metoder, som letter koordineringen af deres kommercielle adfærd⁽³⁴⁴⁾.

⁽³⁴⁰⁾ EF-Domstolens og Førsteinstansrettens retspraksis med hensyn til fortolkningen af EF-traktatens artikel 81 gælder ligeledes for EØS-aftalens artikel 53. Jf. EØS-aftalens betragtning nr. 4 og 15 samt artikel 6, tilsyns- og domstolsaftalens artikel 3, stk. 2, og sag W-1/94 af 16.12.1994, præmis 32-35.

⁽³⁴¹⁾ EF-Domstolens og Førsteinstansrettens retspraksis, der analyseres nedenfor i forbindelse med fortolkningen af EF-traktatens artikel 81, udtrykker principper, der var anerkendte for EØS-aftalens undertegnelse, og gælder derfor også for EØS-aftalens artikel 53.

⁽³⁴²⁾ Sag 48/69, Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 151, præmis 64.

⁽³⁴³⁾ De forenede sager 40-48/73 osv., Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen, Sml. 1975, s. 1663.

⁽³⁴⁴⁾ Jf. også Førsteinstansrettens dom i sag T-7/89, Hercules mod Kommissionen, Sml. 1991, s. II-1711, præmis 256.

(318) Selv om det fremgår af ordlyden af EF-traktatens artikel 81, stk. 1, at begrebet samordnet praksis forudsætter ikke blot samordning mellem virksomhederne, men også en adfærd på markedet, der skyldes denne samordning og har en årsagsforbindelse med den, må det antages, medmindre det modsatte bevises, at virksomheder, der deltager i samordningen, og som forbliver aktive på markedet, tager hensyn til de oplysninger, de har udvekslet med konkurrenterne, når de fastlægger deres egen adfærd på markedet. Dette gælder især, når samordningen finder sted regelmæssigt og over en lang periode. En sådan samordnet praksis falder ind under artikel 81, stk. 1, selv når den ikke har haft konkurrencebegrænsende virkninger på markedet⁽³⁴⁵⁾.

(319) Det er ikke nødvendigt, især i det tilfælde, hvor der er tale om en langvarig, kompleks overtrædelse, at Kommissionen karakteriserer den som enten den ene eller den anden form for ulovlig adfærd. Begreberne aftale og samordnet praksis er flydende og kan overlape hinanden. Det er ikke engang sikkert, at det er realistisk muligt at foretage en sådan skelnen, da en overtrædelse kan omfatte karakteristika for hver type forbudt adfærd samtidig, mens nogle af dens elementer betragtet isoleret kunne beskrives nøje som den ene eller den anden form. Det ville dog være unaturligt at opdele en klart sammenhængende adfærd, der har et og samme overordnede mål, i flere særskilte former for overtrædelse. Et kartel kan derfor både være en aftale og en samordnet praksis samtidig. I artikel 81 fastlægges ingen bestemt kategori for en kompleks overtrædelse af den foreliggende type⁽³⁴⁶⁾.

(320) Førsteinstansretten fastslog i sin PVC II-dom⁽³⁴⁷⁾, at »det i forbindelse med en sammensat overtrædelse, der har involveret adskillige producenter, som i adskillige år har haft det mål at gennemføre en fælles markedsregulering, ikke kan kræves af Kommissionen, at den kvalificerer den enkelte virksomheds overtrædelse på et givet tidspunkt som enten en aftale eller en samordnet praksis, idet begge disse former for overtrædelse under alle omstændigheder er omfattet af traktatens artikel [81]«.

(321) En »aftale« i henhold til EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, kræver ikke samme sikkerhed som håndhævelsen af en kommerciel kontrakt efter civilretten. Desuden kan udtrykket »aftale« i tilfælde

⁽³⁴⁵⁾ Jf. Domstolens dom i sag C-199/92P, Hüls mod Kommissionen, Sml. 1999, s. I-4287, præmis 158-166.

⁽³⁴⁶⁾ Sag T-7/89, Hercules mod Kommissionen, ibid., præmis 264.

⁽³⁴⁷⁾ De forenede sager T-305/94 osv., Limburgse Vinyl Maatschappij N.V. mod Kommissionen, ibid., præmis 696.

af et langvarigt komplekst kartel anvendes ikke blot på enhver overordnet plan eller udtrykkeligt aftalte vilkår, men også på gennemførelsen af, hvad der er aftalt på grundlag af de samme ordninger og med samme fælles mål for øje.

(322) Som Domstolen fastslog i sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic⁽³⁴⁸⁾ (der stadfæstede Førsteinstansrettens dom), følger det af ordlyden i EF-traktatens artikel 81, stk. 1, at en aftale kan bestå i ikke alene en enkeltstående handling, men også en række handlinger eller en vedvarende adfærd.

(323) Et komplekst kartel kan derfor betragtes som en vedvarende overtrædelse i den periode, hvor det eksisterede. Aftalen kan meget vel blive ændret fra tid til anden, eller dens ordninger kan tilpasses eller styrkes af hensyn til den nye udvikling. Det påvirker ikke denne vurderings gyldighed, at et eller flere elementer i en række handlinger eller i en vedvarende adfærd enkeltvis ville kunne indebære en overtrædelse af EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1.

(324) Selv om et kartel er et fælles foretagende, kan de enkelte deltagere hver især spille en bestemt rolle. En eller flere kan spille en dominerende rolle som primus motor. Der kan også opstå interne konflikter og rivaliseringer, ja endog snyderi, men det forhindrer ikke, at der er tale om en aftale eller samordnet praksis efter EF-traktatens artikel 81, stk. 1, eller EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, når deltagerne forfølger et fælles og vedvarende mål.

(325) Selve den omstændighed, at de enkelte karteldeltagere kan spille den rolle, der passer bedst til deres specifikke forhold, udelukker ikke, at de hver især er ansvarlige for overtrædelsen som helhed, herunder handlinger begået af andre deltagere, men med samme ulovlige formål og samme konkurrencebegrænsende virkninger. En virksomhed, der deltager i et fælles, ulovligt foretagende gennem handlinger, der bidrager til gennemførelsen af den fælles målsætning, er i hele den periode, hvor den har deltaget, også ansvarlig for handlinger, som andre virksomheder har foretaget som led i samme overtrædelse. Dette er især tilfældet, når det påvises, at den pågældende virksomhed var bekendt med de øvrige deltageres

ulovlige adfærd eller med rimelighed kunne have forudset den eller have haft kendskab til den, og at den var indstillet på at løbe den dermed forbundne risiko⁽³⁴⁹⁾.

2.2.3. EN ENKELT VEDVARENDE OVERTRÆDELSE

(326) Sappis udtalelser og de dokumenter, selskabet har udleveret, viser, at der har været hemmelige kontakter mellem de europæiske producenter af karbonfrit papir i hvert fald siden midten af 1980'erne. Der foreligger dog ingen dokumenter eller udtalelser fra de øvrige karteldeltagere, der giver Kommissionen mulighed for at vurdere denne adfærd i henhold til EF-traktatens artikel 81 i perioden fra midten af 1980'erne til 1992.

(327) Fra begyndelsen af 1992 foreligger der dog omfattende beviser på et vedvarende hemmeligt samarbejde inden for det område, der blev til EØS i 1994. Aftalen om denne overordnede plan, der tog sigte på at begrænse konkurrencen, går derfor tilbage til i hvert fald begyndelsen af 1992. Dette hemmelige samarbejde havde et konkurrencebegrænsende økonomisk mål, nemlig at forhøje priserne på karbonfrit papir i hele det område, der blev til EØS i 1994.

(328) Det fremgår af det materiale, som Kommissionen har indhentet, og især af Mougeots udtalelse og Sappis og AWA's bevismateriale, at der forelå en generel kartelplan for hele EØS med det formål at forhøje priserne på karbonfrit papir. Det fremgår klart, at virksomhederne benyttede AEMCP-møderne til at gennemføre denne plan indtil september 1993 og derefter gennemførte den på møder, der ikke blev holdt i AEMCP-regi. Udarbejdelsen af planen på regelmæssige møder og de hyppige prisforhøjelser skal ikke betragtes som en række særskilte aftaler, men snarere som gennemførelsen af den samme overordnede og ulovlige plan gennem en række forskellige arrangementer. De pågældende former for adfærd kan betragtes som elementer, der tilsammen udgør en enkelt overtrædelse, fordi de indgik i en overordnet plan med et fælles mål⁽³⁵⁰⁾.

(329) Kommissionen har indsamlet bevismateriale om det hemmelige samarbejde mellem konkurrenter i hele perioden fra begyndelsen af 1992 til september 1995.

⁽³⁴⁹⁾ Ibid., præmis 83.

⁽³⁵⁰⁾ Jf. sag T-1/89 Rhône-Poulenc mod Kommissionen, Sml. 1991, s. II-867, præmis 126; de forenede sager T-25/95 m.fl. af 15. marts 2000, præmis 4027.

⁽³⁴⁸⁾ Jf. Domstolens dom i sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni SpA, Sml. 1999, s. I-4125, præmis 81.

- (330) Alle AEMCP-medlemmerne — AWA, Binda, Copigraph, Köhler, Sappi, Stora, Torraspapel, Zanders og Mougeot, der blev medlem af AEMCP i 1992 — og virksomhederne Carrs, Divipa og Zicuñaga, der ikke var medlemmer af AEMCP, gennemførte denne plan i en periode på over 3½ år ved at anvende de samme metoder og forfølge det samme fælles mål, nemlig at udelukke konkurrencen. Deltagerne i den ulovlige adfærd vidste, eller burde have vidst, at den indgik i en overordnet plan med dette fælles ulovlige formål ⁽³⁵¹⁾.
- (331) I betragtning af det fælles mål, nemlig at udelukke konkurrencen inden for sektoren for karbonfrit papir, som producenterne forfulgte konstant med fælles metoder til trods for at kartellet var indstillet i en periode, mener Kommissionen, at den pågældende adfærd udgjorde en enkelt vedvarende overtrædelse af EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1.

2.2.4. BEGRÆNSNING AF KONKURRENCEN

- (332) Aftalekomplekset i den foreliggende sag havde til formål og til følge at begrænse konkurrencen inden for Fællesskabet og EØS.
- (333) I EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, er det udtrykkeligt fastsat, at aftaler og samordnet praksis er konkurrencebegrænsende, når de består i:

- direkte eller indirekte fastsættelse af priser eller andre forretningsbetingelser
- begrænsning af eller kontrol med produktion eller afsætning
- opdeling af markeder eller forsyningskilder.

- (334) Kartellet skal betragtes som en helhed, og alle forhold skal tages i betragtning. Aftalekomplekset inden for dette kartel har følgende hovedelementer, der kan karakteriseres som konkurrencebegrænsninger som omhandlet i EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1:

- vedtagelse af samordnede prisforhøjelser
- tildeling af salgskvoter og fastsættelse af markedsandele (hovedsagelig på en række nationale kartelmøder)

- udarbejdelse og anvendelse af et kontrolsystem, der skulle sikre gennemførelsen af de restriktive aftaler
- virksomhedernes tilpasning af deres individuelle adfærd og prissætning for at sikre gennemførelsen af de restriktive aftaler
- virksomhedernes deltagelse i regelmæssige møder og andre former for kontakter for at aftale disse begrænsninger og gennemføre eller ændre dem efter behov.

- (335) Disse typer arrangementer har til formål at begrænse konkurrencen som omhandlet i EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1. De er beskrevet indgående i denne beslutnings første del, og beskrivelsen støttes af et omfattende og klart bevismateriale, som der systematisk henvises til i teksten.

- (336) Selv om det konkurrencebegrænsende formål med aftalerne og den samordnede praksis er tilstrækkeligt til, at det kan konkluderes, at EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, finder anvendelse, er det dog også blevet påvist, at de havde konkurrencebegrænsende virkninger (jf. betragtning 382 til 387).

2.2.5. PÅVIRKNING AF HANDELEN MELLEM FÆLLESSKABETS MEDLEMSSTATER OG MELLEM EØS-AFTALENS KONTRAHERENDE PARTER

- (337) Den vedvarende aftale mellem producenterne havde mærkbar indvirkning på handelen mellem Fællesskabets medlemsstater og mellem EØS-aftalens kontraherende parter.

- (338) EF-traktatens artikel 81, stk. 1, vedrører aftaler, der kan skade etableringen af et indre marked mellem Fællesskabets medlemsstater, enten fordi de afskærmer nationale markeder, eller fordi de påvirker konkurrencestrukturen inden for fællesmarkedet. På tilsvarende måde vedrører EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, aftaler, der skader etableringen af et ensartet europæisk økonomisk samarbejdsområde.

- (339) Som anført i afsnittet »Samhandelen« (jf. betragtning 29 til 31), er markedet for karbonfrit papir præget af en betydelig handel mellem Fællesskabets medlemsstater. Samhandelen mellem Fællesskabet og de EFTA-lande, der er medlemmer af EØS, er også betydelig. Alle disse EFTA-lande importerer hele deres forbrug af karbonfrit papir, og det gjaldt også Østrig, Finland og Sverige, før de blev medlemmer af EU.

⁽³⁵¹⁾ Jf. cement-sagerne (T-25/95 m.fl.) af 15. marts 2000, præmis 2430.

(340) Anvendelse af EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, på et kartel er dog ikke begrænset til den del af medlemmernes afsætning, der indebærer, at varerne rent faktisk føres fra den ene stat til den anden. Det er heller ikke nødvendigt for at disse bestemmelser kan anvendes, at det bevises, at de enkelte deltageres individuelle adfærd, i modsætning til kartellet som helhed, påvirkede handelen mellem medlemsstaterne ⁽³⁵²⁾.

(341) I den foreliggende sag omfattede kartelaftalerne praktisk talt hele samhandelen inden for Fællesskabet og EØS. Prisfastsættelsen samt tildelingen af salgskvoter og markedsandele medførte, eller kunne medføre, en automatisk omdirigering af handelen i forhold til de normale handelsmønstre ⁽³⁵³⁾.

2.2.6. KONKURRENCEREGLER, DER GÆLDER FOR ØSTRIG, FINLAND, ISLAND, LIECHTENSTEIN, NORGE OG SVERIGE

(342) EØS-aftalen trådte i kraft den 1. januar 1994. I den forudgående periode, hvor kartellet opererede, er EF-traktatens artikel 81 den eneste bestemmelse, der finder anvendelse i forbindelse med denne procedure; i det omfang kartelaftalerne i denne periode begrænsede konkurrencen i Østrig, Finland, Island, Liechtenstein, Norge og Sverige (de daværende EFTA-lande), er de ikke omfattet af denne bestemmelse.

(343) I perioden fra 1. januar til 31. december 1994 fandt EØS-aftalens bestemmelser anvendelse på de seks EFTA-lande, der havde tilsluttet sig EØS; kartellet indebar således en overtrædelse af EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, og EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og Kommissionen har kompetence til at anvende begge bestemmelser. Begrænsningerne af konkurrencen i disse seks EFTA-lande i denne etårige periode falder ind under EØS-aftalens artikel 53, stk. 1.

(344) Efter Østrigs, Finlands og Sveriges tiltrædelse af EU den 1. januar 1995 kunne EF-traktatens artikel 81, stk. 1, finde anvendelse på kartellet, for så vidt som det påvirkede konkurrencen på disse markeder. Kartellets aktiviteter i Norge, Island og Liechtenstein var fortsat en overtrædelse af EØS-aftalens artikel 53, stk. 1.

(345) I praksis betyder det, at kartellet, for så vidt som det opererede i Østrig, Finland, Norge, Sverige, Island og Liechtenstein, var i strid med EØS' og/eller Fællesskabets konkurrenceregler fra 1. januar 1994.

⁽³⁵²⁾ Jf. Førsteinstansrettens dom i sag T-13/89, Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, Sml. 1992, s. II-1021, præmis 304.

⁽³⁵³⁾ Jf. Domstolens dom i de forenede sager 209-215 og 218/78, Van Landewyck m.fl. mod Kommissionen, Sml. 1980, s. 3125, præmis 170.

2.2.7. OVERTRÆDELSENS VARIGHED

(346) Selv om der ifølge Sappis udtalelser blev ført hemmelige kontakter mellem producenterne af karbonfrit papir i hvert fald fra midten af 1980'erne, vil Kommissionen i denne sag begrænse sin vurdering efter EF-traktatens artikel 81 og EØS-aftalens artikel 53 samt fastsættelsen af bøder til perioden fra januar 1992 og frem. Det er fra dette tidspunkt, at Kommissionen har beviser på, at der blev ført regelmæssige hemmelige kontakter mellem producenterne af karbonfrit papir. (Det skal naturligvis bemærkes, at kartellet, i det omfang det påvirkede Østrig, Finland, Norge, Sverige, Island og Liechtenstein, ikke indebar en overtrædelse af konkurrencereglerne før 1. januar 1994, hvor EØS-aftalen trådte i kraft.)

(347) Det kan påvises fra dette tidspunkt eller omkring dette tidspunkt, at de fleste af de virksomheder, som denne beslutning er rettet til, deltog i overtrædelsen. De fleste af disse virksomheder var i forvejen medlemmer af AEMCP, hvilket mange af dem havde været, siden AEMCP blev oprettet i 1981.

(348) Der kan ikke fastlægges noget nøjagtigt tidspunkt for, hvornår kartellet ophørte, men Kommissionen er i besiddelse af et stærkt bevismateriale indtil september 1995. Det kan ikke udelukkes, at det hemmelige samarbejde fortsatte efter dette tidspunkt, men med hensyn til fastsættelsen af bøder vil Kommissionen gå ud fra den antagelse, at kartellet ophørte i september 1995.

(349) På denne baggrund og på grundlag af den oversigt over beviserne på de enkelte virksomheders deltagelse i kartellet, der er anført i betragtning 263 til 288, kan der fastslås følgende overtrædelsesperiode for hver enkelte deltager:

AWA	fra januar 1992 til september 1995
Copigraph (Bolloré)	fra januar 1992 til september 1995
Carrs	fra januar 1993 til september 1995
Divipa	fra marts 1992 til januar 1995
Stora (MHTP)	fra januar 1992 til september 1995
Zicuñaga	fra oktober 1993 til januar 1995
Mougeot	fra maj 1992 til september 1995

Köhler	fra januar 1992 til september 1995
Sappi	fra januar 1992 til september 1995
Torraspapel	fra januar 1992 til september 1995
Zanders	fra januar 1992 til september 1995

beror denne uafhængighed på følgende: Copigraphs og Bollorés ledelsesstrukturer var helt adskilte, Copigraph havde sin egen infrastruktur, og det førte en selvstændig forretningspolitik, fordi det dækkede næsten 35 % af sit behov for råmaterialer ved køb hos virksomheder uden for Bolloré-koncernen, blandt andet en konkurrent ⁽³⁵⁵⁾.

(354) Copigraph hørte under Bollorés afdeling for specialpapir, og den daværende chef for denne afdeling, [...]*, var samtidig Copigraphs administrerende direktør ⁽³⁵⁶⁾. Desuden havde Copigraphs daværende kommercielle direktør, [...]*, også haft en stilling som salgsmedarbejder i Thonon-anlægget siden 1994 ⁽³⁵⁷⁾. Derfor blev Bolloré SA nødvendigvis underrettet om sit datterselskabs deltagelse i kartellet.

2.3. ANSVARET FOR OVERTRÆDELSEN

(350) På grundlag af de faktiske forhold kan det fastslås, at Carrs, Divipa, Mougeot og Köhler i de pågældende perioder deltog direkte og selvstændigt i kartellet. Denne beslutning vil blive rettet til dem, da de ikke er, og ikke på noget relevant tidspunkt var, datterselskaber af andre virksomheder.

(351) I de øvrige tilfælde opstår spørgsmålet om, hvem denne beslutning bør rettes til, idet der må tages stilling til, om ansvaret skal tildeles datterselskabet eller moderselskabet, eller hvem der har ansvaret i forbindelse med virksomhedsovertagelser.

(355) Der foreligger også beviser på, at moderselskabet Bolloré SA var direkte involveret i kartelaktiviteterne. Bolloré var medlem af AEMCP, hvis officielle møder også tjente som kartelmøder fra januar 1992 til september 1993. Bollorés repræsentant, nemlig chefen for afdelingen for specialpapir, [...]*, deltog i disse kartelmøder sammen med Copigraphs kommercielle direktør. Chefen for Bollorés afdeling for specialpapir deltog også i kartelmødet om det franske marked den 1. oktober 1993. I alle de efterfølgende kartelmøder, hvor man kender navnet på Copigraphs repræsentanter, var det Copigraphs kommercielle direktør, der deltog. Alle disse møder fandt sted i 1994, og Copigraphs kommercielle direktør indtog som nævnt samtidig en stilling som salgsmedarbejder hos Bolloré.

2.3.1. ARJO WIGGINS APPLETON

(352) I hele referenceperioden deltog Arjo Wiggins Appleton plc, der er moderselskab i Arjo Wiggins-koncernen, direkte og selvstændigt i kartellet gennem sin afdeling Arjo Wiggins Carbonless Paper Operation. Denne beslutning vil derfor blive rettet til Arjo Wiggins Appleton Limited (Arjo Wiggins Appleton plc's nye navn siden 29. november 2001), uanset at AWA plc den 27. juli 2000 (den dag klagepunktsmeddelelsen blev vedtaget) blev overtaget af den franske virksomhed Compagnie Worms & Cie (der igen er datterselskab af Agneli-koncernen).

(356) På denne baggrund konkluderer Kommissionen, at Bolloré bør holdes ansvarlig ikke blot for sin egen adfærd, men også for Copigraphs adfærd i forbindelse med kartellet i hele den pågældende periode.

2.3.3. SAPPI

2.3.2. COPIGRAPH OG BOLLORÉ

(353) Copigraph SA var i hele overtrædelsesperioden et helejett datterselskab af Bolloré SA (tidligere betegnet Bolloré Technologies SA), og blev overtaget af AWA i november 1998. Copigraph indstillede sin virksomhed den 2. februar 2000 med virkning fra 30. december 2000 ⁽³⁵⁴⁾. Bolloré fremfører, at det ikke kan holdes ansvarligt for Copigraphs adfærd, fordi Copigraph økonomisk set var fuldstændig uafhængigt. Ifølge Bolloré

(357) Sappis aktiviteter inden for karbonfrit papir i Europa blev på overtrædelsestidspunktet administreret af Sappi (UK) Limited og Sappi Europe SA. De personer, der deltog i møderne mellem konkurrenter og gennemførelsen af de beslutninger, der blev truffet på disse møder, var medarbejdere i disse to datterselskaber af Sappi Limited. Sappi (UK) Limited var et datterselskab, der henhørte

⁽³⁵⁴⁾ Bollorés svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19938.

⁽³⁵⁵⁾ Bollorés svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19939-19946.

⁽³⁵⁶⁾ [...]* var også administrerende direktør for Bollorés Thonon-anlæg.

⁽³⁵⁷⁾ Dossier s. 13352-13354. Han havde denne stilling hos Copigraph fra 1992 til 1997.

direkte under koncernens moderselskab Sappi Limited, og var efter maj 1995 et helejet datterselskab af Sappi Europe Limited, der igen var et helejet datterselskab af Sappi Limited. Sappi Europe SA var et joint venture mellem Sappi (UK) Limited og et andet helejet datterselskab af Sappi Limited, der henhørte direkte under det øverste moderselskab (jf. betragtning 42). Det forhold, at mere end et datterselskab deltog i kartellet, bekræfter desuden, at karteldeltagelsen var en politik, der i praksis var blevet vedtaget af moderselskabet.

- (358) Korrespondancen med Kommissionen inden klagepunktsmeddelelsen blev først på vegne af Sappi Limited, Sappi Europe Limited og Sappi (UK) Limited, men svaret på den klagepunktsmeddelelse, som Kommissionen kun havde sendt til Sappi Limited, blev afgivet på vegne af Sappi Europe Limited og Sappi (UK) Limited. I svaret blev det fremført, at klagepunktsmeddelelsen var blevet rettet til det forkerte selskab, men der blev ikke givet nogen begrundelse herfor.
- (359) Kommissionen fastholder, at Sappi Limited bør holdes ansvarlig for overtrædelsen, og denne beslutning vil blive rettet til dette selskab.

2.3.4. STORA

- (360) I overtrædelsesperioden udøvede Stora-koncernen sin virksomhed inden for karbonfrit papir gennem Stora Feldmühle AG og Stora Carbonless Paper GmbH. Indtil udgangen af 1992 blev koncernens virksomhed inden for karbonfrit papir varetaget direkte af Stora Feldmühle AG. I begyndelsen af 1993 blev denne virksomhed overdraget til et nyt datterselskab under Stora Feldmühle AG, der fik betegnelsen Stora Carbonless Paper GmbH (SCP) ⁽³⁵⁸⁾.
- (361) I 1998 godkendte Kommissionen en fusion mellem Stora Kopparbergs Bergslags AB og Enso Oyj ⁽³⁵⁹⁾. Herefter blev Stora Enso Oyj koncernens nye moderselskab sidst i december 1998. Den 31. december 1998 solgte Stora Enso Oyj en majoritetsaktiepost i SCP til Mitsubishi Paper Mills Ltd., hvorefter SCP's navn blev ændret til Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH.
- (362) På denne baggrund mener Kommissionen, at Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH bør holdes ansvarligt for den ulovlige adfærd i hele overtrædelsesperioden. SCP

(med det nye navn Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH) må i denne beslutning betragtes som Stora Feldmühle AG's økonomiske efterfølger, fordi det inden for koncernen havde overtaget sidstnævntes aktiviteter vedrørende karbonfrit papir i begyndelsen af 1993. Denne beslutning vil blive rettet til Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH.

2.3.5. TORRASPAPEL

- (363) Sarriopapel y Celulosa SA (Sarrió) var på alle relevante tidspunkter (og er stadig) et helejet datterselskab af Torraspapel SA (Torraspapel). Der foreligger også beviser på, at moderselskabet var direkte involveret i kartelaktiviteterne. Personer fra såvel Sarrió som Torraspapel deltog således i kartelmøderne, som f.eks. AEMCP-mødet den 14. september 1993, hvor det blev besluttet at adskille kartellets og brancheforeningens funktioner. Torraspapel SA, som klagepunktsmeddelelsen blev rettet til, har heller ikke benægtet sit ansvar for Sarriopapels adfærd. Denne beslutning vil derfor blive rettet til Torraspapel SA.

2.3.6. ZANDERS

- (364) Selv om International Paper havde en majoritetsaktiepost i Zanders Feinpapiere, er der intet, der tyder på, at International Paper havde kendskab til Zanders' deltagelse i kartellet eller på anden måde var involveret i det. Under disse omstændigheder må denne beslutning rettes til Zanders.

2.3.7. ZICUÑAGA

- (365) Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA blev først Iberpapel Gestión S.A.'s datterselskab i 1997. Zicuñaga påstår i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, at det ikke har produceret karbonfrit papir, men forarbejdede og distribuerede papiret, som det købte af sit franske datterselskab »Papeteries de l'Atlantique SA«. Bevismaterialet vedrørende det spanske og det portugisiske marked viser dog, at Zicuñaga deltog. Desuden bekræftede Zicuñaga under den mundtlige høring, at det var ansvarligt for prispolitikken vedrørende alle koncernens papirprodukter og derfor traf alle prisbeslutninger, også for Papeteries de l'Atlantique's produkter. Denne beslutning vil derfor blive rettet til Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA.
- (366) Ud fra disse betragtninger vil beslutningen blive rettet til følgende:

— Arjo Wiggins Appleton Limited

— Bolloré SA

⁽³⁵⁸⁾ MHTP's (Storas) svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20405.

⁽³⁵⁹⁾ Kommissionen beslutning 1999/641/EF af 25. november 1998, sag IV/M.1225.

- Carrs Paper Ltd
- Distribuidora Vizcaina de Papeles S.L.
- Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH
- Papelera Guipuzoana de Zicuñaga SA
- Papeteries Mougeot SA
- Papierfabrik August Koehler AG
- Sappi Limited
- Torraspapel SA
- Zanders Feinpapiere AG.

der, som har medvirket ved overtrædelsen, såfremt de forsætligt eller uagtsomt overtræder EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1.

- (370) Ved fastsættelsen af bødens størrelse skal Kommissionen tage alle relevante forhold i betragtning, og især overtrædelsens grovhed og varighed, som er de to kriterier, der er udtrykkeligt nævnt i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17.
- (371) De enkelte deltageres rolle i forbindelse med overtrædelsen vil blive vurderet individuelt. Kommissionen vil især lade bøden afspejle eventuelle skærpene eller formildende omstændigheder, ligesom den vil anvende meddelelsen om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager ⁽³⁶¹⁾.

2.4. RETSMIDLER

2.4.1. ARTIKEL 3 I FORORDNING Nr. 17

- (367) Når Kommissionen konstaterer, at der foreligger en overtrædelse af EF-traktatens artikel 81, stk. 1, eller EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, kan den i henhold til artikel 3 i forordning nr. 17 pålægge de deltagende virksomheder at bringe overtrædelsen til ophør ⁽³⁶⁰⁾.
- (368) I den foreliggende sag gik karteldeltagerne meget langt for at skjule deres ulovlige adfærd. Der er praktisk talt ingen spor af kartelaktiviteterne tilbage, dvs. næsten ingen mødereferater, rapporter, deltagerlister eller indbydelser. Under disse omstændigheder er det umuligt at fastslå med absolut sikkerhed, at alle deltagerne har bragt overtrædelsen til ophør. Kommissionen må derfor pålægge de virksomheder, som denne beslutning er rettet til, at bringe overtrædelsen til ophør (hvis de ikke allerede har gjort det) og for fremtiden afholde sig fra aftaler, samordnet praksis eller vedtagelser inden for virksomhedssammenslutninger med samme eller tilsvarende formål eller virkninger.

2.4.2. ARTIKEL 15, STK. 2, I FORORDNING Nr. 17

2.4.2.1. *Generelle betragtninger*

- (369) I henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 kan Kommissionen ved beslutning pålægge virksomheder bøder på mindst 1 000 EUR og højst 1 mio. EUR, idet sidstnævnte beløb dog kan forhøjes til 10 % af omsætningen i det sidste regnskabsår i hver af de virksomhe-

⁽³⁶⁰⁾ I henhold til artikel 5 i Rådets forordning (EF) nr. 2894/94 af 28.11.1994 om visse gennemførelsesbestemmelser til aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde »finder de fælleskabsbestemmelser, som udmønter principperne i EF-traktatens artikel 85 og 86 [nu artikel 81 og 82] ... tilsvarende anvendelse (EFT L 305 af 30.11.1994, s. 6).«

2.4.2.2. *Bødernes størrelse*

- (372) Kartellet var en forsætlig overtrædelse af EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, idet de førende producenter sluttede sig sammen om oprettelse af et hemmeligt, institutionaliseret system, der skulle begrænse konkurrencen inden for en betydelig erhvervssektor, vel vidende, at deres handlinger ikke blot var konkurrencebegrænsende, men også ulovlige.
- (373) Bødernes størrelse fastsættes ved beregning af et grundbeløb, der forhøjes på grund af skærpene omstændigheder eller nedsættes på grund af formildende omstændigheder.

a) *Grundbeløbet*

- (374) Grundbeløbet fastlægges i forhold til overtrædelsens grovhed og varighed.

a) 1) *Overtrædelsens grovhed*

- (375) Ved vurderingen af overtrædelsens grovhed tager Kommissionen hensyn til dens art, dens konkrete indvirkning på markedet, hvis den kan måles, og det relevante geografiske markeds størrelse. Den tager også hensyn til den pågældende virksomheds økonomiske muligheder for at påføre andre økonomiske beslutningstagere, især forbrugerne, alvorlig skade og behovet for at fastsætte bøden til et sådant niveau, at den har en tilstrækkelig afskrækkende virkning.

⁽³⁶¹⁾ EFT C 207 af 18.7.1996, s. 4.

a) 1) i) Overtrædelsens art

(376) Det fremgår af sagsfremstillingen i denne beslutnings første del, at overtrædelsen i den foreliggende sag bestod i prisfastsættelse og markedsdeling, som er de værste former for overtrædelse af EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1.

(377) Kartelaktiviteterne involverede alle de største virksomheder inden for EØS og blev planlagt, styret og befordret på højt niveau i de enkelte deltagende virksomheder. Gennemførelsen af denne type kartel, fører automatisk til betydelige konkurrencefordrejninger, som udelukkende gavner de producenter, der deltager i kartellet, og er yderst skadelige for kunderne og i sidste instans offentligheden som helhed.

(378) Kommissionen mener derfor, at den foreliggende overtrædelse på grund af sin art er en meget alvorlig overtrædelse af EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1.

(379) AWA opfordrer til, at Kommissionen, når den fastsætter bøderne, tager hensyn til, at kartellet i den foreliggende sag var af meget begrænset omfang af følgende årsager: det havde ingen klar institutionel struktur og var hovedsagelig begrænset til prissamordning, der var intet effektivt tilsyn og producenterne af karbonfrit papir fortsatte med at konkurrere med hinanden. Ifølge AWA bør der skelnes mellem den foreliggende sag, der vedrører »et kartel, der ikke var fuldt institutionaliseret« og »stærke« karteller med en klar institutionel struktur, som f.eks. cement-kartellet ⁽³⁶²⁾.

(380) Sappi sammenholder også den foreliggende sag med cement-kartellet. Sappi fremfører, at maksimumbøderne bør fastsættes på grundlag af den europæiske omsætning med det pågældende produkt, som det var tilfældet i cement-sagen. Sappi fremfører desuden, at det kun er prisfastsættelse og markedsdeling, der er alvorlige overtrædelser ⁽³⁶³⁾.

(381) Kommissionen afviser AWA's og Sappis argumenter. For det første er det indlysende, at pris- og markedsdelingskarteller i sig selv skader det indre marked. For det andet har den struktur, som karteldeltagerne har etableret, absolut været tilstrækkelig til at nå målene i den over-

ordnede plan. Desuden afviste Førsteinstansretten i cement-sagen ⁽³⁶⁴⁾ parternes argument, nemlig at en kartelaftale forudsætter nogle bestemte institutionelle strukturer. Retten fastslog, at overtrædelsen udgør en enkelt aftale, fordi deltagerne i aftalen forfulgte det samme mål, ikke på grund af gennemførelsesmetoderne. Gennemførelsesmetoderne skal kun stå i forhold til aftalens formål, og dette er tilfældet i den foreliggende sag. Endelig foreligger der i denne sag beviser på, at kartellet omfattede kontrol med aftalernes gennemførelse, og at det fortrinsvis var AWA selv, der førte denne kontrol (jf. også betragtning 418 til 423).

a) 1) ii) Overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet

(382) Kommissionen mener, at overtrædelsen, der blev begået af virksomheder, som i den periode, denne beslutning vedrører, tegnede sig for ca. 85-90 % af udbuddet af karbonfrit papir i EØS, påvirkede markedet for karbonfrit papir (både ruller og ark) i EØS. Kommissionen er i besiddelse af et betydeligt bevismateriale vedrørende gennemførelsen af prisaftalerne. Der har også lejlighedsvis været tale om kvote- og markedsdelingsaftaler, som ser ud til at være blevet overholdt i hvert fald i et vist omfang (jf. betragtning 244), og dette viser, at kartellet ikke kunne undgå at påvirke markedsdeltagernes adfærd og dermed også markedsforholdene.

(383) Kartellets hovedhjørneste var de samordnede prisforhøjelser. Kommissionen kom under kontrolundersøgelserne i besiddelse af producenterne egne dokumenter om prisforhøjelser. Dette materiale blev suppleret med en anmodning til producenterne om at fremsætte oplysninger om samtlige generelle prisforhøjelser (i %), som de hver især havde bekendtgjort siden den 1. januar 1992. Selv om virksomhedernes oplysninger ikke omfattede hele perioden, og i visse tilfælde var uensartede, viser dokumenterne tilsammen, at de prisforhøjelser, som producenterne aftalte, i vid udstrækning også blev bekendtgjort over for kunderne (trykkerier og/eller grossister). I en række tilfælde, hvor der ikke forelå nogen breve om prisforhøjelser, fandt Kommissionen dokumenter vedrørende interne beslutninger om at gennemføre prisforhøjelser.

(384) Det skal især bemærkes, at materialet viser, at de fleste af de prisforhøjelser, der blev vedtaget på de generelle og de nationale/regionale kartelmøder i perioden fra

⁽³⁶²⁾ Jf. EFT L 343 af 30.12.1994, s. 1. I engelsk originaltekst: »not a fully institutionalised cartel«, »strong«. AWA's svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19730-19733 og 19751.

⁽³⁶³⁾ Sappis svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20623.

⁽³⁶⁴⁾ De forenede sager T-25/95 m.fl. af 15. marts 2000, dossier s. 4126-4127.

januar 1994 til september 1995, rent faktisk blev bekendtgjort over for kunderne. De aftalte eller samordnede forhøjelser tjente således som referencepunkt i de individuelle prisforhandlinger med kunderne.

(385) Karteldeltagerne tegnede sig for næsten hele udbuddet af karbonfrit papir på EØS-markedet. Som følge af de hemmeligt aftalte prisforhøjelser stod kunderne over for ensartede priser og stort set uden mulighed for at få produktet leveret af en producent, der ikke deltog i kartellet.

(386) Der foreligger også beviser på, at der blev ført kontrol med gennemførelsen af de aftalte prisforhøjelser, og at det blev drøftet på de nationale eller regionale kartelmøder, hvis de ikke blev fulgt (jf. betragtning 97 til 106). Dette styrker den konklusion, at kartellet havde en konkret indvirkning på markedet.

(387) Kommissionen har også fundet beviser på, at parterne på i hvert fald nogle nationale møder fordelte salgsmængder, fastsatte markedsandele og udvekslede fortrolige oplysninger om deres salgsmængder. Hvis de salgskvoter, der blev aftalt, og de oplysninger om salgsmængder, der blev udvekslet på disse møder, sammenholdes med producenternes oplysninger om deres faktisk salgstal, viser det sig, at der er nøje overensstemmelse (jf. betragtning 241 til 251). Dette viser, at informationsudvekslingen og kvoteaftalerne påvirkede producenternes salgsmængder.

(388) AWA, Carrs, MHTP (Stora), Köhler, Sappi og Zanders hævder, at kartellet havde meget begrænset indvirkning på markedet for karbonfrit papir i EØS, eller at kartellet slet ikke havde nogen negative virkninger. I denne forbindelse koncentrerer de deres argumentation om, at der ikke eller kun i begrænset omfang var tale om prispåvirkning, fordi de faktiske priser på markedet var lavere end de aftalte eller de bekendtgjorte forhøjelser. Ifølge disse karteldeltagere viser dette, at de aftalte prisforhøjelser ikke blev gennemført i praksis. De har fremsat mange argumenter til støtte for denne påstand, herunder at priserne og producenternes avancer er faldet væsentligt, at priserne på karbonfrit papir hovedsagelig afspejler ændringer i papirmasseomkostningerne og efterspørgslen og, i kartellets senere faser, kapacitetsbegrænsningerne, at konkurrencen mellem producenterne fortsatte, og at producenterne måtte forhandle med kunderne om prisforhøjelser på individuelt grundlag.

(389) AWA, MHTP (Stora), Köhler og Sappi henviser til den ugunstige prisudvikling på karbonfrit papir og pro-

ducenternes faldende avancer. AWA fremfører, at priserne på karbonfrit papir faldt betydeligt i 1990'erne, og at dets avancer er faldet endnu mere end priserne, hvilket i følge selskabet viser, at kartellet var af begrænset omfang, og at aftagerne af karbonfrit papir har kunnet opnå store fordele ved AWA's omkostningsnedskæringer. Også Sappi mener, at det på grund af de hurtige prisfald og dets omsætningsnedgang er uvist, om kunderne led tab, eller om de led tab i noget betydeligt omfang. MHTP (Stora) udtaler, at priserne på karbonfrit papir faldt betydeligt i 1992 og 1993, men at de steg igen i efteråret 1993 indtil efteråret 1995. Et diagram i AWA's svar viser en tilsvarende udvikling. Ifølge MHTP (Stora) betød dette opsving kun, at priserne igen nåede op på 1992-niveaue, og stigningen indtraf parallelt med den kraftige stigning i priserne på papirmasse ⁽³⁶⁵⁾.

(390) AWA har fremlagt en ekspertrapport ⁽³⁶⁶⁾ med det primære formål at bevise, at der ganske vist fandt en samordning sted i perioden fra 1992 til midten af 1995, men at den ikke medførte, at priserne steg til over det niveau, der ville have været gældende, hvis ikke der var blevet holdt kartelmøder.

— De forhold, der kendetegner markedet for karbonfrit papir, gør det meget vanskeligt at opnå gode resultater med hensyn til prisfastsættelse. Rapporten understreger i denne forbindelse, at der ikke er tilstrækkelig koncentration på udbudssiden, at virksomhederne er af vidt forskellig størrelse, at der er få begrænsninger i adgangen til markedet, og at de faste omkostninger er høje.

— I perioden 1994-1997 var der kun ringe overensstemmelse mellem de bekendtgjorte prisforhøjelser og de faktiske priser. De faktiske prisbevægelser fulgte i vid udstrækning prisbevægelserne på papirmasse.

— Ensartede prisforhøjelser kan forklares med økonomisk teori og indebærer ikke nødvendigvis en samordnet adfærd.

— Udsvingene i AWA's markedsandele i de forskellige lande viser, at der ikke var tale om nogen effektiv samordnet adfærd.

⁽³⁶⁵⁾ Svar på klagepunktsmeddelelsen: AWA, dossier s. 19738-19739, MHTP (Stora), dossier s. 20420, Sappi, dossier s. 20624.

⁽³⁶⁶⁾ AWA's svar på klagepunktsmeddelelsen, bilag 1: »An economic assessment of the effectiveness of concentration in the carbonless paper market«, NERA, december 2000, dossier s. 19766-19806.

— Uddrag af AWA's driftsplaner for perioden 1993-1997, som hver især indeholder bemærkninger om markedsresultaterne i det foregående år, viser, at der fortsat var skarp konkurrence mellem producenterne af karbonfrit papir, som enten fik eller mistede kunder.

(391) Köhler fremfører, at det følte sig tvunget til at modvirke de kraftige fald, det havde oplevet i 1992 og 1993 (på grund af faldende priser på karbonfrit papir) ved at tilslutte sig kartellet. Da det ikke lykkedes Köhler at oprettholde en rentabel virksomhed inden for karbonfrit papir på trods af sin deltagelse i kartellet, hævder det, at kartellet ikke kan have haft negative virkninger på markedet. Köhler konkluderer, at prisaftalerne ikke havde negative virkninger for kunderne, fordi kunderne ikke fik leverancer til rimelige markedspriser, men til priser, der var lavere end omkostningerne ⁽³⁶⁷⁾.

(392) Kommissionen må tilbagevise AWA's, MHTP's (Storas), Köhlers og Sappis argumenter. Først og fremmest er selve det forhold, at prisforhøjelserne blev bekendtgjort med beløb og tidspunkt efter samordningen, tilstrækkeligt til at fastslå, at der er tale om indvirkning på markedet. I den periode, som denne beslutning omfatter, var markedet for karbonfrit papir vigende, der var stor strukturbestemt overkapacitet, og efterspørgslen var faldende. Der indtraf kun kortvarige og midlertidige efterspørgselsstigninger på grund af kundernes lageropbygning. Desuden har flere af kartelvirksomhederne i deres svar på klagepunktsmeddelelsen omtalt store og vedvarende tab i den pågældende periode. Nogle bekræfter, at disse tab var årsag til, at de tilsluttede sig kartellet. Det fremgår endog af referaterne af de officielle AEMCP-møder, at parterne på grund af disse vanskeligheder overvejede at forelægge Kommissionen en anmodning om fritagelse for et krisekartel. Kommissionen erkender, at priserne i en sådan markedssituation kan forventes at falde, men mener ikke, at dette udelukker, at kartellet tog sigte på at kontrollere eller begrænse prisfaldet. Kartellet kan derfor have forhindret en naturlig tilpasning af produktionskapaciteten til efterspørgslen ved at holde ineffektive virksomheder på markedet længere, end det ville have været tilfældet under normale konkurrencevilkår.

(393) MHTP (Stora) fremfører, at priserne på karbonfrit papir kun kunne forhøjes, når de økonomiske forhold gjorde det muligt, det vil især sige stigende priser på papir-

masse og voksende efterspørgsel ⁽³⁶⁸⁾. AWA, der har fremlagt en ekspertrapport til støtte for sit argument vedrørende kartellets begrænsede virkninger, hævder, at priserne på karbonfrit papir er nært knyttet til ændringer i omkostningerne ved papirmasse. Ifølge AWA's ekspertrapport kunne producenterne af karbonfrit papir i perioden fra begyndelsen af 1994 til midten af 1995 kun forhøje priserne med det samme beløb som den faktiske stigning i omkostningerne ved papirmasse ⁽³⁶⁹⁾.

(394) Både AWA og MHTP (Stora) hævder, at producenterne fortsatte med at konkurrere, og at de bekendtgjorte prisforhøjelser derfor hyppigt ikke blev anvendt i praksis over for kunderne ⁽³⁷⁰⁾. Ifølge AWA fortsatte producenterne af karbonfrit papir med at konkurrere aggressivt om hinandens kunder ved at tilbyde særlig gunstige priser og ved at konkurrere om serviceniveauet, og at kunderne derfor i betydeligt omfang skiftede leverandører med deraf følgende udsving i markedsandelene på nationalt plan (mens der ikke var tale om nogen kraftige udsving på europæisk plan). AWA fremfører også, at prisfaldet skyldtes den fortsatte konkurrence.

(395) MHTP (Stora) udtaler, at klagepunktsmeddelelsen indeholder mange eksempler på, at kartelmedlemmerne havde forskellige synspunkter, og at aftalerne ikke blev gennemført. MHTP (Stora) konkluderer, at kartellet ikke var nogen succes i praksis på grund af uoverensstemmelse mellem deltagerne. Zanders henviser til fire dokumenter, der er vedlagt klagepunktsmeddelelsen, og som ifølge selskabet viser, at pris- og kvoteaftalerne ikke blev gennemført ⁽³⁷¹⁾.

(396) Kommissionen afviser AWA's, MHTP's (Storas) og Zanders argumenter. Med hensyn til AWA's argumenter ser

⁽³⁶⁸⁾ MHTP's (Storas) svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20420-20421.

⁽³⁶⁹⁾ Denne konklusion bygger på en sammenligning mellem AWA's faktiske nettopriser i lokal valuta i tre lande, nemlig Frankrig, Det Forenede Kongerige og Spanien, og de aftalte prisforhøjelser og omkostningerne på papirmasse for AWA. Rapporten antager, at AWA's faktiske priser svarer nogenlunde til markedspriserne, og at de priser, som AWA betalte for papirmasse, også svarer til det generelle prisniveau inden for denne branche. Ekspertrapporten indeholder en sammenligning mellem udviklingen i de priser på papirmasse, som AWA betalte, og dets egne priser på karbonfrit papir i Europa i perioden 1992-1998. Rapporten konkluderer, at der er nøje sammenhæng mellem prisændringerne på papirmasse og på karbonfrit papir. AWA's svar på klagepunktsmeddelelsen, bilag 1: »An economic assessment of the effectiveness of concertation in the carbonless paper market«, NERA, december 2000, dossier s. 16-26.

⁽³⁷⁰⁾ Svar på klagepunktsmeddelelsen: AWA, dossier s. 19730-19733, MHTP (Stora), dossier s. 20421-40424.

⁽³⁷¹⁾ Zanders' svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20506-20507.

⁽³⁶⁷⁾ Köhlers svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20728-20729.

aftalerne om kundetildeling og aftalerne om at begrænse konkurrencen om serviceniveauet ikke ud til at være indgået i den overordnede konkurrencebegrænsende plan. Selv om deltagerne fortsat ville have konkurreret på disse områder, er det ikke ensbetydende med, at kartellet ikke eller kun i begrænset omfang kunne have påvirket priserne på karbonfrit papir.

(397) Med hensyn til de eksempler i klagepunktsmeddelelsen, som MHTP (Stora) og Zanders har omtalt, bemærker Kommissionen, at de fleste af dem ikke viser, at gennemførelsen af aftalerne mislykkedes totalt. Bevismaterialet vedrørende møder og prisforhøjelser (jf. afsnit 1.4.3 og 1.4.4) viser, at de aftalte forhøjelser undertiden blev udsat, at der blev gennemført lidt lavere forhøjelser (f.eks. 6 % eller 7,5 % i stedet for 10 %), eller at der blev holdt flere møder for at revidere aftalen. Kartellet havde således indvirkning på karteldeltagernes prispolitik, også selv om prisforhøjelserne undertiden var lavere end aftalt eller blev gennemført senere.

(398) Med hensyn til overholdelsen af priserne hævder AWA, at kartellet nødvendigvis var af begrænset omfang og effektivitet, fordi producenterne måtte forhandle med kunderne om prisforhøjelser på individuelt grundlag. Ifølge AWA var det derfor let at tilsidesætte aftalerne med konkurrenterne, og dette forekom også hyppigt. AWA fremfører, at »eventuelle prisforhøjelser, der blev bekendtgjort efter aftale med konkurrenterne, udelukkende tjente som indledning til de efterfølgende prisforhandlinger med kunderne«⁽³⁷²⁾.

(399) Carrs udtaler, at de møder og andre former for hemmelige kontakter, som det deltog i, vedrørte ændringer i de såkaldte »listepriser«, dvs. priserne i producenterens prislister, og at dets deltagelse i drøftelserne om »listepriser« på ark havde meget begrænsede virkninger på markedet. Ifølge Carrs skyldes dette, at ark sælges gennem engrosforhandlere, som producenterne skal forhandle med, for at forhøjelserne i listepriserne slår igennem over for trykkerierne. Inden for ark yder leverandørerne store rabatter og tager andre salgsfremmende initiativer for at nå frem til den såkaldte »nettopris«, dvs. den pris, som trykkerierne skal betale.

(400) Ifølge Carrs havde den hemmelige prissamordning stor betydning for producenterne af ruller, men kun begrænset eller slet ingen betydning for producenterne af ark, fordi prisfastsættelsen på ark er fundamentalt forskellig fra prisfastsættelsen for ruller, hvor kunderne generelt er

trykkerierne, og ikke engrosforhandlerne. Carrs fremfører, at ruller for det meste sælges direkte til de endelige forbrugere, at priserne på ruller normalt ikke opgives som listepriser og nettopriser, og at eventuelle aftaler om ændring af priserne på ruller derfor ville påvirke priserne over for de endelige forbrugere direkte⁽³⁷³⁾.

(401) På baggrund af Førsteinstansrettens domme i »karton-sagen«⁽³⁷⁴⁾ er den omstændighed, at virksomhederne faktisk bekendtgjorde de aftalte prisforhøjelser, og at de bekendtgjorte priser dannede grundlag for fastsættelsen af de individuelle faktureringspriser, i sig selv tilstrækkelig til, at det kan konstateres, at det hemmelige prissamarbejde både tog sigte på og medførte en begrænsning af konkurrencen. Som konkluderet, er dette bevist i den foreliggende sag. For at vise, at kartellet faktisk påvirkede markedet for karbonfrit papir i EØS, er det derfor ikke nødvendigt at analysere, om ændringerne i de faktiske faktureringspriser fulgte ændringerne i de bekendtgjorte priser.

(402) Endelig konkluderer Kommissionen, at det blandt andet i betragtning af risikoen er utænkeligt, at parterne gentagne gange skulle have aftalt at mødes forskellige steder i Europa for at fastsætte prisforhøjelser, og i nogle tilfælde også tildeling af salgskvoter, hvis de havde haft den opfattelse, at kartellet ikke eller kun i begrænset omfang påvirkede markedet for karbonfrit papir i EØS.

a) 1) iii) Det relevante geografiske markedes størrelse

(403) Kartellet omfattede hele fællesmarkedet og, efter etableringen af EØS, også hele dette område. Alle dele af fællesmarkedet, og senere EØS, blev påvirket af det hemmelige samarbejde. For at vurdere overtrædelsens grovhed som helhed fastslår Kommissionen derfor, at kartellet påvirkede hele Fællesskabet og, efter oprettelsen af EØS, hele EØS.

a) 1) iv) Kommissionens konklusion med hensyn til overtrædelsens grovhed

(404) I betragtning af den adfærd, der behandles i denne sag, dens konkrete indvirkning på markedet for karbonfrit papir, og den omstændighed, at den omfattede hele fællesmarkedet og, efter oprettelsen af EØS, hele EØS, fin-

⁽³⁷²⁾ I engelsk originaltekst: »any price increases announced by agreement with competitors served merely as an opening position for subsequent negotiations with customers on prices«, AWA's svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19730-19731.

⁽³⁷³⁾ Carrs' svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20344-20346 og 20356.

⁽³⁷⁴⁾ Jf. f.eks. Førsteinstansrettens dom i sag T-354/94, Stora Kopparbergs Bergslags AB mod Kommissionen (»karton«), Sml. 1998, s. II-2111, præmis 170.

- der Kommissionen, at de virksomheder, som denne beslutning vedrører, har begået en meget alvorlig overtrædelse af EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1.
- (405) Inden for kategorien, meget alvorlige overtrædelser, gør bødeskalaen det muligt at behandle virksomhederne forskelligt for at tage hensyn til deres faktiske muligheder for at skade konkurrencen mærkbart, og for at fastsætte bøden på et niveau, der sikrer, at den har en tilstrækkelig afskrækkende virkning. Kommissionen bemærker, at dette især er nødvendigt, når der, som i den foreliggende sag, er betydelig forskel på de deltagende virksomheders størrelse.
- Klassificering af karteldeltagerne
- (406) I forbindelse med denne sag, der involverer flere virksomheder, må der ved fastsættelsen af bødernes grundbeløb tages hensyn til de enkelte virksomheders betydning og dermed deres adfærds faktiske indvirkning på konkurrencen. Med henblik herpå kan de deltagende virksomheder principielt opdeles i fire kategorier afhængigt af deres relative betydning på det relevante marked, eventuelt justeret af hensyn til andre faktorer, og især behovet for at sikre, at bøderne får en afskrækkende virkning.
- (407) Som grundlag for en sammenligning mellem virksomhedernes relative betydning på det relevante marked finder Kommissionen det hensigtsmæssigt i den foreliggende sag at anvende deres omsætning i EØS. Denne fremgangsmåde støttes af, at der er tale om et EØS-dækkende kartel, hvis hovedformål blandt andet var at aftale samordnede prisforhøjelser overalt i EØS. Sammenligningen foretages på grundlag af EØS-omsætningen i 1995. Tabel 1(b) i betragtning 18 indeholder de relevante tal.
- (408) AWA er langt den største producent af karbonfrit papir i EØS og vil derfor som den eneste blive anbragt i første kategori. MHTP, Zanders og Köhler, som er (eller var) mellemstore aktører på markedet for karbonfrit papir i EØS, vil udgøre den anden kategori. Torraspapel og Bolloré, der havde langt mindre relative markedsandele i EØS, anbringes i den tredje kategori. Sappi og Mougeot, der er betydeligt mindre i EØS, anbringes i fjerde kategori. Divipa, Zicuñaga og Carrs, der kun solgte deres produkter i et eller nogle få EØS-lande, anbringes i den femte kategori.
- (409) På denne baggrund fastsætter Kommissionen følgende bødebeløb på grundlag af overtrædelsens grovhed:
- AWA: 70,0 mio. EUR
  - MHTP, Zanders og Köhler: 24,5 mio. EUR
  - Torraspapel og Bolloré: 10,5 mio. EUR
  - Sappi og Mougeot: 5,6 mio. EUR
  - Divipa, Zicuñaga og Carrs: 1,4 mio. EUR.
  - Tilstrækkelig afskrækkende virkning
- (410) For at sikre, at bøden har en tilstrækkelig afskrækkende virkning, vil Kommissionen endvidere fastslå, om der er behov for en tilpasning af grundbeløbet for nogen af virksomhederne.
- (411) For AWA's, Sappis og Bollorés vedkommende mener Kommissionen, at det grundbeløb, der er fastsat ud fra deres relative betydning på det relevante marked, skal forhøjes på grund af virksomhedernes størrelse og deres samlede ressourcer.
- (412) På denne baggrund mener Kommissionen, at det af hensyn til den afskrækkende virkning er nødvendigt, at bødens grundbeløb, der er fastsat i betragtning 409, forhøjes med 100 % til 140 mio. EUR for AWA's vedkommende, til 21 mio. EUR for Bollorés vedkommende og til 11,2 mio. EUR for Sappis vedkommende.
- a) 2) *Overtrædelsens varighed*
- (413) Kommissionen har konstateret, at AWA, Copigraph (Bolloré), Köhler, Sappi, MHTP (Stora), Torraspapel og Zanders overtrådte EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, fra januar 1992 til september 1995. Mougeot begik samme overtrædelse fra maj 1992 til september 1995, Carrs fra januar 1993 til september 1995, Divipa fra marts 1992 til januar 1995 og Zicuñaga fra oktober 1993 til januar 1995.
- (414) Kommissionen konkluderer, at overtrædelsen var af mellemlang varighed (et til fem år) for hver af de deltagende virksomheder.
- (415) AWA, Copigraph (Bolloré), Köhler, Sappi, MHTP (Stora), Torraspapel og Zanders begik en overtrædelse i tre år og ni måneder. Det grundbeløb, der er fastsat for overtrædelsens grovhed (jf. betragtning 409), forhøjes derfor for hver af disse virksomheder med 35 % i alt.

(416) Hvad angår Mougeot, Carrs, Divipa og Zicuñaga varierende overtrædelsen fra mellem et år og fire måneder til tre år og fem måneder. Grundbeløbet, der er fastsat for overtrædelsens grovhed, forhøjes derfor med 30 % for Mougeot, med 25 % for Carrs, med 25 % for Divipa og med 10 % for Zicuñaga.

a) 3) *Konklusion med hensyn til grundbeløbet*

(417) Kommissionen fastsætter derfor bøderne grundbeløb således:

Arjo Wiggins Appleton Limited	189 mio. EUR
Bolloré SA	28,35 mio. EUR
Carrs Paper Ltd	1,75 mio. EUR
Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L	1,75 mio. EUR
Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH	33,075 mio. EUR
Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA	1,54 mio. EUR
Papeteries Mougeot SA	7,28 mio. EUR
Papierfabrik August Koehler AG	33,075 mio. EUR
Sappi Limited	15,12 mio. EUR
Torraspapel SA	14,175 mio. EUR
Zanders Feinpapiere AG	33,075 mio. EUR

b) **Skærpente omstændigheder: den førende rolle i kartellet**

(418) Der er ingen tvivl om, at AWA, der er den førende producent af karbonfrit papir i Europa, var kartellets primus motor overalt i EØS. De faktiske oplysninger om møderne, der er anført i denne beslutnings første del, viser, at flere kartelmøder blev arrangeret og ledet af AWA's repræsentanter. AWA tog også initiativ til omstruktureringen af kartellet.

(419) Der er desuden tegn på, at AWA tog initiativ til de prisforhøjelser, der blev vedtaget på i hvert fald to generelle kartelmøder og en række nationale møder, og at AWA krævede, at de øvrige deltagere gennemførte de samme forhøjelser. AWA's stilling som kartellets primus motor underbygges yderligere af referatet af det generelle kartelmøde den 2. februar 1995, der udtrykkeligt fastslår, at AWA ville stå i spidsen for bekendtgørelsen af de prisfor-

højelser, der blev vedtaget på mødet ⁽³⁷⁵⁾. Bevismateriale vedrørende priseddelelserne viser også, at AWA ofte var den første til at bekendtgøre prisforhøjelser på markedet, og at andre konkurrenter fulgte trop ⁽³⁷⁶⁾.

(420) AWA hævder, at der ikke var nogen primus motor, men at »kartelmøderne blev holdt på grund af gensidig enighed om, at der var behov for et møde«. AWA udtaler også, at kartelmøderne »blev arrangeret af et hvilket som helst selskab, men at et af de deltagende selskaber naturligvis måtte påtage sig at sørge for et mødelokale«. Ifølge AWA blev der, foruden af AWA selv og Torraspapel, reserveret mødelokaler af i hvert fald Köhler, Mougeot og Stora ⁽³⁷⁷⁾.

(421) Ifølge AWA fandt samordningen mellem producenterne af karbonfrit papir sted efter fælles overenskomst og krævede ingen trusler eller sanktioner. AWA afviser Mougeots udtalelser og fremfører, at den ordlyd, som Mougeot har anvendt, afspejler selskabets egen holdning og ikke de objektive forhold vedrørende AWA. Ifølge AWA er det desuden i Mougeots finansielle interesse i dag at fremstille sig selv som offer for tvang. AWA fremfører, at det var mindre end Stora og International Paper (Zanders' daværende ejer) og i samme kategori som Bolloré (Copigraphs daværende ejer) og Sappi.

(422) AWA er heller ikke enig med Kommissionen i, at AWA tog initiativ til i hvert nogle af prisforhøjelserne, og at selskabet krævede, at de øvrige fulgte trop. AWA erkender, at det ved forskellige lejligheder fremsatte bestemte bemærkninger med hensyn til, hvilke priser det eventuelt ville bekendtgøre, men hævder, at de øvrige selskaber også fremsatte sådanne bemærkninger. Selskabet understreger, at producenterne af karbonfrit papir handlede ud fra det samme synspunkt med hensyn til deres fælles interesser, og at kartelmøderne omfattede en egentlig udveksling af synspunkter og forslag mellem alle deltagerne.

(423) Kommissionen afviser AWA's argumenter. Det fremgår af et ensartet bevismateriale, at AWA, der økonomisk set var den førende virksomhed på markedet for karbonfrit papir og i stand til at udøve pres på sine konkurrenter, fordi det købte eller distribuerede ⁽³⁷⁸⁾ store dele af en række små producenters produktion, også spillede en

⁽³⁷⁵⁾ Dossier s. 7.

⁽³⁷⁶⁾ Jf. f.eks. dossier s. 2510, 2719 og 4607.

⁽³⁷⁷⁾ I engelsk originaltekst: »cartel meetings were held as a result of mutual agreement on the need for a meetings«, »were »convened« by any single company, although clearly one of the companies involved had to take responsibility for arranging a room for the meeting«. AWA's svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19744-19745.

⁽³⁷⁸⁾ Enten selv eller gennem distributører i AWA-koncernen.

vigtig rolle ved kontrollen af, at aftalerne blev overholdt ⁽³⁷⁹⁾. På dette punkt stemmer Mougeots udtalelser, der også indgår i en redegørelse, der generelt er i overensstemmelse med resten af bevismaterialet, overens med disse oplysninger om AWA's rolle i kartellet. Det skal desuden bemærkes, at AWA heller ikke bestrider Mougeots udtalelse om, at AWA reviderede Sarriós oplysninger om salgsmængderne.

- (424) På grund af denne skærpende omstændighed bør bødens grundbeløb forhøjes med 50 % for AWA's vedkommende.

c) Formildende omstændigheder

c) 1) Fuldstændig passivitet eller en rolle som medløber

- (425) Carrs, Copigraph og Torraspapel hævder, at de udelukkende spillede en passiv rolle ved overtrædelsen, og at de var tvunget til at deltage i kartellet på grund af pres fra kartellets primus motor AWA. Köhler fremfører også, at AWA's trusler var medvirkende til, at det deltog i det hemmelige samarbejde ⁽³⁸⁰⁾.

- (426) Kommissionen afviser disse argumenter. For det første bemærker den, at man med henblik på fastlæggelse af den rette bøde, kan opdele karteldeltagere i tre kategorier: primus motor, aktive medlemmer og passive medlemmer. I den foreliggende sag var AWA kartellets primus motor. Kommissionen mener, at alle de øvrige karteldeltagere, herunder Carrs og Copigraph (Bolloré), var aktive medlemmer. De to sidstnævnte virksomheder deltog regelmæssigt i kartelmøderne på deres nationale markeder. Carrs har endda udtalt, at det deltog i flere møder om det britiske og det irske marked end anført i klagepunktsmeddelelsen. Copigraph (Bolloré), som havde en større afsætning uden for sit hjemmemarked end Carrs, deltog også regelmæssigt i de generelle kartelmøder. Der foreligger også en lang række beviser på deres deltagelse i prisinitiativerne, og det fremgår, at de regelmæssigt bekendtgjorde de aftalte eller samordnede prisforhøjelser over for kunderne.

- (427) For det andet mener Kommissionen ikke, at trusler (i dette tilfælde fra kartellets primus motor) gør det berettiget at overtræde Fællesskabets og EØS' konkurrenceregler. I stedet for at tilslutte sig kartellet burde virk-

somhederne have underrettet de kompetente myndigheder, herunder Kommissionen, om deres konkurrenters ulovlige adfærd for at få den bragt til ophør.

c) 2) Overtrædelsens ophør

- (428) MHTP hævder, at kartellet ophørte i efteråret 1995, dvs. før de første kontrolundersøgelser fandt sted. Ifølge MHTP bør dette betragtes som en formildende omstændighed ved bødeudmålingen ⁽³⁸¹⁾.

- (429) Ved vurderingen af denne overtrædelse har Kommissionen dog kun taget den begrænsede periode i betragtning, for hvilken den mener at have tilstrækkelige beviser. Da der er tale om en oplagt overtrædelse, må Kommissionen afvise MHTP's krav om, at det skal betragtes som en formildende omstændighed, at kartellet tidligt blev bragt til ophør.

c) 3) Andre formildende omstændigheder

- (430) AWA mener, at den kritiske situation inden for den europæiske sektor for karbonfrit papir i sig selv bør betragtes som en formildende omstændighed. AWA udtaler, at sektoren befandt sig i en krisesituation og en længerevarende afmatning, og at Kommissionen i sine nyere beslutninger om kartellerne vedrørende legeringstillæg og sømløse stålrør ⁽³⁸²⁾ har taget sådanne forhold i betragtning ⁽³⁸³⁾. Copigraph (Bolloré), Köhler og Mougeot fremfører, at Kommissionen bør betragte det som en formildende omstændighed, at deres virksomhed vedrørende karbonfrit papir gav underskud i den periode, som denne beslutning omfatter ⁽³⁸⁴⁾. Copigraph (Bolloré) henviser i denne forbindelse til Førsteinstansrettens dom i sagen, Enichem Anic SpA ⁽³⁸⁵⁾.

⁽³⁸¹⁾ MHTP's (Storas) svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20424-20425.

⁽³⁸²⁾ Kommissionens beslutning 98/247/EKSF af 21. januar 1998 i sag IV/35.814 — Legeringstillæg, EFT L 100 af 1.4.1998, s. 55, nr. 83-84, og Kommissionens beslutning af 8. december 1999 i sag IV/E-1/35.860 — Sømløse stålrør, nr. 168 og 169, endnu ikke offentliggjort.

⁽³⁸³⁾ AWA's svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 19734.

⁽³⁸⁴⁾ Svar på klagepunktsmeddelelsen: AWA, dossier s. 19740-19741, Köhler, dossier s. 20680-20681 og 20731, Mougeot, dossier s. 19724. Alle konkurrenter, der påberåber sig tab, bortset fra AWA, har fremsat oplysninger om resultaterne af deres virksomhed inden for karbonfrit papir på årsbasis fra 1992 til 1997, 1998 eller 1999. Selv om disse tal viser betydelige udsving fra det ene år til det andet, viser de også, at producenterne havde overskud i den relevante periode.

⁽³⁸⁵⁾ Svar på klagepunktsmeddelelsen: Copigraph, dossier s. 19570-19571 og Bolloré, s. 19946-19947. Jf. også sag T-6/89, Enichem Anic Spa mod Kommissionen, Sml. 1991, s. II-1623, præmis 290-291.

⁽³⁷⁹⁾ Jf. betragtning 104, 109, 120, 143, 217 og 228.

⁽³⁸⁰⁾ Svar på klagepunktsmeddelelsen: Carrs, dossier s. 20371, Copigraph, dossier s. 19566, Torraspapel, dossier s. 20477 og Köhler, dossier s. 20728.

(431) Kommissionen mener generelt ikke, at den omstændighed, at virksomhederne ikke har draget fordel af et kartel, skal betragtes som en formildende omstændighed ved fastsættelsen af bøden, eller at virksomhederne i så fald skulle have ret til bødenedsættelse. De oplysninger, der kan udledes af svarene på klagepunktsmeddelelsen og den MHA-rapport, der blev bestilt af AEMCP ⁽³⁸⁶⁾, underbygger heller ikke den konklusion, at sektoren for karbonfrit papir i overtrædelsesperioden 1992-1995 var ramt af en alvorlig krise i lighed med de sektorer, som de tidligere kartelsager, virksomhederne har nævnt, vedrørte.

c) 4) *Konklusion med hensyn til formildende omstændigheder*

(432) Kommissionen konkluderer, at der ikke foreligger formildende omstændigheder i denne sag.

d) **Konklusion med hensyn til bødernes størrelse inden anvendelse af Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager**

(433) Kommissionen fastsætter derfor følgende bøder inden anvendelsen af Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager («samarbejdsmeddelelsen»):

Arjo Wiggins Appleton Limited	283,5 mio. EUR
Bolloré SA	28,35 mio. EUR
Carrs Paper Ltd	1,75 mio. EUR
Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L	1,75 mio. EUR
Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH	33,075 mio. EUR
Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA	1,54 mio. EUR
Papeteries Mougeot SA	7,28 mio. EUR
Papierfabrik August Koehler AG	33,075 mio. EUR
Sappi Limited	15,12 mio. EUR
Torraspapel SA	14,175 mio. EUR
Zanders Feinpapiere AG	33,075 mio. EUR

(434) Da de endelige beløb beregnet efter denne metode under ingen omstændigheder må overstige 10 % af virksomhedernes omsætning på verdensplan (som fastsat i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17), vil bøderne blive fastsat til følgende:

Arjo Wiggins Appleton Limited	283,5 mio. EUR
Bolloré SA	28,35 mio. EUR
Carrs Paper Ltd	1,75 mio. EUR
Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L	1,75 mio. EUR
Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH	23,6 mio. EUR
Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA	1,54 mio. EUR
Papeteries Mougeot SA	7,28 mio. EUR
Papierfabrik August Koehler AG	33,075 mio. EUR
Sappi Limited	15,12 mio. EUR
Torraspapel SA	14,175 mio. EUR
Zanders Feinpapiere AG	33,075 mio. EUR

e) **Anvendelse af Kommissionens samarbejdsmeddelelse**

(435) Nogle af de virksomheder, som denne beslutning er rettet til, har samarbejdet med Kommissionen på forskellige trin i undersøgelsen og om forskellige perioder i forbindelse med den overtrædelse, som denne beslutning vedrører, med henblik på at opnå en favorabel behandling som fastsat i samarbejdsmeddelelsen. Af hensyn til de pågældende virksomheders berettigede forventninger, når det gælder bødefritagelse eller bødenedsættelse på grundlag af deres samarbejde, er det nødvendigt at undersøge, om de deltagende parter opfyldte samarbejdsmeddelelsens betingelser.

e) 1) *Bødefritagelse eller meget betydelig bødenedsættelse*

(436) Sappi fremfører, at det har ret til fuldstændig bødefritagelse med hensyn til de kartelaftaler, som denne beslutning vedrører ⁽³⁸⁷⁾.

⁽³⁸⁶⁾ Jf. fodnote 10.

⁽³⁸⁷⁾ Sappis svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20602 og 20620-20622.

- (437) Kommissionen erkender, at Sappi underrettede Kommissionen om det kartel, som denne beslutning vedrører, inden Kommissionen havde foretaget nogen kontrolundersøgelse. Kommissionen erkender også, at den, da Sappi den 11. november 1996 fremsatte en skriftlig udtalelse om sin deltagelse i kartellet, ikke var i besiddelse af tilstrækkelige oplysninger til, at den kunne bevise det pågældende kartels eksistens.
- (438) Sappi var den første af karteldeltagerne, der fremlagde beviser på kartellets eksistens. Efter sin første henvendelse til Kommissionen fremlagde Sappi yderligere oplysninger og dokumenter om kartellet i flere omgange fra 1996 til 1999. Sappis materiale består hovedsagelig af referater af kartelmøderne, referater af AEMCP-møderne, medarbejders udtalelser om, hvordan kartellet fungerede (herunder beskrivelse af kartelmøderne, deltagerne og de indgåede aftaler), materiale om prisforhøjelser og oplysninger om markedet og AEMCP.
- (439) Sappis oplysninger gjorde det muligt for Kommissionen at påvise en række kartelmøder og hemmelige kontakter i den periode, som denne procedure vedrører, og at fastslå, hvad møderne vedrørte og hvem der deltog. Kommissionen konkluderer, at Sappis materiale ganske vist ikke omfatter alle kartellets aspekter, men må betragtes som afgørende beviser på kartellets eksistens. Kommissionen mener også, at Sappi fortsatte med at samarbejde fuldt ud under hele undersøgelsen.
- (440) Sappi fremfører, at det indstillede alle sine kartelaktiviteter fra det tidspunkt, hvor den afslørede kartellet for Kommissionen. Selskabet anfører desuden, at det endog besluttede ikke at deltage i de efterfølgende AEMCP-møder for at undgå, at det så ud, som om det stadig havde hemmelige kontakter med konkurrenterne og for at understrege, at det ikke ville deltage i nogen hemmelige foranstaltninger i fremtiden ⁽³⁸⁸⁾.
- (441) Kommissionen bekræfter, at Sappi havde indstillet sin deltagelse i kartellet den 19. september 1996, hvor det først henvendte sig til Kommissionen, og den 11. november 1996, hvor det fremsendte en skriftlig redegørelse.
- (442) Endelig må det konstateres, at Sappi ikke har tvunget andre virksomheder til at deltage i kartellet, at det ikke har været initiativtager til kartellet, og at det heller ikke har spillet en afgørende rolle i den ulovlige aktivitet.
- (443) Kommissionen mener derfor, at Sappi kan være omfattet af afsnit B i samarbejdsmeddelelsen. Kommissionen indrømmer derfor Sappi en nedsættelse på 100 % af den bøde, selskabet ville have fået pålagt, hvis ikke det havde valgt at samarbejde med Kommissionen.
- e) 2) *Betydelig bødenedsættelse*
- (444) Mougeot var den anden karteldeltager, der fremlagde beviser på kartellet. Den 14. april 1999, efter at Kommissionen ved en beslutning havde gennemført kontrolundersøgelser og sendt Mougeot en begæring om oplysninger, forelagde Mougeot Kommissionen en udtalelse og en række dokumenter, der var relevante for sagen.
- (445) Kommissionen mener, at Sappi allerede på det tidspunkt, hvor Mougeot begyndte at samarbejde, havde fremlagt tilstrækkelige oplysninger til, at Kommissionen kunne bevise kartellets eksistens. Kommissionen konkluderer derfor, at Mougeots samarbejde ikke opfylder betingelserne i samarbejdsmeddelelsens afsnit B, litra b), og at selskabet derfor ikke kan indrømmes en betydelig bødenedsættelse i henhold til meddelelsens afsnit C.
- e) 3) *Væsentlig bødenedsættelse*
- e) 3) i) *Bevismateriale forelagt*
Kommissionen inden udsendelsen af klagepunktsmeddelelsen
- (446) Inden Kommissionen vedtog sin klagepunktsmeddelelse, fik den forelagt oplysninger og/eller dokumenter af Mougeot, AWA, MHTP (Stora) og Copigraph. Deres samarbejde varierede dog betydeligt i omfang og karakter.
- (447) Mougeot fremlagde frivilligt redegørelser og dokumenter med detaljerede oplysninger om kartelmøderne (hovedsagelig vedrørende sit hjemmemarked, Frankrig), herunder oplysninger om mødetidspunkter, deltagere, mødernes indhold og de indgåede aftaler.
- (448) AWA sendte frivilligt Kommissionen oplysninger om kartelmøder, hvoraf det fremgik i detaljer, i hvilke perioder disse møder blev afholdt i Fællesskabets forskellige medlemsstater, samt deltagerlister. Med hensyn til mødernes indhold anførte AWA, at »der på nogle af

⁽³⁸⁸⁾ Sappis svar på klagepunktsmeddelelsen, dossier s. 20604-20606 og 20615-20616.

disse møder blev drøftet priser på karbonfrit papir, og at der også blev udvekslet planer om prisforhøjelser»⁽³⁸⁹⁾.

(449) Ud over blot at besvare begæringen om oplysninger, indrømmede Copigraph, at en af selskabets ledende medarbejdere havde deltaget i to eller tre møder mellem konkurrenter i 1993-1994, hvor der blev aftalt prisforhøjelser, og nævnte også andre deltagere i disse møder.

(450) MHTP's (Storas) svar var mere uklart; det indrømmede, at der havde fundet prisdrøftelser sted mellem konkurrenter, men hævdede, at der ikke var aftalt nogen forhøjelser. Denne vage og uunderbyggede tilkendegivelse kan ikke betegnes som oplysninger eller dokumenter, der bidrog til at fastslå, at der forelå en overtrædelse, og gør derfor ikke nogen bødenedsættelse berettiget.

(451) Desuden fremfører Köhler, at det er berettiget til en væsentlig bødenedsættelse, fordi det afgav et detaljeret svar på Kommissionens begæring om oplysninger. Kommissionen bemærker, at virksomhederne har pligt til at give Kommissionen de oplysninger, som den anmoder om efter artikel 11 i forordning nr. 17. Forordning nr. 17 pålægger virksomhederne pligt til at samarbejde aktivt, hvilket indebærer, at de skal forelægge Kommissionen alle relevante oplysninger i forbindelse med undersøgelsen⁽³⁹⁰⁾. Samarbejde, der falder ind under denne forpligtelse, berettiger ikke til bødenedsættelse.

(452) Disse betragtninger og de forhold, der er beskrevet i betragtning 70, gør det berettiget at nedsætte bøden med 50 % for Mougeot, med 35 % for AWA og med 20 % for Bolloré (Copigraph).

e) 3) ii) De faktiske omstændigheder ikke bestredet efter modtagelsen af klagepunktsmeddelelsen

(453) Efter at have modtaget Kommissionens klagepunktsmeddelelse fremførte Carrs, Köhler, MHTP og Zanders, at de var berettigede til en væsentlig bødenedsættelse, fordi de ikke havde bestredet de faktiske omstændigheder.

⁽³⁸⁹⁾ I engelsk originaltekst: »at some of these meetings ... carbonless paper prices were discussed ... extending to an exchange of intentions regarding announcements of price increases«, dossier s. 7829.

⁽³⁹⁰⁾ Jf. Domstolens dom af 18. oktober 1989 i sag Orkem mod Kommissionen, Sml. 1989, s. 3283, præmis 20 m.fl.

(454) Carrs indrømmer kartellets eksistens og sin deltagelse i det i hele den periode, der er anført i denne beslutning.

(455) Zanders fremfører, at det ikke bestrider »hovedindholdet i Kommissionens bemærkninger i klagepunktsmeddelelsen« for perioden fra 1992 til efteråret 1995.

(456) MHTP udtaler, at det ikke bestrider de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for Kommissionens konstatering af, at der blev begået en overtrædelse fra 1992 til midt i 1995.

(457) Köhler udtaler, at det ikke bestrider »en række omstændigheder«, der er anført i klagepunktsmeddelelsen. Köhler bestrider dog væsentlige dele af oplysningerne om, at det skulle have deltaget i kartellet i hele perioden. Köhler bestrider især Kommissionens beskrivelse af salgskvote- og markedsdelingsaftaler, og at der skulle være tale om et kontrolsystem⁽³⁹¹⁾. Kommissionen konkluderer derfor, at der ikke er tale om noget effektivt samarbejde fra Köhlers side.

(458) Kommissionen indrømmer Carrs, MHTP og Zanders en bødenedsættelse på 10 %, fordi de ikke bestred de faktiske omstændigheder.

f) Betalingsevne

(459) Carrs har fremsat argumenter med hensyn til sin betalingsevne i en bestemt social sammenhæng, som hovedsagelig vedrører virksomhedens nuværende gældssituation og dens lave rentabilitet.

(460) For at undersøge dette argument anmodede Kommissionen om detaljerede oplysninger om selskabets finansielle situation⁽³⁹²⁾. På grundlag af en undersøgelse af selskabets fortrolige indlæg under den mundtlige høring og dets svar af 8. oktober 2001, samt en række yderligere oplysninger, der blev indgivet den 10., 13. og 14. december 2001⁽³⁹³⁾, konkluderer Kommissionen, at det ikke vil være berettiget at tilpasse bødebeløbet i denne sag. Hvis man alene tager hensyn til den kendsgerning, at en virksomhed befinder sig i en vanskelig finansiell situation på grund af de generelle markedsvilkår, vil det være ensbetydende med, at virksomheden får en uberettiget konkurrencemæssig fordel.

⁽³⁹¹⁾ Dossier s. 20725-20729.

⁽³⁹²⁾ Kommissionens begæring om oplysninger af 5. september 2001 efter artikel 11 i forordning nr. 17. Dossier s. 21338-21340.

⁽³⁹³⁾ Dossier s. 21350-21486, 21512-21540.

g) De endelige bøder i denne sag		Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L	fra marts 1992 til januar 1995	
(461)	Virksomhederne bør pålægges følgende bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, litra a), i forordning nr. 17:	Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH	fra januar 1992 til september 1995	
	Arjo Wiggins Appleton Limited	184,27 mio. EUR	Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA	fra oktober 1993 til januar 1995
	Bolloré SA	22,68 mio. EUR	Papeteries Mougeot SA	fra maj 1992 til september 1995
	Carrs Paper Ltd	1,57 mio. EUR	Papierfabrik August Koehler AG	fra januar 1992 til september 1995
	Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L	1,75 mio. EUR	Sappi Limited	fra januar 1992 til september 1995
	Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH	21,24 mio. EUR	Torraspapel SA	fra januar 1992 til september 1995
	Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA	1,54 mio. EUR	Zanders Feinpapiere AG	fra januar 1992 til september 1995
	Papeteries Mougeot SA	3,64 mio. EUR		
	Papierfabrik August Koehler AG	33,07 mio. EUR		
	Sappi Limited	0 EUR		
	Torraspapel SA	14,17 mio. EUR		
	Zanders Feinpapiere AG	29,76 mio. EUR		

Artikel 2

De i artikel 1 nævnte virksomheder bringer omgående den deri omhandlede overtrædelse til ophør, hvis de ikke allerede har gjort det. I forbindelse med deres virksomhed inden for karbonfrit papir afholder de sig fra aftaler eller samordnet praksis, der har samme eller tilsvarende formål eller virkninger som overtrædelsen.

VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

Artikel 1

Arjo Wiggins Appleton Limited, Bolloré SA, Carrs Paper Ltd, Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L., Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH, Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA, Papeteries Mougeot SA, Papierfabrik August Köhler AG, Sappi Limited, Torraspapel SA og Zanders Feinpapiere AG har overtrådt EF-traktatens artikel 81, stk. 1, og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, ved at deltage i et kompleks af aftaler og samordnet praksis inden for sektoren for karbonfrit papir.

Overtrædelsens varighed:

Arjo Wiggins Appleton Limited	fra januar 1992 til september 1995
Bolloré SA	fra januar 1992 til september 1995
Carrs Paper Ltd	fra januar 1993 til september 1995

Artikel 3

De i artikel 1 nævnte virksomheder pålægges følgende bøder for den deri omhandlede overtrædelse:

Arjo Wiggins Appleton Limited	184,27 mio. EUR
Bolloré SA	22,68 mio. EUR
Carrs Paper Ltd	1,57 mio. EUR
Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L	1,75 mio. EUR
Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH	21,24 mio. EUR
Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga SA	1,54 mio. EUR
Papeteries Mougeot SA	3,64 mio. EUR

Papierfabrik August Koehler AG 33,07 mio. EUR
 Sappi Limited 0 EUR
 Torraspapel SA 14,17 mio. EUR
 Zanders Feinpapiere AG 29,76 mio. EUR

Bøderne indbetales inden tre måneder efter meddelelsen af denne beslutning på følgende konto:

Europa-Kommissionens konto nr. 642-0029000-95 i

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA) S.A.

Avenue des Arts, 43B-1040 Bruxelles/Brussel

(Code SWIFT: BBVABEBB — code IBAN BE76 6420 0290 0095).

Efter denne periodes udløb påløber der automatisk renter til den sats, som Den Europæiske Centralbank anvender ved sine vigtigste refinansieringstransaktioner på den første dag i den måned, hvor denne beslutning vedtages, plus 3,5 procentpoint, dvs. 6,77 %.

Artikel 4

Denne beslutning er rettet til:

Arjo Wiggins Appleton Limited
 St Clement House
 Alençon Link
 Basingstoke
 Hampshire RG21 7SB
 United Kingdom

Bolloré SA
 Tour Bolloré
 31-32, quai de Dion-Bouton
 92811 Puteaux cedex
 France

Carrs Paper Ltd
 Cranmore Boulevard
 Shirley, Solihull
 West Midlands B90 4LJ
 United Kingdom

Distribuidora Vizcaína de Papeles S.L
 Poligono Industrial Neinver
 Barrio Astince n 12-14
 48160 Derio, Vizcaya
 España
 Mitsubishi HiTech Paper Bielefeld GmbH
 Niedernholz 23
 33699 Bielefeld
 Deutschland

Papelera Guipuzoana de Zicuñaga SA
 Barrio Zicuñaga
 20120 Hernani, Guipúzcoa
 España

Papeteries Mougeot SA
 34, Rue Maurice Mougeot
 88600 Laval-sur-Vologne
 France

Papierfabrik August Koehler AG
 Hauptstraße 2-4
 77704 Oberkirch
 Deutschland

Sappi Limited
 Sappi House
 48 Ameshoff Street
 2001 Braamfontein
 Johannesburg
 Republic of South Africa

Torraspapel SA
 Gran Via de les Corts Catalanes 678
 08010 Barcelona
 España

Zanders Feinpapiere AG
 An der Gohrsmühle
 51465 Bergisch Gladbach
 Deutschland

Denne beslutning kan tvangsfuldbyrdes efter traktatens artikel 256.

Udfærdiget i Bruxelles, den 20. december 2001.

På Kommissionen vegne

Mario MONTI

Medlem af Kommissionen

BILAG I

AEMCP-MØDER OG GENERELLE KARTELMØDER

Tabel A

Officielle AEMCP-møder siden januar 1992 og generelle kartelmøder siden september 1993

ÅR	OFFICIELLE AEMCP-MØDER	GENERELLE KARTELMØDER
1992	23. januar, Zürich	
	27. marts, Zürich	
	26. maj, Zürich	
	10. september, Zürich	
	25. november, Zürich	
1993	9. februar, Zürich	
	26. april, Zürich	
	7. juli, Zürich	
	14. september, Frankfurt	14. september, Frankfurt
	18. november, Bruxelles	
1994	19. januar, Paris	19. januar, Paris
	21. april, Nice	
	21. juni, Frankfurt	21. juni, Frankfurt
	22. september, Frankfurt	22. september, Frankfurt
	10. november, Frankfurt	
1995	2. februar, Frankfurt	2. februar, Frankfurt
	21. april, Frankfurt	
	28. juni, Frankfurt	(planlagt) 28. juni, Frankfurt
	29. september, Frankfurt	(planlagt) 29. september, Frankfurt

Tabel B

Deltagelse i de officielle AEMCP-møder

Mødetidspunkt	AWA	Binda	Copigraph	Köhler	Mougeot	Sappi	Stora	Torras- papel	Zanders
23.1.1992, Zürich	X	X	X	X			X	X	X
27.3.1992, Zürich	X	X		X		X	X	X	X
26.5.1992, Zürich	X	X	X	X	X	X	X	X	X
10.9.1992, Zürich	X	X		X	X	X	X	X	X
25.11.1992, Zürich	X	X	X	X	X		X	X	X
9.2.1993, Zürich	X	X	X	X	X	X	X	X	X
26.4.1993, Zürich	X		X	X	X	X	X	X	X
7.7.1993, Zürich	X			X	X	X	X	X	X
14.9.1993, Frankfurt	X		X	X	X	X	X	X	X
18.11.1993, Bruxelles	X		X	X	X	X	X	X	X
19.1.1994, Paris	X		X	X	X	X	X	X	X
21.4.1994, Nice	X		X	X	X	X	X	X	X
21.6.1994, Frankfurt	X		X	X	X	X	X	X	X
22.9.1994, Frankfurt	X		X	X	X	X	X	X	X
10.11.1994, Frankfurt	X			X	X	X	X	X	X
2.2.1995, Frankfurt	X			X	X	X	X	X	X
21.4.1995, Frankfurt	X			X	X	X	X	X	X
28.6.1995, Frankfurt	X		X	X	X	X	X	X	X
29.9.1995, Frankfurt	X		X	X	X	X	X	X	X

BILAG II

NATIONALE OG REGIONALE KARTELMØDER: TIDSPUNKTER, DELTAGERE OG MÅRKEDEDER

Mødetidspunkt	AWA	Binda	Carrs	Copigraph	Divipa	Köhler	Mougeot	Sappi	Stora	Torraspapel	Zanders	Zicuhaga
17.2.1992 Det spanske marked						X ⁽¹⁾		X ⁽²⁾		X ⁽³⁾		
5.3.1992 Det spanske marked	[to AWA-ansat- te] * ⁽⁴⁾	X ⁽⁵⁾			X ⁽⁶⁾	X ⁽⁷⁾		[to Sappi-ansat- te] * ⁽⁸⁾	X ⁽⁹⁾	X ⁽¹⁰⁾		
Foråret 1992 (sandsynligvis april) Det franske marked	[en AWA-an- sat] * ⁽¹¹⁾			X ⁽¹²⁾		X ⁽¹³⁾	X ⁽¹⁴⁾	[en Sappi-an- sat] * ⁽¹⁵⁾ , X ⁽¹⁵⁾	X ⁽¹⁶⁾	Salgschef i Frankrig ⁽¹⁷⁾	[Zanders' agent] * ⁽¹⁸⁾	
16.7.1992 Det spanske + portugisiske marked	[to AWA-ansat- te] * ⁽¹⁹⁾					[en Köhler-an- sat] * ⁽²⁰⁾		[en Unipapel- ansat] * ⁽²¹⁾	X ⁽²²⁾	X ⁽²³⁾		
14.1.1993 Det britiske + irske marked	[to AWA-ansat- te] * ⁽²⁴⁾	[en Binda-an- sat] * ⁽²⁵⁾	[en Carrs-an- sat] * ⁽²⁶⁾			[to Köhler-an- satte] * ⁽²⁷⁾		X ⁽²⁸⁾	[to Stora-ansat- te] * ⁽²⁹⁾			
Foråret 1993 (sandsynligvis april) Det franske marked	[en AWA-an- sat] * ⁽³⁰⁾			X ⁽³¹⁾		X [en Köhler-an- sat] * ⁽³²⁾	X ⁽³³⁾	[en Sappi-an- sat] * ⁽³⁴⁾ , X ⁽³⁴⁾	X [en Stora-an- sat] * ⁽³⁵⁾	Salgschef i Frankrig ⁽³⁶⁾	[Zanders' agent] * ⁽³⁷⁾	
30.9.1993 Det spanske marked	X ⁽³⁸⁾	X ⁽³⁹⁾		X ⁽⁴⁰⁾	X ⁽⁴¹⁾	[Köhler's agent] * ⁽⁴²⁾		[en Sappi-an- sat] * ⁽⁴³⁾	X ⁽⁴⁴⁾	X ⁽⁴⁵⁾	X ⁽⁴⁶⁾	
1.10.1993 Det franske marked	[fire AWA-an- satte] * ⁽⁴⁷⁾			[to Copigraph- ansatte] * ⁽⁴⁸⁾		[en Köhler-an- sat] * ⁽⁴⁹⁾	[tre Mougeot- ansatte] * ⁽⁵⁰⁾	[en Sappi-an- sat] * ⁽⁵¹⁾	[to Stora-ansat- te] * ⁽⁵²⁾	X ⁽⁵³⁾	[to Zanders-an- satte] * ⁽⁵⁴⁾	

Mødetidspunkt	AWA	Binda	Carrs	Copigraph	Divipa	Köhler	Mougeot	Sappi	Stora	Torraspapel	Zanders	Zicuñaga
19.10.1993 Det spanske marked	X ⁽⁵⁵⁾				X ⁽⁵⁶⁾	X ⁽⁵⁷⁾		[en Sappi-ansat] [*] , X ⁽⁵⁸⁾	X ⁽⁵⁹⁾	X ⁽⁶⁰⁾	X ⁽⁶¹⁾	X ⁽⁶²⁾
9.11.1993 Det britiske + irske marked	[tre AWA-ansatte] [*] (63)		[en Carrs-ansat] [*] (64)			[en Köhler-ansat] [*] (65)	[tre Mougeot-ansatte] [*] (66)	[to Sappi-ansatte] [*] (67)	[to Stora-ansatte] [*] (68)	[en Torraspapel-ansat] [*] (69)		
20.1.1994 Det franske marked	[to AWA-ansatte] [*] (70)			[en Copigraph-ansat] [*] (71)		[en Köhler-ansat] [*] (72)	[en Mougeot-ansat] [*] (73)		[en Stora-ansat] [*] (74)			
9.2.1994 Det portugis- ske marked	[en AWA-ansat] [*] (75)					[en Köhler-ansat] [*] (76)		[en Unipapel-ansat] [*] (77)	[en Stora-ansat] [*] (78)	[en Torraspapel-ansat] [*] (79)		
3.5.1994 Det spanske marked	[to AWA-ansatte] [*] (80)			X ⁽⁸¹⁾	[to Divipa-ansatte] [*] (82)	[to Köhler-ansatte] [*] [Köhler's agent] [*] (83)		[en Sappi-ansat] [*] X ⁽⁸⁴⁾	[to Stora-ansatte] [*] (85)	[en Torraspapel-ansat] [*] (86)	[en Zanders-ansat] [*] (87)	[en Zicuñaga-ansat] [*] (88)
Maj 1994 Det franske marked	[to AWA-ansatte] [*] (89)			[en Copigraph-ansat] [*] (90)		[to Köhler-ansatte] [*] (91)	[to Mougeot-ansatte] [*] (92)		[en Stora-ansat] [*] (93)	[en Torraspapel-ansat] [*] (94)		
29.6.1994 Det spanske marked	[en AWA-ansat] [*] (95)			X ⁽⁹⁶⁾	[to Divipa-ansatte] [*] (97)	[Köhler's agent] [*] [to Köhler-ansatte] [*] (98)		[en Sappi-ansat] [*] X ⁽⁹⁹⁾	[en Stora-ansat] [*] (100)	[to Torraspapel-ansatte] [*] (101)	[en Zanders-ansat] [*] (102)	[en Zicuñaga-ansat] [*] (103)
23.9.1994 Det spanske marked	X ⁽¹⁰⁴⁾				X ⁽¹⁰⁵⁾	X ⁽¹⁰⁶⁾		X ⁽¹⁰⁷⁾	X ⁽¹⁰⁸⁾	X ⁽¹⁰⁹⁾	X ⁽¹¹⁰⁾	X ⁽¹¹¹⁾

Mødetidspunkt	AWA	Binda	Carrs	Copigraph	Divipa	Köhler	Mougeot	Sappi	Stora	Torraspapel	Zanders	Zicuñaga
19.10.1994 Det spanske marked	[en AWA-ansat] * (112)			[en Copigraph-ansat] * (113)	[en Divipa-ansat] * (114)	[en Köhler-ansat] * (115) [Köhler-agent] * (115)	[en Mougeot-ansat] * (116)		[en Stora-ansat] * (117)	[en Torraspapel-ansat] * (118)		[en Zicuñaga-ansat] * (119)
6.12.1994 Det franske marked	[to AWA-ansatte] * (120)			[en Copigraph-ansat] * (121)		[en Köhler-ansat] * (122)	[en Mougeot-ansat] * (123)		[en Stora-ansat] * (124)	[en Torraspapel-ansat] * (125)	[en Zanders-ansat] * (126)	
20.1.1995 Det franske marked	[to AWA-ansatte] * (127)			[en Copigraph-ansat] * (128)		[en Köhler-ansat] * (129)	[en Mougeot-ansat] * (130)		[en Stora-ansat] * (131)	[en Torraspapel-ansat] * (132)	[en Zanders-ansat] * (133)	
Foråret 1995 Det franske marked	X (134)			X (135)		X (136)	X (137)		X (138)	X (139)	X (140)	

* Oplysninger i skarp parentes markeret med en asterisk erstatter fortrolige oplysninger, der er udeladt af teksten.

(1) Dossier s. 4588.

(2) Dossier s. 4588.

(3) Dossier s. 4588.

(4) Dossier s. 4703-4704, 7828.

(5) Dossier s. 7828.

(6) Dossier s. 4703-4704, 7828.

(7) Dossier s. 4703-4704.

(8) Dossier s. 4703-4704, 4589.

(9) Dossier s. 7828.

(10) Dossier s. 4703-4704.

(11) Dossier s. 7828 og 34, 223-224, 9940.

(12) Dossier s. 7828.

(13) Dossier s. 34, 223-224, 9940 og 7828.

(14) Dossier s. 7828.

(15) Dossier s. 34, 223-224, 9940 og 7828.

(16) Dossier s. 34, 223-224, 9940 og 7828.

(17) Dossier s. 34, 223-224, 9940 og 7828.

(18) Dossier s. 34, 223-224, 9940 og 7828.

(19) Dossier s. 4484, 7828.

(20) Dossier s. 4484, 7828.

(21) Dossier s. 4484, 7828.

(22) Dossier s. 7828.

(23) Dossier s. 4484, 7828.

(24) Dossier s. 33-34, 223, 4655, 4657, 7828.

(25) Dossier s. 33-34, 223.

(26) Dossier s. 33-34, 7828.

(27) Dossier s. 33-34, 223, 4655, 4657, 7828.

(28) Dossier s. 33-34, 223, 4655, 4657, 7828.

- (29) Dossier s. 33-34, 223, 4655, 4657, 7828.
(30) Dossier s. 34, 223-224, 9940 og 7828.
(31) Dossier s. 7828.
(32) Dossier s. 5034, 7828.
(33) Dossier s. 7828.
(34) Dossier s. 34, 223-224, 9940 og 7828.
(35) Dossier s. 4798-4799, 7828.
(36) Dossier s. 34, 223-224, 9940 og 7828.
(37) Dossier s. 34, 223-224, 9940 og 7828.
(38) Dossier s. 5, 7828.
(39) Dossier s. 5, 7828.
(40) Dossier s. 5, 7828.
(41) Dossier s. 5, 7828.
(42) Dossier s. 5, 7828.
(43) Dossier s. 5, 7828.
(44) Dossier s. 5, 7828.
(45) Dossier s. 5, 7828.
(46) Dossier s. 5, 7828.
(47) Dossier s. 6, 7648, 7828, 9938, 9973.
(48) Dossier s. 6, 7648, 7828, 9938, 9973.
(49) Dossier s. 6, 7648, 7828, 9938, 9973 og 5025-5028, 5043.
(50) Dossier s. 6, 7648, 7828, 9938, 9973.
(51) Dossier s. 6, 7648, 7828, 9938, 9973.
(52) Dossier s. 6, 7648, 7828, 9938, 9973.
(53) Dossier s. 6, 7828, 9938, 9973.
(54) Dossier s. 6, 7648, 7828, 9938, 9973.
(55) Dossier s. 4474, 4658, 9939.
(56) Dossier s. 4474, 4658, 9939.
(57) Dossier s. 4474, 4658, 9939.
(58) Dossier s. 4474, 4658, 9939.
(59) Dossier s. 4474, 4658, 9939.
(60) Dossier s. 4474, 4658, 9939.
(61) Dossier s. 4474, 4658, 9939.
(62) Dossier s. 4474, 4658, 9939.
(63) Dossier s. 4649-7650, 7828, 9939.
(64) Dossier s. 4649-7650, 7828, 9939.
(65) Dossier s. 4649-7650, 7828, 9939.
(66) Dossier s. 4649-7650, 7828, 9939.
(67) Dossier s. 4649-7650, 7828, 9939.
(68) Dossier s. 4649-7650, 7828, 9939.
(69) Dossier s. 4649-7650, 7828, 9939.
(70) Dossier s. 7650, 7828.
(71) Dossier s. 7650, 7828.
(72) Dossier s. 7650, 7828.
(73) Dossier s. 7650, 7828.
(74) Dossier s. 7650, 7828.
(75) Dossier s. 35-41, 47-51, 4483-4484, 7828, 9939.
(76) Dossier s. 35-41, 47-51, 4483-4484, 7828, 9939.
(77) Dossier s. 35-41, 47-51, 4483-4484, 7828, 9939.
(78) Dossier s. 35-41, 47-51, 4483-4484, 7828, 9939.
(79) Dossier s. 35-41, 47-51, 4483-4484, 7828, 9939.
(80) Dossier s. 8, 9938-9939, 9977-9978.
(81) Dossier s. 8, 9938-9939, 9977-9978.
(82) Dossier s. 8, 9938-9939, 9977-9978.
(83) Dossier s. 8, 9938-9939, 9977-9978 og 5052, 5014-5015, 5373.
(84) Dossier s. 8, 9938-9939, 9977-9978.
(85) Dossier s. 8, 9938-9939, 9977-9978 og 4788-4790, 5009, 5637-5638, 5690-5693.
(86) Dossier s. 8, 9938-9939, 9977-9978.
(87) Dossier s. 8, 9938-9939, 9977-9978.
(88) Dossier s. 8, 9938-9939, 9977-9978.

- (8⁹) Dossier s. 7651, 7828.
 (9⁰) Dossier s. 7651, 7828.
 (9¹) Dossier s. 7651, 7828.
 (9²) Dossier s. 7651, 7828.
 (9³) Dossier s. 7651, 7828.
 (9⁴) Dossier s. 7651, 7828.
 (9⁵) Dossier s. 4476, 4657-4659, 7828, 9940, 9979-9980.
 (9⁶) Dossier s. 4476, 4657-4659, 7828, 9940, 9979-9980.
 (9⁷) Dossier s. 4476, 4657-4659, 7828, 9940, 9979-9980.
 (9⁸) Dossier s. 4476, 4657-4659, 7828, 9940, 9979-9980 og 5053, 5373-5374.
 (9⁹) Dossier s. 4476, 4657-4659, 7828, 9940, 9979-9980.
 (10⁰) Dossier s. 4476, 4657-4659, 7828, 9940, 9979-9980.
 (10¹) Dossier s. 4476, 4657-4659, 7828, 9940, 9979-9980.
 (10²) Dossier s. 4476, 4657-4659, 7828, 9940, 9979-9980.
 (10³) Dossier s. 4476, 4657-4659, 7828, 9940, 9979-9980.
 (10⁴) Dossier s. 4476, 4565, 7828.
 (10⁵) Dossier s. 4476, 4565, 7828.
 (10⁶) Dossier s. 4476, 4565, 7828.
 (10⁷) Dossier s. 4476, 4565, 7828.
 (10⁸) Dossier s. 4476, 4565, 7828.
 (10⁹) Dossier s. 4476, 4565, 7828.
 (11⁰) Dossier s. 4476, 4565, 7828.
 (11¹) Dossier s. 4476, 4565, 7828.
 (11²) Dossier s. 1839, 7652, 7828, 11495.
 (11³) Dossier s. 1839, 7652, 7828, 11495.
 (11⁴) Dossier s. 1839, 7652, 7828, 11495.
 (11⁵) Dossier s. 1839, 7652, 7828, 11495.
 (11⁶) Dossier s. 1839, 7652, 7828, 11495.
 (11⁷) Dossier s. 1839, 7652, 7828, 11495.
 (11⁸) Dossier s. 1839, 7652, 7828, 11495.
 (11⁹) Dossier s. 1839, 7652, 7828, 11495.
 (12⁰) Dossier s. 1751, 7652-7653, 7657-7658, 7828, 11493-11495.
 (12¹) Dossier s. 1751, 7652-7653, 7657-7658, 7828, 11493-11495.
 (12²) Dossier s. 1751, 7652-7653, 7657-7658, 7828, 11493-11495.
 (12³) Dossier s. 1751, 7652-7653, 7657-7658, 7828, 11493-11495.
 (12⁴) Dossier s. 1751, 7652-7653, 7657-7658, 7828, 11493-11495.
 (12⁵) Dossier s. 1751, 7652-7653, 7657-7658, 7828, 11493-11495.
 (12⁶) Dossier s. 1751, 7652-7653, 7657-7658, 7828, 11493-11495.
 (12⁷) Dossier s. 7653-7654, 7828, 19748.
 (12⁸) Dossier s. 7653-7654, 7828.
 (12⁹) Dossier s. 7653-7654, 7828.
 (13⁰) Dossier s. 7653-7654, 7828.
 (13¹) Dossier s. 7653-7654, 7828.
 (13²) Dossier s. 7653-7654, 7828.
 (13³) Dossier s. 7653-7654, 7828.
 (13⁴) Dossier s. 7654, 7828.
 (13⁵) Dossier s. 7654, 7828.
 (13⁶) Dossier s. 7654, 7828.
 (13⁷) Dossier s. 7654, 7828.
 (13⁸) Dossier s. 7654, 7828.
 (13⁹) Dossier s. 7654, 7828.
 (14⁰) Dossier s. 7654, 7828.

BILAG III

AFTALTE SALGSKVOTER/UDVEKSLING AF OPLYSNINGER OM SALGSMÆNGDER/FAKTISK AFSÆTNING

Tabel A

Det spanske marked (gennemsnitlige månedlige salgsmængder i tons)

	1992		1993			
	Møde 30.9.1993	Svar på begæring om oplysninger	Møde 30.9.1993		Svar på begæring om oplysninger	
			Salgsmængder	Kvoter for 4. kvartal 1993	Salgsmængder ⁽¹⁾	Månedlige salgsgennemsnit for 4. kvartal
AWA ⁽²⁾	805	778	903	850	887	556
Binda	192	*	150	100	*	*
Copigraph	214	*	265	265	*	*
Sappi ⁽³⁾	108	*	109	120	69	*
Divipa	216	*	280	280	*	*
Stora ⁽⁴⁾	227	227	168	200	167	152
Köhler ⁽⁵⁾	915	910	776	850	765	*
Torraspapel ⁽⁶⁾	1 234	*	1 139	1 200	1 382	*
Zanders ⁽⁷⁾	230	233	251	140	162	*

(*) Oplysninger foreligger ikke.

Tabel B

Det franske marked (salgsmængder i tons — for 1992 og 1993 er mængderne angivet for 8 måneder (januar-august))

	1992		1993			
	Møde 1.10.1993	Svar på begæring om oplysninger	Møde 1.10.1993		Svar på begæring om oplysninger	
			Salgsmængder	Kvoter for 4. kvartal 1993	Salgsmængder	Månedlige salgsgennemsnit for 4. kvartal
AWA ⁽⁸⁾	30 112	19 076	27 702	3 187	27 247	3 183
Köhler	8 712	*	7 475	892	*	*
Stora ⁽⁹⁾	7 816	8 028	6 417	785	6 417	833
Zanders	11 015	*	9 497	TBA	*	*
Copigraph	11 546	*	11 833	1 289	*	*
Torraspapel	8 672	*	8 940	974	*	*
Mougeot ⁽¹⁰⁾	3 166	3 150	3 958	550	3 958	600
Sappi	710	*	620	100	*	*

(*) Oplysninger foreligger ikke.

⁽¹⁾ For AWA og Stora viser denne kolonne månedlige gennemsnitssalg over 8 måneder (januar-august). For Sappi, Köhler, Torraspapel og Zanders forelå der ingen månedlige oplysninger. For disse virksomheder viser denne kolonne månedsgennemsnittet i det samlede salg for 1993.

⁽²⁾ Dossier s. 8222-8223; 8224-8225.

⁽³⁾ Dossier s. 9956.

⁽⁴⁾ Dossier s. 9268, 9271.

⁽⁵⁾ Dossier s. 9831.

⁽⁶⁾ Dossier s. 8997, 9003.

⁽⁷⁾ Dossier s. 8606-8607.

⁽⁸⁾ Dossier s. 8222-8223; 8224-8225.

⁽⁹⁾ Dossier s. 9268, 9271.

⁽¹⁰⁾ Dossier s. 7773-7774.

BILAG IV

**UDVEKSLEDE OPLYSNINGER OM SALGSMÆNGDER PR. 6.12.1994/MÆNGDEOPLYSNINGER MODTAGET
SOM SVAR PÅ KOMMISSIONENS BEGÆRINGER OM OPLYSNINGER**

Salgsmængder (i tons) på det franske marked

	1993 (kun ruller)		1994			
	Møde 6.12.1994	Svar på begæring om oplysninger	Møde 6.12.1994 RULLER	Møde 6.12.1994 ARK	Svar på begæring om oplysninger RULLER	Svar på begæring om oplysninger ARK
AWA ⁽¹⁾	33 233	30 133	31 891	13 000	29 628	12 571
Stora ⁽²⁾	7 320	7 323	7 410	3 050 (-93)	7 136	3 052
Zanders ⁽³⁾	10 360	10 126	12 500	2 200	13 234	2 399
Köhler ⁽⁴⁾	8 930	8 853	9 000	2 700	9 029	2 637
Copigraph	14 600		14 150	3 050		
Torraspapel ⁽⁵⁾	12 341	12 020	15 670	207	14 708	203
Mougeot ⁽⁶⁾	5 980	5 943	5 200	0	5 343	
Sappi ⁽⁷⁾	210	454 ⁽⁸⁾	315	480	710 ⁽⁹⁾	

⁽¹⁾ Dossier s. 8224, 8226, 8227.

⁽²⁾ Dossier s. 9272, 9275, 9276.

⁽³⁾ Dossier s. 8607, 8608.

⁽⁴⁾ Dossier s. 9819.

⁽⁵⁾ Dossier s. 8997, 8998, 9004.

⁽⁶⁾ Dossier s. 7772.

⁽⁷⁾ Dossier s. 9956-9957.

⁽⁸⁾ Både ruller og ark.

⁽⁹⁾ Både ruller og ark.

BILAG V

PRISFORHØJELSER FRA JANUAR 1994 TIL SEPTEMBER 1995

Nøgle til tabellerne:

- a) = dato, hvor forhøjelsen trådte i kraft
 b) = dato, hvor forhøjelsen blev meddelt salgsnettet og/eller kunderne, eller datoen på andre dokumenter om prisforhøjelser.

R = ruller, A = ark

Table A

Januar-marts 1994

Belgien og Luxembourg ⁽¹⁾	AWA a) 1.2 b) 22.11/25.11 R, A 5 %	Köhler b) 8.12.1993 5 % for de vigtigste CLP-kvaliteter	Sappi a) 1.2 b) 1.12.1993 R, A 5 %			
Danmark ⁽²⁾	AWA a) 1.2 b) 22.12.1993 R 3 %	Sappi a) 1.2 b) 1.12.1993 R 3 %	Stora a) 1.2 b) 13.12.1993 R 3 %			
Tyskland ⁽³⁾	AWA a) 1.2 b) 22.11.1993 R, A 5 %	Copigraph a) 1.2 — R 8 % b) 16.12.1993 a) 1,3 — A 5 % b) 10.2	Köhler b) 8.12.1993 5 % for de vigtigste CLP-kvaliteter	Sappi a) 1.2 b) December 1993 R 8 %, A 5 %	Stora a) 1.2 b) 30.9.1993 R 8 %, A 5 %	Torraspapel a) Februar 1994 R 8 %
Italien ⁽⁴⁾	AWA a) 1.2 b) 16.12.1993 R, A 10 %	Köhler a) 1.1 b) 8.12.1993 10 %	Sappi a) 1.2 b) 21.1 R, A 10 %			
Nederlandene ⁽⁵⁾	AWA a) 1.2 b) 22.11/ 3.12.1993 R 5 %	Köhler b) 8.12 5 % for de vigtigste CLP-kvaliteter	Sappi a) 1.2 b) 1.12.1993 R 5 %	Stora a) 1.2 b) 10.12.1993 R 5 %		
Norge ⁽⁶⁾	AWA a) 1.2 b) 7.12.1993 R 3 %	Sappi a) 1.2 b) 1.12.1993 R 3 %	Stora a) 1.2 b) 13.12.1993 R 3 %			
Sverige ⁽⁷⁾	Köhler b) 8.12.1993 5 % for de vigtigste CLP-kvaliteter	Sappi a) 1.2 b) 1.12.1993 R 5 %	Stora a) 1.2 b) 13.12.1993 R 5 %			
UK og Irland ⁽⁸⁾	AWA a) 1.2 b) — R 10 %, A 7,5 %	Carrs a) Februar A 7,5 %	Sappi a) 7.2 b) 21.1 R 10 %, A 7,5 %			

⁽¹⁾ Dossier s. 7834, 7863, 7928-7931; 5310; 2484, 2737, 9947, 10033, 10035-10036.

⁽²⁾ Dossier s. 7836, 7980; 2484, 2737, 9947, 10033, 10035-10036; 9088, 9115, 9116.

⁽³⁾ Dossier s. 7863; 13356, 13375-13376; 5310; 2484, 2738, 9947 og 10035-10036; 9050, 9068; 658.

⁽⁴⁾ Dossier s. 7846, 8059; 5310; 2484, 9947 og 10035-10036.

⁽⁵⁾ Dossier s. 7848, 7863, 8088-8089; 5310; 2484, 2737, 9947, 10033, 10035-10036; 9128, 9155, 9156.

⁽⁶⁾ Dossier s. 7849, 8109; 2484, 2737, 9947, 10033, 10035-10036; 9088, 9117, 9118.

⁽⁷⁾ Dossier s. 5310; 2484, 2737, 9947, 10033, 10035-10036; 9088, 9120.

⁽⁸⁾ Dossier s. 7857; 11477; 2505-2506, 2484, 9947, 10025 og 10035-10036.

Tabel B
April-maj 1994

Danmark ⁽¹⁾	AWA a) 1.5 b) 16.3 R 6 %	Sappi a) 1.4 b) 21.1 R 6 %, A 4 %	Stora a) 1.5 b) 10.3 R 6 %, A 4 %	
Frankrig ⁽²⁾	AWA a) 5.4 b) 21.2 R, A 6 %	Köhler a) April b) 20.4 6 %	Mougeot a) 5.4 b) 23.2 R 6 %	Sappi a) 1.4 b) 21.1 R, A 6 %
Tyskland ⁽³⁾	Copigraph a) 1.5 b) 6.4 R 5 %	Köhler a) Maj 95 b) 20.4 R, A (ingen % angivet)	Sappi a) 1.5 b) 21.1 R, A 5 %	Stora a) 1.5 b) 18.3 R 5 %
Italien ⁽⁴⁾	Köhler a) April b) 20.4 10 %	Mougeot a) 1.4 b) 8.12.1993 10 %	Sappi a) 1.5 b) 21.1 R, A 10 %	
Norge ⁽⁵⁾	AWA a) 1.5 b) 14.3, R 6 % b) 21.2, A 4 %	Sappi a) 1.4 b) 21.1 R 6 %, A 4 %	Stora a) 1.5 b) 10.3 R 6 %, A 4 %	
Sverige ⁽⁶⁾	AWA a) 1.5 b) 28.2 R 6 %, A 4 %	Sappi a) 1.4 b) 21.1 R 6 %, A 4 %	Stora a) 1.5 b) 10.3 R 6 %, A 4 %	
UK og Irland ⁽⁷⁾	AWA a) 13.4 b) — R, A 6 %	Carrs a) April A 6 %	Sappi a) 11.4 b) 21.2 R, A 6 %	Torraspapel a) 18.4 b) 22.3 R, A 6 %

⁽¹⁾ Dossier s. 7836, 7981; 9948, 10035-10036; 9088, 9114.

⁽²⁾ Dossier s. 7838, 7999; 5314; 1894; 9948, 10035-10036.

⁽³⁾ Dossier s. 13356, 13377; 5314; 9948, 10035-10036; 9050, 9067.

⁽⁴⁾ Dossier s. 5314; 1894; 9948, 10035-10036.

⁽⁵⁾ Dossier s. 7849, 8110-8111; 9948, 10035-10036; 9088, 9112, 9113.

⁽⁶⁾ Dossier s. 7855, 8187; 9948, 10035-10036; 9088, 9111.

⁽⁷⁾ Dossier s. 7857; 11477; 2505-2506, 9946, 10025, 10026; 679, 680.

Tabel C
Juli 1994

Frankrig ⁽¹⁾	AWA a) 4.7 b) 20.5 R 6 %	Mougeot a) 4.7 b) 16.5 R 6 %	Sappi a) 1.7 b) 23.6 R 6 %/7 %
-------------------------	-----------------------------------	---------------------------------------	---

⁽¹⁾ Dossier s. 7838, 8000; 1893; 2358, 2362, 9949, 10054, 10071.

Tabel D

September-oktober 1994

Danmark ⁽¹⁾	AWA a) 1.9 b) 15.7 R 8 %	Sappi a) 1.9 b) 23.6 R 8 %	Stora a) 1.9 b) 27.6 R 8 %			
Finland ⁽²⁾	AWA a) 1.9 b) — R 12 %, A 6 %	Sappi a) 1.9 b) 23.6 R 12 %, A 6 %	Stora a) 1.9 b) 27.6 R 12 %, A 6 %			
Frankrig ⁽³⁾	AWA a) 1/3.10 b) 30.6 R 10 %, A 6 %	Copigraph a) 6.10, R 10 % a) 11.10, A 6 % b) 5.9	Sappi a) 1.10 b) 23/28.6 R 10 %	Stora a) 1.10 b) 28.7 R 10 %, A 6 %	Torraspapel a) Oktober R 10 %, A 6 %	Zanders a) 1.10 b) 7.9 A 6 % og a) 3.10 b) 29.8 R 10 %
Tyskland ⁽⁴⁾	AWA a) 1.9 b) 4.7 R 8 %, A 6 %	Copigraph a) 1.9 b) 25.7 R 8 %	Stora a) 1.9 b) 25.7 R 8 %	Torraspapel a) September R 8 %, A 6 %		
Nederlandene ⁽⁵⁾	AWA a) 1.9 b) 28.6 R 8 %, A 6 %	Sappi a) 1.9 b) 23/28.6 R 8 %, A 6 %	Stora a) 1.9 b) 6.7 R 8 %, A 6 %			
Norge ⁽⁶⁾	AWA a) 1.9 b) 24.6 R 8 %	Sappi a) 1.9 b) 23.6 R 8 %	Stora a) 1.9 b) 27.6 R 8 %			
Sverige ⁽⁷⁾	AWA a) 1.9 b) 22.6 R 8 %	Sappi a) 1.9 b) 23/28.6 R 8 %	Stora a) 1.9 b) 27.6 R 8 %			
UK og Irland ⁽⁸⁾	AWA a) 1.9/9.9 b) 4.7 R 8 %, A 6 %	Carrs a) September A 6 %	Sappi a) 12.9 b) — R 8 %, A 6 %	Torraspapel a) 12.9 b) 30.8 R 8 % a) 3.10 b) 29.9 A 6 %		

⁽¹⁾ Dossier s. 916, 7836, 7867, 7982; Dossier s. 2358, 9949, 10053-10054, 9088.⁽²⁾ Dossier s. 916, 7867, 2358, 10053-10054, 9949; 9088, 9108.⁽³⁾ Dossier s. 916, 7838, 7867, 8001-8002, 13356, 13365-13366, 2358, 9949, 10053-10054, 10071, 9231, 9243, 691, 8552.⁽⁴⁾ Dossier s. 916, 7867, 13356, 13378-13379, 9050, 9066, 691.⁽⁵⁾ Dossier s. 916, 7848, 7867, 8090, 2358, 9949, 10053-10054, 10055, 10069, 9128, 9152, 9153.⁽⁶⁾ Dossier s. 916, 7849, 7867, 8112, 2358, 9949, 10053-10054, 9088, 9109.⁽⁷⁾ Dossier s. 916, 7867, 2358, 9949, 10053-10054, 10076, 9088, 9110.⁽⁸⁾ Dossier s. 916, 7857, 7867, 11478, 2358, 9946, 10053-10054, 392, 676-678, 691.

Tabel E

December 1994-februar 1995

Frankrig	AWA ⁽¹⁾ a) 1.1 b) 26.9 R 10 % A 5 %	Copigraph ⁽²⁾ a) 1.1 b) 8.12/ 15.12 R 10 %, A 5 %	Köhler ⁽³⁾ a) 1. kvart. 95 b) 26.4 R 11 % A 6 %	Sappi ⁽⁴⁾ a) 1.1 b) 7.10.1994 R 10 % A 5 %	Stora ⁽⁵⁾ a) 2.1 b) 22.11.1994 R 10 % A 5 %	Torraspapel a) Januar R 10 % A 5 % ⁽⁶⁾	Zanders ⁽⁷⁾ a) 2.1 b) 1.12.1994 R 10 %
Tyskland	AWA ⁽⁸⁾ a) 1.12 b) 29.9 R 6 %	Sappi ⁽⁹⁾ a) 1.12 b) 7.10 R 6 %	Torraspapel a) December R 6 % ⁽¹⁰⁾				
Italien	AWA ⁽¹¹⁾ a) 2.1 b) 14.11.1994 R, A 15 %	Sappi ⁽¹²⁾ a) 1.1 b) 7.10.1994 R, A 15 %	Torraspapel a) Januar R, A 15 % ⁽¹³⁾				
Spanien	AWA ⁽¹⁴⁾ a) 16.1/1.2 b) 27.12.1994 R 10 % A 5 %	Köhler ⁽¹⁵⁾ a) 1st Q 1995 b) 26.4 R 11 % A 6 %	Sappi ⁽¹⁶⁾ a) 1.2 b) 19.12.1994 R 10 % A 5 %				
UK og Irland	AWA ⁽¹⁷⁾ a) 3.1.1995 b) — R 10 % A 5 %	Carrs ⁽¹⁸⁾ a) Januar 1995 A 5 %	Köhler ⁽¹⁹⁾ a) 1. kvartal 1995 b) 26.4 R 11 % A 6 %	Sappi ⁽²⁰⁾ a) 29.11 R 10 %, A 5 %	Torraspapel a) 5.12 b) 28.10 R 10 % A 5 % ⁽²¹⁾		

⁽¹⁾ Dossier s. 918, 7872, 7873. Ifølge dokumentet på s. 918 skete forhøjelsen i februar.⁽²⁾ Dossier s. 13356, 13367-13368.⁽³⁾ Dossier s. 5195, 5320, 5322. Prisforhøjelse i Vesteuropa i januar-marts 1995.⁽⁴⁾ Dossier s. 2494.⁽⁵⁾ Dossier s. 9231, 9242.⁽⁶⁾ Dossier s. 691.⁽⁷⁾ Dossier 8551.⁽⁸⁾ Dossier s. 7841, 7869, 8028.⁽⁹⁾ Jf. fodnote 4.⁽¹⁰⁾ Jf. fodnote 6.⁽¹¹⁾ Dossier s. 918 (februar 1995), 7846, 7873, 8063-8064.⁽¹²⁾ Jf. fodnote 4.⁽¹³⁾ Jf. fodnote 6.⁽¹⁴⁾ Dossier s. 918, 7853, 7879, 8153-8155. Dokumentet på s. 918 viser forhøjelser på 15 % for ruller og 5 % for ark i februar.⁽¹⁵⁾ Jf. fodnote 3.⁽¹⁶⁾ Dossier s. 4572, 10098.⁽¹⁷⁾ Dossier s. 918, 7857, 7873. Dokumentet på s. 918 viser disse forhøjelser for februar 1995.⁽¹⁸⁾ Dossier s. 8247.⁽¹⁹⁾ Jf. fodnote 3.⁽²⁰⁾ Dossier s. 2742, 9946.⁽²¹⁾ Dossier s. 691, 692.

Tabel F

Marts-april 1995

Danmark	AWA ⁽¹⁾ a) 1.4 b) 27.2 R 8 %	Sappi ⁽²⁾ a) 1.4 b) 20.2 R 8 %	Stora ⁽³⁾ a) 1.4 b) 8.2 R 8 %		
Frankrig	AWA ⁽⁴⁾ a) 3.4 b) 22.2 R 10 % (visse kvaliteter 12,5 %)	Copigraph ⁽⁵⁾ a) 3.4, R 10 % a) 18.4, A 10 % b) 7.3	Sappi ⁽⁶⁾ a) 1.4 b) 20.2 R 10 %	Stora ⁽⁷⁾ a) 1.4 b) 16.2 R 10 %	Zanders ⁽⁸⁾ a) 3.4 b) 27.2 R 10 %
Nederlandene	AWA ⁽⁹⁾ a) 1.3 b) 30.1 R, A 6 %	Sappi ⁽¹⁰⁾ a) 15.3 b) 20.2 R, A 6 %	Stora ⁽¹¹⁾ a) 1.3 b) 6.2 R, A 6 %		
Spanien	AWA ⁽¹²⁾ a) 1.3 — R 6 % b) 22.2 a) 1.4 — A 10 %	Sappi ⁽¹³⁾ a) 1.3 — R 6 % a) 1.4 — A 10 % b) 20/16.2	Stora ⁽¹⁴⁾ a) 1.3 b) 16.2 R 6 %	Torraspapel ⁽¹⁵⁾ a) 1.3 — R 6 % a) 1.4 — A 10 % b) 8/9.2	
UK og Irland ⁽¹⁶⁾	AWA ⁽¹⁷⁾ a) 1.3/3.3 R 8 %, A 5 %	Carrs ⁽¹⁸⁾ a) Marts A 5 %	Sappi ⁽¹⁹⁾ a) 6.3 R 8 %, A 5 %		

⁽¹⁾ Dossier s. 937, 7836, 7880, 7984.⁽²⁾ Dossier s. 2250-2251, 2492-2493, 9951.⁽³⁾ Dossier s. 9088, 9106.⁽⁴⁾ Dossier s. 937, 7838, 7879, 8006.⁽⁵⁾ Dossier s. 13356, 13369.⁽⁶⁾ Dossier s. 2250-2251, 2492-2493, 4769, 9951.⁽⁷⁾ Dossier s. 9231, 9241.⁽⁸⁾ Dossier s. 8551.⁽⁹⁾ Dossier s. 937, 7880.⁽¹⁰⁾ Dossier s. 2250-2251, 2492-2493, 4769.⁽¹¹⁾ Dossier s. 9128, 9149, 9150, 9151.⁽¹²⁾ Dossier s. 937, 3043, 7853, 7879, 8156-8160. Dossier s. 3043 er et Sappi-dokument af 16.2.1995, der indeholder indirekte beviser.⁽¹³⁾ Dossier s. 2250-2251, 2492-2493, 3043, 4567-4568 («Existen varios fabricantes que no aplican el aumento hasta 1 de Marz a sus distribuidores (Feldm. AWA, etc.), como consecuencia de ello, la tarifa Febrero no se aplicará correctamente hasta 1 de Marzo. ... Grupo AWA obligó que la nueva tarifa se aplique 1 de MAYO». Oversættelse: »Der er flere producenter, som først anvender den aftalte prisforhøjelse over for deres forhandlere (Feldm. AWA osv.) fra den 1. marts. Derfor vil februar-tariffen først blive anvendt korrekt fra den 1. marts ... AWA-koncernen kræver, at den nye tarif gennemføres den 1. maj.«), 4569, 4571-4575, 9950-9951, 10101, 10102.⁽¹⁴⁾ Dossier s. 3043. Indirekte beviser, der stammer fra et Sappi-dokument af 16.2.1995.⁽¹⁵⁾ Dossier s. 233, 241, 3043.⁽¹⁶⁾ Dossier s. 1378. Et dokument af 2.2.1995 (tidspunktet for det generelle kartelmøde), der blev fundet hos Mougeot, indeholder følgende: »The UK market will increase by 8 % the 6th March so we propose you our best offer.« (Prisen på det britiske marked vil stige med 8 % den 6. marts, så vi giver Dem vort bedste tilbud).⁽¹⁷⁾ Dossier s. 937, 7857, 7879.⁽¹⁸⁾ Dossier s. 8247.⁽¹⁹⁾ Dossier s. 2250-2251, 2492-2493, 9946. Jf. også s. 10125: »UK prices will advance 5 % sheets, 8 % reels on the 6th March 1995.« (De britiske priser vil stige med 5 % for ark og 8 % for ruller den 6. marts 1995).

Tabel G
Maj-juli 1995

Belgien og Luxembourg	AWA ⁽¹⁾ a) 1.6 b) 30.3 og 3.5 R, A 10 %	Köhler ⁽²⁾ a) 1.6/1.7 b) 25.4 10 %	Sappi ⁽³⁾ a) 1.6 b) 1.4 R 10 %			
Frankrig	AWA ⁽⁴⁾ a) 1.5 — A 10 % a) 1.7 — R 10 % b) 19.5 og a) 3.7 b) 21.5 R 8.7 %-13 % og 10 %	Copigraph ⁽⁵⁾ a) 7.7 b) 12.6 R 10 %	Köhler ⁽⁶⁾ a) 1.6/1.7 b) 25.4 10 %	Sappi ⁽⁷⁾ a) Juni 10 %	Stora ⁽⁸⁾ a) 2.5 b) 16.2 A 10 %	Zanders ⁽⁹⁾ a) 1.5 b) 14.4 A 10 % og a) 1.7 b) 7.6 R, A 10 %
Tyskland	AWA ⁽¹⁰⁾ a) 1.6 b) 3.4 R 10 %	Köhler ⁽¹¹⁾ a) 1.6/1.7 b) 25.4 10 %	Sappi ⁽¹²⁾ a) 1.6 b) 1.4 R 10 %	Zanders ⁽¹³⁾ a) 1.6 b) 19/21.4 R 10 %		
Nederlandene	AWA ⁽¹⁴⁾ a) 1.6 b) 30.3 R 10 %	Köhler ⁽¹⁵⁾ a) 1.6/1.7 b) 25.4 10 %	Sappi ⁽¹⁶⁾ a) 1.6 b) 1.4 R 10 %	Stora ⁽¹⁷⁾ a) 1.6 b) 12.4 R 10 %		
UK og Irland	AWA ⁽¹⁸⁾ a) 1.5/7.5 b) — R 8 %, A 5 %	Carrs ⁽¹⁹⁾ a) Maj A 5 %	Sappi ⁽²⁰⁾ a) 9.5 R 8 %, A 5 %			

⁽¹⁾ Dossier s. 7834, 7942-7947.

⁽²⁾ Dossier s. 5320, 5322.

⁽³⁾ Dossier s. 2739, 9952, 10114, 10115.

⁽⁴⁾ Dossier s. 937, 7839, 7879, 7885-7886, 8007.

⁽⁵⁾ Dossier s. 13356, 13370.

⁽⁶⁾ Dossier s. 5320, 5322.

⁽⁷⁾ Dossier s. 4775.

⁽⁸⁾ Dossier s. 9231, 9241.

⁽⁹⁾ Dossier s. 8551.

⁽¹⁰⁾ Dossier s. 7841, 7886, 8029. Dossier s. 918 viser stigninger på 10 % for ruller og 5 % for ark i maj 1995.

⁽¹¹⁾ Jf. fodnote 6.

⁽¹²⁾ Dossier s. 2739, 9952, 10114.

⁽¹³⁾ Dossier s. 8543, 8566, 8567.

⁽¹⁴⁾ Dossier s. 2486, 7848, 8095-8096.

⁽¹⁵⁾ Jf. fodnote 6.

⁽¹⁶⁾ Jf. fodnote 12.

⁽¹⁷⁾ Dossier s. 9128, 9146, 9147, 9148.

⁽¹⁸⁾ Dossier s. 7857, 7879, 7885-7886.

⁽¹⁹⁾ Dossier s. 8247.

⁽²⁰⁾ Dossier s. 9946.

Tabel H

September 1995

UK og Irland	AWA ⁽¹⁾ a) 1.9/10.9 b) — R 8 %, A 5 %	Carrs ⁽²⁾ a) September A 5 %	Sappi ⁽³⁾ a) 11.9 R 8 %, A 5 %
--------------	---	---	---

⁽¹⁾ Dossier s. 7857, 7880, 7885-7886, 7887-7888.

⁽²⁾ Dossier s. 8248.

⁽³⁾ Jf. fodnote 20 i tabel G.